

DUMITRU
STĂNILOAE

CHIPUL EVANGHELIC AL LUI IISUS HRISTOS

OPERE
COMPLETE
7

BASILICA

Preotul Profesor DUMITRU STĂNILOAE

OPERE COMPLETE

VII

Preotul Profesor DUMITRU STANILOAE

OPERE COMPLETE

VII

CHIPUL EVANGHELIC
AL LUI IISUS HRISTOS

CARTE PUBLICATĂ CU BINECUVĂNTAREA
PREFERICITULUI PARINTE

DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Editura BASILICA a Patriarhiei Române
București – 2016

DUMITRU STĂNILOAE (n. 16 noiembrie 1903 în Vlădeni, jud. Brașov; † 4 octombrie 1993, fiind înmormântat la mănăstirea Cernica). A urmat Facultatea de Teologie din Cernăuți (1922-1927), unde a obținut și doctoratul cu teza *Viața și opera patriarhului Dosoftei al Ierusalimului și legăturile lui cu Țările Românești*, publicată în 1929 la Cernăuți. A efectuat studii de specializare pentru *Dogmatică și Istorie bisericească* la Facultățile de Teologie din Atena (1927-1928), München și Berlin (1928-1929), după care efectuează călătorii de studii și documentare la Paris și Belgrad. A fost profesor suplinitor (1929), provizoriu (1932) și definitiv (1935) la Academia Teologică „Andreiană” din Sibiu, unde a predat Dogmatica, Apologetica, Teologia pastorală și Limba Greacă. A fost hirotonit diacon (1931), apoi preot (1932). În perioada ian. 1934 - mai 1945, s-a îngrijit, în calitate de redactor responsabil, de publicarea ziarului *Telegraful Român*. Concomitent, a îndeplinit funcția de rector al Academiei Teologice „Andreiene” (1936-1946). La cererea autorităților comuniste a fost transferat la Facultatea de Teologie din București (1 ian. 1947), urmându-l la catedra de *Teologie ascetică și mistică* pe Nichifor Crainic, iar din anul 1949 a devenit profesor titular de *Teologie dogmatică și simbolică*. A fost arestat în data de 4 septembrie 1958; închis la Jilava și Aiud până în ianuarie 1963, când este reintegrat la catedră până la pensionare, în anul 1973; în anii următori a fost profesor consultant pentru doctoranzi. A susținut importante conferințe teologice în Atena, Tesalonic, Paris, Strasbourg, Bonn, Heidelberg, Tübingen, Freiburg, Geneva, Oxford, SUA etc. *Doctor Honoris Causa* al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Tesalonic (1976), Belgrad (1982), Atena (1991), al Institutului Teologic „Saint Serge” din Paris (1981), al Universității din București (1992). Membru corespondent (1990), apoi titular (1992) al Academiei Române.

SCRIERI: *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama* (1938); *Ortodoxie și românism* (1939); *Poziția domnului Lucian Blaga față de creștinism și Ortodoxie* (1942); *Iisus Hristos sau Restaurarea omului* (1943); *Uniatismul în Transilvania, încercare de dezmembrare a poporului român* (1973); *Teologia dogmatică ortodoxă pentru Institutele teologice*, vol. 1-3 (1978); Για Ένα Ορθοδοξο Οικουμενισμό. Ευχαριστία, Πίστη, Εκκλησία (*Despre un ecumenism ortodox. Euharistie, credință, Biserică* – Atena, 1976); *Dieu est Amour* (Geneva, 1980); *Theology and the Church* (New York, 1980); Προσευχή, Ελευθερία, Αγιότητα (*Rugăciune, libertate, sfințenie* – Atena, 1980); *Prière de Jésus et expérience du Saint Esprit* (Paris, 1981); *Teologia morală ortodoxă*, vol. 3: *Spiritualitatea ortodoxă [Ascetica și mistică Bisericii Ortodoxe]* (1981); *Orthodoxe Dogmatik*, vol. 1-3 (trad. germană – Zürich-Köln-Düsseldorf, 1985/1990/1995); *Le génie de l'Orthodoxie* (Paris, 1985); *Spiritualitate și comuniune în Liturgia ortodoxă* (1986); *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu* (1987); *Studii de Teologie dogmatică* (1990); *Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos* (1991); *Iisus Hristos, lumina lumii și îndumnezeitorul omului* (1993); *Sfânta Treime sau La început a fost Iubirea* (1993); numeroase studii și articole în reviste românești și străine.

TRADUCERI: Hristu Andrutsos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Rasăritene* (1930); FILOCALIA sfintelor nevoițe ale desăvârșirii, sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși (vol. 1-4, Sibiu, 1946-1948; vol. 5-12, București, 1976-1991, cu reeditări după 1993); în colecția *Părinți și Scriitori Bisericești*: Sf. Grigorie de Nyssa, *Scrieri* (I, 1982); Sf. Maxim Mărturisitorul, *Scrieri* (2 vol., 1983 și 1990), *Ambigua* (reed. 2006); Sf. Atanasie cel Mare, *Scrieri* (2 vol., 1987 și 1991); Sf. Chiril al Alexandriei, *Scrieri* (4 vol., 1991, 1992, 1994, 2000); Sf. Grigorie de Nazianz, *Cele cinci cuvântări teologice* (1993) ș.a.

CUVÂNT ÎNAINTE

Înainte de prima vestire a Pătimirilor Sale mântuitoare, Domnul Iisus i-a întrebat pe ucenicii Săi: „*Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului?*” (Matei 16, 13). Răspunsurile primite dovedeau, la nivelul religiozității populare de atunci, o anumită venerație față de Persoana Domnului, întrucât cei mulți și umili îl socoteau drept unul dintre marii proroci ai poporului lor. Toate exprimau însă opinii și credințe diverse, nesigure, greșite – în ultimă instanță, neavând certitudinea adevărului asupra Persoanei lui Iisus din Nazaret. Pe neașteptate, însă, Domnul Iisus îi întreabă pe ucenici: „*Dar voi cine ziceți că sunt Eu?*” (Matei 16, 15). Deși toți cei doisprezece fuseseră martorii privilegiați ai lucrărilor suprafirești prin care se arătase în chip copleșitor dumnezeirea Lui, doar Sfântul Apostol Petru mărturisește – prin învrednicire și descoperire dumnezeiască –, răspunzând: „*Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Cel Viu*” (Matei 16, 16). Această mărturisire a dumnezeirii lui Iisus Hristos este temelia neclintită pe care se zidește credința împreună cu viața Bisericii lui Hristos.

Cele două întrebări puse atunci de Hristos Domnul: „*Cine zic oamenii că sunt Eu?*” și „*Cine ziceți voi că sunt Eu?*” nu și-au pierdut în timp actualitatea, după cum ne arată cartea Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae – *Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos* – una dintre ultimele lucrări ale operei sale scrise. Prima întrebare va neliniști continuu conștiința celor care, complăcându-se în îndoielile și erorile opiniilor și credințelor lor individuale în privința Persoanei dumnezeiești a Domnului, aleg să rămână departe de credința adevărată și mântuitoare în El, deoarece numai Dumnezeu Cel veșnic viu poate dărui oamenilor mântuirea, adică viața veșnică. Cât privește cea de-a doua întrebare, acesteia orice creștin

ortodox trebuie să-i răspundă deîndată, folosind cuvintele Sfântului Apostol Petru: „*Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Cel Viu.*” Cuvinte puține și clare, prin care se exprimă în cea mai simplă formă esența credinței celei adevărate, cuvinte al căror adevăr a fost însă foarte greu de înțeles și de primit de către contemporanii Domnului Iisus Hristos. Adâncind stăruitor și dezvăluind într-un mod fascinant modalitățile copleșitoare prin care Hristos Domnul Și-a manifestat și dovedit tot mai deplin dumnezeirea Sa, Părintele Dumitru Stăniloae ne introduce teologic și spiritual în taina dumnezeieștii rânduiei a mântuirii noastre prin Hristos. Așadar, în taina mântuirii prin Fiul lui Dumnezeu, Cel ce S-a întrupat și S-a lăsat de bunăvoie jertfit pentru a ridica, prin smerită ascultare, păcatul lumii (cf. *Ioan 1, 29*), adică neascultarea lui Adam, și a reda astfel omului – prin Sfânta Lui Înviere – viața veșnică din Împărăția lui Dumnezeu. Volumul *Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos* se află oarecum la capătul șirului marilor texte hristologice ale Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae, șir care începe cu lucrarea *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*. Un fapt semnificativ care adevărește crezul său neclintit că totul nu doar începe, ci se și împlinește sau desăvârșește cu Iisus Hristos, Făcătorul și Mântuitorul lumii, Cel ce dăruiește oamenilor împărăția veșnică a iubirii Preasfintei Treimi.

Iată doar câteva dintre argumentele pentru care cu bucurie duhovnicească binecuvântăm această nouă ediție a volumului *Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos*, spre întărirea „*credinței noastre de azi, care este o mărturie – și dacă e nevoie și o mucenicie – întemeiată pe mărturia lanțului de martori antecesori, până la Apostoli, ca martori oculari*” (p. 22), după cum afirmă însuși autorul acestei cărți.

† DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

CRONOLOGIE

1903. S-a născut la 16 noiembrie 1903 în Vlădeni, județul Brașov, Dumitru, ultimul din cei cinci copii ai lui Irimie și Reveca; mama era nepoată de preot.

1917. La 10 februarie, pleacă la Brașov să urmeze cursurile Liceului confesional umanist „Andrei Șaguna”.

1918. I se oferă o bursă pentru clasa a IV-a de către Fundația „Emanuil Gojdu”.

1922. Primește o bursă pentru a studia Teologia în cadrul Universității din Cernăuți.

1923-1924. După un an părăsește Universitatea pentru a se înscrie și urma cursurile Facultății de Litere din cadrul Universității din București.

1924. În Postul Mare se întâlnește cu mitropolitul Nicolae Bălan, care-i oferă o bursă a Centrului Mitropolitan din Sibiu, pentru continuarea studiilor de Teologie.

1927. Termină anul IV la Cernăuți și susține licența în Teologie sub conducerea prof. Vasile Loichiță, cu lucrarea *Botezul copiilor*; primește o bursă pentru studii de specializare la Atena.

1928. Toamna, susține la Cernăuți teza de doctorat cu titlul *Viața și opera patriarhului Dosoftei al Ierusalimului și legăturile lui cu Țările Românești*, sub îndrumarea prof. V. Loichiță. Centrul Mitropolitan din Sibiu îi oferă o bursă pentru *Bizantinologie și Dogmatică*. Pleacă la München, pentru semestrul de iarnă, urmând seminarul de *Istorie și filologie bizantină* al profesorului *August Heisenberg*, tatăl celebrului fizician.

1929. În ianuarie pleacă la Berlin, pentru semestrul de vară, având profesori pe *Hans Lietzmann* și *Reinhold Seeberg*, apoi la Paris și la Belgrad, pentru studii de *Bizantinologie* și *Dogmatică* și documentare asupra operei originale a Sfântului Grigorie Palama; la întoarcerea în țară este încadrat profesor suplinitor la catedra de *Teologie fundamentală* a Academiei Teologice „Andreiene”; aici, în decursul celor 17 ani de activitate didactică, a predat *Teologie dogmatică* (1929-1946), *Apologetică* (1929-1932 și 1936-1937), *Pastorală* (1932-1936) și *Limba Greacă* (1929-1934). La Cernăuți i se publică teza de doctorat.

1930. Pleacă la Constantinopol pentru a cerceta și copia opera teologică a Sfântului Grigorie Palama; la 5 octombrie se căsătorește cu Maria (născută Mișu).

1931. În luna mai i se nasc primii doi copii, gemeni, Dumitru (care moare în septembrie 1931) și Maria; la 16 octombrie, este hirotonit diacon. Apare la Sibiu *Catolicismul de după războiu*.

1932. La 25 septembrie este hirotonit preot.

1933. La 8 octombrie se naște Lidia, avându-l ca naș de botez pe istoricul transilvănean Ioan Lupăș.

1934. La 1 ianuarie este numit redactor responsabil al publicației *Telegraful Român*, funcție îndeplinită, vreme de 12 ani, până în 13 mai 1945. Îl cunoaște și leagă o strânsă prietenie cu Nichifor Crainic.

1936. În iunie este numit rector al Academiei Teologice din Sibiu, funcție îndeplinită până în 1946.

1938. Apare la Sibiu lucrarea fundamentală *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama*.

1939. Publică la Sibiu *Ortodoxie și românism*.

1940. Vara, România intră în cel de-al Doilea Război Mondial. Se constituie, la inițiativa poetului Sandu Tudor, grupul *Rugul aprins*, din care făceau parte Ierom. Ivan Kulâghin, duhovnicul mitropolitului rus de Rostov (refugiat la Cernica), Ierom. Benedict Ghiuș, Ierom. Sofian Boghiu, Prof. Alexandru Mironescu, poetul Vasile Voiculescu, Arh. Constantin Joja, Andrei Scrima, Ion Marin Sadoveanu. Întâlnirile periodice la mănăstirile Antim și Cernica au constituit o învioreare duhovnicească a vieții creștine în București.

1942. Apare la Sibiu *Poziția domnului Lucian Blaga față de creștinism și Ortodoxie*, conținând și articole publicate inițial în *Telegraful Român*.

1943. Apare la Sibiu *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*.

1945. La sfârșitul lunii aprilie, moare fiica Maria (Mioara).

1946. Sub presiunea autorităților comuniste, reprezentate de Petru Groza, mitropolitul Nicolae Bălan este silit, împotriva propriei voințe, să-i ceară demisia din funcția de rector al Academiei; rămâne profesor în continuare până în 1947. Apare la Sibiu primul volum din traducerea *FILICALIEI sfințelor nevoințe ale desăvârșirii, sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*. Este transferat prin „chemare” la Facultatea de Teologie a Universității din București, urmându-l la catedra de *Teologie ascetică și mistică* pe Nichifor Crainic.

1947. Locuiește cu soția și fiica, Lidia, în casa parohială a bisericii „Sfântul Gheorghe Vechi”. Apare la Sibiu volumul 2 al *Filocaliei*.

1948. Apar la Sibiu volumele 3 și 4 ale *Filocaliei*.

1949. Catedra de *Teologie ascetică și mistică* fiind desființată, rămâne profesor de *Teologie dogmatică și simbolică* pentru doctoranzi.

1950. Participă la întâlnirile organizate de grupul *Rugul aprins*, din care nu face parte, dar unde conferențiază de câteva ori.

1955. La Sibiu, are loc un mare congres al preoților ortodocși; Petru Groza, membru al prezidiului, refuză să vorbească cu Părintele Stăniloae, fapt ce va avea consecințe negative mai târziu. Are loc canonizarea Sfântului Calinic de la Cernica.

1958. Începe un nou și mare val de arestări în România, ca o condiție a retragerii trupelor sovietice. Sunt arestați membri ai grupului *Rugul aprins*. Este urmărit de Securitate. La 4 septembrie este arestat, se face percheziție la domiciliul din București. În 5 septembrie, ora 4.00 dimineata, este dus la închisoarea din strada Uranus, pentru o lună, apoi în strada Plevnei, pentru încă o lună. În 4 noiembrie, începe procesul înscenat, caracteristic regimului comunist. Apare la București *Teologia dogmatică și simbolică: manual pentru Institutetele Teologice*, în colaborare cu Nicolae Chițescu, Isidor Todoran, Ioan Petreuță – Părintele Stăniloae nu a fost consemnat ca autor, întrucât, înainte de publicarea lucrării, a fost arestat.

1959. Este dus la Aiud, având printre alți colegi de celulă pe preotul Lazarov, paroh în Dobrogea, și pe avocatul și publicistul Petre Pandrea, care-l evocă în scrierile sale. Vreme de câteva luni este ținut în regim de izolare totală. Lidia, fiica părintelui, căsătorită între timp, naște pe unicul nepot, Dumitru Horia; fiind asistentă la catedra de Fizică a Universității din București – prof. Hulubei – este obligată să părăsească Universitatea.

1961. Toamna, este adus la București pentru noi cercetări penale.

1962. În martie, este readus la penitenciarul din Aiud.

1963. În ianuarie este eliberat din închisoare și lucrează ca funcționar la Biblioteca Sfântului Sinod. În octombrie este reintegrat la catedră.

1965. Este solicitat să scrie articole și studii, de către cei care-l cenzuraseră înainte (Departamentul Cultelor se pregătea să prezinte Occidentului imaginea unei libertăți religioase).

1968. Este invitat la Freiburg și Heidelberg, de către profesorii Paul Miron și respectiv Heyer, pentru conferințe; primește acordul Departamentului Cultelor, ce urma politica schimbării imaginii României.

1969. Conferențiază la Oxford unde leagă prietenie cu profesorul de Teologie și scriitorul anglican Donald Allchin.

1971. Merge la Vatican ca membru al delegației Bisericii Ortodoxe Române.

1973. Apare la București *Uniatismul în Transilvania, încercare de dezmembrare a poporului român*. Devine pensionar cu titlu de profesor onorar, rămânând profesor consultant pentru cursul de doctorat.

1976. Apare la București *Filocalia*, volumul 5, iar la Atena volumul *Για Ένα Ορθόδοξο Οικουμενισμό. Ευχαριστία, Πίστη, Εκκλησία* (*Despre un ecumenism ortodox. Euharistie, credință, Biserică*), cu o prefață semnată de Panayotis Nellas. Este declarat *Doctor Honoris Causa* al Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității din Tesalonici; în perioada 19-29 august participă la Al Doilea Congres al Facultăților de Teologie Ortodoxă organizat la mănăstirea Penteli – Atena, alături de preoții profesori Ene Braniște, Ion Bria, Ioan G. Coman, Dumitru Popescu și Dumitru Radu.

1977. Apar la București volumele 6 și 7 ale *Filocaliei*.

1978. Apare la București *Teologia dogmatică ortodoxă pentru Institutetele teologice*, volumele 1-3.

1979. Apare la București *Filocalia*, volumul 8.

1980. Apare la București *Filocalia*, volumul 9; la Geneva, *Dieu est Amour*, traducere de D. Nesser; la New York, *Theology and the Church*, traducere de R. Barringer, cu o prefață de John Meyendorff; la Atena, *Προσευχή, Ελευθερία, Αγιότητα* (*Rugăciune, libertate, sfințenie*). I se acordă premiul „Dr. Leopold Lucas” al Universității din Tübingen.

1981. Este numit *Doctor Honoris Causa* al Institutului ortodox „Saint Serge” din Paris. Este premiat la Londra cu distincția onorifică „Crucea Sfântului Augustin de Canterbury”, pentru merite teologice și creștinești. Apare la Paris *Prière de Jésus et expérience du Saint Esprit*, cu o prefață scrisă de Olivier Clément; la București, *Teologia morală ortodoxă*, vol. 3: *Spiritualitatea ortodoxă [Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe]* și *Filocalia*, volumul 10.

1982. I se acordă titlul de *Doctor Honoris Causa* al Facultății de Teologie a Universității din Belgrad; în noiembrie conferențiază la New York, Boston, Detroit, Chicago, Washington. Apare la București traducerea din Sfântul Grigorie de Nyssa, *Scrieri*, vol. 1.

1985. Apare la Benzinger Verlag, Gütersloher Verlagshaus, *Orthodoxe Dogmatik*, vol. I, în traducerea profesorului H. Pitters, cu o introducere scrisă de Jürgen Moltmann; la Paris apare *Le génie de l'Orthodoxie*, traducere de Dan Ilie Ciobotea (azi Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române), cu o prefață scrisă de Olivier Clément.

1986. Apare la Craiova *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*.

1987. Apar, la Craiova, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu și*, la București, traducerea *Scrieri*, partea I, de Sfântul Atanasie cel Mare.

1988. Apare la București traducerea *Scrieri*, partea a II-a, de Sfântul Atanasie cel Mare.

1990. Este ales membru corespondent al Academiei Române. Apare în aceeași editură ca și primul volum *Orthodoxe Dogmatik*, vol. 2, traducere de H. Pitters, cu o prefață scrisă de Jürgen Moltmann; la Roman apare *Filocalia*, volumul 11, iar la Craiova, volumul *Studii de Teologie dogmatică ortodoxă*, care cuprinde studiile *Hristologia Sfântului Maxim Mărturisitorul, Omul și Dumnezeu* și traducerea *Imnele iubirii dumnezeiești* ale Sfântului Simeon Noul Teolog.

1991. Este ales membru titular al Academiei Române. Este numit *Doctor Honoris Causa* al Facultății de Teologie a Universității din Atena. Apare la Sibiu *Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos*; la București apar traducerea *Scrieri*, vol. 1, de Sfântul Chiril al Alexandriei, și *Filocalia*, volumul 12.

1992. Este numit *Doctor Honoris Causa* al Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității din București. Apare la Craiova volumul *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*.

1993. Apar la București lucrările *Iisus Hristos, lumina lumii și îndumnezeitorul omului și Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*. La 4 octombrie din același an, Părintele Dumitru Stăniloae a trecut la cele veșnice.

INTRODUCERE

1
PERSOANA ISTORICĂ
A MÂNTUITORULUI NOSTRU
IISUS HRISTOS

După câte știm, numai unul dintre cei ce-au scris despre Iisus Hristos s-a îndoit de existența istorică a Domnului nostru Iisus Hristos. E germanul David Strauss în cartea lui: *Das Leben Iesu*, de la 1830. Lui nu i-a urmat decât un filosof român de pe la mijlocul secolului XX, care L-a declarat pe Iisus Hristos un mit, produs de fantezia unor oameni de acum aproape două mii de ani.

Dar însăși această afirmație este produsul unei pure fantezii lipsite de orice temeii, contrare evidenței istorice de necontestat.

Evangheliile sunt prima probă a istoricității Domnului Iisus Hristos. Evanghelia de la Matei, scrisă pe la anii 42-44 ai erei creștine, deci la 12-14 ani după răstignirea și învierea Lui, n-a putut fi produsul unei fantezii. Nu se poate afirma existența unei persoane într-un anumit loc ceva mai mult de un deceniu după existența ei acolo, fără să fi existat de fapt. După atât de puțini ani trăiesc atâția oameni din locul unde și din timpul în care a existat acea persoană. Și nu se poate ca vreunul dintre ei să nu declare mincinos pe cel ce afirmă existența aceleia fără ca ea să fi existat de fapt.

Și aceasta, mai ales când se acordă o importanță deosebită Celui a cărui existență e afirmată în chip minunat, ba chiar fapta mai presus de fire a învierii Lui.

Dar nici Evangheliile de la Marcu și Luca, scrise la anul 62 al erei noastre, la 30 de ani după răstignirea și învierea Mântuitorului, n-ar fi putut afirma existența Lui ca Persoană istorică, fără să fi existat de fapt, ba chiar faptul neobișnuit al învierii Lui, fără să aibă martori contemporani ai existenței și ai învierii Lui din acel loc.

Și cum s-ar fi hotărât autorii Evangheliilor de la Marcu și Luca să confirme existența istorică a lui Iisus Hristos și răstignirea și învierea Lui, afirmate în Evanghelia de la Matei, dacă cele afirmate în Evanghelia aceasta n-ar fi fost socotite ca adevărate de cei ce le-au citit și dacă din pricina importanței lor nu s-ar fi simțit îndemnați sufletește și ei să le prezinte cu unele detalii proprii, primite de la alți martori ai vieții lui Iisus?

De Luca se știe că a fost ucenicul Sfântului Apostol Pavel (din *Faptele Apostolilor* 16, 11 se vede că îl însoțea pe Sfântul Pavel de la Troa la Filipi, în Europa). El descrie, în partea a doua a cărții *Faptele Apostolilor*, mai ales călătoriile misionare ale Sfântului Apostol Pavel, până ce acesta, fiind dus la Roma, rămâne acolo doi ani. Dat fiind că, în anul 67, Sfântul Pavel moare ca martir la Roma, în persecuția lui Nero, *Faptele Apostolilor* trebuie să fi fost terminate cel mai târziu prin anul 63 al erei noastre, întrucât nu se presimte în ele amenințarea persecuției lui Nero.

Sfântul Apostol Pavel a fost convertit de Hristos cu mai mult de 20 de ani înainte de anul 63, căci după convertirea de pe drumul Damascului a petrecut 3 ani în Arabia, apoi câțiva ani în Tars, după care a făcut cele 3 călătorii

misionare, în timpul cărora numai în Corint a rămas un an și jumătate (*Faptele Apostolilor* 18, 11), iar la Efes, trei ani (*Faptele Apostolilor* 20, 31).

Iar toate cele ce le scrie Luca în Evanghelia lui și în *Faptele Apostolilor* sunt scrise pe temeiul celor spuse lui de Pavel, dar și de alții dintre Apostoli și dintre credincioșii care au fost martorii trăirii în Ierusalim, dar și ai învierii Domnului Hristos, și dintre care arhidiaconul Ștefan a primit moartea de martir pentru fierbinta lui mărturisire a acesteia. Puteau avea acești credincioși convingerea lor despre dumnezeirea și învierea lui Hristos dacă n-ar fi fost vie în amintirea lor Persoana, răstignirea și învierea Lui văzute de mulți dintre ei în mod personal?

Își putea închina Sfântul Apostol Pavel întreaga viață purtării fierbinte în atâtea regiuni a soliei despre Hristos, Dumnezeu și om, răstignit și înviat pentru oameni, dacă n-ar fi primit convingerea despre ea, pe de o parte, de la cei ce credeau în El în primii câțiva ani, dintre care unii Îl văzuseră în trup pe Hristos înainte și după înviere, iar, pe de altă parte, din însăși minunata arătare a lui Hristos trăită de el pe drumul Damascului?

Ar fi putut primi el, împreună cu Petru, moartea pentru această convingere, cum au primit-o și alți Apostoli, și alții dintre cei ce au auzit mărturia lor neclintită despre Hristos și despre învierea Lui ca evenimente istorice?

Nu avem înseși Epistolele Sfântului Apostol Pavel, scrise începând de pe la anul 55, după ce a săvârșit câteva dintre călătoriile misionare, ca pe o mărturie tot așa de fierbinte a ceea ce a aflat el despre Hristos de la Apostoli și de la primii credincioși, ca și de la Hristos însuși, ca Persoană istorică?

Nu este chiar prigoana lui Nero împotriva creștinilor, prigoană în care a omorât pe atâția dintre aceștia, dovada mulțimii atâtor martori ai Persoanei istorice a lui Hristos, între care și doi Apostoli, martori care nelinișteau autoritățile de stat cu o credință ce se opunea păgânismului cu care ele erau obișnuite? De fapt, chiar prigoana aceasta și cele ce i-au urmat curând după ea sunt o mărturie indirectă a istoricității Persoanei lui Hristos.

Dar și Evanghelia lui Ioan este o dovadă a istoricității lui Hristos. Căci deși e scrisă către anul 100 al erei noastre, adică la vreo 60-70 de ani după răstignirea și învierea Lui, ea e scrisă de unul dintre ucenicii Lui. El a scris-o pentru a completa cu alte cuvântări și fapte cele scrise despre Domnul Hristos în primele trei Evanghelii. A fost o rânduială de la Dumnezeu să nu se dea mărturie despre Hristos numai de o singură Evanghelie. Scriind mai mulți viața Lui, cu unele completări și diferențe de amănunte, dar în fond prezentându-L la fel, s-a dovedit că viața Lui n-a fost invenția unuia, ci a fost cunoscută de mai mulți ca identică în esență. Deosebiri de amănunt se datorează neputinței de a fi reținut toți în detalii exacte marea bogăție a cuvintelor și vindecărilor Mântuitorului vreme de 3 ani.

Ioan aduce completări importante ale cuvintelor și faptelor Lui și poate și unele deosebiri în înșirarea lor cronologică, dar aceste cuvinte deosebite de cele din Evangheliile anterioare și unele deosebiri de cronologie, datorate neținerii minții a tuturor amănuntelor, nu contrazic cuprinsul cuvintelor și felul faptelor din acelea. Chiar după ce adaugă atâtea cuvinte și fapte noi la cele din Evangheliile anterioare, Evanghelistul Ioan declară că nu a putut reda decât prea puține din bogăția cuvintelor și faptelor lui

lisus, pentru că nici lumea întreagă nu le-ar putea cuprinde în scris pe toate (*Ioan 21, 24-25*).

Dar a fost o rânduială a lui Dumnezeu, care dovedește și ea originea dumnezeiască a credinței creștine, nu numai faptul că s-au scris despre viața Lui mai multe Evanghelii, ci și faptul că Hristos nu a apropiat de Sine numai un ucenic sau doi, ci doisprezece, și pe aceștia i-a ținut permanent lângă Sine, ca să nu dea numai unul sau doi mărturie despre El, ci unsprezece, ba chiar și al doisprezecelea, prin moartea la care l-a dus remușcarea, imposibil de suportat, pentru vânzarea Lui.

Dar Hristos, fiind Persoană istorică, a fost mai mult decât om aparținător istoriei. El a fost și Dumnezeu mai presus de istorie, dar trăind în istorie. Și a săvârșit nu numai fapte pe care le săvârșesc oamenii obișnuiți și care sunt crezute cu ușurință, ci și minuni mai presus de forțele naturii, dar mai ales a înviat, fapt greu de admis de omul obișnuit cu legea morții ireparabile sub care a căzut natura prin răul păcatului originar. Dar tocmai pentru a impune ca sigură învierea Sa ca fapt istoric atât de greu de admis, Și-a ales 12 ucenici, care să dea mărturie credibilă despre învierea, deci despre dumnezeirea Lui, manifestată prin toată viața Sa în istorie și prin umanitatea asumată de El.

De aceea și arătarea Lui după Înviere nu s-a făcut numai unuia, sau la doi sau trei dintre ucenicii Lui, în care caz s-ar fi putut admite că s-au înșelat, ci la toți cei unsprezece ce i-au rămas fideli; și nu numai o dată, ci de mai multe ori; și nu numai celor unsprezece, ci și multor alora dintre cei ce L-au cunoscut înainte de răstignire, sau la peste cinci sute de inși, cum mărturisește Sfântul Apostol Pavel, referindu-se la ei ca la niște martori ce trăiesc încă (*1 Corinteni 15, 6*).

Și deoarece credința în învierea și în dumnezeirea Lui manifestată în istorie a fost atât de greu de primit, a fost necesar ca cei care le-au cunoscut pe acestea să meargă în susținerea mărturiei lor până la moarte. De aceea martorii au trebuit să devină „martiri” (în grecește e același cuvânt pentru amândouă: μαρτυρ). La fel, cei ce au auzit aceste mărturii de la cei ce le-au văzut și le-au dat mai departe. Și aceasta s-a întâmplat multora până azi. Mărturia cu prețul vieții a credinței creștinilor în istoricitatea lui Hristos cel înviat se întemeiază pe mărturia Apostolilor, a martorilor oculari. Și e de notat că nicio religie nu s-a impus prin atâția mucenici cum s-a impus creștinismul, pentru că Îl mărturișește pe Hristos ca Dumnezeu în istorie. Însă tocmai aceștia constituie cea mai convingătoare dovadă nu a simplei istoricități a lui Iisus, ci a istoricității Lui ca Om și Dumnezeu în același timp.

Dacă Iisus ar fi fost numai Om, n-ar fi fost necesari atâția mucenici pentru a impune recunoașterea existenței Lui în istorie. Dar un astfel de Iisus n-ar fi adus nici mântuirea celor ce-L primesc. Căci tocmai faptul că El n-a fost numai Om, ci și Dumnezeu, a iscat nu atât îndoieli despre istoricitatea Lui, cât îndoieli despre dumnezeirea și învierea Lui. Și înlăturarea acestor îndoieli a făcut necesare generații după generații de mucenici.

Însă credința noastră de azi, care e o mărturie – și dacă e nevoie și o mucenicie – întemeiată pe mărturia lanțului de martori antecesori, până la Apostoli ca martori oculari, se află în legătură cu aceștia nu numai prin generațiile intermediare, ci și în mod direct prin mărturiile scrise, lăsate de ei. În Evanghelii și în Epistolele din Noul Testament ne vorbesc direct martorii care au devenit martiri.

Dar mărturii scrise despre istoricitatea lui Hristos ne-au rămas și de la persoane care au primit mărturia lor despre El de la Apostoli ca martori oculari ai Lui și au devenit ei înșiși martori prin hotărârea cu care și-au susținut mărturia lor.

Unul dintre aceștia este Sfântul Ignatie Teoforul, al doilea episcop al Antiohiei, care a primit moartea de mucenic în vremea împăratului Traian (98-117). Dus de o gardă imperială, parte în corabie, parte pe jos, până la Roma, a primit acolo moartea de mucenic, fiind aruncat în fața fiarelor. Pe drum, fiind oprit la Smirna mai multă vreme, a fost vizitat de trimișii Bisericilor din mai multe orașe ale Asiei Mici, care i-au exprimat venerația și cinstirea lor. Prin aceștia, Sfântul Ignatie a trimis câte o Epistolă la 7 Biserici, îndemnându-le la păstrarea credinței în unitate, cu toată tăria.

Ținând seama că Sfântul Ignatie era dus la Roma într-o vârstă foarte înaintată, el trebuie să fi aflat de Hristos cu cel puțin 50-60 de ani înainte, dacă nu și mai mult, deci pe la anii 40-50, când nu putea exista vreo îndoială despre istoricitatea lui Hristos, dar nici despre dumnezeirea și învierea Lui, când trăiau martorii care L-au văzut personal pe Hristos și chiar pe Hristos cel înviat.

Lui i-au urmat alți și alți mucenici pentru Hristos, dintre care unii ne-au lăsat mărturia lor și în scris. Credința în istoricitatea și dumnezeirea lui Hristos se menține până azi prin lanțul neîntrerupt de martori, din care adeseori unii devin, când e nevoie, martiri.

IISUS HRISTOS – DUMNEZEU ȘI OM, ÎN GENERAL

Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos este chipul trăit și exprimat de însuși Domnul nostru Iisus Hristos și de Apostolii Săi. În Evanghелиi exprimarea acestui chip e preluată de la Iisus Hristos de Apostolii Săi, încât nu se poate distinge exprimarea lui de către Iisus Hristos însuși, de exprimarea lui de către Apostolii Săi, decât prin faptul că Apostolii au prezentat în mod mai redus chipul propriu prezentat de Iisus Hristos.

Dar ceea ce este comun, în mod esențial, chipului lui Iisus Hristos prezentat de El însuși și celui prezentat de Apostolii Săi este că, în amândouă exprimările, Persoana Lui este prezentată ca Dumnezeu și Om.

De acest fapt nu țin seama denomi-națiunile neoprotestante, care, evitând să dea lui Iisus și numele de Hristos, manifestă o ezitare în a-L socoti Dumnezeu. Ele fac prin aceasta ceea ce făceau și arhierii și cărturarii iudeilor, care L-au dus la Pilat și i-au cerut să-L răstignească pentru că Se face pe Sine Hristos, sau Mesia, adică Fiul lui Dumnezeu. De aceea, aceste denomi-națiuni nu vorbesc nici de Treime, căci dacă Iisus nu e Hristos, sau Fiul lui Dumnezeu, nu există nici Treimea. Dar atunci cum mai pretind

acele denominațiuni că au descoperit Evanghelia, când Evanghelia întregă (adică Noul Testament) e plină de Treime? Ele urmează căpeteniilor evreilor care au cerut răstignirea lui Iisus, pentru că Se făcea pe Sine Hristos. Căci se spune în Evanghelie: „Și sculându-se toată mulțimea acestora, L-au dus înaintea lui Pilat, [...] zicând: Pe Acesta L-am găsit răzvrătind neamul nostru, [...] zicând că El este Hristos, rege” (*Luca 23, 1-2*). Iar când L-au văzut răstignit, căpeteniile (poporului evreu) își băteau joc de El zicând: „Pe alții i-a mântuit; să Se mântuiască și pe Sine însuși dacă El este Hristosul, alesul lui Dumnezeu” (*Luca 23, 35*). Numai Hristos poate mântui, căci El este Dumnezeu. Mai pot spune membrii denominațiunilor neoprotestante de Iisus al lor că mântuiește, dacă nu e Hristos, adică Dumnezeu? Dacă neagă că Iisus e Hristos, cum negau căpeteniile iudeilor, nu mai pot aștepta de la El mântuirea, cum nu așteptau nici aceia.

De altfel, ele nu-I spun lui Iisus nici Mântuitor. Dar încă mai înainte de a-L duce la Pilat, „s-au adunat bătrânii poporului, arhieriei și cărturarii și L-au dus pe El în sine-driul lor, zicând: «Spune nouă dacă ești Tu Hristosul»” (*Luca 22, 66-67*).

Aceasta era vina pe care nu I-o puteau ierta căpeteniile evreilor lui Iisus și pentru care I-au cerut răstignirea: faptul că Se declara pe Sine Hristos, adică Fiul lui Dumnezeu, venit să mântuiască lumea. Numele acesta nu I-l recunosc nici denominațiunile neoprotestante.

Numai fidelitatea cu care Apostolii au redat chipul divino-uman al lui Hristos, prin preluarea lui de la Hristos însuși, L-au putut impune pe El ca pe o personalitate care depășește toate personalitățile și e cu totul ireproșabilă, ca

pe o personalitate care, deși a trăit în istorie, nu era numai Om, ci și Dumnezeu, ca pe o personalitate care, deși Om, a fost în același timp mai puternică decât oricare alta în influența ei în direcția binelui. Numai prin faptul că a fost nu numai Om, ci și Dumnezeu, El a putut fi prezentat ca o Persoană revelată ca atare prin ea însăși, nedatorându-se acest fapt întru nimic vreunor adaosuri sau înfrumusețări din partea celor ce L-au prezentat. Căci prezentările lor se impun prin obiectivitatea sobră cu care s-a prezentat ca atare Persoana lui Hristos însăși. Persoana lui Hristos se impunea prin ea însăși ca o Persoană minunată, care le trezea totodată sentimentul smerit că simpla relatare a învățăturilor și faptelor Lui de către ei, chiar dacă rămâne mult mai prejos de prezentarea deplină a Persoanei și faptelor Lui, este, pe de altă parte, mult mai presus de ceea ce ar putea adăuga de la ei prin fantezia lor admirativă. În acest sens, Evanghelistul Ioan declară, după ce a înfățișat adâncile învățături și unele minuni ale Învățătorului său, că „mărturia lui este adevărată; dar sunt și alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris” (Ioan 21, 24-25).

Cuvântul ucenicului iubit al lui Iisus Hristos mărturisește prin aceasta că în prezentarea Învățătorului de către sine nu e nimic construit, ci totul e pe de o parte obiectiv sau adevărat, iar pe de altă parte că i-ar fi fost și lui și celorlalți Apostoli cu neputință să redea minunea Persoanei lui Hristos și mulțimea învățăturilor și faptelor Lui, ce depășesc toate învățăturile și faptele simple omenești.

Ucenicul exprimă prin aceasta totodată că Învățătorul lui a fost o Persoană care, pe de o parte, poate fi redată, pe

de alta, că Persoana Lui n-a putut fi exprimată deplin de oameni, dar totuși aceștia au putut să-și dea seama de ceea ce n-au putut exprima din ea.

Dar infinita adâncime dumnezeiască a lui Hristos, simțită de ei, însă nu cum o trăia El însuși, deși nu a putut fi exprimată de ei în mod explicit, fiind totuși redată prin expresii ale simțirii infinității ei, face posibil celor ce citesc cuvintele lor să urce mereu în înțelegerea infinității dumnezeiești a lui Hristos, pe măsura sporirii lor duhovnicești. Aceasta o spune Sfântul Maxim Mărturisitorul în felul următor: „dumnezeiescul învățător [Sf. Grigorie Teologul – *n. ed.*] numind, contrar istoriei, pe marele apostol Ioan «înaintemergător»¹, a voit să dea de înțeles că și Ioan, marele Evanghelist, este, în Evanghelia lui, înaintemergător al Cuvântului, mai tainic și mai binevestit de el, Cuvânt care nu poate fi zugrăvit în litere și redat prin glasul limbii de carne. Căci alcătuirea scrisă a Sfintei Evanghelii e o îndrumare elementară spre cunoștința ce se ivește treptat în cei ce s-au înălțat prin ea și au șters din ei în chip duhovnicesc grosimea cugetului trupesc.”² Sau: „Evanghelistul a spus: «Sunt încă și multe altele pe care le-a făcut Iisus, care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, nici în lumea aceasta (mi se pare că) n-ar încăpea cărțile ce s-ar fi scris» (Ioan 21, 25). Prin aceasta ne-a descoperit că cele scrise de el sunt o netezire (deschidere) a drumului spre Cuvântul cel desăvârșit și mereu neîncăput. În acest înțeles numind cineva pe Evanghelistul Ioan «înaintemergător», ca pe unul care a

¹ Sf. GRIGORIE DE NAZIANZ, *A doua cuvântare teologică*, cap. 23, PG 36, 53.

² Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, trad., introd. și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, 2006, p. 323.

pregătit, prin Evanghelia pe care a alcătuit-o, înțelegerea spre primirea Cuvântului desăvârșit, nu va greși.”³

De aceea, Părinții Bisericii, ca oameni duhovnicești, au putut aduce multe și prețioase contribuții la înțelegerea textelor Sfintei Scripturi. Însă toate aceste contribuții au rămas în armonie pentru că au adâncit aceeași învățătură a lor despre Hristos – Dumnezeu făcut Om. Numai cei ce nu cred în dumnezeirea lui Hristos și, de aceea, nici în înduhovnicirea umanității asumate de El și deci nu caută să se înduhovnicească pentru a înțelege infinitatea Lui și viața Lui omenească înduhovnicită, nu aduc interpretări ale lui Iisus conforme cu chipul Lui prezentat de Apostoli.

Despre progresul în cunoașterea înțeleșurilor textelor din Scriptură, dar și despre necontrazicerea între ele, spune Petru Damaschinul: „Iar de va vrea cineva să ia aminte puțin, va cunoaște, după Apostol, «în parte» (1 Corinteni 13, 12), mai ales de va avea puțină făptuire morală. Căci aceasta face mintea mult încercată de pe urma luptei cu patimile. Dar nu cunoaște toate tainele câte le are fiecare cuvânt al Scripturii, ascunse la Dumnezeu, ci câte le poate primi mintea curățită de la har. Aceasta o știm de acolo, că de multe ori cunoscând un cuvânt al Scripturii, reușim să descoperim unul sau două din scopurile pentru care s-a scris. Dar după o vreme oarecare, făcându-se mintea, poate, mai curată, se învrednicește de alt înțeles mai înalt decât cel dintâi. [...] Dar chiar dacă un om, în loc de un singur înțeles, află sau aude de la dumnezeiasca Scriptură mai multe, să nu fie fără crezare și să-și închipuie că aceasta e o contrazicere. [...] Pentru că nici sfinții nu cunosc tot scopul

³ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, p. 333.

lui Dumnezeu în fiecare faptă sau cuvânt al Scripturii, nici nu scriu deodată toate cele cunoscute de ei. Nu cunosc totul, pentru că Dumnezeu este necuprins și înțelepciunea Lui nu are hotar, ca să cuprindă vreun înger sau om toate. Căci zice Sfântul Ioan Gură de Aur [...] că Dumnezeu, pe lângă cele spuse, are și alte laturi neînțelese. Și nu le spun nici sfinții toate deodată, pentru că nu e de folos să le spună toate câte le cunosc, din pricina neputinței oamenilor [...]. De aceea, unul și același, azi spune despre un lucru unele, și mâine altele [...]. Numai aceea trebuie să caute cineva, ca ceea ce se face și se zice să se facă și să se zică potrivit cu scopul dumnezeiesc și să se aibă mărturie din dumnezeieștile Scripturi, ca să nu audă de la Apostol: «Anatema celui ce va vesti altceva în afară de scopul dumnezeiesc!»⁴

Hristos având unite în Persoana Sa firea dumnezeiască și cea omenească, acestea nu stau alăturate în El în mod exterior, ci chiar cele omenești ale Lui sunt înălțate de cele dumnezeiești și de aceea nici cele omenești ale Lui nu le putem cuprinde deplin. Și nu le puteau cuprinde nici Apostolii, deși le simțeau că sunt mai presus de cele pur omenești, și le prezentau într-un anumit fel ca atare, fără să le înțeleagă și descrie în tot cuprinsul lor.

Apostolii își dădeau seama că Hristos însuși trăia în dumnezeirea Lui ceea ce nu puteau reda deplin ei înșiși. Și chiar Hristos, ținând seama de firea lor omenească, nu le prezenta din dumnezeirea Sa decât ceea ce poate cuprinde ea, ceea ce poate fi experiat de ea, desigur și datorită puterii ce o primea ea de la Dumnezeu.

⁴ Sf. PETRU DAMASCHIN, „Cuvântul 23: Despre Scripturi”, în: *Filocalia*, vol. 5, trad., introd. și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMO, București, 2011, pp. 293-295.

În sensul acesta chipul lui Hristos redat de Apostoli în Evanghelii e identic cu chipul Lui redat de El însuși, dar nu în sensul că ei trăiau tot ce trăia Iisus Hristos în ce privește conținutul Persoanei Sale, și l-au redat în mod deplin pe acesta în scrisul lor.

Chiar în faptul că își dădeau seama de neputința lor de a-L cuprinde în întregime, trăiau dumnezeirea Lui.

Dar această necuprindere a lui Hristos nu era trăită de Apostoli numai ca un fapt negativ, ci și ca o vedere a slavei Lui copleșitoare de Fiu Unul-Născut al Tatălui ceresc, cum spune Sfântul Ioan Evanghelistul (*Ioan 1, 14*). Și noi rămânem fideli Evangheliei, întrucât rămânem fideli mărturiei lor despre dumnezeirea necuprinsă, dar simțită a Lui.

Cele omenești trăite de El aveau, chiar în calitatea lor de trăiri omenești, ceva superior celor simplu omenești. Și Apostolii le trăiau ca atare. Avea o blândețe, o smerenie, trăia oboselile, durerile care-L făceau apropiat de oameni, care sunt proprii omului, dar era în blândețea, în smerenia Lui o atracție, o dulceață spirituală mai presus de cea a blândeții și smereniei pur omenești, iar oboselile și durerile le trăia din simțirea iubirii de oameni și le purta cu o răbdare care întărea firea noastră asumată de El și deci comunicată și nouă. Blândețea Lui era simțită ca un jug superior de cei ce se apropiau de El, dar ca un jug ușor și odihnitor. Căci în blândețea Lui se trăia prezența dumnezeirii care eliberează pe om de toate ostenelele ce i le produc pasiunile și grijile. „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu este bun și povara Mea este ușoară” (*Matei 11, 28-30*).

Deci Hristos însuși se simțea în blândetea, în smerenia Lui, dar și în răbdarea cu care biruia ostenele și durerile Lui, drept Cel ce poate fi un jug bun și ușor pentru oameni, adică se simțea om, dar în același timp un om care e și Dumnezeu, având, ca atare, puterea de a-i odihni pe oameni prin dulceața deosebită pusă de El ca Dumnezeu în blândetea Lui omenească și în puterea de răbdare comunicată lor în greutăți, în ostenele, în dureri.

Aceeași simțire a puterii Sale de odihnire o trăia Hristos și în slujirea oamenilor pe care Și-a asumat-o ca om. Și, prin aceasta, îi asigură și pe oamenii ce se vor alipi de El că vor simți această putere mântuitoare în slujirea Lui, dar și în slujirea lor, prin care o vor imita pe a Lui. Căci El spune iarăși: „Știți că cei ce se socotesc cârmuitori ai neamurilor domnesc peste ele și cei mai mari ai lor le stăpânesc. Dar între voi nu trebuie să fie așa. Ci care va vrea să fie mare între voi, să fie slujitor al vostru; și care va vrea să fie întâi între voi, să fie tuturor slugă. Că și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți” (*Marcu 10, 42-45; cf. Matei 20, 25-28*).

De fapt și Hristos, dar și cei veniți lângă El, simt în orice timp puterea Lui ca pe o altă putere, ca pe o altă autoritate decât cea a conducătorilor lumești, și de aceea I se și supun cu totul de bunăvoie și cu sinceritate și bucurie, cum nu o fac față de autoritățile lumești. Ei se simt îndemnați „să ia” jugul Lui, nu că li-l impune fără să fie întrebați. De aceea Apostolii L-au numit din proprie inițiativă „Hristos” și „Domn” și așa Îl numesc, urmând lor, toți cei ce cred cu adevărat că este Hristos și Dumnezeu, numindu-se și pe ei „creștini”, și neevitând această numire. Sfântul Apostol Pavel spune: „În numele Domnului nostru Iisus Hristos,

adunându-vă voi și duhul meu, cu puterea Domnului nostru Iisus Hristos" (1 Corinteni 5, 4; alte locuri din cele foarte numeroase despre Hristos ca Domnul: 1 Corinteni 7, 22, 25; 16, 19, 22-23; 2 Corinteni 12, 1, 8; Galateni 6, 14). El e Domnul de la care Sfântul Apostol Pavel cere la sfârșitul fiecărei Epistole harul și binecuvântarea: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu [Tatăl] și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți!" (2 Corinteni 13, 13); „Harul fie cu toți care iubesc pe Domnul nostru Iisus Hristos întru curăție!" (Efeseni 6, 24).

S-ar părea că între a voi cineva să fie blând și slujitor și a voi să fie stăpân al altora e o contradicție, precum s-ar părea că Domnul Hristos nu putea voi să fie Stăpân peste oameni, odată ce Și-a asumat blândețea omenească și slujirea oamenilor.

Dar, propriu-zis, stăpânirea dorită de Hristos peste oameni prin blândețe nu e decât imitarea de bunăvoie a Lui de către ei în blândețe și în slujire. Hristos îi vrea pe toți blânzi, delicați în raporturile dintre ei, și slujitori unii altora. Prin aceasta domnesc de bunăvoie în mod reciproc unii asupra altora, mai bine-zis toți sunt eliberați de orice stăpânire lumească, dar se simt stăpâniți de ceilalți și pe aceia stăpâniți de ei prin blânda iubire.

În această putere stăpânitoare a iubirii blânde și smerite manifesta Hristos dumnezeirea Sa coborâtă la conviețuirea ca Om cu oamenii, și pe aceasta o simțeau și cei ce se alipeau Lui.

Această manifestare a puterii dumnezeiești prin blândețe, smerenie și iubire, arată că între dumnezeire și umanitate nu e o contradicție, ci umanitatea își găsește desăvârșirea în dumnezeire. Iar această putință a puterii dumnezeiești

de a se manifesta în forme omenești face puterea dumnezeiască accesibilă trăirii ei de către om, în măsura în care el, primind această putere în forma blândeții și iubirii omenești, se înalță el însuși spre nivelul ei.

Apostolii simțeau nesfârșit de mult blândețea iubirii Lui ca dumnezeiască, dar apropiată de ei în forma omenească. De aceea nu o puteau exprima în infinitatea dulceții ei.

Dar Iisus Hristos Își manifestă puterea dumnezeiască sau dumnezeirea Lui nu numai în forma blândeții și smereniei omenești, ci și în acte de putere directă ce depășeau actele de putere omenești, adică în minuni, deși și aceste acte se săvârșeau prin trupul omenesc, și erau ca atare sesizate în mod vizibil de oameni.

Atât în simțirile și actele umilite omenești, cât și în actele de putere supraomenești ale lui Hristos se trăia unită dumnezeirea cu umanitatea Lui într-o unică Persoană, într-un unic Subiect, fiind și unele, și altele ale aceleiași Persoane, ale aceluiași Subiect. Ea se arăta omenească, dar în același timp și dumnezeiască atât prin unele cât și prin altele, neanulându-se nici omenescul, nici dumnezeiescul Lui.

Aceasta L-a făcut pe Hristos o Persoană excepțională, dar în istorie și între oameni; o Persoană de-o putere și de-o influență excepțională, cum n-a fost alta în istorie. Iar ca o Persoană mai presus de cele pur istorice a fost simțit de oameni nu numai la sfârșitul vieții Lui pământești și după înviere, ci chiar de la începutul activității Lui publice și chiar al vieții Lui ca om, verificându-se însă deplin ca o astfel de Persoană excepțională în timpul foarte scurt al unei activități publice de trei ani și în perioada unei vârste foarte tinere, între 30 și 33 de ani.

MĂRTURIILE NOULUI TESTAMENT
DESPRE HRISTOS CA DUMNEZEU ȘI OM

IMPUNEREA LUI IISUS HRISTOS
CA DUMNEZEU DE LA ÎNCEPUTUL
EXISTENȚEI SALE CA OM
ȘI A ACTIVITĂȚII SALE PUBLICE
ÎN VEDEREA MĂNTUIRII OAMENILOR

Iisus Hristos S-a impus ca Dumnezeu chiar de la conceperea Sa ca om în Sfânta Fecioară. Însuși faptul că Se concepe din Fecioară e o dovadă a dumnezeirii Sale.

Existând ca Persoană dinainte de aceea, n-avea nevoie de sămânța bărbătească pentru a veni la existență. Își ia El însuși firea omenească din Fecioară. Iar fiind Dumnezeu-Cuvântul, a putut să facă aceasta, așa cum a putut crea pe primii oameni fără a recurge la niscai legi superioare Lui. În sensul acesta Sfânta Evanghelie a lui Ioan spune: „Și Cuvântul S-a făcut [El însuși] trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr” (*Ioan 1, 14*).

Dacă pe primul Adam l-a putut crea Cuvântul din niciun om anterior, de ce nu s-ar fi putut aduce pe Sine la existență și ca om, fără sămânța bărbătească, dar totuși din sângele omenesc al Fecioarei, pentru a intra chiar prin concepere în unitate de ființă cu oamenii, dar totuși ca un început nou, fără de păcatul strămoșesc, în rândul lor?

Cei ce nu recunosc conceperea Lui din Fecioară neagă, chiar prin aceasta, dumnezeirea Lui și putința Lui de-a fi creat pe primul om din niciun om anterior, sau din altă pereche anterioară. Cei ce socotesc că Iisus Hristos S-a născut ca orice om dintr-o pereche anterioară, prin legea naturală a unirii bărbatului cu femeia, nu pot să nu vadă în El un om ca oricare altul, un om complet închis în umanitate. Ei pot vorbi doar de o alăturare a Fiului lui Dumnezeu la omul obișnuit, la persoana omenească închisă în ea însăși, într-o comunicare cu ea, asemenea comunicării dintre alte persoane omenești și Dumnezeu. Ei adoptă un nestorianism modern. Ei nu pot vorbi de o întrupare a Fiului lui Dumnezeu ca om. Cine neagă nașterea Lui din Fecioară, neagă nașterea lui Dumnezeu ca om.

Iar faptul conceperii Fiului lui Dumnezeu ca om prin El însuși, din Fecioară, îl mărturisește Sfintei Fecioare îngerul Gavriil și-l mărturisește și ea însăși. Îngerul îi dă mărturie Fecioarei, și prin ea tuturor celor de după aceea, despre dumnezeirea Celui ce Se va naște din ea, spunându-i: „Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Și, iată, vei lua în pânțece și vei naște fiu și vei chema numele Lui: Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt Se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său. Și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și Împărăția Lui nu va avea sfârșit” (*Luca 1, 30-33*).

Împărat veșnic peste toate nu poate fi un om. El nu poate fi decât Dumnezeu, făcut Împăratul peste toate și ca om, întrucât Iși câștigă această calitate și ca om, prin iubirea dumnezeiască de care umple și umanitatea Sa.

El e Fiul lui Dumnezeu, căci numai o altă Persoană dumnezeiască Îl poate face Împărat, și Acea nu poate fi

decât Tatăl. Cel făcut Împărat trebuie să fie de o ființă cu El, căci numai în această calitate poate fi Împărat veșnic. Fiul cel veșnic e făcut și ca om Împărat veșnic peste oameni de Tatăl Său, pentru că le-a câștigat inima acestora și i-a ridicat la demnitatea de membri ai Împărăției Lui, prin faptul de-a Se fi făcut om.

Mărturia îngerului provoacă pe cea a Mariei, care întreabă: „Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?” (*Luca 1, 34*), adică: „Nu știu și nu voi ști”, căci îngerul nu-i spusese când se va întâmpla aceasta. Această întrebare îl face pe înger să-i răspundă Mariei nu că va ști de bărbat, ci: „Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul ce Se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu Se va chema [...] Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință” (*Luca 1, 35, 37*). Înțelegând că prin ea se face minunea nașterii Fiului lui Dumnezeu ca om, pentru că Îl va naște din lucrarea mai presus de fire a Sfântului Duh și din puterea Tatălui, nu prin legea nașterii omului obișnuit, Maria răspunde: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!” (*Luca 1, 38*). Ea se declară roaba lui Dumnezeu, deoarece a aflat că El însuși va lucra în ea nașterea Fiului lui Dumnezeu.

Iar Domnul Hristos a avut, încă pe când Se afla în pântecele Maicii Sale, cunoștința că El este Dumnezeu. De aceea, îndemnată de El, ea pleacă în curând să o vadă pe Elisabeta, de care aflase de la înger că are și ea în pântece un prunc zămislit din puterea lui Dumnezeu, la bătrânețe, dar nu fără sămânță bărbătească. Acesta a fost un prilej de-a asocia mărturia Elisabetei și a pruncului Ioan din pântecele ei la mărturia îngerului și a Mariei că are pe Fiul lui Dumnezeu conceput în ea de la Duhul Sfânt. Chiar glasul

Mariei se resimțea de puterea prezenței în ea a Fiului lui Dumnezeu purtat în pântecul ei, în așa fel încât acest glas a produs simțirea prezenței Lui în pântecul Maicii Lui atât pruncului purtat în pântecul Elisabetei, cât și Elisabetei înseși, datorită sensibilizării puterii lor spirituale receptive de către Duhul Sfânt, ce iradia din Fiul lui Dumnezeu aflat în pântecul Fecioarei.

Unirea între mamă și fiu este tot timpul, dar mai ales în timpul purtării fiului în pântec, atât de mare, că mama trăiește toate ale fiului fără să se confunde cu el. E o taină ce ține de prezența sufletului în prunc de la conceperea lui. E taina iubirii maxime între mamă și prunc, care-i unește fără să-i confunde. Aceasta s-a petrecut mai ales cu cele două mame ce purtau în pântec pe cei doi prunci, dar datorită și lucrării Duhului Sfânt ce pornea din Pruncul dumnezeiesc, din pântecul Mariei, spre pruncul prorocesc Ioan, din pântecul Elisabetei, deși, pe de altă parte, aveau amândouă pe Duhul Sfânt, prin care puteau primi o nouă putere a Duhului de la Iisus din pântecul Mariei (*Luca 1, 15*).

Astfel, în glasul Mariei, auzit de maica sa, pruncul aflat în pântecul Elisabetei a simțit puterea Pruncului dumnezeiesc din care iradia Duhul Sfânt prin glasul Maicii ce-L purta în pântecul ei. Și această simțire s-a transmis și maicii Lui, Elisabetei, umplându-se și ea mai mult de Duhul Sfânt, care din Pruncul dumnezeiesc se transmitea prin glasul Mariei pruncului Ioan. Datorită acestui fapt, Elisabetea a putut simți cu toată convingerea pe Fecioara ca având în pântec Pruncul dumnezeiesc. Faptul acesta era o minune care învingea legea conceperii obișnuite de prunci și, deci, a putut să răspundă salutării Mariei cu recunoașterea calității ei de Maică a Domnului ei și să o ferească pentru că

a crezut în minunea conceperii Lui ca Fecioară: „Iar când a auzit Elisabeta salutarea Mariei, pruncul a săltat în pântecele ei și Elisabeta s-a umplut de Duh Sfânt, și cu glas mare a strigat și a zis: Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău. Și de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu? Că iată, cum veni la urechile mele glasul salutării tale, pruncul a săltat de bucurie în pântecele meu. Și fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul” (Luca 1, 41-45). Elisabeta simțea în glasul Mariei, odată cu prezența Fiului lui Dumnezeu în pântecele ei, și coplesirea Sfintei Fecioare de minunea ce se petrecuse și se petrecea cu ea, dar și convingerea ei neclintită despre acest fapt, chiar dacă Pruncul încă nu sălta în ea.

Simțea în glasul Mariei prelungirea încrederii neclintite în cuvântul ce i-l spusese îngerul, încredere care era unită cu credința că Dumnezeu poate face o astfel de minune și care, în momentul în care i se vestise, o făcuse să spună fără șovăială: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău”. Prin aceasta Maria se făcuse prima martoră a întrupării Fiului lui Dumnezeu și a rămas ca atare. A fost ușor pentru oameni să creadă în Hristos că e Dumnezeu după ce L-au văzut înviat, sau după ce au cunoscut prin Apostoli atâtea minuni săvârșite de El, dar ea a crezut în El încă înainte de-a se fi făcut măcar minunea conceperii Lui din ea.

Recunoașterea de către Elisabeta a minunii petrecută cu ea – în baza simțirii prezenței Fiului lui Dumnezeu în pântecele ei – a dat prilej Mariei să preamărească cu glas auzit și de altcineva pe Dumnezeu pentru această minune, prin care Fiul lui Dumnezeu S-a conceput ca om în ea. Prin aceasta se arată că știa că o vor fericii toate neamurile, dar

nu-și face niciun merit prin ceea ce s-a petrecut cu ea, ci-L mărește pentru aceasta pe Dumnezeu „că a căutat spre smerenia roabei Sale” (*Luca 1, 48*). Ea face din vestirea „măririi” ce i-a făcut Domnul un temei al mărturiei că Cel ce Se naște din ea ca om e Dumnezeu însuși. Ea se bucură pentru că știe că Însuși Dumnezeu, care e și Mântuitorul ei, a început să-Și formeze trupul din ea. Aceasta e mărturia ei despre dumnezeirea Celui aflat în pântecele ei.

Mărirea despre care știa că o va avea din aceasta, știa că nu o va avea de la ea, ci de la Dumnezeu Cel puternic și al Cărui nume este Sfânt prin El însuși. Dumnezeu va arăta, prin întruparea Lui din ea, mila Lui din neam în neam, dar numai față de cei ce se vor teme de El. Această milă e totodată o tărie prin care va înălța pe cei ce recunosc cu smerenie că au deasupra lor un Dumnezeu milostiv și puternic, dar prin care va și coborî de pe scaunul mândriei pe cei care se socotesc puternici. Dar tăria aceasta a lui Dumnezeu, care a fost totodată și un act de milă și smerire a lui Dumnezeu, a simțit-o cea dintâi și în modul cel mai intensiv Maica Lui, în faptul că S-a conceput din ea ca Fecioară. Dar în legătură cu aceasta ea știa și simțea nu numai că Cel din pântecele ei este Dumnezeu, ci și că El vine în lume cu intenția de înălțare a celor smeriți și de umilire a celor îngâmfați. Ea a știut cea dintâi cine e Cel din pântecele ei și a simțit de ce fel de simțiri e plin Acela, însușindu-și-le și ea însăși. Căci nu numai mama imprimă simțirile ei pruncului din pântecele ei, ci și pruncul și le imprimă pe ale lui maicii lui. Cu atât mai mult a imprimat simțirile Lui Pruncul dumnezeiesc Maicii Sale. Iar întrucât simțirile Lui, Cel ce Se pogorâse la starea de om, erau simțiri de smerenie, simțiri prin care voia totodată să înalțe și pe cei ce-L vor

primi cu smerenie, se simțea și ea întărită în smerenia ei, dar și înălțată prin aceasta în cinstirea tuturor neamurilor.

De fapt această cinstire, primită de ea cu smerenie, i-au și dat-o toți creștinii, cu excepția denominațiunilor neoprotestante, care nu mărturisesc clar că Cel conceput în ea este Fiul lui Dumnezeu făcut om, că deci nici n-a făcut cu ea minunea conceperii Lui din Fecioară. Numai ele nu recunosc „mărirea” ce i-a făcut-o Domnul, pentru că nu recunosc în chip clar că Cel ce S-a născut din ea ca om este Însuși Dumnezeu.

Cele petrecute la întâlnirea între Maria și Elisabeta au fost păstrate în amintire de Maria și ea le-a putut comunica și Apostolilor lui Hristos și Evanghelistului Luca.

O mărturie pentru dumnezeirea Celui ce S-a făcut om din Fecioara s-a dat și la nașterea Lui. Deși S-a smerit ca orice om, primind să Se nască într-un grajd de vite, într-o iesle, a fost slăvit de mărturia oștilor îngerești deasupra cărora nu e decât Dumnezeu. Îngerii cântau slava Celui ce i-a umplut de lumina unei noi înțelegeri pe ei, cei de sus, și a venit să aducă pace și bunăvoință între oameni. Îngerii au înțeles cei dintâi taina valorii dată de Dumnezeu umanității, căci lumina de care erau înconjuțați era îndreptată spre pământ. Și ea a fost văzută cu deosebire de păstori.

Dar în special unul dintre îngeri s-a apropiat de ei și le-a comunicat că lumina aceasta se datorește Pruncului ce S-a născut în ieslea din apropiere și care este Hristos-Domnul, adică Dumnezeu, și aceasta va fi o bucurie pentru tot poporul, fiindcă este Mântuitorul tuturor: „Nu vă temeți. [...] Că vi S-a născut [vouă] azi Mântuitor, Care este Hristos-Domnul” (*Luca 2, 10-11*). E de cugetat că îngerul le-a spus încă multe altele păstorilor. Iar aceștia venind

le-au spus Mariei și lui Iosif, care trăiseră cum nu va trăi niciun alt om această minune a supremei iubiri a lui Dumnezeu, văzând confirmate și simțite, în felul lor, în cele spuse lor de păstori de la înger, cele trăite de ei. Toți aduc o contribuție în trăirea infinitei bunătăți a lui Dumnezeu. Dar păstorii au spus și altora cele ce li le-a spus îngerul și le-au trăit și ei, desigur, toată viața. Hristos Și-a pregătit în multe moduri primirea Lui de către cei din acel timp: „Și, grăbindu-se, au venit și au aflat pe Maria și pe Iosif și pe Prunc culcat în iesle. Și văzându-L, au vestit cuvântul grăit lor despre acest Copil. Și toți câți auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori. Iar Maria păstra toate aceste cuvinte, punându-le în inima sa” (*Luca 2, 16-19*).

Păstorii auziseră multe de la înger, dar și văzuseră slava lui Dumnezeu și înțeleseseră multe din ea: „Și slava Domnului a strălucit împrejurul lor și ei s-au înfricoșat cu frică mare” (*Luca 2, 9*). „Și s-au întors păstorii slăvind și lăudând pe Dumnezeu pentru toate câte auziseră și văzuseră” (*Luca 2, 20*).

Îngerul le-a vestit taina cea mare păstorilor și ei au fost cei care au văzut lumina acestui eveniment plin de tot sensul, căci cei smeriți sunt mai în stare să cunoască mărirea lui Dumnezeu decât cei superficiali prin trufia lor, prin care nu se văd decât pe ei înșiși, sau golul lor neumplut de lumina ce iradia din această supremă minune a supremei iubiri.

Dumnezeu-Cuvântul S-a născut ca om și a făcut martori ai acestei minuni și pe învățații astronomi din acel timp, arătându-le o stea neobișnuită care i-a dus spre Ierusalim, iar de acolo spre Betleem, la oarecare timp după nașterea Lui. Căci până au ajuns ei acolo, se pare că Pruncul cu Maria și cu Iosif s-au mutat într-o altă „casă”. Ei au trebuit

să ajungă la El după a 40-a zi, când a fost dus la Ierusalim, unde a fost mărturisit de Dreptul Simeon și de Prorocița Ana, căci altfel nu mai putea fi dus la templul din Ierusalim după ce Irod a aflat de la magi despre nașterea Lui. Cât de copleșiți au fost magii de simțirea dumnezeirii Pruncului, se vede din spusa Evangheliei: „Și intrând [ei] în casă, au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Lui, și, căzând la pământ, s-au închinat Lui, și, deschizând vistieriile lor, I-au adus Lui daruri: aur, tămâie și smirnă” (*Matei 2, 11*). Mărturia aceasta, împreună cu altele despre conceperea și nașterea din Fecioara ca om a Celui ce era însuși Fiul lui Dumnezeu, o dă Evanghelistul Matei, care a fost Apostol, deci unul dintre însoțitorii lui Hristos de la începutul activității Lui publice. El a aflat, desigur, de la Hristos însuși, de la Maria, Maica Lui, și de la Iosif de minunea conceperii Lui, ca și despre cele întâmplate la nașterea Lui minunată, și deci de la o mulțime de martori.

Când la 40 de zile au adus pe Pruncul Iisus la templu, ca să-L pună înaintea Domnului, a venit în întâmpinarea Lui „din îndemnul Domnului” un om din Ierusalim, temător de Dumnezeu, cu numele Simeon, care era „așteptând mângâierea lui Israel, și Duhul Sfânt era asupra lui” (*Luca 2, 25*) și căruia i se vestise de Duhul Sfânt că „nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Hristosul Domnului” (*Luca 2, 26*), adică pe Unsul lui Dumnezeu, care se va numi și El Domn ca și Cel al cărui Uns este. Era pregătit și el să fie martor al lui Iisus ca Dumnezeu și Mântuitor, când va veni în lume. De aceea, prin darul Duhului Sfânt, a văzut în Pruncul Iisus pe Mântuitorul lumii pe care Îl aștepta și care nu putea fi decât Dumnezeu, ca și Cel care L-a trimis în lume ca om, în vederea mântuirii tuturor popoarelor.

De aceea, luându-L în brațe, „a binecuvântat pe Dumnezeu și a zis: Acum, slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău [spus lui mai înainte], în pace, că ochii mei văzură mântuirea Ta” (*Luca 2, 28-30*). A fost o cinstire dată de Duhul Sfânt lui Simeon asigurarea că nu va muri până nu va vedea, începând prin Dumnezeu Cel întrupat, mântuirea lumii, pe care el o aștepta, sau era înzestrat cu darul așteptării ei. Dar prin aceasta Dumnezeu își pregătea și un alt martor al întrupării Fiului Său, atunci când aceasta se va produce. Acum Simeon putea cere lui Dumnezeu să-l treacă împăcat („în pace”) din viața pământească, așa cum îi promisese, după ce vedea începută mântuirea lumii, așteptată de el din darul lui Dumnezeu, și și-a împlinit rolul de martor al acestui fapt, cu care Dumnezeu l-a învrednicit. El putea trece acum la cele veșnice mulțumit. Văzuse cu ochii începută mântuirea lumii, a cărei așteptare întreținea într-o tensiune viața lui și își împlinise datoria încredințată lui de Dumnezeu de-a da mărturie pentru începutul ei.

Avem și în aceste cuvinte o dovadă a modului sobru al Evangheliilor de a spune multe lucruri în cuvinte puține.

Dreptul Simeon a văzut în Pruncul pe care L-a luat în brațe „mântuirea gătită de Dumnezeu” (cf. *Luca 2, 30*) nu tuturor popoarelor, ci „înaintea feței tuturor popoarelor” (*Luca 2, 31*), căci nu toți oamenii Îl vor primi ca Mântuitor, dar toate popoarele vor ști de ea, căci ea se va arăta în fața tuturor. În sensul acesta, Hristos va fi „Lumină spre descoperirea neamurilor” (*Luca 2, 32*), pentru că toate se vor face mai cunoscute unele altora, datorită unirii lor în dragoste față de Hristos și prin modul în care își vor manifesta credința lor: prin mucenici, sfinți, cultura lor inspirată de Hristos. Dar toate acestea vor pune în lumină și slava

poporului Israel. Căci din el a ieșit Hristos ca om și înainte de El prorocii care I-au prevestit venirea Lui, și din el s-au ales Apostolii și primii martori ai dumnezeirii Lui.

Dar cunoștința Dreptului Simeon despre viitoarea lucrare mântuitoare a lui Hristos a mers și mai departe. Căci după ce a spus cele de dinainte lui Iosif și Mariei, care se mirau de cunoștința lui despre Prunc, întorcându-se spre Maria a precizat că slava ce-i va veni lui Israel de la Prunc nu înseamnă că toți din Israel se vor înălța prin El, ci mulți vor cădea prin împotrivirea ce I-o vor arăta. Ba, cunoștința lui Simeon despre ceea ce se va întâmpla Pruncului din partea celor ce I se vor împotrivi a mers până la a prevedea și evenimentul care I se va întâmpla Lui de la aceștia și care va face să treacă sabie prin sufletul ei. Evenimentul acesta nu i-l spune Dreptul Simeon Mariei pe nume, ca să n-o îndurereze prea tare. Dar spune totuși că acest eveniment se va produce „ca să se descopere gândurile din multe inimi” (*Luca 2, 35*), adică atât ale celor ce s-au întărit, prin răstignirea Lui pe cruce, în necredința lor în dumnezeirea Lui (cum se întâmplă și azi în sânul amintitelor denominațiuni neoprotestante, care de aceea nu cinstesc crucea lui Hristos), cât și ale celor ce, văzând până unde a mers iubirea lui Dumnezeu pentru noi, se vor mântui prin alipirea la El. E ceea ce a spus Sfântul Apostol Pavel într-un mod mai lămurit: „Căci cuvântul crucii, pentru cei ce pier, este nebunie, iar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu” (*1 Corinteni 1, 18*), pentru că prin cruce s-a arătat și iubirea nemăsurată a lui Dumnezeu față de oameni, dar și puterea Lui care a învins moartea prin înviere.

Dar Hristos Și-a făcut din acest prilej nu numai pe Dreptul Simeon martor al dumnezeirii Sale, ci și pe bătrâna

Prorocița Ana, sensibilizată duhovnicește pentru recunoașterea dumnezeirii Lui de faptul că, rămasă văduvă din tinerețe, „nu se depărta de templu, slujind noaptea și ziua, în post și rugăciuni” (*Luca 2, 37*). Prorocița Ana, cunoscând că prin acest Prunc va veni mântuirea, deci că e Dumnezeu, o spunea aceasta tuturor: „Lăuda pe Dumnezeu și vorbea despre Prunc tuturor celor ce așteptau mântuire în Ierusalim” (*Luca 2, 38*).

Dar dovada cea mai puternică despre impunerea Lui ca Persoană omenească, dar și dumnezeiască, de la începutul activității Lui publice, ne e dată de mărturia Sfântului Ioan Botezătorul, cu prilejul botezării Lui de către acesta și de atragerea îndată după aceea de către El a celor 12 Apostoli, care și-au lăsat ocupații și familii ca să-I urmeze. Cu firea lui sensibilizată spiritual prin darul dumnezeiesc, Sfântul Ioan a văzut pe Duhul Sfânt coborât la Botezul lui Iisus asupra Acestuia ca om în vederea lucrării mântuitoare ce o începea și a auzit glasul Tatălui recomandându-L ca pe Fiul Lui cel iubit.

„Iar botezându-se Iisus, când ieșea din apă, îndată cerurile s-au deschis și Duhul lui Dumnezeu s-a văzut pogorându-Se ca un porumbel și venind peste El. Și, iată, glas din ceruri care a zis: «Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit»” (*Matei 3, 16-17*). Se dădea prin Ioan asigurarea că Cel ce Își începea activitatea (lucrarea) mântuitoare e Unul din Sfânta Treime. Căci nu pentru Iisus însuși S-a arătat Duhul Sfânt pogorându-Se peste El și se auzea glasul Tatălui mărturisindu-L Fiu iubit, ci pentru Ioan și, prin el, pentru ucenicii Lui și pentru alți oameni.

Căci mărturia Tatălui nu se adresează lui Hristos la persoana a doua. El Se știa și ca om prin Sine însuși Fiul

Tatălui și-L avea pe Duhul Sfânt odihnindu-Se peste Sine de la conceperea ca om. Glasul Tatălui spunea oamenilor prin Ioan, ca prin cel ce se încheiau prorociile care prevesteau venirea lui Hristos: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care am binevoit” (*Matei 3, 17*) să se înfăptuiască mântuirea oamenilor. Se dădea mărturie oamenilor nu numai că Cel ce începea lucrarea Sa este Unul din Treime, ci și că Tatăl și Duhul Sfânt vor fi mereu împreună cu Hristos ca Fiul Tatălui, în lucrarea ce o începe. Se arăta totodată cât de mare este iubirea Tatălui față de oameni, dacă a binevoit să trimită pe însuși Fiul Său cel iubit să Se facă om pentru mântuirea lor.

Era mărturia dragostei Tatălui nu numai pentru Fiul Său, chiar și ca om, ci și pentru oameni, precum și a însoțirii Lui în această lucrare de Duhul Sfânt.

Dar încă înainte de-a veni la Botez, Sfântul Ioan Botezătorul prevedea că după el va veni Cel care nu va boteza ca el cu apă și numai spre trezirea în oameni a pocăinței pentru păcate, ci „cu Duh Sfânt și cu foc”, spre iertarea păcatelor, pentru care se pregătesc oamenii prin pocăință; că Acela îl întrece pe el atât de mult în putere, încât el nu este vrednic nici măcar să-I dezlege cureaua încălțăminteii (*Ioan 1, 27*). Iar când Îl vede venind pe Iisus, își dă seama că El este Cel așteptat. Prevederea că va veni Cel așteptat și simțirea că Acesta este Hristos care venea la el pentru botez, le avea Ioan din siguranța ce s-a imprimat în el încă de când L-a simțit în pântecul Fecioarei, el însuși aflându-se în pântecul maicii sale. Era o simțire și o prevedere de care se bucura prin darul lui, ca fiind cel din urmă proroc, dar în care era o sensibilitate receptivă excepțională.

De aceea Ioan poate spune când Îl vede pe Iisus venit să se boteze de la sine: „Eu am trebuință să fiu botezat de

Tine, și Tu vii la mine?" (*Matei 3, 14*). Iar Iisus, atrăgându-i atenția că nu e numai Dumnezeu, ci și om, care și-a însușit trebuința de-a primi botezul pocăinței în numele oamenilor, îi răspunde: „Lasă acum, că așa se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea” (*Matei 3, 15*). Dacă Ioan vedea în Iisus pe Dumnezeu, Iisus îl face să nu uite că e și om. Pe lângă aceasta Iisus arată că prin acest act de pocăință pentru oameni avea să-Și înceapă de fapt activitatea Lui de mântuire a acestora, neavând El însuși nevoie de mântuire.

Am spus că Sfântul Ioan Botezătorul prevedea că în curând i Se va arăta Cel ce avea să înceapă activitatea Sa mântuitoare, pentru că purta în sine această siguranță de când îl cunoscuse din pântecul maicii sale, în luna a șasea de la conceperea sa; îl cunoscuse în pântecul Fecioarei, venită să viziteze pe maica lui și pe el însuși, cu scopul de a face din ei, pe lângă Maica Sa, alți doi martori ai dumnezeirii Sale.

Evanghelistul Ioan descrie mai pe larg prevederea Sfântului Ioan Botezătorul despre venirea iminentă a lui Iisus Hristos și mărturia dată de el despre dumnezeirea Acestuia când Îl vede venind spre el. O știa aceasta de la Andrei, unul dintre cei doi ucenici ai lui Ioan Botezătorul, care, după mărturia acestuia despre Iisus, au mers după El. Astfel, Evanghelistul Ioan poate spune de Ioan Botezătorul că, fiind întrebat de unii preoți și leviți dacă el este Hristosul, iar el declarând că nu este Hristosul, la noua întrebare a lor: De ce, deci, botează, dacă nu e Hristos?, a răspuns: „Eu botez cu apă, dar în mijlocul vostru Se află Acela pe Care voi nu-L știți, Cel care vine după mine dar Care a fost înainte de mine și Căruia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțăminteii” (*Ioan 1, 26-27*). Prin cuvintele: „Care a fost

înainte de mine”, Ioan mărturisește eternitatea lui Hristos, deci precizează și mai mult dumnezeirea Lui. Și aceasta o spune fără să-L fi văzut pe Hristos după ce S-a născut ca om, pe baza simțirii Lui de când era în pântecul Mariei, iar el în pântecul Elisabetei, dar și a anunțului ce i l-a dat Dumnezeu când l-a trimis să boteze, că va veni curând la el Cel ce va boteza cu Duh Sfânt, adică va aduce iertarea reală de păcate și mântuirea, și-L va cunoaște pe Acela din faptul că Duhul Sfânt Se va coborî și va rămâne peste El (*Ioan 1, 33*). Căci Acela va fi Cel din care se va transmite Duhul Sfânt tuturor. El, ca proroc înainte-mergător, a fost trimis să boteze numai pentru a da prilej Aceluia să vină la sine, iar lui să dea mărturie văzută tuturor celor de față despre dumnezeirea Lui. Misiunea lui Ioan Botezătorul era ca prin botezul lui să pregătească pe oameni pentru primirea Mântuitorului dumnezeiesc, să deschidă oamenilor inimile spre El, să fie „înainte-mergătorul” Aceluia. „Ca să fie arătat [Acela] lui Israel, de aceea am venit eu, botezând cu apă” (*Ioan 1, 31*). E ceea ce spune și Sfântul Evanghelist Marcu, referind la Ioan Botezătorul cuvântul prorocilor: „Iată, Eu trimit pe îngerul Meu înaintea feței Tale, care va pregăti calea Ta” (*Marcu 1, 2; cf. Maleahi 3, 1*), prin care și acest Evanghelist vede pe Iisus mai presus de orice om, ba și peste îngeri.

Și de fapt, promisiunea făcută de Dumnezeu lui Ioan, că botezul dat de el va aduce spre botezarea de la el și pe Cel peste care va vedea pe Duhul Sfânt pogorându-Se și rămânând peste El, s-a împlinit. Dar cum spune și Evanghelistul Matei, că Ioan Botezătorul L-a cunoscut pe Acela care e Dumnezeu întrupat, îndată ce-a apărut, încă înainte de-a cere botezul de la el, arătând că-L cunoaște, prin

cuvintele: „Eu am trebuință să fiu botezat de Tine”, așa spune și Evanghelistul Ioan că Ioan Botezătorul L-a cunoscut pe Acela când a venit chiar a doua zi la el, după conurbirea cu iudeii din Ierusalim, prin cuvântul nou și mai precis, care nu-l exclude pe cel spus în Evanghelia de la Matei: „A doua zi a văzut Ioan pe Iisus venind către el și a zis: Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii” (Ioan 1, 29).

Această cunoaștere premergătoare a lui Iisus ca Dumnezeu e deosebită de cea din momentul în care L-a văzut pe Duhul Sfânt pogorându-Se peste Hristos, prin aceea că cea din urmă a echivalat cu vederea confirmării ei prin coborârea peste El a Duhului Sfânt.

Dar chiar cunoașterea premergătoare a lui Iisus de către Ioan Botezătorul are în prezentarea ei în Evanghelia lui Ioan o precizare pe care n-o are în Evanghelia lui Matei. Ioan Botezătorul vede, după Evanghelia lui Ioan, pe Iisus nu numai ca pe Fiul lui Dumnezeu, în general, ci ca pe Fiul lui Dumnezeu care S-a făcut om spre a lua asupra Lui păcatul lumii și a Se jertfi pentru aceasta, ca să-l desființeze. Cine se jertfește chiar pentru păcatul său obține de la Dumnezeu iertare. Cine Se jertfește pentru păcatul altora din milă, din iubire pentru ei, fără ca El să fi păcătuit, ci din identificarea cu ei, obține și mai mult iertarea aceluia cu care S-a identificat din milă și iubire, sau pe care Dumnezeu îi vede uniți cu Acela, desigur dacă se alipesc și ei cu Acela, ca răspuns la dragostea și mila Lui.

După Evanghelistul Ioan, Sfântul Ioan Botezătorul vede în Iisus, de la prima Lui apariție în fața lui, pe Dumnezeu făcut nu numai om, ci și Mielul de jertfă pentru oameni, Mielul conștient și nevinovat, care a fost simbolizat de

mielul ce a fost dat lui Avraam spre a fi jertfit în locul fiului său, Isaac, sau de mielul jertfit de evrei în Egipt în noaptea în care au fost feriți de moarte întâii lor născuți, care îi reprezentau pe ei, pe toți. Dumnezeu l-a scutit pe Avraam să jertfească pe propriul său fiu admitând jertfa unui miel. Căci nici prin jertfirea fiului lui Avraam nu i-ar fi fost câștigată bunăvoința pentru toți oamenii, ci ar fi trebuit ca fiecare om să jertfească pe fiul său pentru aceasta. De aceea a arătat că Se mulțumește deocamdată cu un miel inconștient. Prin acest miel, Dumnezeu arată omului numai că e necesară o jertfă pentru a câștiga bună-voirea Lui, dar că această necesitate nu se împlinește cu adevărat prin mielul inconștient pe care-l jertfește de fapt, ci el e chipul profetic al unei jertfe adevărate pentru toți oamenii. Pe de altă parte, atât prin jertfa fiului său, cât și prin cea a mielului, Avraam n-ar fi dobândit decât mântuirea proprie, deci în sens egoist, nu mântuirea tuturor. Pentru mântuirea tuturor ar fi fost necesară jertfa fiecărui fiu unul-născut. Dar ce mântuire ar mai fi fost aceasta? Prin chipul mielului se arăta că jertfă adevărată, care va înlocui jertfa fiilor tuturor părinților omenеști, va fi jertfa Fiului Unul-Născut al lui Dumnezeu însuși, făcut om. El va fi nu un miel inconștient, jertfa nedeplină pentru un singur om, ci „Mielul” prin excelență, ce Se va aduce jertfă deplină pentru toți oamenii, ca Fiul Unul-Născut, deci cel atotscump, al Tatălui ceresc, care nu-L dă ca jertfă pentru Sine, deci dintr-un oarecare egoism, și nici fără voia deplină a Fiului Său, ci făcând aceasta amândoi din deplinătatea iubirii Lor. Fiul lui Dumnezeu Se va substitui cu adevărat, ca fiind cel mai eficient Miel de jertfă, tuturor oamenilor, din deplinătatea iubirii Lui pentru oameni, dar și din deplinătatea iubirii Tatălui pentru

oameni și, deci, și din iubirea Lui pentru Tatăl, a cărui voință iubitoare de oameni vrea să o împlinească, pentru ca prin ea să câștige și iubirea oamenilor pentru Tatăl ceresc și iubirea Tatălui pentru oamenii uniți cu Fiul Său, prin voia lor unită cu a Lui și ca urmare și prin voia lor de a se jertfi.

Jertfa își va împlini astfel rostul ei cel mai profund de-a fi un act de iubire reciprocă între Dumnezeu și oameni și între oamenii înșiși.

În Vechiul Testament, Dumnezeu a voit ca oamenii să practice mai departe jertfa mielului inconștient, prin care se simboliza trecerea (*pascha*) oamenilor de la moarte la viață, odată ce în Egipt prin el a trecut moartea peste întâii născuți ai iudeilor și au trecut din robia egiptenilor la libertate.

Această funcție simbolică a mielului inconștient trebuia să se păstreze în Vechiul Testament pentru a întreține nădejdea în venirea Mielului adevărat și atoteficient în jertfa Lui, care avea să fie Fiul lui Dumnezeu făcut om. Nădejdea în venirea acestui Miel unic, atoteficient în jertfa Lui, o întrețineau prorocii. Ioan, ca ultimul proroc, a avut misiunea să arate venit de fapt pe Mielul adevărat, care va lua asupra Lui păcatul lumii și va trece pe oameni din viața aceasta la viața veșnică. De aceea, când Îl vede pe Iisus, el spune: „Iată Mielul pe care-L simboliza mielul lui Avraam și al poporului evreu și pe care L-au prevestit prorocii înaintea de mine; iată Mielul care ridică de fapt păcatul lumii.”

Dar mielul pascal în Vechiul Testament preînchipuia pe Mielul lui Dumnezeu, care va trece pe oameni la viața veșnică. Ca atare, nu se aducea numai lui Dumnezeu în locul întâilor născuți, ca reprezentanți ai tuturor oamenilor, ci se și mânca de către oameni, simbolizându-se că aceștia se unesc cu el în a se aduce jertfă lui Dumnezeu.

Ioan Botezătorul prevede că această unire cu oamenii o va prelua și Iisus Hristos ca Miel de jertfă, la Cina cea de Taină; ceea ce s-a și petrecut de fapt.

Dar între unirea lui Iisus Hristos cu oamenii credincioși și cea dintre mieii inconștienți cu oamenii în Vechiul Testament sunt trei deosebiri:

a. „Mielul lui Dumnezeu” adus jertfă mântuiește de fapt, ca jertfă adusă Tatălui, pe cei cu care se unește, făcându-i și pe ei fii ai lui Dumnezeu prin har, jertfiți Tatălui, fii ai Lui de negrăită valoare. Mielul din Vechiul Testament o închipuia numai pe aceasta.

b. „Mielul lui Dumnezeu”, fiind unul singur, îi unește între ei și pe cei ce-L mănâncă. Deci nu numai prin unirea reală cu Dumnezeu prin Fiul Lui făcut om, ci și prin unirea între ei, oamenii depășesc egoismul lor în starea de jertfă a Fiului lui Dumnezeu ce și-o însușesc. Taina cea mare este: Hristos întreg Se poate uni și ca om cu toți credincioșii, fără să Se confunde totuși cu ei și să-i confunde pe ei întreolaltă.

Pentru a înțelege această taină, trebuie să recurgem la calitatea de Persoană a lui Hristos și a credincioșilor. Când eu vorbesc în fața mai multora și-mi exprim o atenție față de ei, toți mă simt în ei prin gândul meu și prin simțirea atenției față de ei, fără să se confunde cu mine și între ei. O contribuție la înțelegerea acestui fapt a adus deosebirea între ființa lui Dumnezeu, aflată în cele trei Persoane, și energiile ei necreate. Dumnezeu ca Persoană, dar și omul, poate fi simțit de persoana căreia Se comunică fără ca aceasta să se confunde cu Dumnezeu sau cu omul căruia i se comunică.

De aceea limbajul liturgic folosește pentru primirea Trupului și Sângelui lui Hristos cuvântul „împărtășire”, participare, ceea ce implică rămânerea neconfundată a lui

Hristos în noi. Mielul mâncat se topește cu totul în cel ce-l mănâncă. Hristos nu Se topește. El vine prin harurile multor Taine și prin darurile multor sfințiri și binecuvântări în mine, dar în Euharistie vine „întreg”, adică cu toate lucrările Sale prin mădularele trupului, încât, cum spune Sfântul Simeon Noul Teolog, mădularele mele se fac mădularele Lui, sau pline de lucrările lor, și mădularele Lui, mădularele mele, sau pline de lucrările lor, dar eu rămân neconfundat cu El ca persoană.

c. În Euharistie nu se mai folosește carnea mielului, ci pâinea ca chip văzut al trupului lui Hristos. Căci și El s-a numit pe Sine „Pâinea care S-a pogorât [în mod real] din cer” (Ioan 6, 58), împlinind simbolul profetic al manei din pustie: „Cel ce Mă mănâncă pe Mine, va trăi prin Mine. Aceasta este Pâinea care S-a pogorât din cer, nu precum au mâncat părinții voștri mana și au murit. Cel ce mănâncă această Pâine va trăi în veci” (Ioan 6, 57-58). Dacă trăiește neconfundat cel ce mănâncă pe Hristos, desigur rămâne neconfundat și El. În calitate de pâine, Hristos împlinește un rol care îl lărgeste pe cel de miel ce se jertfește, deși a trecut spre acest rol prin cel de Miel jertfit. Pâinea, ca hrana noastră cea de toate zilele, e un chip mai potrivit pentru Hristos, sau pentru Dumnezeu, Care ni Se dă ca hrană fundamentală prin puterile Sale și ni Se comunică prin umanitatea Sa, sau prin trupul și sângele Său.

De aceea Hristos, trecând pe cei ce au crezut în El, la Cina cea de Taină, de la mielul ce-L preînchipuia pe El, la El însuși, a trecut totodată de la folosirea mielului ca chip, la folosirea pâinii, declarând însă pâinea trupul Său, iar vinul, sângele Său, ale Mielului conștient jertfit.

La o oarecare înțelegere a prezenței nevăzute a trupului și sângelui lui Hristos sub chipul pâinii și vinului euharistic

ne poate ajuta faptul că trupul poate fi atât de copleșit de viața sufletului și de puterile dumnezeiești din el, încât să se prefacă în lumină, pe care unii dintre oamenii înduhovniciți pot să o și vadă (Sfântul Simeon Noul Teolog); sau sufletul se poate umple atât de mult de lucrările trupului spiritualizate, încât să trăiască în el și trupul. (Un om fără mână simte în suflet durerea mâinii pe care nu o mai are.)

Hristos poate fi trăit ca prezent cu trupul Său spiritualizat, mai precis copleșit de spirit, fără să fie văzut, în pâinea euharistică.

Și astfel e prezent ca Același Unul în bucată de pâine primită de fiecare credincios.

Prin aceasta, Sfântul Ioan Evanghelistul vede în mărturia lui Ioan Botezătorul despre Fiul lui Dumnezeu ca Miel împlinindu-se tot sensul preînchipuit de mielul pascal. Totodată, prin aceasta se arată că Mesia (Hristos) prezis de proroci nu va veni să facă din poporul evreu un popor stăpânitor în sens lumesc peste celelalte popoare, ci un model și izvor de smerenie și iubire pentru toate popoarele, spre înfrățirea lor și spre adevărata lor mântuire, un Israel universal.

Evanghelistul Ioan, scriind cel din urmă Evanghelia sa, după fixarea poporului evreu în opoziție față de Hristos, a avut un motiv special să scoată în relief caracterul lui Hristos de Miel jertfit al lui Dumnezeu pentru toți oamenii, din mărturia Sfântului Ioan Botezătorul.

Dar și vederea coborârii Duhului Sfânt după Botez peste Iisus, Sfântul Ioan Botezătorul o însoțește, după Evanghelistul Ioan, cu o mărturisire precisă că Cel ce s-a botezat de la el este Fiul lui Dumnezeu, mărturisire pe care nu o găsim în Evanghelia de la Matei: „Și eu am văzut și am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu” (Ioan 1, 34).

Dar Botezul lui Iisus de la Ioan, Părinții îl văd motivat într-un alt mod, care totuși e într-o legătură cu cel amintit înainte. După Sfântul Grigorie de Nazianz și Sfântul Maxim Mărturisitorul, nașterea lui Hristos, deși a fost din Fecioară și de la Duhul Sfânt, deci fără de păcat, a avut ceva din nașterea omului după căderea în păcat, pentru că îl aducea într-o umanitate supusă pătimirii, fie și ireproșabile, și morții. De urmarea ultimă a acestei nașteri L-a scăpat Botezul în Duh, cum ne scapă și pe noi. „Deci, mai întâi, au avut loc la Domnul întruparea și nașterea trupească din pricina osândirii mele și apoi a urmat nașterea primită pentru noi prin Botez, în Duh, pentru mântuirea și rechemarea, sau, mai limpede spus, pentru recrearea mea”¹.

Deci Hristos pune prin Botezul Său temelia botezului nostru, sau e Cel dintâi care dă ca om acest sens Botezului lui Ioan. Nașterea prin botez restabilește pe om în starea primordială, pe care ar fi menținut-o Adam și ar fi moștenit-o urmașii lui, dacă acesta n-ar fi căzut în păcatul original. „Această naștere imaterială, îndumnezeitoare și dumnezeiască părăsind-o primul om, prin aceea că a ales, în locul bunătăților spirituale și nearătate, pe cele plăcute și arătate simțirii, Dumnezeu l-a osândit după cuviință la o naștere involuntară, materială și pieritoare. Căci a socotit că e drept ca celui ce a ales de bunăvoie în locul celor mai bune pe cele mai rele, să i se schimbe nașterea liberă, nepătimitoare, voită și curată, în cea pătimașă, roabă și silită, după asemănarea dobitoacelor necuvântătoare și fără minte [...]. De această naștere voidind Cuvântul, Care a creat firea oamenilor, să-l elibereze pe om și să-l readucă

¹ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, trad. rom. de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 2006, p. 443.

la fericirea dumnezeiască, Se face cu adevărat om dintre oameni și Se naște trupește, fără de păcat, pentru om și Se botează, Cel ce e Dumnezeu după ființă și Fiul lui Dumnezeu după fire, suportând de bunăvoie pentru noi nașterea spre înfiere duhovnicească, spre golirea de puterea nașterii din trupuri”².

Desigur chiar nașterea de după păcat nu l-a coborât pe om cu totul la starea de animalitate. Dumnezeu dă prin creație și omului, care se concepe dintr-o plăcere copleșitoare, sufletul rațional, capabil să-L caute pe Dumnezeu și să treacă la starea nerobită păcatului. Dar sufletul creat de Dumnezeu în acel moment e influențat de plăcerea trupească în care e conceput omul și care, fiind a naturii celor doi, scăpată din frâna voinței, transmite noului om păcatul strămoșesc.

Dar pentru această trecere de la starea robită păcatului, prin forma nașterii de după cădere, la starea primordiale, pe care ar fi păstrat-o oamenii dacă n-ar fi căzut Adam în păcat, primește Hristos însuși unele trăsături ale stării noastre de după păcat, ca să scape firea noastră de urmările păcatului, și chiar de păcat, prin nașterea prin Duhul din Botez. Fără să Se facă El însuși păcătos printr-o naștere întru totul identică cu a noastră, El ia răspunderea pentru păcatul nostru, din solidaritate iubitoare cu noi. Iar această solidaritate nu are numai un caracter juridic, ci e o asumare reală a suferințelor produse în noi de păcat, fără ca să ia păcatul însuși. Căci în acest caz n-ar fi putut învinge suferințele și moartea ca urmări ale lui. Nici n-ar fi putut trăi iubirea curată față de noi, străină de orice egoism. Neluând deci păcatul însuși, întrucât făcându-Se om a rămas și

² Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, p. 441.

Dumnezeu, și chiar în această calitate păstrând iubirea și mila Lui neîmputinată față de noi, ia pe de o parte suferințele și moartea noastră, pe de altă parte le învinge. În afară de aceasta, printr-o substituie pur juridică Dumnezeu Și-ar da satisfacție singur Sie însuși.

Dar chiar suferința Lui, care va culmina în cruce, are puterea să ne unească cu El, trezind iubirea noastră față de El. Învingerea lor în umanitatea Sa o începe prin Botez, în care primește în acest scop pe Duhul Sfânt și asigurarea Tatălui că în acceptarea suferințelor și morții noastre pentru a le învinge, El Se face și ca om Fiu iubit al Tatălui și prin aceasta îi face pe toți cu care S-a solidarizat, făcându-Se om și cărora le transmite puterea învingerii păcatului real și a urmărilor lui, fii ai Săi împreună cu El.

Astfel, prin Botezul Său de la Ioan, Hristos începe lucrarea de mântuire în firea omenească, punând temeiul eliberării ei de urmările păcatului și deci și al eliberării firii din frații Săi după har de păcatul însuși și de urmările lui. Botezul Lui de la Ioan nu e deci numai un Botez al pocăinței ca al celorlalți oameni, deși e și aceasta în numele lor.

Și așa cum solidarizarea Lui cu noi a fost nu numai juridică, ci și reală, prin însușirea de către El a patimilor ireproșabile și a morții de pe urma păcatului, așa s-a arătat reală și în însușirea de fapt a pocăinței de către El, ca om, pentru păcatul nostru. Căci cum ar fi trăit altfel mila Lui față de noi, dacă n-ar fi luat, pe de o parte, suferințele și moartea noastră de pe urma păcatului, din solidaritate cu noi, pe de alta, pocăința pentru el, o pocăință trăită chiar mai intens decât noi, din aceeași solidaritate? Căci aceasta a fost prima formă a puterii spirituale prin care a învins suferințele și moartea noastră pentru păcat, asumate de El, putere pe care a putut-o extinde și în noi.

E un fapt general constatat că prin iubire, mila unește atât de mult o persoană cu alta, sau o face atât de interioară una alteia, încât una trăiește suferința alteia, dar și regretul aceleia pentru greșeala care i-a adus suferință. Cu atât mai mult a trăit Fiul lui Dumnezeu făcut om din iubire pentru oameni suferința lor pentru păcatul lor și pocăința lor pentru acest păcat. Sau a trăit cu o durere mai mare ca sensibilitatea lor, întrupată în diferite plăceri produse de păcat, pocăința pentru păcatul lor, sau, nemișorată de egoismul lor păcătos, pocăința pentru păcatul altora.

Creștinismul a impus pentru prima dată în mod clar observației și exprimării omenesti fenomenele interiorității reciproce între persoane, în vorbirea lui Hristos și a Apostolilor Ioan și Pavel, despre pătimirea, despre pocăința lui Hristos pentru oameni, despre venirea Lui în interiorul oamenilor pentru vindecarea, întărirea, mântuirea lor.

Mărturia lui Ioan Botezătorul despre dumnezeirea și despre lucrarea mântuirii ce o începea Hristos prin Botez a avut primul și cel mai puternic efect asupra ucenicilor săi, determinându-i pe aceștia să se facă ucenici ai lui Hristos. El a fost prin aceasta și pregător de Apostoli ai lui Hristos, făcând, prin aceștia, trecerea de la prorocia despre Hristos Cel ce avea să vină, la slujirea apostolească a lui Hristos Cel venit. Așa s-a împlinit misiunea lui Ioan Botezătorul, prezisă de înger lui Zaharia, tatăl lui: „Și pe mulți din fiii lui Israel îi va întoarce la Domnul Dumnezeuul lor. Și va merge înaintea Lui [...] ca să gătească Domnului un popor pregătit” (*Luca 1, 16-17*). Dar pentru curăția din darul Duhului Sfânt, Dumnezeu l-a făcut și pe Zaharia însuși, la nașterea fiului său, un martor al dumnezeirii Celui a cărui recunoaștere o va pregăti fiul său: „Iar tu, pruncule, proroc al Celui Preaînalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului,

ca să gătești căile Lui, să dai poporului Său cunoștința mântuirii într-o iertare a păcatelor lor [prin Acela], prin milostivirea milei Dumnezeuului nostru, cu care ne-a cercetat pe noi Răsăritul-cel-de-Sus" (Luca 1, 76-78), adică Cel ce nu-și are originea din oamenii de jos.

Astfel, rolul Sfântului Ioan Botezătorul, în calitate de cel din urmă proroc, nu s-a redus, după Sfântul Ioan Evanghelistul, numai la a arăta pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu venit ca Mielul ce va ridica păcatul lumii, ci s-a împlinit și în prilejul și îndemnul ce l-a dat unora dintre ucenicii săi de-a se face ucenici ai lui Hristos. În scopul acesta, Hristos a mai rămas aproape de Ioan și de ucenicii lui până a doua zi, dând prilejul lui Ioan să mai repete în fața a doi dintre aceștia mărturisirea sa că El este „Mielul lui Dumnezeu” (sau poate le-a mai dat și alte mărturii despre Iisus), ceea ce i-a hotărât pe aceia să plece după Iisus. El a repetat către acești ucenici declarația că Iisus Hristos este „Mielul lui Dumnezeu”, pentru ca, din faptul că S-a arătat Duhul Sfânt peste El și s-a auzit glasul Tatălui că e Fiul Lui cel iubit, deci că e Fiul lui Dumnezeu, să nu se nască în ei părerea că aceasta nu se potrivește cu calitatea „Mielului” care va scăpa lumea prin jertfa Lui. Așa cum slava Fiului e văzută unită cu smerenia Lui la naștere și cu crucea Lui, de Dreptul Simeon, așa e văzută unită cu crucea și în mărturia lui Ioan Botezătorul. Adevărata slavă a lui Dumnezeu li se arată oamenilor în iubirea Lui, iar iubirea e coborâre la ei până la jertfă. Ioan arăta că Însuși Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Mielul de jertfă pentru oameni.

Între declarația Tatălui că Cel ce s-a botezat de la Ioan e Fiul lui Cel iubit și slujirea de Miel ce i-o încredințează nu e o contradicție. Tatăl, iubind pe Fiul Său Unul-Născut, îi iubește și pe oamenii făcuți după chipul Fiului și chemați

să fie uniți cu Fiul Lui, făcut la rândul Lui om unit cu ei. Iar această ridicare a lor prin iubire nu se poate realiza fără iubirea față de ei până la a da pe Fiul Său morții pentru ei. Și numai dacă Cel pe care Îl dă Dumnezeu pentru oameni e însuși Fiul Lui Unul-Născut, se arată cea mai mare iubire a Lui pentru oameni.

Explicând ucenicilor săi că arătarea Duhului Sfânt peste Hristos și auzirea glasului Tatălui care Îl mărturisea ca Fiu arată calitatea sigură a lui Hristos de Fiu al lui Dumnezeu sau de Unul din Treime, care nu-L face mai puțin Mielul lui Dumnezeu, și că tocmai în aceasta se arată marea iubire a lui Dumnezeu față de oameni, Ioan i-a făcut să se hotărască să meargă după El. Astfel, se spune în Evanghelia Sfântului Ioan: „A doua zi, iarăși, stăteau Ioan și doi dintre ucenicii săi. Și privind pe Iisus, Care trecea, a zis: Iată Mielul lui Dumnezeu. Și cei doi ucenici l-au auzit când a spus aceasta și au mers după Iisus” (Ioan 1, 35-37). Unul dintre ei era Andrei, care a adus și pe fratele lui, Simon Petru, spunându-i: „Am găsit pe Mesia (*care se tâlcuieste: Hristos*)” (Ioan 1, 41). Andrei își însușise mărturia lui Ioan Botezătorul despre dumnezeirea lui Iisus și o dădea mai departe.

A doua zi, voind Iisus să meargă în Galileea, a găsit pe Filip, care era din Betsaida, de unde erau și Petru, și Andrei, și i-a spus: „Urmează-Mi”. Convins de Petru și Andrei, dar și de puterea ce se răspândea din Iisus, despre dumnezeirea Lui, a plecat și Filip după Iisus. Această convingere i-a comunicat-o Filip și lui Natanael, spunându-i: „Am aflat pe Acela despre Care au scris Moise în Lege și prorocii, pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret” (Ioan 1, 45).

De fapt, poporul evreu știa de la Moise și de la proroci că va veni Unul mai mare ca ei, care e ținta prorociei lor

(*Deuteronomul* 18, 15 etc.; *Isaia* 4, 2; 7, 14; 9, 5-6; 40, 11; 53, 1-12; *Ieremia* 23, 5; 33, 15-16; *Iezechiel* 34, 23; 37, 24; *Miheia* 5, 1, 3, 4; *Zaharia* 9, 9 etc.). Dar acum unii din acest popor, între care și Filip, vedeau pe Cel prezis de proroci în Iisus, arătat cu degetul de Sfântul Ioan Botezătorul. Natanail s-a convins și el, dintr-o caracterizare adevărată ce i-a făcut-o Hristos prin simpla lui vedere sub un smochin, că El este Fiul lui Dumnezeu Cel prezis de proroci, și I-a zis: „Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești Regele lui Israel” (*Ioan* 1, 49).

Iisus nu a trecut sub tăcere această mărturisire a lui Natanail, ci a răspuns, confirmând mărturisirea lui: „Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veți vedea cerul deschizându-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-se peste Fiul Omului” (*Ioan* 1, 51), peste Cel ce, deși S-a arătat ca om, este mai mare decât îngerii.

Iisus începea să Se facă cunoscut ca Dumnezeu nu numai prin simpla arătare, ci și prin chemările Lui irezistibile și prin declarațiile Lui directe.

Dumnezeu era departe de oameni înainte de arătarea Fiului Său ca om, dar unii știau de o dependență a lumii de El, căci vedeau că toate sunt dependente de Cineva, inclusiv ei înșiși. Dar în Hristos simțeau direct pe Cel independent de toate și de care depind toate.

Dar deși Evanghelistul Ioan spune că a „treia zi” Iisus S-a aflat cu ucenicii Săi la Cana Galileei, unde a făcut prima minune, se pare că această a treia zi era al treilea eveniment după ce S-a întors din pustiul în care S-a retras pentru patruzeci de zile, trimitându-Și pe unii ucenici ai Lui să meargă să-L aștepte acolo. De altfel, se pare că ucenicii s-au alipit de El definitiv în mod treptat.

RETRAGEREA ÎN PUSTIU ȘI SEMNIFICAȚIA ISPITIRILOR DIN EL

S-a spus că retragerea dintre oameni este echivalentă, pentru cine vrea să pornească la o mare operă, cu o meditație sau cu o reculegere pentru opera la care voiește să pornească.

Dar Evanghelia lui Matei, care descrie această retragere a lui Hristos, spune că „Iisus a fost dus de Duhul în pustiu, ca să fie ispitit de diavolul” (*Matei 4, 1*). Evanghelia lui Luca spune și ea că Iisus a fost dus de Duhul în pustiu, dar adaugă că era plin de Duhul Sfânt și precizează că a fost așa tot timpul cât a stat în el (*Luca 4, 1-2*). Prin aceasta se afirmă că Iisus a simțit ca om trebuința să se retragă în pustiu, înainte de începerea activității Sale publice, nu numai pentru o reculegere, ci și pentru a arăta că e mai tare și ca om decât diavolul ispititor, care credea că-l poate învinge, profitând de slăbiciunile necesităților fizice (flămânzire, oboseală, boli) și de frica morții. Dar Iisus le-a luat pe acestea cu voia Lui și cu scopul de-a le învinge El însuși, nu printr-un act de putere dumnezeiască, ci răbdându-le ca om și prin aceasta nelăsându-Se învins de ele, prin recurgerea în chip păcătos la satisfacerea lor.

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că deoarece le-a luat nu dintr-o lege a firii căzute în păcat, a putut învinge pe diavolul, care a venit cu ispita lui, crezând că în acele slăbiciuni era tendința spre păcat ca o lege a firii și el socotind că în această lege avea un sprijin în ispitirea Lui. Dar în firea Lui omenească, Hristos le-a putut învinge prin voia Lui omenească, întărită de cea dumnezeiască. Acest act de putere se transmite și celorlalți oameni care se alipesc Lui prin credință. Prin aceasta S-a arătat nu numai biruitor al diavolului, ci și mai presus de acele pătimiri ireproșabile.

Iată cuvintele Sfântului Maxim Mărturisitorul în acest sens: „Puterile rele [diavolești] își aveau, cum am spus, din pricina păcatului, lucrările lor ascunse în trăsătura pătimitoare primită de la Adam, ca într-o lege necesară a firii. Văzând ele în Mântuitorul trăsătura pătimitoare a firii celei din Adam, datorită trupului pe care-l avea, și închiuindu-și că și Domnul a primit legea firii din necesitate, ca orice om obișnuit, și nu mișcat de hotărârea voii Lui, și-au aruncat și asupra Lui momeala, nădăjduind că-L vor convinge și pe El, ca prin patima cea după fire [prin afectul natural] să-și nălucească patima cea împotriva firii și să săvârșească ceva plăcut lor. Domnul, îngăduindu-le prima încercare a ispitirilor prin plăcere, le-a făcut să se prindă în ea cu propriile lor viclenii și prin aceasta le-a dezbrăcat, alungându-le din fire, întrucât a rămas inaccesibil și neatins de ele. Astfel a câștigat biruința, desigur nu pentru El, ci pentru noi, pentru care S-a făcut om, punând în folosul nostru tot câștigul. Căci nu avea pentru Sine lipsă de încercare, Cel ce era Dumnezeu și Stăpân și slobod prin fire de toată patima, ci a primit încercarea pentru ca, atrăgând la Sine puterea cea rea prin primirea ispitelor noastre, să o

biruiască, momind-o că-L va supune morții, pe aceea care se aștepta să-L biruie pe El ca pe Adam la început”³.

Întâi trebuie menționat că deși chiar în slăbiciunile și oboselile lui Hristos nu era ceva ce tindea spre păcat, ele cereau totuși un efort pentru a fi suportate. Și respingând isпитirile pe care le-a atras, arată că El le-a suportat până la capăt prin acest efort. Suportarea lor a fost un prilej de exercitare a puterii Lui ca om, pentru că era și Dumnezeu. Apoi e de crezut că ispitirea Lui ca om de către diavol a fost un prilej de manifestare a tăriei firii Lui omenești unită cu cea dumnezeiască față de ispitiri. Și chiar această manifestare este și un act de tărie ales, manifestarea fiind un act de voință. Respingând ispitele, Hristos Și-a pus în mișcare această putere. Și de această mișcare a puterii Lui se pot folosi toți oamenii care voiesc, căci ea e o mișcare de care vrea El să se folosească și ei. Sau de manifestarea puterii Lui de respingere a ispitelor se pot folosi toți cei ce cred în El. Accentuăm că actele prin care El respinge ispitele nu erau numai ale voinței dumnezeiești, ci și ale voinței omenești. Fiindcă ambele voințe erau ale aceleiași Persoane. Și de manifestarea acestei îndoite voințe sau puteri a Lui se poate folosi orice credincios. Căci e propriu firii omenești să se mențină în curăție și să crească în tărie cu ajutorul celei dumnezeiești. Dar depinde de ea să se folosească de puterea dumnezeiască pentru ca să devină ea însăși tare. Prin biruința Lui asupra diavolului a dat tuturor celor credincioși pilda și puterea de-a învinge ispitirea, în unirea cu El, și prin aceasta Iisus Și-a început opera de mântuire.

³ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Răspunsuri către Talasie*, în: *Filocalia*, vol. III, trad., introd. și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMO, București, 2009, pp. 94-95.

Sfântul Evanghelist Luca spune că tot timpul celor 40 de zile, nemâncând nimic, Hristos a fost ispitit de diavolul, adică Și-a manifestat tăria răbdării Lui în așa fel că n-a simțit foamea. Dar la urmă a flămânzit. Sfântul Matei nu vorbește de ispitirea în timpul celor 40 de zile, ci spune numai că, postind aceste 40 de zile, la sfârșit a flămânzit și atunci s-a apropiat de El diavolul, ispitindu-L.

El va fi încercat mereu să-L ispitească pe Iisus cât timp postea și cugeta la opera ce avea să o înceapă. Și era mereu respins, nesimțindu-i ispita. Dar cel mai mult a încercat să-L ispitească când L-a văzut flămânzit după 40 de zile de post. Și El a respins această ispitire, arătând că chiar după atâta timp de flămânzire a putut respinge ispita, neslăbind în puterea de a suporta nemâncarea.

Ispitirea diavolului s-a unit cu viclenia. El știa că Iisus ar putea învinge foamea ușor, arătându-Și totodată puterea dumnezeiască în prefacerea pietrelor în pâini, prin ceea ce ar convinge și pe alții despre dumnezeirea Lui. De câte ori nu se istorisește în Pateric despre ispitiri de felul acesta! S-a aruncat un pustnic într-o fântână încredințat că puterea rugăciunii lui este atât de mare, încât nu se va îneca. Era o ispită prin care „naivul” diavol, ce făcea pe deșteptul, își închipuia că-L câștigă pe Iisus atât prin greutatea de-a suporta flămânzirea, cât și prin stimularea voinței de a-Și dovedi dumnezeirea. A crezut că, folosind greutatea flămânzirii, poate trezi atât dorința de-a scăpa de ea, cât și dorința de a-Și arăta puterea dumnezeiască, câștigând pe alții la credința în El.

Diavolul nu-și putea închipui că dumnezeirea e străină de dorința de-a se manifesta din trufie, sau că puterea ei se arată mai degrabă unită cu smerenia decât cu trufia. El

Își închipuia că-L poate ispiti pe Iisus să-i convingă pe alții să creadă în dumnezeirea Lui, arătându-Și puterea de-a preface pietrele în pâini. „De ești Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini” (*Matei 4, 3*). Iisus a putut preface apa în vin dintr-o necesitate de vin la o nuntă. Acesta nu era un act de trufie. Dar când i-l cerea vrăjmașul, știa că Îl ispitește la trufie, sau că, răspunzând cererii lui de a-i arăta puterea, o va face din trufie.

Iisus i-a arătat însă dumnezeirea în alt mod: prin puterea de-a trăi ca om nu numai cu pâine, ci cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu. Adică a făcut din răspuns o laudă a lui Dumnezeu și o afirmare a dependenței omului în toate trebuințele lui de Dumnezeu: „Iar El, răspunzând, a zis: Scris este: Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (*Matei 4, 4; Luca 4, 4; Deuteronomul 8, 3*).

I-a arătat că, mai ales, El trăiește ca Fiul lui Dumnezeu făcut om din cuvântul Tatălui Său. Și în aceasta poate da dovada că El este nu numai om, ci și Dumnezeu.

O ispită la un act exclusiv de mândrie, sub pretextul dovedirii dumnezeirii Sale pentru a-i convinge pe alții să creadă, i-a adresat-o diavolul prin îndemnul de-a Se arunca de pe aripa templului. Căci s-a scris că îngerii Îl vor lua pe brațe, ca să nu-Și rănească piciorul (*Luca 4, 11-12*). Diavolul credea cu o prostească naivitate că Îl poate amăgi prin aparența că vrea prin aceasta să slujească credinței în El.

El se folosea în acest caz chiar de cuvântul lui Dumnezeu din Scriptură.

Iisus însă Își afirmă dumnezeirea nu prin acceptarea ispitei diavolului, ci demascându-l că este ispitor al Său, care e Dumnezeu, și deci face un lucru necuvenit. „Iisus i-a

răspuns: Iarăși este scris: Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeuul tău" (*Matei 4, 7; Luca 4, 12; Deuteronomul 6, 16*).

Hristos a folosit și prilejul acestor ispitiri pentru a-Și afirma și dovedi dumnezeirea Sa.

O ispită și mai îndrăzneată Îi adresează diavolul arătându-I de pe un munte înalt toate împărățiile lumii și făgăduindu-I-le împreună cu slava lor lumească, de Se va închina lui. Evanghelia Sfântului Luca dă această ispită ca a doua, și pe a doua ca a treia.

Acum nu-L mai ispitește îndemnându-L să-Și arate dumnezeirea printr-o faptă minunată, ci își declară direct necredința în dumnezeirea Lui și-I promite cele mai mari onoruri lumesti în schimbul închinării date lui. E tot ce poate da Satana. Dar în această ispită se și demască diavolul în ceea ce voiește cu adevărat: să i Se închine chiar Cel prin care Dumnezeu voiește să elibereze pe oameni de robia lui, deci să se zădărnicească opera de mântuire pe care voiește Dumnezeu să o realizeze prin El. Diavolul își demască ceea ce-l stăpânește cel mai mult: trufia nemăsurată, setea de a i se închina lui toată creația, voia lui de a o despărți de Dumnezeu. Credea că nu S-a putut face om însuși Dumnezeu, sau că, făcându-Se om, Dumnezeu nu Se poate feri de putința de a fi ispitit ca orice om.

De aceea și Hristos îl numește pe față: „Satano!”. Și îi cere să plece înapoia Lui. Să-și recunoască inferioritatea, să nu mai îndrăznească să se arate Lui. Și-i amintește porunca Scripturii, că numai lui Dumnezeu se cade să se închine oricine. El e nimic față de Dumnezeu și ceea ce dă el, chiar de-ar fi lumea toată, e de asemenea nimic, căci e trecător și nu în stăpânire stă fericirea, ci în iubirea lui Dumnezeu, ce I-o câștigăm prin închinarea adusă Lui. El este infinitatea

adevărată; El, ca Persoană supremă, ne dă bucuria nemărginită și veșnică. „Atunci Iisus i-a zis: Mergi înapoia Mea, Satano, căci este scris: Domnului Dumnezeuului tău să te închini și Lui singur să-I slujești” (*Matei 4, 10; Luca 4, 8; Deuteronomul 6, 13; 10, 20*).

La invitația diavolului să i Se închine lui, Iisus îi răspunde că El este Cel căruia I se cuvine închinarea, căci El este Dumnezeu. Și ca dovadă, Evanghelia lui Matei și cea a lui Marcu spun că îngerii, venind, Îi slujeau (*Matei 4, 11; Marcu 1, 13*), fapt pe care Apostolii nu l-au putut ști decât de la Iisus.

Iisus cunoștea foarte bine Scriptura și adevăratele ei înțelesuri, le cunoștea încă de la vârsta de 12 ani, când i-a uimit în templu pe învățații evreilor cu „priceperea și răspunsurile Lui” (*Luca 2, 47*). În toată învățătura Lui se vede o legătură a ei cu revelația Vechiului Testament, nu cu niciun învățături panteiste egiptene, pe care unii născocitori, care ar vrea să explice în mod lumesc adâncimea supraomenească a învățăturii Lui, socotesc că El Și le-a însușit, întrucât a rămas, înainte de a-Și începe activitatea publică, mai multă vreme în Egipt (sau în India).

El aplică textele Vechiului Testament la Sine, văzându-le ca prevestindu-L pe El.

Aceasta nu era o manifestare de mândrie, ci întemeierea, pentru evreii care știau că ele prorocesc venirea lui Dumnezeu în trup, că El este cel prorocit de ele.

El nu putea să nu-i ajute pe oameni să-și câștige mântuirea, prin întemeierea credinței lor în dumnezeirea Lui.

Aplicarea textelor profetice despre Dumnezeu, Ce va veni, la El însuși o împăca deplin cu smerenia Lui în care aceleași texte afirmă că Se va arăta Dumnezeu venit ca om

între oameni. Și nici afirmarea dumnezeirii Sale nu o făcea Hristos cu mândrie, nici în smerenia Lui nu era ceva căutat. Iradia din El dumnezeirea în mod „firesc” – fără afirmarea mândră a ei – și la fel iradia smerenia fără să caute să o arate sau să o exagereze, ci în același mod „firesc”. Și iradiau amândouă pentru că El era deopotrivă Dumnezeu adevărat și omul deplin realizat.

Așa apare Persoana lui Iisus în Evanghelie și modul acesta al arătării Lui nu poate fi explicat decât din faptul că era cu adevărat și Dumnezeu, și om.

Ernest Renan, care vrea să împace în Hristos un chip de om ireproșabil cu autoamăgirea sau cu iluzia că era Dumnezeu, fără să fie de fapt, nu reușește să nu anuleze chipul Lui uman ireproșabil. Convingerea lui Iisus despre dumnezeirea Lui nu are la bază nimic amăgitor, sau voit. El trăia de fapt realitatea dumnezeirii Lui și pe aceasta o trăiau și toți cei ce se apropiau cu sinceritate de El.

Vom încerca să prezentăm în cele următoare dumnezeirea lui Hristos din afirmările ei de către El, din învățăturile și minunile Lui.

DUMNEZEIREA LUI HRISTOS
ÎN PRIMELE MĂRTURII,
ÎNVĂȚĂTURI ȘI MINUNI ALE SALE

Ieșind din pustiu, Iisus S-a dus în Galileea și Și-a adunat pe ucenici în jurul Său. Apoi a început să propovăduiască în satele din Galileea, începând din Capernaum, faima Lui răspândindu-se îndată în tot ținutul. Prin propovăduirea și vindecările săvârșite, s-a făcut simțită încă de la început dumnezeirea Sa. „Și S-a întors Iisus [din pustiu] în puterea Duhului în Galileea și a ieșit vestea despre El în toată împrejurimea. Și învăța în sinagogile lor, slăvit fiind de toți” (*Luca 4, 14-15*). „Și a străbătut Iisus toată Galileea, învățând în sinagogile lor și propovăduind Evanghelia Împărăției și tămăduind toată boala și toată neputința în popor” (*Matei 4, 23*). „Și mulțimi multe mergeau după El, din Galileea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudeea și de dincolo de Iordan” (*Matei 4, 25*). „De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună: Pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția cerurilor” (*Matei 4, 17*). Începea și El cu aceeași veste ca și Ioan. Dar în toată predica Lui vorbea de această Împărăție care începe prin El și se simțea prezentă în El de către cei ce se apropiau cu adevărat de El.

Iar propovăduirea era însoțită și de minuni, care și ele făceau simțită prezența lui Dumnezeu în El. Cea dintâi se pare că a fost cea din Cana Galileii. Așa spune Sfântul Evanghelist Ioan și aceasta pare a rezulta și din spusa lui Iisus, că încă n-a început „vremea” (propovăduirii) Lui. Căci la știrea îngrijată ce I-o dă Maica Lui, că gazdele nu mai au vin, El răspunde: „Ce ne privește pe Mine și pe tine, femeie? Încă n-a venit ceasul Meu” (*Ioan 2, 4*). Maica Lui știa că El poate să scoată pe gazde printr-o minune din situația jenantă în care se aflau și-I ceru cu delicatețe, în mod indirect, să facă o astfel de minune. Iisus îi spune că încă n-a venit vremea să se impună prin minuni, dar totuși n-o refuză, și Maica Lui știa aceasta. De aceea le spune slujitorilor să fie atenți și să facă ceea ce le va cere El. Maica Lui săvârșea un act de intermediere între ei și Iisus și-i îndemna să aibă toată încrederea în El și să facă tot ce le poruncește.

Făcând minunea prefacerii apei în vin, „Și-a arătat [prima dată] slava Sa și ucenicii Săi au crezut în El” (*Ioan 2, 11*). Ucenicii veniseră la Iisus în baza îndemnului lui Ioan Botezătorul și a convingerii că este în El o putere mai presus de cea omenească. Dar încă nu o văzuseră confirmată printr-o faptă și nu era o faptă de vindecare a unui trup omenesc, în care s-ar fi putut crede că are un rol și un efort sufletesc al bolnavului. Era o faptă prin care intervenea în legile naturii, arătându-Se în mod clar mai puternic decât ele.

Apoi Iisus Și-a început propovăduirea prin sinagogile satelor Galileii. Dar în scurtă vreme mulțimile veneau să-L asculte în număr așa de mare, încât „Iisus nu mai putea să intre pe față în cetate, ci stătea afară, în locuri pustii, și veneau la El de pretutindeni” (*Marcu 1, 45*).

O cuvântare mai extinsă din această propovăduire de început este așa-numita *Predică de pe munte* (*Matei* 5-7; *Luca* 6, 20-49). Denumirea aceasta se întemeiază pe spusa Evangelistului Matei: „Și mulțimi multe mergeau după El, din Galileea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudeea și de dincolo de Iordan” (*Matei* 4, 25). „Văzând mulțimile, Iisus S-a suit în munte și, așezându-Se, ucenicii Lui au venit la El. Și deschizându-Și gura, îi învăța zicând [...]” (*Matei* 5, 1). Și urmează *Predica de pe munte*, începând cu „Fericirile”.

În această predică Se prezintă pe Sine ca mai presus de oameni. El poate asigura fericirea celor ce vor fi prigoniți din pricina Lui: „Fericiti veți fi când vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind, din pricina Mea. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri, că așa au prigonit și pe prorocii cei dinainte de voi” (*Matei* 5, 11-12). Iisus pune pe cei prigoniți pentru El în rând cu prorocii care au fost prigoniți pentru Dumnezeu. El va schimba în bucurie suferința celor ce vor fi prigoniți pentru El. Și numai spunând minciuni despre Hristos poate batjocori și prigoni cineva pe cei ce urmează Lui. Căci El n-a învățat decât cele bune pe oameni, și calea cea care duce la vârfurile bunătății e imitarea Lui.

Iisus Se prezintă pe Sine superior lui Moise și poate ridica la deplinătate cele cuprinse în Legea dată de acela. „Să nu socotiți că am venit să stric Legea [...], ci să plinesc” (*Matei* 5, 17). A venit să-i arate deplinătatea în care se cere ea împlinită, deplinătate după care însetează omul însuși și pe care Legea veche i-o trezește, dar pe care omul n-o poate atinge prin el însuși.

Legea veche cerea și ajuta oamenilor să stea pe o treaptă de răspuns egal în raportul dintre ei. Iisus le cere să urce la

treapta cea mai înaltă a iubirii, după care omul avea o sete pe care chiar Legea veche i-o ținea trează, dar nu-i putea da puterea să și-o satisfacă, având trebuință pentru satisfacerea ei de harul iubirii lui Dumnezeu. Iisus, cerând oamenilor să urce la această treaptă, îi asigură că acest har al iubirii li se va da de Dumnezeu însuși. Căci îi asigură că Dumnezeu este un Tată iubitor. De aceea, toată *Predica de pe munte* e un program al iubirii, întemeiat pe asigurarea oamenilor că Dumnezeu este un Tată iubitor, care poate întreține și în ei iubirea, nu un Stăpânitor sever ca în Vechiul Testament, care le porunca să se mențină prin frică măcar la nivelul scăzut al raporturilor: „Dinte pentru dinte”.

Dar cine putea comunica oamenilor puterea iubirii de la un astfel de Tată, dacă nu Cel care trăiește din veci iubirea Lui?

„Ați auzit că s-a zis: «Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău». Iar Eu vă zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc, ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepti și peste cei nedrepti” (*Matei 5, 43-45*).

Dar dacă Dumnezeu este Tată al oamenilor, care se nasc în timp, El trebuie să fie și Tată al unui Fiu din veci. De aceea Iisus Se prezintă pe Sine în *Predica de pe munte*, predică a iubirii, predică despre un Tată iubitor, care vrea să ne facă fii ai Lui prin iubirea ce ne-o arată și pe care vrea să I-o arătăm și să I-o imităm, ca Fiu din veci al Lui, deci ca născut din El, ca de o ființă cu El. În acest sens Se prezintă pe Sine, la sfârșitul predicii, drept Cel ce va primi pe cei ce fac voia Tatălui, în Împărăția cerurilor, iar pe ceilalți îi va lipsi de ea, sau de El. El are de la Tatăl puterea să dispună de soarta

veșnică a oamenilor, iar El rânduiește această soartă după cum s-au comportat față de Tatăl. Nu ajunge ca cineva să-L creadă pe Iisus Domn, adică Dumnezeu. Dacă nu face voia Tatălui, nu-I face bucurie nici Lui, care e una în ființă cu Tatăl, care iubește pe Tatăl ca Fiul cel mai iubit.

Iisus nu declară că unii oameni vor fi pedepsiți pentru că au greșit spunându-I Domn, sau Dumnezeu, și nu neagă că au putut face minuni în numele Lui. Dar le reproșează că n-au făcut și voia Tatălui Său.

E un mod clar în care Iisus Își arată unitatea Lui cu Tatăl: „Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne!, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri. Mulți Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am prorocit și nu în numele Tău am scos demoni și nu în numele Tău minuni multe am făcut? Și atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei ce lucrați fărădelegea” (*Matei 7, 21-23*).

Cel ce nu îndeplinește cuvintele Lui, nu îndeplinește voia Tatălui. Căci pe aceasta o exprimă cuvintele Lui.

Am spus că în însuși faptul că Iisus dă învățăturile din *Predica de pe munte* ca ale Sale, nu ca primite de la Dumnezeu, cum a făcut Moise (sau Mahomed), El Se prezintă ca Dumnezeu. Mai precis, El Se prezintă ca Fiul lui Dumnezeu, al Tatălui ceresc, de o ființă cu El, căci amintește continuu pe Tatăl, a cărui voie El o cunoaște și de care știe și Se bucură dacă oamenii împlinesc voia Lui. Și zice că Tatăl va răsplăti pe cei ce o împlinesc: „Deci, dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El?” (*Matei 7, 11*).

Dar Iisus, prezentându-Se drept Cel ce dă de la Sine învățăturile care aduc oamenilor Împărăția cerurilor, nu

Se mândrește, nu numai pentru că El le dă în același timp ca Fiul al Tatălui, dând aceste porunci în unire cu voia Lui, ci și pentru că aceste porunci îndeamnă toate la o iubire care e proprie Lui, în primul rând, iar iubirea are ca primă însușire atenția la altul, prețuirea altuia, contrar disprețuirii lui.

Iubirea implică prin aceasta în ea smerenia față de altul. Și cine s-a smerit atât de desăvârșit ca Fiul lui Dumnezeu, care S-a făcut om, care S-a culcat în iesle, S-a lăsat batjocorit, palmuit și răstignit de oameni? El ne-a arătat prin aceasta că adevărata putere este în smerenie, pentru că este în iubire, care nu poate fi fără smerenie. De aceea a zis: „...care între voi va vrea să fie mare, să fie slujitorul vostru [...]. După cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți” (*Matei* 20, 26, 28). Căci cel mândru rămâne singur, iar cel smerit adună lângă el pe ceilalți și face să-i vină viața de la ei. Dumnezeu nu are nevoie să-Și sporească viața prin unirea fapturilor cu Sine, căci are în Sine (în Treimea Sa) viață infinită. Dar Se face om între oameni, anume om smerit, pentru a spori viața lor, învățându-i smerenia. Și e în stare să Se smerească El însuși. Tot ca să ne învețe smerenia, ne-a învățat să nu judecăm pe nimeni. Căci judecând pe cineva, îl socotim inferior și ne despărțim de el. Să nu judecăm ca să nu fim judecați, adică să rămânem singuri.

Numai ca Dumnezeu, sau ca Fiul lui Dumnezeu, de o ființă cu El, Hristos putea avea în Sine iubirea desăvârșită pe care o cere tuturor să și-o însușească din pilda și puterea Lui. Căci nu le cere ceea ce nu practică El însuși.

Astfel, cu cât e mai etern valabilă învățătura Lui, cu cât s-a dovedit mai de nedepășit, mai în stare să desăvârșească pe om, cu atât se dovedește mai mult că e expresia vieții lui Dumnezeu Însuși, care, luând firea omenească, pe de o parte

S-a smerit la culme în manifestarea a ceea ce-I este propriu, adică a iubirii față de oameni, pe de alta a realizat în Sine Omul desăvârșit. Iar această valabilitate eternă a cuvintelor Sale o afirmă Însuși Iisus, spunând: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece” (*Matei 24, 35; Marcu 13, 31*). Aceasta nu o putea afirma decât din conștiința că e Dumnezeu care afirmă valabilitatea eternă a iubirii, a aplecării la fapăturile Sale, drept cea mai înaltă trăire.

Numai Dumnezeu cel întrupat ca om putea da o astfel de învățătură, nu ca primită de la un Dumnezeu care e mai presus de El, ci ca trăită de El însuși atât ca Dumnezeu, cât și ca om. Numai El putea spune cu siguranța absolută că sunt fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui, pentru că Se știa pe Sine ca Dumnezeu făcut om pentru mila Sa, ca Dumnezeu bucuros să miluiască pe omul care e și el milostiv. Numai Fiul lui Dumnezeu cel făcut om putea promite sigur că făcătorii de pace se vor chema fii ai lui Dumnezeu, pentru că Se știa pe Sine ca Fiul lui Dumnezeu prin ființă cel mai făcător de pace și având extinsă în umanitatea Sa calitatea de Fiu făcător de pace al lui Dumnezeu, pentru că trăia și prin ea pornirea de-a împăciui pe oameni.

Mulțimile înseși simțeau că Cel ce le dă aceste învățături are o autoritate mai presus de om. Căci se spune în Evanghelia Sfântului Matei: „Iar când Iisus a sfârșit cuvintele acestea, mulțimile erau uimite de învățătura Lui. Că îi învăța pe ei ca Unul care are putere, iar nu cum îi învățau cărturarii lor” (*Matei 7, 28-29*).

După un timp de propovăduire în Galileea, Iisus S-a dus la primul Paște la Ierusalim, ca să vorbească și acolo, și în Iudeea despre Împărăția lui Dumnezeu.

Sfântul Evanghelist Ioan spune că și acolo „mulți au crezut în numele Lui, văzând minunile pe care le făcea”

(Ioan 2, 23). Dar aici erau și mulți cărturari și farisei, dintre care unii se făceau că cred, dar nu credeau de fapt. „Iar Iisus însuși nu Se încredea în ei, pentru că îi cunoștea pe toți. Și pentru că nu avea nevoie să-I mărturisească cineva despre [vreun] om, căci El însuși cunoștea ce era în [orice] om” (Ioan 2, 24-25).

Sfinții Evangheliști Matei, Marcu și Luca vorbesc de o alungare a negustorilor din templu spre sfârșitul propovăduirii Lui (Matei 21, 12-13; Marcu 11, 15-17; Luca 19, 45-46). Sfântul Ioan, însă, menționează o alungare a negustorilor din templu la începutul activității Mântuitorului (Ioan 2, 14-17). Așadar, Iisus a făcut aceasta de mai multe ori.

Se pare că din prilejul primei veniri la Paștile evreilor a avut Iisus și convorbirea cu Nicodim, unul dintre farisei, fruntaș al iudeilor. Vorbindu-i și acestuia de Împărăția lui Dumnezeu, i-a spus că nimeni nu va putea intra în această împărăție, „de nu se va naște de Sus”, sau „din apă și din Duh”. Nicodim, ca reprezentant al Legii vechi, nu știa de venirea lui Dumnezeu în om, prin Duhul Sfânt. Hristos le poate spune oamenilor despre Duhul, pentru că, în calitate de purtător dumnezeiesc al firii omenești, a suit-o pe aceasta la Cer și poate vorbi oamenilor cu grai omenesc despre cele cerești și li-L poate comunica pe Duhul, care li le aduce pe acestea.

El va înălța în mod desăvârșit umanitatea Sa la cele cerești, prin cruce, prin totala dăruire de Sine, ca om, Tatălui. Prin aceasta umanitatea Lui se va deschide desăvârșit dumnezeirii Lui, și El Se va uni deplin și ca om cu Tatăl și Se va umple de Duhul Sfânt, pe care-L are odihnindu-se peste Sine ca Fiul al Tatălui, putându-L comunica și celor ce se alipesc Lui prin credință. Convorbirea cu Nicodim este și ea un prilej pentru Iisus de a Se mărturisi ca Fiul lui

Dumnezeu care S-a făcut om și că numai El le-a adus oamenilor, în această calitate, pe Duhul Sfânt; de-a le mărturisi că cei ce cred în El se pot naște și ei din Dumnezeu prin Duhul Sfânt, sau prin harul Lui, și pot intra, ca fii după har ai Tatălui, împreună cu Fiul, în Împărăția lui Dumnezeu. Numai prin El, ca Dumnezeu făcut om și înălțat ca om, pot intra și oamenii care cred în El în cer, sau în viața veșnică.

„Nimeni nu s-a suit la cer, decât Cel ce S-a coborât din cer, Fiul Omului, Care este în cer. Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, tot așa trebuie să se înalțe Fiul Omului, pentru ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 13-15).

În această coborâre a Fiului lui Dumnezeu ca om la oameni, coborâre care a mers până la jertfa pentru ei, se arată nu numai iubirea Lui față de oameni, ci și iubirea Tatălui. Căci nu L-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să o judece, ci ca să o mântuiască. Totuși, cei ce nu vor crede în El ca venit să le aducă iubirea, se vor judeca prin ei înșiși, închizându-se iubirii Lui, negustând fericirea ce le-o aduce El prin această iubire.

Ucenicul iubirii accentuează chiar de la începutul expunerii învățaturii lui Iisus că aceasta este o învățătură a iubirii, că la temeiul mântuirii oamenilor stă iubirea lui Dumnezeu și dobândirea acestei mântuiri de către noi e condiționată de răspunsul la iubirea Lui cu iubirea noastră. Iar mântuirea stă în viața fericită de veci. Căci iubirea lui Dumnezeu nu se plictisește de nicio persoană, și nici persoana omului nu se plictisește de iubirea lui Dumnezeu.

„Că așa a iubit Dumnezeu lumea, încât [și] pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci să se mântuiască prin El

lumea. [De fapt] cel ce crede în El nu este judecat, iar cel ce nu crede a și fost judecat, fiindcă nu a crezut în numele Celui Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu" (Ioan 3, 16-18).

Iubirea Tatălui ceresc față de Fiul Său este fără margini și fără sfârșit. De aceea și iubirea Lui îndreptată spre fața omenească ce Și-a însușit-o Fiul Său, și către orice fața omenească ce se imprimă prin credință de trăsăturile feței omenești a Fiului Său, este fără margini și fără sfârșit. Și ea se îndreaptă spre ei și e simțită de ei prin Duhul Sfânt. În Duhul Sfânt se simt cei ce cred în Hristos uniți cu El și cu Tatăl Lui.

Dar să redăm mai precis, însoțită de unele reflexiuni, propovăduirea de la început a lui Iisus. Întorcându-Se din pustiu și auzind că Ioan a fost întemnițat, S-a dus în Galileea. Întâi a trecut prin Nazaret, unde viețuise înainte de a-Și începe activitatea publică. Dar n-a mai rămas acolo, ci Și-a luat drept centru al activității Capernaumul, „lângă mare" (Matei 4, 13), care era un fel de port la lacul Ghenizaretului și avea apropiate de el alte sate, de unde se putea pune ușor în legătură și cu ținuturile de la răsărit de acest lac, dar și cu cele de la nord de acestea, locuite de populații de alt neam. În Capernaum, dar și în satele din jur, a început să propovăduiască învățătura Sa, rechemând întâi la Sine pe Petru și pe Andrei, apoi atrăgând pe Iacov și Ioan (Matei 4, 18-21).

Propovăduirea Și-a început-o după ce Și-a atras atenția întâi asupra Sa prin minunea de la Cana Galileii.

Tema propovăduirii Sale era Împărăția. „Și a străbătut Iisus toată Galileea, învățând în sinagogile lor și propovăduind Evanghelia [vestea bună] Împărăției și tămăduind toată boala și toată neputința în popor. Și s-a dus vestea despre El în toată Siria și aduceau la El pe toți cei ce se aflau în suferințe, fiind cuprinși de multe feluri de boli și

de chinuri, pe demonizați, pe lunatici, pe slăbănogi și El îi vindeca” (Matei 4, 23-24).

N-a încăput propovăduirea acestei Împărății în Ierusalim și în Iudeea apropiată de Ierusalim, pentru că acolo erau prezenți prea mulți cărturari și farisei și membri ai clerului iudaic, de care Iisus știa că nu se vor bucura auzind anunțându-se o Împărăție în care nu vor mai avea rolul principal cei lacomi de o autoritate lumească. A început propovăduirea acestei Împărății, a celor blânzi, smeriți, săraci de bunăvoie (cu duhul), în sinagogile satelor în care se aduna poporul simplu al lor, care era apropiat și prin aceasta de oamenii de alte neamuri de dincolo de Iordan și din nordul ținuturilor evreiești. Împărăția propovăduită de Iisus se deosebea de viața închisă în formele exterioare ale Legii vechi, prin treapta de înălțare mai reală care poate fi descoperită de orice om în sinea sa.

Iisus Își începe propovăduirea acestei Împărății cu aceleași cuvinte cu care o propovăduia și Ioan Botezătorul: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor” (Matei 4, 17). Propovăduirea acestei Împărății după care însetează umanitatea mai reală, mai deschisă lui Dumnezeu cel iubitor, venea în întâmpinarea aspirației multora din acel timp.

Dar Iisus a mers mai departe decât Ioan în propovăduirea acestei Împărății. El nu le cerea oamenilor numai o pocăință de păcate spre a-i pregăti pentru această Împărăție ce avea să vină în curând, ci le descria oamenii și calitățile pozitive ale ei și ale membrilor ei. De aceea, propovăduirea acestei Împărății de către Iisus a cucerit repede, atât prin răspândirea vestirii ei, inima unor mari mulțimi de oameni nu numai din satele Galileii, din jurul Capernaumului, ci și din părțile de dincolo de Iordan, din nordul ținuturilor

evreiești, precum și prin zvonul predicii Lui din Iudeea și Ierusalim, făcându-le să vină să-L vadă, să-L asculte, să-I ceară să le vindece bolnavii. Repetăm în acest sens cuvântul Evangheliei lui Matei: „Și mulțimi multe mergeau după El, din Galileea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudeea și de dincolo de Iordan” (*Matei* 4, 25).

Aceste calități ale Împărăției sunt descrise de Hristos în cuvântările ținute de El în satele Galileii, începând cu *Predica de pe munte*, cuvântări din care Evanghelia lui Matei ne dă cele mai multe fragmente.

Iisus Hristos Și-a expus învățătura Sa ca deosebită de cea a Legii vechi, dar nu opusă ei, ci ca o nouă treaptă în urcușul omului spre adevărata umanitate, ca o stare mai apropiată, sau mai deschisă lui Dumnezeu, înțeles și El acum nu ca un Stăpân, ci ca un Tată iubitor. Treapta aceasta avea menirea să-i pregătească pe oameni pentru Împărăția cerurilor, din viața viitoare, ca Împărăție a Tatălui iubitor, ca Împărăție în care și oamenii vor trăi în deplinătatea iubirii. Această stare le va aduce adevărata fericire. În scopul acesta Iisus îi învață ce trebuie să facă ei pentru câștigarea fericirii veșnice din Împărăția cerurilor.

Ei trebuie să se facă blânzi, milostivi, să flămânzească după dreptate, adică după toate virtuțile, să fie iubitori de pace, să se împace cu sărăcia de bunăvoie (cu duhul), să fie curați cu inima. Dar Iisus le mai spune oamenilor că intrarea în Împărăția cerurilor și fericirea lor în ea vor mai fi datorite oamenilor și de suportarea ocărilor și a prigonirilor lor din pricina Lui, din partea celor ce spun minciuni despre El (*Matei* 5, 3-12). Prin aceasta arată că Împărăția cerurilor depinde de alipirea la El, căci numai prin imitarea Lui și din puterea Lui vor putea împlini condițiile pentru

dobândirea acelei Împărății; sau că din El se răspândește viețuirea ce caracterizează acea Împărăție. Iisus Se prezintă astfel pe Sine – Cel ce, fiind Dumnezeu, a realizat în Sine și umanitatea cea mai înaltă, și numai în unirea cu El și prin imitarea Lui ca om, oamenii pot dobândi Împărăția cerurilor. În această calitate El Se prezintă pe Sine ca fiind Cel ce are puterea și autoritatea să dea oamenilor o lege de viețuire superioară celei date prin Moise. Și Se prezintă superior lui Moise nu numai pentru că dă legea și puterea supremei realizări a umanului, ci și pentru că nu e numai mijlocitorul unei legi de la Dumnezeu ca Moise, ci El însuși e Dumnezeu, Dătătorul ei, Izvorul acestei Împărății.

Prin Moise se trimitea o lege a lui Dumnezeu, față de care El însuși rămânea departe. Acum a venit Dumnezeu însuși între oameni, ca să le aducă legea și viețuirea cea mai înaltă, așa cum arată că o trăiește El însuși ca om. „Ați auzit că s-a spus celor de demult [...] Eu însă vă spun vouă [...]” (*Matei 5, 21-22*). Și arată superioritatea legii date de El, rezumată mai întâi în „Fericiri”, prin câteva exemple: celor vechi li s-a cerut să nu ucidă, El ne spune că nu trebuie să fim mâniați pe fratele nostru întru umanitate; celor vechi li s-a cerut să nu preacurvească, El ne cere ca nici cu vederea sau cu gândul să nu facem aceasta; celor de demult li s-a cerut să nu jure strâmb, El ne cere să nu jurăm nici-decum, câștigându-ne încrederea oamenilor în sinceritatea cuvântului nostru; celor de demult li s-a îngăduit să practice legea talionului, ca lege a dreptății: ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, El ne cere celui ce ne lovește pe obrazul drept, să i-l întoarcem și pe celălalt (cf. *Matei 5, 21-39* ș.u.).

O normă mai înaltă de simțire și de viețuire ca aceasta nu poate fi cugetată. E norma supremă, pe care n-a formulat-o

nimeni, pentru că omul nu putea aspira să o împlinească, de aceea nici să o formuleze pentru alții. Iisus Hristos, Cel ce era nu numai om, ci și Dumnezeu, a putut-o împlini și de aceea a putut-o porunci și oamenilor, care se vor împărtăși prin alipirea la El de puterea Lui. El le-a descris și le-a impus astfel această aspirație ca posibilitate și datorie, chiar dacă nu vor ajunge mulți până la deplina împlinire a ei, ca El. Iisus a putut exprima astfel perfecțiunea infinită în cuvintele omenești, pentru că, fiind și Dumnezeu, și om, a putut realiza cu umanitatea Sa această perfecțiune. Cei ce se unesc cu El se apropie de capătul împlinirii ei pe măsura unirii cu El. Dumnezeu făcut om îi poate iubi pe toți, pentru că pe toți i-a creat El și vrea să țină creația Lui în unitate. Și Iisus a putut spune, cum n-a putut-o face nimeni altul, de Tatăl Său ceresc că face la fel. Legea veche și nicio altă lege n-au descoperit pe Dumnezeu ca Subiectul unei astfel de iubiri și prin aceasta cu o simțire de Tată față de oameni, care pot deveni din puterea Lui și ei fii ai Lui printr-o astfel de simțire și comportare, iubirea ridicându-i la cea mai înaltă treaptă, de fii ai lui Dumnezeu, părtași la puterea Lui. Iubirea e prezentată astfel de Iisus drept cea mai înaltă însușire a lui Dumnezeu și ca puterea care-i ridică și pe oameni la cea mai înaltă calitate a lor. Ca Dumnezeu făcut om, având și ca om această iubire, Iisus cere oamenilor atâta încredere în iubirea și în puterea Lui iubitoare și dătătoare de putere și le trezește atâta dorință de-a ajunge prin iubirea lor în Împărăția iubirii Lui, încât să nu se mai îngrijească de cele pământești, știind că El Se va îngriji de toate cele ce le trebuie: „Deci, nu duceți grijă, spunând: Ce vom mânca sau ce vom bea, sau cu ce ne vom îmbrăca? Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă” (Matei 6, 31, 33).

Am menționat că, întrucât cele cerute de Iisus prin aceste cuvinte nu vor putea fi întrecute de altele mai înalte, ci ele vor rămâne veșnic valabile, Iisus a putut spune: „Cerul și pământul [acesta] vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece” (Matei 24, 35). Însă nu numai pentru calitatea supremă a celor cerute ele nu vor trece, ci și pentru că Cel ce le-a spus nu va trece. Ele sunt expresia voii Lui celei mai înalte privitoare la oameni, dar și expresia modului Său de-a fi, ca Fiul lui Dumnezeu făcut om pentru veci, pentru ca prin ele să fie imitat și de către oameni felul de-a fi al Tatălui ceresc și al Lui ca Fiul lui Dumnezeu făcut om.

Câștigând sau cel puțin aspirând să-și câștige prin iubirea față de semenii calitatea de fiu al Tatălui ceresc, omul e învățat de Iisus să I se adreseze și prin rugăciune lui Dumnezeu ca Tată. În acest sens Iisus îi învață pe oameni rugăciunea „Tatăl nostru”. E o rugăciune care întrece pe toate cele dinainte. E o rugăciune a legăturii iubitoare a oamenilor cu un Dumnezeu cunoscut ca Tată iubitor al lor, ca frați. E o rugăciune în care oamenii cer să vie Împărăția Tatălui iubitor la ei, dar și ca El să-i ajute să câștige calitățile de membri ai ei, arătate de Iisus mai înainte, pe care în această rugăciune le rezumă în cererea puterii de-a ierta pe cei ce le-au greșit și de-a fi feriți de ispitele spre păcatele ne iubirii de Dumnezeu și de oameni.

Dar dacă Dumnezeu este prin El însuși Tată, El este astfel chiar dacă nu e și recunoscut de oameni ca Tată al lor, prin imitarea de către ei a iubirii Lui. El este Tată din veci al Fiului născut din ființa Lui și care a venit pe pământ să le descopere oamenilor pe Dumnezeu ca un astfel de Tată iubitor și să le ceară să se facă și ei cu voia fii ai Lui și frați între ei, imitându-I iubirea.

Calitatea Lui de Fiu deosebit al Tatălui ceresc am văzut că a arătat-o Iisus și prin dependența în care a pus câștigarea Împărăției cerurilor de către oameni de alipirea la El cu prețul oricăror ocări și prigoniri. Dar și prin autoritatea ce Și-a afirmat-o ca Dătător al legii supreme și ca temei al eternei ei valabilități. Această calitate de Fiu al Tatălui ceresc, egal cu El, Și-o afirmă Iisus din nou la sfârșitul *Predicii de pe munte*, declarând că El va primi în Împărăția Sa, sau lângă El, pe cei ce au împlinit voia Lui, una cu voia Tatălui Lui, și va alunga de la El pe cei ce n-au făcut aceasta, ci se vor lăuda doar că L-au mărturisit. Iisus Se prezintă pe Sine ca fiind Cel plin de puterea și autoritatea Tatălui și ca împlinitorul voii Lui la Judecata din urmă.

„Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne!, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri. Mulți Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am prorocit și nu în numele Tău am scos demoni și nu în numele Tău minuni multe am făcut? Și atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei ce lucrați fărădelegea” (*Matei 7, 21-23*).

Și tocmai pentru că numai El va putea judeca după dreptate pe oameni, ca Fiul lui Dumnezeu care S-a făcut om și a fost pilda deplinei împliniri a ceea ce cere Dumnezeu omului, El ne cere nouă: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați” (*Matei 7, 1*). Ne cere să nu judecăm, căci avem și noi motive pentru care putem fi judecați. Singur El nu are astfel de motive. Căci El este Dătătorul Legii ca Dumnezeu și Împlinitorul ei desăvârșit ca om.

PRIMA CĂLĂTORIE LA IERUSALIM
DUPĂ PROPOVĂDUIREA ÎN GALILEEA
A ÎNVĂȚĂTURILOR DIN *PREDICA DE PE MUNTE*
ȘI DUPĂ VINDECĂRILE FĂCUTE ÎN TIMPUL LOR

a. Potrivit Evangheliei Sfântului Ioan, se pare că după propovăduirea celor din *Predica de pe munte*, apropiindu-se Paștile iudeilor, Iisus S-a dus la Ierusalim. Cu această ocazie a alungat pentru prima dată din templu (din încăperile lui marginașe și din curțile lui) pe vânzătorii de vite de jertfă și pe schimbătorii de bani. O a doua alungare ne este descrisă de Evangheliștii sinoptici ca având loc înainte de Sfintele Lui Pătimiri. La prima alungare a acelor, le-a spus: „Nu faceți casa Tatălui Meu, casă de negustorie” (*Ioan 2, 16*). Era o altă afirmare a calității Sale de Fiu deosebit și unic al lui Dumnezeu. Această calitate o afirmă și mai clar la a doua izgonire a vânzătorilor din templu, când Se declară pe Sine direct Dumnezeu, deci egal cu Tatăl, spunând: „Casa Mea, casă de rugăciune se va chema, iar voi o faceți peșteră de tâlhari!” (*Matei 21, 12-13; Luca 19, 45-46*). Iisus aplică prin aceste cuvinte la Sine o prorocie combinată din *3 Regi 8, 43, Isaia 56, 7 și Ieremia 7, 1*. Evanghelistul Marcu redă mai

complet prorocia referită de Iisus la Sine, luând-o din Isaia, care vedea în templul mozaic preînchipuie locașurile de închinare ale tuturor popoarelor. Sfântul Evanghelist Marcu precizează de aceea că Iisus făcea negusturilor acest reproș, învățându-i și despre ceea ce va fi în viitor, adică declarând atât templul din Vechiul Testament, cât și bisericile în care se vor aduce jertfă rugăciuni de toate popoarele, casă a Lui: primul în chip prorocesc, sau prin preînchipuire, bisericile creștine în sens real: „Și-i învăța și le spunea: Nu este, oare, scris: «Casa Mea, casă de rugăciune se va chema pentru toate neamurile»? Voi însă ați făcut din ea peșteră de tâlhari” (Marcu 11, 17). Astfel, Iisus curăță templul cu autoritatea Celui ce îl socotește casă a Sa. Și când cere respectarea templului, cere prin aceasta respectarea locașurilor Sale ca respect față de Sine însuși. Căci ele sunt case de rugăciune în care se întâlnesc cu El însuși, case în care El Se bucură în mod deosebit de ascultarea oamenilor ce se roagă Lui. Căci dacă ele sunt casele Lui, El locuiește în ele în mod deosebit de cum locuiește în orice alt loc. Și trebuie remarcat că spune „casa Mea”, nu casa noastră.

Dar cel mai intim templu al lui Dumnezeu este umanitatea lui Hristos. Așa a fost numită ea de Părinții Bisericii (în special de Sfântul Chiril din Alexandria). Căci în ea este Dumnezeu în modul cel mai intim. De aceea, în comuniune cu El fiind toți credincioșii un trup cu El, toți sunt un templu (o Biserică vie), cum spune Sfântul Pavel (1 Corinteni 12, 13); sau El este Capul sau temelia acestui trup sau al Bisericii (Efeseni 1, 22-23; Efeseni 4, 15; 1 Corinteni 3, 11). Că El este în calitate de temelie templu, cum sunt și cei ce, fiind zidiți pe El, formează cu El un singur templu, o spune

Sfântul Atanasie astfel: „Însă e de trebuință ca temelia să fie așa cum sunt și cele clădite pe ea, ca să se poată și armoniza. Deci fiind Cuvântul în calitate de Cuvânt, nu are pe ceilalți așa cum este El, spre a se armoniza cu El. Căci e Unul Născut. Dar făcându-Se om, are ca pe cei asemenea, pe cei al căror trup l-a îmbrăcat. Deci se pune ca temelie după umanitate, ca și noi să putem fi clădiți pe El ca niște pietre prețioase și să ne facem templu al Duhului ce locuiește întru noi (cf. 2 *Corinteni* 6, 16)”⁴. Noi suntem deci templu, pentru că Hristos este templu, prin umanitatea Lui în care locuiește El, Cuvântul. Legătura maximă a umanității Lui cu Cuvântul ne face și pe noi, care ne legăm cu ea, templu. Dar umanitatea Lui și a noastră n-ar fi templu dacă El n-ar fi Cuvântul. De aceea când iudeii, văzându-L alungând din templu pe negustori, afirmând că-Și curăță prin aceasta casa Tatălui Său, sau a Sa, au înțeles, pe drept cuvânt, că Se dă pe Sine ca Dumnezeu, L-au întrebat: „Ce semn ne arăți pentru că faci [și spui] acestea?” (*Ioan* 2, 18), sau ce dovadă ne dai că ești Dumnezeu? El a răspuns declarându-Se pe Sine templul viu, templul fundamental, Cel ce dă oricărui templu văzut al Său, prin prezența Lui în El, acest caracter de templu al Său, în care se adună toți cei ce se alipesc de El, ca să se roage Lui. Prin aceasta, ca și prin menționarea tuturor neamurilor pentru care casa Lui va fi casă de rugăciune, Iisus cere deocamdată respect pentru templul care-L preînchipuia pe El, dar pe de altă parte cere respectul

⁴ Sf. ATANASIE CEL MARE, *Cuvântul al doilea împotriva arienilor*, cap. 74, în: *Cuvânt împotriva elinilor. Tratat despre întruparea Cuvântului. Trei cuvinte împotriva arienilor*, trad., studiu introd. și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMO, București, ²2010, p. 465.

pentru Sine ca templul real și pentru bisericile în care El va fi prezent. El anunță prin această autoritate scoaterea din uz a templului Vechiului Testament și a cultului din el.

El Se prezintă pe Sine ca Dumnezeu însuși venit în umanitate, sau anunță templul viu în care locuiește cu adevărat Dumnezeu; iar pe Sine, ca om, Se prezintă ca jertfa cea mai prețioasă adusă de bunăvoie lui Dumnezeu, însă pentru că El este și Dumnezeu, căruia trupul Său Îi este templu și I Se aduce jertfă de bunăvoie, iar prin aceasta va învinge moartea pentru veci, la început în umanitatea Sa, apoi în umanitatea celor ce se vor alipi Lui. Va învinge moartea pe care jertfele de animale din templul Vechiului Testament nu o puteau învinge. Spunând că El va fi acest nou templu și această nouă jertfă, sau că El unește în Sine atât calitatea de templu și de jertfă, cât și calitatea de Dumnezeu, Căruia unit cu Tatăl Îi este ca om templu și I Se aduce jertfă, Iisus dă totodată o dovadă – care se va confirma – a puterii Sale de suprem proroc, de ultim proroc, care nu numai prorocește, ci va și realiza ceea ce prorocește.

Astfel, Iisus răspunde întrebării iudeilor, indignați că declară templul lăcaș al Lui, ce semn dă pentru aceasta: Veți vedea semnul când voi fi răstignit de voi și voi muri și voi învia după trei zile: „Dărâmați templul acesta [așa cum voiți] și în trei zile îl voi ridica” (Ioan 2, 19). Iudeii n-au înțeles că acest cuvânt se referă la trupul lui Hristos, ci au socotit că se referă la templul lor de zid. Prin acest răspuns Iisus precizează și mai mult sensul în care va fi templu și jertfă pentru oameni. El este templu în Sine și înainte de-a fi răstignit și de-a învia. Căci El locuiește ca ipostas dumnezeiesc în umanitatea Sa și înainte de a fi răstignit, când vorbește iudeilor. Și este prin aceasta și Cel ce Se va aduce

jertfă. Dar El devine templu și jertfă pentru oameni după ce va învia, căci atunci îi va cuprinde în Sine pe toți cei ce vor crede în El și tuturor li Se va împărtăși drept Cel ce S-a adus jertfă pentru a le da și lor duhul de jertfă. Și va fi templu pentru toți cei ce se adună în locașul unde este El prezent și li Se împărtășește ca jertfă.

Biserica, în calitate de trup al Lui, va avea deci comuniune cu Hristos cel înviat. Ea trăiește pe două planuri: e comunitatea celor ale căror trupuri încă nu sunt înviate, dar în comuniune cu Hristos cel înviat cu trupul, având în ei arvuna stării de înviere. Ea e laboratorul învierii membrilor ei, laboratorul în care lucrează El. Deci Hristos este temelia ei, pe de o parte, ca fiind Cel ce e om ca și membrii ei, cum zice Sfântul Atanasie, dar, pe de alta, ca fiind Cel ce e primul om înviat, în baza faptului că e și Dumnezeu, comunicându-le și lor puterea ce-i duce spre înviere. Biserica e și pe pământ, dar și în cer. E într-o mișcare continuă de pe pământ la cer.

Mozaismul și mahomedanismul rămân mereu comunități închise în viața pământească, dar au nădejdea că la moarte membrii lor vor trece la Dumnezeu, care deocamdată le rămâne cu totul separat. Cât sunt pe pământ, Dumnezeu le trimite doar câte un proroc.

Religiile panteiste cred că membrii lor fac parte de pe acum din esența ultimă, dar se vor scufunda deplin în ea când vor muri. Adâncimile gândite de ei acum sunt de aceeași esență cu adâncimea lor. Numai Biserica creștină are și viața pământească, și pe cea cerească – cu totul transcendentă celei pământești, spre deplinătatea căreia înaintază și în care membrii ei ajung după moarte. Alta este deci adâncimea ei.

Iudeii au rămas cu o neîncredere în El, reținând doar intenția Lui de-a le desființa templul. „El însă vorbea despre templul trupului Său. Când deci S-a sculat din morți, ucenicii Lui și-au amintit că aceasta o spusese și au crezut Scripturii și cuvântului pe care îl spusese Iisus” (*Ioan 2, 21-22*).

De aceea, deși în zilele cât a stat în Ierusalim, cu prilejul Paștilor, Iisus a făcut multe minuni, și aceasta îi făcea totuși pe mulți să creadă în El, „Iisus nu Se încredea în ei, pentru că îi cunoștea pe toți” (*Ioan 2, 23-24*). Nu Se încredea în ei, căci nu-L mărturiseau decât ca pe un om trimis de Dumnezeu și înzestrat de Dumnezeu cu puterea de-a face minuni. Iar El cunoștea limitele credinței lor și Se știa pe Sine drept Cel ce le depășește; El „nu avea nevoie să-I mărturisească cineva despre om, căci El însuși cunoștea ce era în om” (*Ioan 2, 25*).

b. Între cei ce credeau astfel în El era, cum am menționat mai înainte, și unul chiar dintre farisei, pe nume Nicodim. Temându-se însă, deocamdată, de ceilalți farisei chiar pentru o astfel de credință a lui, a venit la El, însă într-o noapte, ca să se lămurească mai bine cu privire la ceea ce trebuie să creadă. El Îi vorbește lui Iisus nu numai despre această credință a sa, ci și a altora: „Rabbi, știm că de la Dumnezeu ai venit învățător; că nimeni nu poate face aceste minuni [...] dacă nu este Dumnezeu cu el” (*Ioan 3, 2*).

Întâi, Iisus îi spune, în general, că El nu vorbește cele primite de la Dumnezeu ca un străin de ele și auzite de la Dumnezeu, ca un proroc, ci drept ceea ce știe și a văzut El însuși, deci ca Dumnezeu, reproșându-i aceluia și celor ca el că nu primește mărturia Sa: „Adevărat, adevărat zic ție, că noi ceea ce știm vorbim și ceea ce am văzut mărturisim,

dar mărturia noastră nu o primiți" (Ioan 3, 11). Apoi, precizând, se folosește de acest prilej, pentru a-i declara lui Nicodim în mod direct că El este Fiul lui Dumnezeu, coborât din Cer, prin faptul că S-a făcut om, dar care, rămânând și Dumnezeu, este și în Cer. Dacă nu S-ar fi coborât din Cer făcându-Se om, nici nu S-ar sui la Cer ca om. Un om trimis de Dumnezeu ca proroc, nu e coborât din Cer și nici nu se poate sui la Cer, la dreapta Tatălui, urcându-ne și pe noi alături de Sine. „Și nimeni nu s-a suit la cer, decât Cel ce S-a coborât din cer, Fiul Omului, Care este în cer" (Ioan 3, 13).

Dar Fiul Omului coborât din Cer nu Se va sui la Cer decât după ce Se va coborî la oameni, din iubire, atât de mult, că va primi și moartea pentru păcatul lor, ca să o învingă, odată ce El nu Și-a însușit păcatul lor decât prin reprezentare. De aceea, chiar moartea Lui e un mijloc de înălțare a Lui: „Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe [și] Fiul Omului" (Ioan 3, 14). Văzându-L pe Fiul pironit pe cruce cu păcatul lor, oamenii vor ști că păcatul nu mai are putere asupra lor. Vor ști că păcatul le poate fi iertat (Numeri 21, 8-9). Dar cu Fiul Omului se poate sui la Cer numai cel ce se alipește Lui prin credința că El e Fiul lui Dumnezeu, făcut Fiul Omului, care a biruit moartea și, prin aceasta, păcatul. Și numai cel ce se suie cu El la Cer prin credință, nu pierde, sau nu decade într-o viață chinuită, mai mult părută, ci are viața veșnică, ce se îmbogățește la nesfârșit din viața Fiului lui Dumnezeu făcut om.

Dar fapta coborârii Fiului lui Dumnezeu din Cer ca să-i urce cu Sine la Cer, sau la viața veșnică, pe oamenii care cred în El, nu se poate explica decât din iubirea lui Dumnezeu față de noi. Creatorul realizează cea mai mare unire

cu creatura conștientă prin iubire, deși între El și creatură este în același timp cea mai mare deosebire. Chiar fapta creației din nimic e o faptă a iubirii Creatorului față de creatura conștientă. Căci aceasta nu este produsul unei emanații nelibere, ca individuațiunile unei esențe. Iubirea aceasta Îl face pe Dumnezeu-Creatorul să dea chiar pe Fiul Său morții, ca să scape de moarte pe cei ce, nefiind din ființa lui Dumnezeu, au putut muri prin despărțirea lor liberă de El:

„Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, pentru ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 16). Numai Dumnezeu putea învinge moartea. Dar voia să o învingă ca om, pentru ca oamenii să o poată învinge și ei în unire cu El ca om. Dar nu o putea învinge, în calitatea de om, dacă nu o primea, însă nu ca un păcătos, deși din pricina păcatului. În fond moartea e învinsă de iubirea supremă, care merge până la moarte pentru cei iubiți, dar păcătoși. În iubirea care merge până la moarte e atâta viață, că învinge chiar și moartea. Dar o iubire care merge până la moartea de bunăvoie nu are decât Dumnezeu. Însă Dumnezeu nu poate muri decât dacă Se face om, dacă Se face creatură.

Poate fi o iubire mai mare ca aceea prin care Necreatul și Creatorul, infinit de mare față de creatura din nimic, dă morții pe Însuși Fiul Său necreat, ci Născut din El, ba chiar Unul-Născut, făcându-L creatură capabilă de moarte asemenea creaturii și Îl dă morții ca să scape creatura de moarte și s-o ridice la viața veșnică în comuniune cu El?

Ar fi putut ca Dumnezeu să judece creatura, care L-a disprețuit pe El și prin aceasta a căzut în moarte, sau în lipsa vieții, la pierirea totală. Dar pentru aceasta nu trebuia să-L trimită pe Fiul Său în lume. Dacă L-a trimis pe Fiul Său

în lume, L-a trimis ca să o mântuiască prin El: „Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască prin El lumea” (*Ioan 3, 17*). Cel ce nu-L primește, necrezând în El, se judecă el însuși, rămânând unul pentru care Fiul lui Dumnezeu n-a venit: „Cel ce crede în El nu este judecat, iar cel ce nu crede a și fost judecat, fiindcă nu a crezut în numele Celui Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu” (*Ioan 3, 18*).

Dar nu poate crede cineva în El, și nu se poate uni prin aceasta cu El, prin puterile sale. Nu poate trece din starea de moarte a sa, sau de la despărțirea sa în calitate de creatură, la unirea cu Dumnezeu-Creatorul, dacă nu e născut ca o existență cu totul nouă de Dumnezeu însuși, la o viață comună cu a Lui. Ridicarea făpturii la unirea cu Dumnezeu vine de la Dumnezeu și ea este ca un adevărat act de naștere din nou, de introducere într-o cu totul altă viață a celui ce-a căzut într-o viață dominată de trup, de trupul stăpânit de plăcerea pătimașă și de aceea supus coruperii și morții. Ridicarea creatului la viața ce-i vine din Necreat este una cu ridicarea la viața născută din Duhul. Viața în Dumnezeu este una cu viața în Duhul dumnezeiesc, cu viața înduhovnicită. Acesta e marele înțeles sesizat de Sfântul Evanghelist Ioan în cuvintele lui Iisus: viața nemuritoare a creaturii în Dumnezeu cel necreat și nemuritor este una cu viața înduhovnicită; sau viața înduhovnicită este viața în planul transcendent vieții lumii create, despărțite de Dumnezeu, vieții supuse legilor monotone ale corupției, ale existenței naturale, ale insuficiențelor ei de nedepășit.

Noutatea acestei vieți n-o putea înțelege și primi nici mozaismul, ca religia unui Dumnezeu care nu coboară la oameni, nici panteismul emanaționist sau evoluționist

(reincarnaționist) al religiilor păgâne, care rămân în falsele adâncimi ale unei esențe unice, în care persoanele apar și se topesc pe rând în moarte. De aceea Nicodim întreabă: „Cum poate omul să se nască, fiind bătrân? Oare, poate să intre a doua oară în pântecele mamei sale și să se nască?” (Ioan 3, 4).

Noutatea aceasta a vieții în Dumnezeu și înțelegerea ei nu le-a putut aduce oamenilor decât Fiul lui Dumnezeu ca Persoană care S-a făcut om, sau S-a coborât din Cer. Numai El ca Persoană dumnezeiască făcută și om, având în Sine și ca om pe Duhul, a putut comunica și oamenilor pe Duhul iubirii între El și ei, din care aceștia se nasc din nou. De aceea Iisus îi spune lui Nicodim că numai cel ce crede în Fiul coborât din Cer, deschizându-se Lui, se poate naște din nou din Duhul nemuritor care vine din Fiul făcut om și de o ființă cu oamenii.

Sfântul Maxim Mărturisitorul, urmând răspunsului dat de Iisus lui Nicodim că „ce este născut din trup, trup este, și ce este născut din Duh, duh este” (Ioan 3, 6) și că „de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3, 5), aseamănă pe cel născut din Duh cu Melchisedec, cel prezentat în Vechiul Testament „fără tată și fără mamă”. Cel născut din Duh „nu mai e numit din însușirile naturale și temporale, între care se cuprind tată și mamă și neam, început și sfârșit al zilelor, pe care le-a lepădat cu totul de la sine, ci din trăsăturile dumnezeiești și fericite, prin care și-a schimbat chipul”⁵. Melchisedec a ajuns la acestea „nu din pricina firii celor create și a celor din nimic, după care a început și a

⁵ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, p. 210.

sfârșit a fi, ci din pricina harului dumnezeiesc și necreat care există pururea mai presus de toată firea și de tot timpul, din pururea existentul Dumnezeu, har după care se cunoaște ca fiind născut cu totul întreg prin alegerea voii sale; [...] pentru puterea dumnezeiască întipărită în el, s-a învrednicit să ajungă un chip al lui Hristos și al tainelor Lui negrăite. [...] El poartă în sine semnele lui Hristos”⁶. El se face, prin Duhul lui Hristos, frate cu Hristos. El caută și face în trup cele de durată și de valoare netrecătoare, față de care plăcerile trupesti dispar ca un nimic. Căci și Fiul lui Dumnezeu face prin acte în timp și în spațiu limitat cele de valoare netemporală și nespațială ca Subiect etern și nespațial, deși le lucrează prin organele mărginite ale trupului asumat.

Cel ce s-a născut din Duhul și prin aceasta a primit pe Iisus ca Fiul lui Dumnezeu, vede în El lumina, căci vede pe Dumnezeu ca iubire între Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, deci ca pe Cel ce-l iubește și pe el, asigurându-i, dacă voințe, viața veșnică. El vede prin aceasta un sens al vieții lui și a tuturor, cum nu este în succesiunea de individuațiuni ce răsar și pier într-o esență oarbă, supusă unor legi fără sens, teorie pe care o susține gândirea panteistă.

Hristos este Fiul lui Dumnezeu venit ca lumină în lume. Dacă, în general, orice persoană e lumină, lumina prin excelență e Fiul lui Dumnezeu făcut om, care dă un sens deplin persoanei umane prin înveșnicirea ei întru fericire.

Iar cel ce nu se naște din Duh și nu cunoaște pe Iisus ca Fiul lui Dumnezeu rămâne în întuneric. Și chiar prin aceasta e osândit la moartea unei veșnice existențe fără sens. Căci

⁶ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, pp. 210-213.

prin faptele lui lipsite de iubire, neavând în sine lumina lui Hristos, a Fiului lui Dumnezeu devenit om veșnic, pierde sensul și puterea vieții. El caută întunericul chiar pentru a-și ascunde răutatea faptelor lui. Ele se nasc prin necredința în Hristos, dar îl fac să refuze la rândul lor credința în Hristos, ca Fiul al unui Dumnezeu iubitor, care ne cere și nouă fapte ale iubirii: „Iar judecata [celor ce nu cred că Hristos este Fiul lui Dumnezeu] este aceasta: că Lumina a venit în lume și oamenii au iubit întunericul mai mult decât Lumina. Căci faptele lor erau rele. Că oricine face rele urăște Lumina, și nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui să nu se vădească. Dar cel care lucrează adevărul vine la Lumină, ca să se arate faptele lui, că în Dumnezeu sunt săvârșite” (Ioan 3, 19-21).

Din alipirea la Hristos ca Lumină câștigă omul voința faptelor bune sau iubitoare și ele îl fac să nu se ferească de Lumină, sau îl fac luminos; iar neprimirea lui Hristos ca Lumină îl ține în faptele rele și prin aceasta să se ferească de El, ca Lumină. Faptele bune nu se feresc de lumină. E o legătură între lumină și faptele bune, ca și între întuneric și faptele rele. Fugind prin faptele rele de lumină, omul se acoperă în întuneric, ca într-o minciună. Căci răul vrea mereu să se acopere și nu găsește un sens al existenței.

Prin faptele rele omul fuge de adevăr. Lumina și adevărul sunt una. Lumina nu dă pe față faptele rele prin faptul că i se arată, ci chiar prin faptul că acestea fug de ea. În lumină nu se arată decât faptele bune.

c. Din Ierusalim, Iisus S-a dus cu ucenicii Săi în partea de sud a Iordanului, în partea din Iudeea unde auzea că mai botează Ioan. Și, în apropiere de acel loc au început să boteze și ucenicii Lui, chemând pe oameni, ca și Ioan, la

pocăință, din cunoștința că s-a apropiat în Hristos Împărația cerurilor. Ucenicii lui Ioan, socotind botezul practicat de ucenicii lui Iisus drept botezul lui Iisus însuși și neînțelegând că botezul lui Ioan, ca mijloc de îndemn al oamenilor spre Iisus, merge spre încheierea rostului lui, putând fi practicat o vreme și de ucenicii lui Iisus, ca unii ce sunt și mai aproape de El, și-au exprimat nedumerirea față de Ioan, zicând:

„Acela care era cu tine dincolo de Iordan, și despre Care tu ai mărturisit, iată, El botează și toți se duc la El” (Ioan 3, 26).

Ei socoteau că Iisus are altă misiune, mai înaltă, nu aceea de-a face ceea ce face și Ioan.

Ioan a folosit acel prilej pentru a le aminti din nou ucenicilor că Iisus este Hristos, adică Mesia cel prevestit de proroci și că misiunea sa de pregătitor al căii spre El s-a terminat. Dar n-a repetat numai ceea ce le-a spus mai înainte despre Hristos, ci le-a dat noi precizări despre El, care culminează în declarația că e Fiul lui Dumnezeu, Cel venit de Sus și care e deasupra tuturor. Sunt cuvinte aproape identice cu cele pe care le-a spus Iisus lui Nicodim. Ioan își împlinea încă o dată și în mod mai deplin ca înainte misiunea lui de martor al lui Iisus ca Fiul lui Dumnezeu cel așteptat, spre a preda și ucenicilor săi această misiune, sau pe cea de martori ai lui ca martor al lui Hristos ca Dumnezeu: „Voi înșivă îmi sunteți martori că am zis: «Nu sunt eu Hristosul, ci sunt trimis înaintea Lui»” (Ioan 3, 28). Nu e suspectă deci evitarea formațiunilor neoprotestante de-a numi pe Iisus: *Hristos*?

Ioan se numește pe sine prietenul Mirelui, care este Hristos, și a cărui mireasă este sufletul omenesc și, în general,

umanitatea, prieten care se bucură ascultând glasul Mirelui când vorbește miresei (Ioan 3, 29). „Deci, această bucurie a mea s-a împlinit”, Mirele a venit. El a început să vorbească. „Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez” (Ioan 3, 30). Hristos trebuie să crească în atenția oamenilor, iar rolul lui Ioan, care a pregătit mireasa pentru Mire, trebuie să se micșoreze. Mirele este de Sus, din Cer, adică este Dumnezeu, în El își are împlinirea și bucuria supremă mireasa. Iar el, ca prietenul Mirelui, este de pe pământ, ca toți oamenii. Și oricine este de pe pământ, sau creat, este pământean. „Cel ce vine de Sus [din cer] este deasupra tuturor; cel ce este de pe pământ, pământesc este și de pe pământ grăiește” (Ioan 3, 31). În cuvântul Celui din Cer, chiar dacă e rostit prin trup omenesc, prin sunete mărginite, se simt puterea, înțelesul, adevărul și autoritatea nemărginită ale Persoanei dumnezeiești. El înalță umanitatea la Cer, nu o ține pe pământ, supusă morții.

Și toate acestea le termină Ioan, numindu-L pe Iisus Fiul: Tatălui ceresc, iubit de El, Cel de la care vine viața veșnică. „Tatăl iubește pe Fiul și toate le-a dat în mâna Lui. Cel ce crede în Fiul are viața veșnică; iar cel ce nu ascultă de Fiul nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el” (Ioan 3, 35-36).

d. Dar când Iisus a auzit că s-a răspândit și printre fari-sei vestea că ucenicii Lui botează mai mulți oameni decât Ioan, a plecat spre Galileea (Ioan 4, 1), fie ca să-Și arate misi-unea Lui distinctă de-a lui Ioan, fie ca să nu-Și atragă îna-inte de vreme dușmănia lor.

Dar în loc să se ducă în Galileea pe calea de la răsă-rit de Iordan, ca să ocolească Samaria, locuită de un popor deosebit de cel al iudeilor (prin amestec între urmașii unor

alți fii ai lui Iacob cu alte popoare din jur), a trecut prin Samaria, ca să se facă cunoscut și acelui popor.

Și S-a făcut cunoscut acelui popor printr-o femeie, pe care avea să o întâlnească lângă o fântână de lângă cetatea Sihar. Avea să Se descopere ca Dumnezeu care-Și arată marea iubire față de toți oamenii. Intrând în vorbă cu această femeie de un alt neam, cu care evreii nu intrau în vorbă, Iisus îi cere să-I dea să bea. Nici păcatul, nici faptul că era de altă naționalitate nu-L opreau pe Cel venit să mântuiască pe toți oamenii, de la încercarea de-a intra în legătură cu orice om. Îi cere ei să bea, El, care era izvorul apei celei vii, și dorea să-i dea El din această apă, dacă ea ar fi știut să-I ceară. Dar tocmai pentru a o face să-I ceară Lui din apa cea vie, a intrat în vorbă cu ea, cerându-i apa materială. I Se descoperă astfel, dintr-odată, mai înalt decât orice om.

De fapt, la întrebarea femeii: „Cum, Tu, care ești iudeu, ceri să bei de la mine, care sunt femeie samarineancă? Pentru că iudeii nu au amestec cu samarinenii” (*Ioan 4, 9*), Iisus îi explică pentru ce i-a cerut să-I dea să bea: ca să i Se descopere drept Cel de la care o va face să-I ceară ea să bea altfel de apă: „Dacă ai fi știut darul lui Dumnezeu și Cine este Cel ce-ți zice: Dă-Mi să beau, tu ai fi cerut de la El și ți-ar fi dat apă vie” (*Ioan 4, 10*). Ca toate cuvintele lui Iisus, și acesta e coborât, pe de o parte, la înțelegerea oamenilor celor mai simpli, dar pe de alta cuprinde, în simplitatea lui, un înțeles nemărginit, care depășește și puterea de cuprindere a celor capabili de cea mai înaltă gândire, sau în care se vor putea adânci la nesfârșit. Sunt cuvinte care ridică în planul absolut, desăvârșit, al vieții de supremă fericire.

Mai e de observat că dialogul cu omul îl începe Hristos, Dumnezeu cel întrupat. El Se face întâi omului cunoscut,

ca acesta să-I ceară mântuirea. Dar descoperirea este treptată. Omul s-a trezit, a deschis ochii, dar încă nu vede clar pe Cel ce l-a trezit. Dumnezeu nu i Se revelează omului dintr-odată, deplin, pentru că omul nu-L poate cunoaște deodată în întregime. Într-un fel, omul înaintează veșnic în cunoașterea lui Dumnezeu. Și-L cunoaște tot mai mult din lucrările, din darurile Lui tot mai mari.

Femeia n-a înțeles de ce apă e vorba, dar, socotind că este o apă superioară apa de care vorbește, L-a întrebat dacă nu cumva este mai mare ca Iacov, care era și părintele samarinenilor și care săpase acea fântână.

Iisus i-a răspuns, precizând deocamdată mai bine firea apei ce o poate da, ca din ea să deducă ea însăși cine este. Dumnezeu voiește să facă și omul un efort pentru a cunoaște pe Dumnezeu Cel ce i Se descoperă. „Iisus a răspuns și i-a zis: Oricine bea din apa aceasta, va înseta. Dar cel ce va bea din apa pe care Eu i-o voi da, nu va mai înseta în veac. Căci apa pe care i-o voi da Eu, se va face în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică” (Ioan 4, 13-14). Viața dumnezeiască nu se epuizează în cel ce o primește, ci îi hrănește setea neîncetat, înseamnă o comunicare a iubirii nesfârșite a lui Dumnezeu.

„Dacă bem apa lui Iisus, devenim fântână. Dar apa acestei fântâni nu e o apă moartă. E mai drept să spunem că fântâna, adică noi, adică eu, este traversată de apa ce țâșnește. Această apă nu vine din noi. Ea țâșnește din adâncurile ultime și se înalță spre ultimele înălțimi. Căci ea vine de la Dumnezeu și merge spre Dumnezeu. Ea nu se poate stabiliza în noi. E un torent de har”⁷. Ea nu ne ține într-un

⁷ LEV GILLET, „L'eau jaillissante”, în: *Contacts*, nr. 87, 1974, p. 210.

determinism monoton și uscat. Ne dă mereu viață nouă, prin care ne depășim.

Femeia a înțeles și n-a înțeles acest cuvânt. A înțeles că apa aceasta poate să astâmpere mereu setea, cum nu o poate astâmpăra apa materială, dar, pe de altă parte, a înțeles-o ca putând astâmpăra aceeași sete ca și apa materială. Nu știe de o sete netrupească ce are nevoie de o altfel de apă decât de cea materială. Iar veșnicia o cugetă ca prelungirea la nesfârșit a vieții în trup. „Doamne, dă-mi această apă, ca să nu mai însetez, nici să mai vin aici să scot” (Ioan 4, 15).

Dar Iisus n-a voit să-i dea, și prin aceasta să-i facă înțeleasă această apă și pe Sine ca Izvorul ei, numai ei, în izolare, și de aceea i-a cerut femeii să se ducă și să-l aducă și pe bărbatul ei, știind că ea a avut cinci bărbați, iar cel cu care trăiește acum nu-i este bărbat legal; deci, femeia va înțelege că i se cere să aducă mai mulți locuitori din cetatea Sihar.

Chestiunea celor cinci bărbați ai samarinencei a dat loc la interpretări diferite.

Unii au văzut o alegorie în situația acestei femei. Origen cugeta că numărul cinci se referă la faptul că din toată Scriptura, samarinenii nu primeau decât Pentateuhul, primele cinci cărți atribuite lui Moise. S-a vorbit și de cele cinci coloane pe care regele Asiriei le instalase în Samaria, coloane ce proveneau din cinci țări diferite și aduceau cu ele cultul zeilor naționali.

Au fost emise și alte ipoteze. Toate au comună ideea că imposturi politice și religioase străine au înlocuit cultul adevăratului Dumnezeu, al lui Iahve, prin cultele nelegitime și într-un anumit fel adultere. Cei cinci bărbați ai samarinencei erau deci simboluri.

Aceste interpretări sunt fanteziste. Interpretarea cea mai simplă e probabil cea mai bună. Cuvintele lui Iisus despre cei cinci bărbați par a face aluzie la o situație reală.

Dar trebuie eliminată, ca fiind contrară istoriei, și ideea foarte răspândită care vede în samarineancă o femeie vinovată, păcătoasă, rușinată de Hristos. Desigur, situația unei femei măritate de cinci ori... constituia un caz destul de rar. Dar la iudei și la samarineni aceasta făcea parte din planul moral și religios obișnuit. „Cinci divorțuri succesive, legal pronunțate, nu erau o imposibilitate (se poate, de altfel, ca unul sau mai mulți bărbați să fi murit în timpul căsătoriei). Dar, deși neosândită legal, totuși cuvântul lui Iisus o pune într-o situație inferioară. Iisus aduce trecerea la monogamie”.

Dar cuvântul lui Iisus mai vrea să cheme pe oameni din diviziunea sufletului în multe patimi. Acestea sunt fântâni fără apă. „E ceea ce vrea să spună Iisus și când întreabă pe demonul din înderăcitul din Gadara: «Care e numele tău? – Legiune!» Pasiunile sfâșie unitatea persoanei din cauza multor demoni. Trebuie să scăpăm de ei și de patimi, revenind la unitate”⁸.

Înainte de a pleca să împlinească porunca lui Iisus, femeia I-a cerut o lămurire: poate să le dea El apa vie, odată ce este iudeu, iar ei, samarinenii, nu alcătuiesc o comunitate religioasă cu iudeii? Îndreptățirea acestei separații i se clatină, căci recunoștea că El este cel puțin un proroc al lui Dumnezeu și totuși El vine și la samarineni cu cuvântul Lui de la Dumnezeu. Dar voia să vadă confirmată depășirea acestei separații de către El: „Doamne, văd că Tu ești proroc. Părinții noștri s-au închinat pe acest munte, iar voi

⁸ LEV GILLET, „Jésus et la Samaritaine”, în: *Contacts*, pp. 214-215.

ziceți că în Ierusalim este locul unde trebuie să ne închinăm” (Ioan 4, 19-20).

Aceasta l-a dat prilejul lui Iisus să arate că de fapt a venit vremea să se depășească granițele de credință și de închinare între popoare. Căci, Dumnezeu este Duh și ca atare Se află oriunde și oriunde trebuie să I se aducă închinare de adevărații închinători. Căci ei se ridică la unitatea între ei în Duhul cel unul al lui Dumnezeu, care lucrează în ei și prin aceasta li Se face cunoscut în adevărul Lui. Dumnezeu cel adevărat este Tatăl tuturor pentru că este Tată din veci al unui Fiul pe care acum L-a trimis ca să se facă Frate în Duhul, sau în harul Lui, cu toți oamenii.

„Vine ceasul și acum este, când adevărații închinători se vor închina Tatălui în duh și în adevăr, că și Tatăl astfel de închinători Își dorește. Duh este Dumnezeu, și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr” (Ioan 4, 23-24). Închinarea în adevăr înseamnă închinarea în Adevărul lui Dumnezeu ce ni s-a descoperit în Hristos, în Fiul Său cel iubit, trimis din iubire față de noi în lume, și în Duhul Adevărului, care este Hristos, în Duhul iubirii de Dumnezeu ce ni-L dă Fiul Lui, care este totodată Viață; și nu într-un formalism exterior. Aceasta depășește despărțirile.

Femeia auzise până acum că la înălțimea unei întâlniri în Duh cu Dumnezeu și prin aceasta la credința universală în Dumnezeul adevărat, de care i se vorbește acum, vor fi ridicați oamenii de Mesia sau de Hristos. De aceea și-a exprimat nădejdea că ceea ce-i spune El, le-o va lămuri mai pe larg Acela.

„I-a zis femeia: Știm că va veni Mesia, Cel numit Hristos; când va veni Acela, ne va vesti nouă toate” (Ioan 4, 25). La acestea „Iisus i-a zis: Eu sunt, Cel ce vorbesc cu tine” (Ioan 4, 26).

Iisus a dus femeia până la gândul despre Mesia, sau Hristos, ca să i Se descopere că El este Acela. Iisus a găsit de bine să Se descopere că e Mesia, după ce, prin toate câte le-a spus înainte femeii, o dusesse la gândul că Cel ce-i vorbește e cineva care știe de Hristos, care anunță starea ce-o va realiza Hristos, care deci s-ar putea să fie Hristos însuși.

Această afirmare primită ca adevărată de femeie a hotărât-o definitiv să plece să aducă oamenii din cetate să vină să-L asculte.

Cu toată smerenia în care Se înfățișa și prin care Se apropia de oamenii cei mai simpli, Iisus avea totuși îndrăzneala să Se afirme celor pe care-i vedea în stare să-L creadă ca atare, că este Mesia, adică Hristosul prezis de proroci, mai presus de ei, venit de Sus, din cer, sau Fiul Tatălui. Avem aici nu numai o mărturisire a altora că El este Hristosul, ci a Lui însuși. (Și totuși formațiunile neoprotestante nu voiesc să-L numească astfel.) El rămânea acoperit de smerenia umanității pentru cei ce nu ajungeau să-L simtă ca atare, sau încă nu erau ajunși la putința să admită măcar această afirmare a Lui. El Se trăia însă ca Fiul lui Dumnezeu sub umanitatea Lui. Dar Se și descoperea astfel când socotea de bine și, anume, celor ajunși la capacitatea de a-L simți ca atare, sau măcar la putința admiterii dumnezeirii Sale celor ce nu-L simțeau încă astfel. Și fiecăruia i Se descoperea în măsura în care era în stare să-L primească. Dar uneori, când era vorba de cărturari și farisei, Se descoperea ca Dumnezeu și celor ce refuzau această afirmare spre osândirea lor. El însă Își trăia permanent dumnezeirea Lui chiar în, sau prin, cele mai smerite fapte și mișcări ale Lui. Își trăia dumnezeirea atotprezentă chiar când făcea cu trupul pași obositori de la un loc la altul, sau eternitatea

dumnezeirii chiar când se concentra cu umanitatea în preocuparea cerută de necesitatea unei clipe; dar și atotputernicia dumnezeirii în fapte săvârșite prin organele mărginite ale trupului. Își trăia fericirea dumnezeirii în timp ce trăia durerile trupului. Oare nu trăiește și omul, în vreme ce suferă pentru o cauză mare, fericirea cu sufletul pentru că le poate răbda?

La început, nici chiar ucenicii Săi nu trăiau simțirea sigură a dumnezeirii Lui, sau alternau această simțire sigură cu oarecare îndoială sau neclaritate, datorită manifestării, dar și acoperirii, dumnezeirii prin slăbiciunile și mărginirile trupului. Dumnezeirea Lui ar fi fost prea copleșitoare pentru ei, dacă s-ar fi manifestat întregă. Sau ei nu puteau să o cuprindă în întregimea ei infinită. O pildă de netrăire clară, permanentă a dumnezeirii Lui o dau ucenicii și când, sosind ei, se mirau de convorbirea Lui cu samarineanca lângă fântâna lui Iacov, unde El Se oprise ostenit, în vreme ce ei se duseseră în cetate să cumpere ceva de mâncare. Aceeași netrăire sigură a dumnezeirii Lui o manifestă ei și în poftirea Lui la mâncarea celor aduse de ei și în gândul ce și-l schimbau între ei – la refuzul lui Iisus de-a răspunde poftirii lor, cu motivul că are de mâncat o altă mâncare decât cea materială, – că poate în absența lor I-a adus altcineva de mâncare.

Dar când Iisus le-a explicat de ce mâncare a vorbit El, ei L-au ascultat cu atenție și au primit ceea ce le-a spus: „Iisus le-a zis: Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine și să săvârșesc lucrul Lui” (Ioan 4, 34). El le spune că e trimis să împlinească un lucru, pentru împlinirea căruia nu a fost și nu va fi trimis nimeni. El este prin aceasta unic și mai presus de toți oamenii.

Dar Iisus merge mai departe în explicarea acestei misiuni ale Sale. E o explicare cu mai multe sensuri. Primul dintre acestea: deși El nu poate fi înlocuit în ea de nimeni, El își ia colaboratori în ea și pe oameni. Dar El este Semănătorul, singurul Semănător. Căci numai Fiul lui Dumnezeu Cel venit prin întrupare aproape de inima oamenilor poate semăna în ea credința în El. Ucenicii Lui din timpul cât a fost pe pământ și de după aceea, chiar dacă spun altora cuvântul despre Hristos, totuși sunt numai secerătorii rodului credinței pe care, prin cuvântul lor, o seamănă ca sămânță Hristos în inimă. Dacă nu pătrunde puterea lui Hristos prin cuvântul spus de ucenici, nu va răsări și crește credința. Iisus înfățișează la prezent credința viitoare pe care o va semăna El în inimi și rodul ei pe care îl vor secera ucenicii Lui. Prin aceasta afirmă din nou dumnezeirea Lui.

Către primii ucenici a rostit chiar El și cuvintele prin care a sădit sămânța credinței în inimile lor. Iar acești ucenici au putut vedea și mai mult că Hristos a fost Semănătorul credinței lor, iar ei, secerătorii care s-au folosit de ea. Dar deosebirea ce o face Hristos între Semănător și secerători se poate referi și la semănarea credinței pe care o va face El prin cuvântul propriu în inimile samarinenilor, de a cărei apariție se vor bucura și ei mai târziu, sau la semănarea credinței pe care o va face El prin cuvântul unora și la bucuria de apariția ei a altora. La aceste cazuri se referă Hristos când vorbește la plural de semănători și secerători. Dar, în fond, și în aceste cazuri Hristos este Cel ce seamănă prin cuvântul unora credința. Dar pot fi numiți semănători și cei ce spun altora cuvântul Lui sau despre El, prin faptul că cuvântul rostit de ei e mijlocul prin care Hristos seamănă credința în aceia.

În acest sens, Sfântul Apostol Pavel poate spune inversul: că el sădește, dar Dumnezeu dă creșterea. Dar, în realitate, prin sădirea lui înțelege rostirea cuvântului, iar în sădirea credinței și în creșterea ei e activă puterea lui Dumnezeu. De fapt, omul e numai secerătorul credinței apărute și crescute de Dumnezeu.

„Eu am sădit, Apollo a udat, dar Dumnezeu a făcut să crească. Astfel nici cel ce sădește nu e ceva, nici cel ce udă, ci numai Dumnezeu, Care face să crească” (1 Corinteni 3, 6-7). „Iar cuvântul meu și propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte de înduplecare ale înțelepciunii omenești, ci în adevărarea Duhului și a puterii, pentru ca credința voastră să nu fie în înțelepciunea oamenilor, ci în puterea lui Dumnezeu” (1 Corinteni 2, 4-5). În acest sens larg, toți cei ce-L propovăduiesc pe Hristos sunt secerători ai rodului credinței sădite de El însuși în inimile oamenilor. De aceea El zice:

„Ridicați ochii voștri și priviți holdele, că sunt albe pentru seceriș. Iar cel ce seceră primește plată și adună roade spre viața veșnică, ca să se bucure împreună și cel ce seamănă, și cel ce seceră. [...] Eu v-am trimis să secerăți ceea ce voi n-ați muncit; alții au muncit și voi ați intrat în munca lor” (Ioan 4, 35, 36, 38).

Evanghelia Sfântului Ioan ne spune că unii samarineni au venit la credința în Hristos prin cuvântul femeii, alții prin cuvântul Lui: „Și mulți samarineni din cetatea aceea au crezut în El pentru cuvântul femeii, care mărturisea: Mi-a spus toate câte am făcut. Deci, după ce au venit la El, samarinenii Îl rugau să rămână la ei. Și a rămas acolo două zile. Și cu mult mai mulți au crezut pentru cuvântul Lui, iar femeii îi ziceau: Credem nu numai pentru cuvântul tău,

căci noi înșine am auzit și știm că Acesta este cu adevărat Hristosul, Mântuitorul lumii” (*Ioan 4, 39-42*).

Tradiția spune că samarineanca a devenit, sub numele de Fotinia, o mare propovăduitoare a lui Hristos și a murit ca martiră în vremea lui Nero.

E evidentă referirea acestei declarații (*Ioan 4, 39-42*) la Sine, ca Semănător al credinței, fie prin cuvântul propriu, fie prin al altora, și în primul rând al ucenicilor Săi, care vor secera rodul crescut al acestei credințe când vor merge la ei mai târziu, după învierea Lui. Poate deschiderea samarinenilor pentru credința în El se reflectă în pilda lui Iisus despre Samarineanul milostiv, care se îngrijește de omul rănit de tâlhari, contrar preotului și levitului iudeu (*Luca 10, 30-37*). E o pildă prin care dă o interpretare largă poruncii din Lege despre iubirea aproapelui, arătând că aproapele este cel ce are milă de omul necăjit. Prin milă mă simt aproape de orice om în suferință, cum mi-l face și pe el aproape.

Tot această deschidere a samarinenilor pentru Iisus se arată poate și în faptul că din cei zece leproși vindecați de puterea Lui, când mergeau conform îndemnului Lui de-a se duce să se arate preoților, numai unul, care era samarinean, s-a întors slăvind pe Dumnezeu (*Luca 17, 15*). Poate pe ceilalți îi vor fi oprit preoții iudei de a se întoarce să-I mulțumească.

DIFERITE VINDECĂRI ALE LUI IISUS ȘI TRIMITEREA CELOR DOISPREZECE APOSTOLI LA PROPOVĂDUIRE

a. După alte două zile petrecute în Samaria, Iisus a plecat spre Galileea (*Ioan 4, 45-46*). Și având drept centru Capernaumul, Și-a reluat propovăduirea și vindecările minunate. Evangheliile relatează, din multe vindecări sau minuni, pe unele mai semnificative. Așa e relatată în mod special vindecarea slăbănogului din Capernaum, pentru faptul că Iisus o leagă de iertarea păcatelor prin care Își afirmă dumnezeirea Sa (*Matei 9, 6*), și pe cea de la distanță, vindecarea slugii sutașului din aceeași localitate, pe temeiul mării credințe a acestuia. Cu această ocazie, laudând credința sutașului, Iisus afirmă că a venit nu numai pentru mântuirea celor din Israel, ci a tuturor oamenilor care vor crede în El. Ba, mai degrabă se vor mântui cei din alte neamuri, decât cei din Israel. „Iisus S-a minunat [de credința acestuia] și a zis celor ce veneau după El: Adevărat grăiesc vouă, la nimeni în Israel n-am găsit atâta credință. Și zic vouă că mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în Împărăția cerurilor. Iar fiii Împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai

dinafară; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților” (*Matei* 8, 10-12). Se pare că tot această vindecare o prezintă puțin deosebit Sfântul Evanghelist Ioan (4, 46-53).

Dar Iisus Își afirmă cu acest prilej și calitatea Sa de Judecător universal care va supune judecății Sale pe toți oamenii. Și, în general, când vindecă păgâni prin credința lor, pune în relief calitatea Sa de Judecător universal. Puterea Lui de Judecător universal o declară decurgând din puterea Lui de Mântuitor al tuturor celor ce cred în El. Cel ce le poate deschide poarta Împărăției tuturor celor ce cred în El și nu face aceasta celor ce nu-L primesc, este Împăratul acestei Împărății. Soarta veșnică a tuturor atârână de alăturarea sau nealăturarea la El.

Cei ce vor intra în Împărăție vor sta la ospățul veșnic al bucuriilor spirituale cu Avraam.

Întâi se cuvine să observăm că Iisus afirmă, în general, importanța credinței, în vindecările ce le săvârșea: „Credința ta te-a mântuit” (*Matei* 9, 22; *Marcu* 5, 34; 10, 52; *Luca* 7, 50; 8, 48; 17, 19; 18, 42). Credința aceasta nu însemna credința celui bolnav în el însuși. De ce nu s-ar fi vindecat în acest caz femeia care suferea de scurgerea sângelui de doisprezece ani? (*Matei* 9, 20-22). Nu însemna nici credința într-un alt om. N-ar fi încercat aceeași femeie să se vindece în asigurarea vreunui om că se va vindeca? Credința aceasta însemna credința în El ca Dumnezeu. Numai de la Dumnezeu se poate aștepta o vindecare minunată. Dar aceasta s-a putut aștepta de cineva mai mult când a văzut pe Dumnezeu în Hristos. Îl vedeau bolnavii că face multe vindecări minunate și aceasta îi făcea să creadă că e Dumnezeu.

Credința nu e ca o aruncare a unui fir electric în gol, ci în Dumnezeu, ca în priza de la care vin lumina și orice

minune. Chiar dacă se spune că credința însăși e o mare forță a spiritului și această forță are efect asupra trupului, această forță nu se poate naște în om fără convingerea că prin ea se pune în legătură reală cu Dumnezeu. Și această punere în legătură cu El prin convingerea că se pun în legătură cu Dumnezeu li se ușura oamenilor când multele vindecări ce le vedeau săvârșite de Hristos le dădeau temeiuri să creadă că El e Dumnezeu dar că, întrucât este și om, le este atât de accesibil. Iar Iisus punea în relief, prin mărturia lor, în fața tuturor, dumnezeirea Sa.

Că nu credința bolnavilor ce se vindecau, neatârnată de El ca Dumnezeu venit aproape, le readucea sănătatea se vede și din faptul că Iisus a vindecat sau a înviat și oameni care nu-și puteau manifesta credința (sluga sutașului, fiul văduvei din Nain).

Iar în cei ce își puteau manifesta credința în El ca Dumnezeu, se producea o comunicare spirituală între El și ei (de la El la ei, de la ei la El), care nu mai lăsa putința de-a despărți între ceea ce era de la ei și de la El. Iar cei ce nu puteau avea această credință înainte de vindecarea (sau învierea) lor, o dobândeau după aceea, ca și cei din jurul lor.

Iisus punea atâta preț pe credință, încât a spus tatălui care se ruga să-i vindece fiul demonizat: „De poți crede, toate sunt cu putință celui ce crede” (*Marcu 9, 23*). Dar precizează că credința aceasta e credința în Dumnezeu unită cu rugăciunea și de la El vine împlinirea cererii lor. Așa, după ce a uscat smochinul cu un singur cuvânt, a spus ucenicilor: „Adevărat grăiesc vouă: De veți avea credință și nu vă veți îndoii [...] și muntelui acestuia de veți zice: Ridică-te și aruncă-te în mare, va fi așa. Și toate câte veți cere, rugându-vă cu credință, veți primi” (*Matei 21, 21-22*).

„De ați avea credință cât un grăunte de muștar, ați zice acestui sicomor: Dezrădăcinează-te și te sădește în mare, și va asculta” (*Luca 17, 6*). Principalul e să se creadă în Dumnezeu fără îndoială, să se aibă siguranța că El va ajuta.

Cel ce crede în Dumnezeu se depășește pe sine, împlântându-se în Dumnezeu. Se uită pe sine cu neputințele sale. Nu mai vede decât pe Dumnezeu. Credința este nedespărțită de rugăciune. Iar trecând întreg cu nădejdea lui în Dumnezeu, atrage din Dumnezeu puterea Lui. Însuși Dumnezeu lucrează în acest caz prin acela. Și ce nu poate face Dumnezeu, care le-a creat, le susține și le mișcă pe toate? Dar pentru aceasta omul a trebuit să uite de sine, să fi trecut cu totul în Dumnezeu, să se afle în Dumnezeu, ca Dumnezeu să fie și să lucreze în el. Credința tare e o unire totală a omului cu Dumnezeu fără să se contopească în El.

Deci nu prin faptele proprii poruncite de Lege se obține puterea lui Dumnezeu. În acest sens, Iisus spunea că n-a venit să strice Legea, ci s-o împlinească pentru cei ce o împlinesc ei înșiși, arătând în ce constă această împlinire. Iar împlinirea ei constă în depășirea încrederii în săvârșirea pur exterioară, fără participare interioară, a unor acte de cult și în încrederea în comuniunea iubitoare cu Dumnezeu și cu semenii.

Astfel Iisus afirmă Legea, dar numai întru cât ea arată evreilor că nu se mântuiesc prin faptele ei, ci că ele sunt numai preînchipuiri ale credinței în Fiul lui Dumnezeu care va veni ca om și Se va aduce El însuși jertfă din iubire pentru oameni. Legea trebuie păzită, dar în înțelesul ei neformalist, precum cea care vrea să înalțe pe oameni la relații de iubire cu Dumnezeu și întreolaltă. De aceea, însuși Hristos spune: „Dar mai lesne e să treacă cerul și pământul,

decât să cadă din Lege un corn de literă" (*Luca 16, 17*). În acest sens, Hristos este împlinitorul Legii. De aceea, evreii care n-au primit pe Hristos, n-au înțeles Legea, n-au împlinit-o cu adevărat și de aceea se vor osândi. În sensul acesta și Sfântul Apostol Pavel a declarat că, urmând lui Hristos, nu desființează Legea: „Desființăm deci noi Legea prin credință? Nicidecum! Dimpotrivă, întărim Legea!" (*Romani 3, 31*); „Căci socotim că prin credință se va îndrepta omul [fapt urmărit de Lege], fără faptele Legii". De aceea, „oare, Dumnezeu este numai al iudeilor? Nu este El și Dumnezeul păgânilor? Da, și al păgânilor" (*Romani 3, 28-29*).

Dar aceasta nu înseamnă că numai păgânii vor fi mântuiți, iar evreii toți osândiți, pentru că toți vor respinge credința în Hristos. Că și unii dintre ei vor fi mântuiți, chiar dacă sunt conducători spirituali ai evreilor, o arată Iisus prin altă minune relatată de Evangheliile: învierea fiicei lui Iair, mai-marele sinagogii din Capernaum (*Matei 9, 23-25; Luca 8, 41-42; 49-56; Marcu 5, 22; 38-42*).

E semnificativ însă că Iisus cere părinților fetei și ucenicilor ce-au intrat în casă cu El, să nu vorbească despre această minune a Lui. Poate că voia să-l cruțe deocamdată pe Iair de ceilalți conducători ai cultului mozaic.

Nu același lucru li-l poruncește însă cu privire la vindecarea femeii care suferea de doisprezece ani de curgerea sângelui, prin atingerea de haina Lui pe neobservate (*Matei 9, 20-22; Marcu 5, 25-34; Luca 8, 43-48*). Și în cazul ei, și în cel al slăbănogului din Capernaum, oameni simpli, Iisus a ținut să se facă cunoscută și vindecarea, și credința lor.

Dar cele trei vindecări le-a făcut Iisus după ce S-a întors în Capernaum din ținutul Gadarenilor unde eliberase doi demonizați, dar unde locuitorii orașului Gadara n-au vrut

să-L primească din teama să nu le provoace și alte pagube materiale, cum le-a provocat prin alungarea duhurilor în turma de porci ce s-a aruncat în mare (*Matei 8, 28-34; Marcu 5, 1-17; Luca 8, 27-39*). Poate prin aceasta Iisus a arătat că nici păgânii nu-L vor primi toți, spre deosebire de iudei. Sau cel puțin la început va fi primit de o parte din iudei, ca pângă a Bisericii. Prin eliberarea acestor demonizați, Iisus Se dovedește a fi Cel ce e stăpân și al demonilor, sau că și aceștia Îl simt ca pe Dumnezeu Cel întrupat. „Ce ai cu mine [cu noi], Iisuse, Fiul Dumnezeului Celui Preaînalt? Rogu-Te, nu mă chinui” (*Luca 8, 28; Matei 8, 29; Marcu 5, 7*).

Dar Evangheliile rețin dintre multele minuni săvârșite de Iisus și potolirea valurilor care, în vreme ce dormea, învolburau corabia în care trecea cu ucenicii Săi lacul Ghenizaret, noaptea, spre Gadara. Prin aceasta Și-a arătat dumnezeirea ucenicilor Săi, întărindu-le credința în El ca Unul ce stăpânește și natura (*Matei 8, 23-24; Marcu 4, 37-39; Luca 8, 22-25*). De fapt, ucenicii au văzut în aceasta o nouă dovadă a calității supraomenești a lui Iisus. Căci Iisus, întrebându-i: „Unde este credința voastră?”, ei, temându-se, s-au mirat, zicând unul către altul: „Oare, cine este Acesta, că poruncește și vânturilor, și apei, și-L ascultă?” (*Luca 8, 25*).

Evangheliile mai amintesc, ca prima dintre aceste vindecări minunate ale lui Iisus, și pe cea a unui lepros, căruia de asemenea îi poruncește să nu spună vindecarea Lui nimănui, înainte de a se arăta preotului și de a primi de la el o dovadă a sănătății lui, ca nu cumva să nu fie crezut de oameni (*Matei 8, 4*).

Evanghelistul Matei rezumă multele vindecări și povăduirea învățaturii în localitățile Galileii astfel: „Și, Iisus străbătea toate cetățile și satele, învățând în sinagogile lor,

propovăduind Evanghelia Împărăției și vindecând toată boala și toată neputința în popor” (Matei 9, 35). Iar Evangelistul Luca vorbește de mulțime de inși ce-I urmau ca ucenici, de mulțimi ce-și aduceau bolnavii să-i vindece și se atingeau de veșmintele Lui, „că putere ieșea din El și-i vindeca pe toți” (Luca 6, 19).

Propovăduia în sinagogi ca să arate că Legea veche cuprindea în ea potențial chemarea tuturor oamenilor spre treapta înaltă pe care o cerea El, dar prin aceasta arăta totodată că El însuși se adresează tuturor oamenilor care cred în El. Dar, cum am văzut, faptul că Hristos trecea de la iudei la păgâni, nu însemna că toți aceștia Îl vor primi și se vor mântui.

b. Multele vindecări și învățătura Lui, care mergea la inima oamenilor neînvințoșiți în pretenția că ei împlinesc amănuntele exterioare ale Legii, atrăgeau mulțimea oamenilor simpli, dornică de ușurare, de mângâiere și de lumină, neînchisă în pretenția că știu totul, mai mult decât Iisus, cum erau cărturarii și fariseii. Iar mulțimea aceasta provoca mila lui Iisus față de ei. Și tot aceasta L-a îndemnat să le arate ucenicilor Săi rolul lor în a duce cuvântul Lui de mângâiere, ca mijloc de naștere a credinței în El, și de secerători ai rodului credinței când aceasta prinde ușor rădăcină în ei.

„Și văzând mulțimile, I s-a făcut milă de ele că erau necăjite și rătăcite ca niște oi care n-au păstor. Atunci a zis ucenicilor Lui: Secerișul e mult, dar lucrătorii sunt puțini. Rugați, deci, pe Domnul secerișului, ca să scoată lucrători la secerișul Său” (Matei 9, 36-38).

Erau mulțimi prezente, pe care Iisus le vedea, ca și pe cele viitoare, lipsite de Păstorul cel bun, drept care li S-a

făcut El însuși, ca Fiul lui Dumnezeu făcut om din marea Lui iubire față de ei (*Ioan 10, 11*). Iisus voia să Se folosească de Apostolii Lui de atunci și de totdeauna ca de cei ce aduc oile rătăcite de acum și din viitor la Păstorul lor, desigur nu fără să lucreze El însuși prin ei, sau fără să-L facă, prin Duhul Lui, pe El însuși străveziu în râvna lor slujitoare. Această slujire le cere Iisus Apostolilor Săi s-o împlinească, la început, numai „la oile cele pierdute ale casei lui Israel”, nu și la păgâni și samarineni (*Matei 10, 5-6*). E ceea ce au și făcut la început, după învierea Lui, Apostolii. Căci socotim că și de această trimitere e vorba în cap. 10 din Evanghelia Sfântului Matei. Dar întâi i-a trimis la poporul iudeu. Aceasta pentru că, pe de o parte, prin acest popor s-a pregătit venirea lui Hristos și cei dintâi creștini s-au recrutat dintre ei, pe de alta, pentru că judecata la care va fi supusă majoritatea lui pentru neprimirea lui Hristos va fi cu atât mai justificată, cu cât el a fost chemat întâi în Împărăția cerurilor.

Această Împărăție adusă de El cere și Apostolilor să o propovăduiască întâi poporului iudeu, apoi tuturor popoarelor: „Și mergând, propovăduiți, zicând: S-a apropiat Împărăția cerurilor” (*Matei 10, 7*). Cine putea avea autoritatea să le poruncească Apostolilor și urmașilor lor să anunțe că s-a apropiat această Împărăție, decât întemeietorul ei! Numai El, ca Dumnezeu, le poate da puterea să și facă și ei crezută propovăduirea, întărită de fapte minunate: „Tămađuiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși, pe demoni scoateți-i; în dar ați luat, în dar să dați” (*Matei 10, 8*). Dar ultimul Dăruitor al acestei puteri este Dumnezeu făcut om.

În legătură cu aceasta le cere Apostolilor să nu se îngrijească de cele materiale. E ceea ce recomandase Iisus și în

Predica de pe munte. Va avea Dumnezeu, Căruia Îi slujesc, grijă de ei, cum are de păsările cerului și de crinii câmpului. Nu era, în această asigurare ce le-o dădea, aceeași conștiință a Sa de Dumnezeu întrupat? Ucenicii lui Hristos nu trebuie să susțină și prin pilda lor lupta între oameni pentru cele materiale. Dimpotrivă, trebuie să întărească, prin neinteresarea de ele, încrederea oamenilor în Hristos pe care Îl propovăduiesc ca Dumnezeu; și, ca urmare, și frația între ei.

După o seamă de alte sfaturi practice, Iisus propovăduiește Apostolilor osânda de care vor avea parte cei ce nu-i vor primi și prigonirile la care vor fi supuși ucenicii Lui. Aceasta dă de înțeles că Iisus Se referă la toți cei ce Îl vor propovădui pe El în tot viitorul. Prin acestea Își descoperă iarăși autoritatea Lui dumnezeiască și lupta ce se va da în lume pentru El în tot viitorul. El va supune osândeii veșnice pe cei ce nu-i vor primi ca trimiși ai Lui. Dar lupta se va susține de ei prin blândețe, ca a oilor, iar de aceia prin sălbăticie, ca a lupilor. Căci ei vor propovădui blândețea și nevinovăția. Dar chiar și acestea vor întărâta pe cei ce nu le vor. Însă blândețea și nevinovăția aceasta nu sunt din prostie, ci sunt unite cu înțelepciunea.

„Adevărat grăiesc vouă, mai ușor va fi pământului Sodomei și Gomorei în ziua judecății, decât cetății aceleia [care vă alungă din ea]. Iată, Eu vă trimit pe voi ca pe niște oi în mijlocul lupilor; fiți, dar, înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbelii” (*Matei* 10, 15-16).

Tăria și înțelepciunea propovăduirii lor, unite cu blândețea, nu vor fi de la ei, ci de la Duhul Sfânt: „Fiindcă nu voi sunteți cei ce vorbiți, ci Duhul Tatălui vostru este Care grăiește întru voi” (*Matei* 10, 20). Va grăi în ei Duhul Tatălui, pentru că vor vorbi despre El, care este Fiul Unul-Născut al

Tatălui și care, având El în primul rând pe Duhul Tatălui și ca om, Îl comunică și celor ce se unesc cu El prin credință și vorbesc despre El.

Dar cu cât vor vorbi cu mai multă tărie și cu mai mult efect despre Fiul, cu atât vor fi mai urâți de unii dintre oameni, pentru că propovăduiesc pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu ce S-a jertfit din iubire pentru oameni și a înviat.

Multor oameni le e greu să se facă buni, sau să suporte să li se ceară să se facă buni. Încă și mai greu le vine să accepte să li se spună că Iisus a biruit moartea pentru oameni prin înviere, ceea ce Îl dovedește ca Dumnezeu. Nu-L vor pe Dumnezeu amestecat în treburile lor pătimase, motiv pentru care mulți Îi neagă existența, și cu atât mai mult venirea Fiului Lui între ei ca om. Dar Iisus Se afirmă ca atare. Se afirmă prin aceasta drept Cel prin care și pentru care se va da o luptă grea și neconținută. Cei ce-L primesc nu pot renunța la propovăduirea Lui, iar cei ce se simt incomodați de El nu pot să nu urască pe cei ce-L propovăduiesc.

Iisus Se afirmă și prin aceasta cu hotărâre ca Fiul lui Dumnezeu făcut om și prevestește viitorul luptei necurmate ce se va da din pricina Lui, luptă pe care nu cere ucenicilor Săi să o evite, renunțând la propovăduirea Lui, odată ce de El depind mântuirea și viața de veci ale oamenilor.

Venirea Lui între oameni angajează toată istoria în luptă din pricina Lui. Se vede și în aceasta dumnezeirea lui Iisus ca a unui Dumnezeu care n-a venit să stăpânească peste oameni cu metode lumesti, ci ca să-i înalțe prin iubire la iubire, sau la cea mai înaltă umanitate în unire cu El.

Apostolii Lui trebuie să rabde această ură și prigonire continuă, nerenunțând la propovăduirea Lui pentru scăparea de ura multora: „Și veți fi urâți de toți pentru numele

Meu; iar cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui” (*Matei 10, 22*). Sfârșitul acesta e moartea ce le vine de la Dumnezeu, sau moartea adusă de ura celor ce-i urăsc pentru propovăduirea lui Hristos.

Ucenicii Lui viitori vor trebui să ajungă prin toate localitățile cu propovăduirea lor. Dar vor ajunge la toate, sau vor reveni cu propovăduirea lor în toate cele în care necredința în Hristos își ia din nou avânt, până va veni din nou Hristos la sfârșitul lumii: „Adevărat grăiesc vouă: Nu veți sfârși cetățile lui Israel [cel spiritual = ale omenirii îndeobște], până ce va veni Fiul Omului” (*Matei 10, 23*).

Iisus Se declară cu hotărâre Învățător și Stăpân al tuturor celor ce-L propovăduiesc în calitate de ucenici, și de slugi ale Lui, deci Învățător și Stăpân al tuturor oamenilor. Și le spune că va fi firesc să fie prigoniți, odată ce și pe El L-au batjocorit și până la urmă Îl vor răstigni. Chiar în apariția Lui în istorie ca Învățător și Stăpân care supără pe mulți cu chemarea lor la recunoașterea Lui ca Învățător al bunătății, și drept Cel Ce voia să fie Izvor de putere [Stăpân] pentru aceasta, era un motiv de luptă împotriva Lui. Și aceasta era posibilă pentru că nu venise ca Stăpân care să-i silească la bunătate. Aceasta nu le-ar fi inspirat bunătatea și nu i-ar fi întărit în ea. „Nu este ucenic mai presus de învățătorul său, nici slugă mai presus de stăpânul său [...]. Dacă pe stăpânul casei l-au numit Beelzebul, cu cât mai mult pe casnicii lui?” (*Matei 10, 24-25*).

Dar Iisus le cere Apostolilor și ucenicilor să nu se teamă de nicio prigonire. Nici chiar de uciderea trupului, ci să se teamă de despărțirea de Hristos, care le va aduce și sufletul, și trupul în gheenă. Căci „oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru

el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, și Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri" (*Matei 10, 32-33*). Numai cel ce stă lângă Hristos este primit de Tatăl; numai prin Hristos se ajunge la Tatăl. Uneori, mai înainte, L-a numit pe Tatăl și Tatăl ucenicilor (*Matei 10, 20*). Acum Îl numește Tată al Lui în mod deosebit. Tatăl Se face și Tată al ucenicilor Lui numai când ei se alătură Fiului și-L mărturisesc pe El ca Fiul Lui. De alăturarea la Hristos depinde ca să fie făcut și alt om fiu al Tatălui prin har. Hristos e prin Sine Fiul Tatălui. Alții devin fii ai Lui prin alăturarea lor la Sine. Unirea între Fiul și Tatăl e atât de deplină, că cine se unește cu Fiul, se unește și cu Tatăl și cine rămâne străin de Fiul, rămâne străin și de Tatăl.

Lupta dintre oameni din pricina lui Hristos va merge până la îndușmănirea între tată și fiu, mamă și fiică, între cei ce-L vor primi și cei ce nu-L primesc pe El. Și Iisus nu-i îndeamnă pe cei ce cred în El să renunțe la credința în El, pentru a se împăca cu ceilalți. El vrea ca măcar unii să se mântuiască, chiar cu prețul dușmăniei pe care și-o vor atrage de la ceilalți. Iisus e atât de prețios, că între tatăl care vrea să țină pe fiul despărțit de Hristos și Hristos însuși, fiului i se cere să aleagă pe Hristos. Căci frația cu Fiul lui Dumnezeu ne face fii ai Tatălui, Care e ultima cauză a existenței noastre și ne dă viața veșnică, cum nu ne-o poate da tatăl pământesc. El e supremul Tată. Din puterea Lui ne e tată și tatăl pământesc. „Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ [...] Cel ce iubește pe tată [...] mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine" (*Matei 10, 34, 37*).

De aceea, iubirea lui Hristos e unită cu purtarea crucii pentru El și după pilda Lui. A urma Lui înseamnă a urma

Lui în purtarea crucii. Înseamnă a ține mai puțin la viața proprie decât la Hristos. Căci numai cel ce-și dă viața pentru Hristos o câștigă pentru veșnicie prin alipirea la El. Iisus Se afirmă mereu ca Dumnezeu, dar foarte des ca Dumnezeu care a primit din iubire să Se facă om și să moară pentru noi, pentru a învinge moartea. El ne poate da, ca Dumnezeu făcut om, viața veșnică. Dar o dă numai celui ce e în stare să moară și el pentru Sine ca Dumnezeu. Iubirea e tare pentru că poate merge până la moarte. Aceasta pentru marea valoare a persoanei, afirmată de ea. „Și cel ce nu-și ia crucea și nu-Mi urmează Mie, nu este vrednic de Mine. Cine ține la sufletul lui îl va pierde, dar cine-și pierde sufletul lui pentru Mine, îl va afla” (*Matei 10, 38-39*).

Puterea și valoarea lui Hristos se dăruiesc atât de mult ucenicilor Săi, că socotește pe cei ce-i primesc pe ei ca primindu-L pe El.

Pentru această punere în valoare egală cu valoarea Sa dumnezeiască a celor ce se alătură Lui, S-a făcut Fiul lui Dumnezeu om. „Cine vă primește pe voi, pe Mine Mă primește, și cine Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine” (*Matei 10, 40*).

PREZENTAREA MAI ADÂNCĂ
DE CĂTRE HRISTOS
A UNIRII SALE CU TATĂL

Cam aceleași sfaturi pe care le-a dat celor doisprezece Apostoli cu ocazia trimerii lor la propovăduire, le-a dat Iisus și celor șaptezeci de ucenici, pe care i-a trimis mai târziu (*Luca 10, 1-16*). Dar, poate, fiindcă pe aceștia i-a trimis Iisus după ce se umpluseră mai mult de convingerea despre dumnezeirea Lui și deci de puterea Lui, aceștia au putut spune întorcându-se: „Doamne, și demonii ni se supun în numele Tău” (*Luca 10, 17*). Iar Iisus, aflând cum ucenicii s-au umplut de puterea Lui, a răspuns cu bucurie, știind de efectul ce-l vor avea în viitor ucenicii care-L vor propovădui: „Am văzut pe satana ca un fulger căzând din cer” (*Luca 10, 18*), sau din cerul părut pentru cei ce se închinau zeilor care-l reprezentau (socotiți toți ca „sacri”). Și cu deplina conștiință a dumnezeirii Sale, continuă: „Iată, v-am dat putere [...] peste toată puterea vrăjmașului. [...] Dar nu vă bucurați de aceasta, că duhurile vi se pleacă, ci vă bucurați că numele voastre sunt scrise în ceruri” (*Luca 10, 19-20*).

Se pare că Iisus, după ce a trimis cu aceste sfaturi pentru prima dată pe Apostolii Săi prin cetățile Galileii la

o scurtă propovăduire de probă a învățaturii Sale, s-a dus cu ocazia unei sărbători la Ierusalim și în Iudeea (*Ioan 5, 1*). Cu această ocazie a săvârșit minunea vindecării bolnavului de paralizie de 38 de ani, care dorea să se vindece la lacul Vitezda din Ierusalim, nădăjduind că va avea vreodată pe cineva care să-l arunce primul în apă, când îngerul Domnului cobora din vreme în vreme să o miște. Iisus a venit ca omul gata să ajute pe oricine care nu avea un om de ajutor. A venit într-o sâmbătă, vindecându-l cu cuvântul prin care i-a poruncit să-și ia patul și să umble. Aceasta i-a smintit pe iudei. Cum să fie Mesia, sau Fiul lui Dumnezeu, Cel ce a poruncit slăbănogului, care declara că a fost vindecat de Iisus, ca în zi de sâmbătă să-și ia patul și să umble? Și e de crezut că Iisus a făcut această vindecare și i-a poruncit slăbănogului să-și ia patul și să umble, anume sâmbăta, ca să arate că o faptă care scapă pe un om de o suferință e mai mare ca a cinsti ziua sâmbetei, lăsând pe acel om să sufere. Apoi voia să arate că El e Domn și al sâmbetei.

Iisus l-a vindecat pe slăbănog, iar iudeii „căutau să-L omoare pentru că a făcut aceasta sâmbăta” (*Ioan 5, 16*). Dușmănia lor față de El dura de mai înainte. Dar Iisus a folosit iarăși cu toate acestea prilejul pentru a Se declara Fiul lui Dumnezeu, răspunzându-le: „Tatăl Meu până acum lucrează; și Eu lucrez” (*Ioan 5, 17*). Sunt lucruri pe care Tatăl ceresc nu încetează să le facă: întreținerea vieții lumii, marea faptă a bunătății Lui. Deci nici Fiul cel de o ființă cu El nu încetează de-a săvârși ceea ce e necesar vieții. „Deci pentru aceasta căutau și mai mult iudeii să-L omoare, nu numai pentru că dezlega sâmbăta, ci și pentru că zicea că Dumnezeu este Tatăl Său, făcându-Se pe Sine deopotrivă cu Dumnezeu” (*Ioan 5, 18*).

Iisus, deși vedea această amenințare a lor, le-a spus și mai clar că e Fiul lui Dumnezeu și că în această calitate nu face nimic de la Sine, ci ceea ce face și Tatăl și că de aceea vor vedea făcându-se de El lucruri și mai mari decât restabilirea minunată a sănătății vieții pământești create. Vor vedea învierea umanității Lui și pe oameni ridicați la o viață veșnică, sau dumnezeiască, sau îndumnezeită. „Căci, după cum Tatăl scoală pe cei morți și le dă viață [veșnică], tot așa și Fiul dă viață [veșnică] celor ce voiesște” (Ioan 5, 21).

Il vor vedea pe El, ca Fiul lui Dumnezeu întrupat, făcând aceasta pentru că Tatăl I-a dat Lui să judece soarta tuturor oamenilor. În general, toate le face Tatăl prin Fiul. De aceea, cel ce nu cinstește pe Fiul, nu cinstește nici pe Tatăl.

Fiul cel întrupat dă viață veșnică celor ce-L ascultă, sau osândește la lipsa de viață în Dumnezeu, deci la chinuri, pentru că Tatăl I-a dat Lui din veci să aibă viață în Sine, cum o are și El, deci e Izvor nesfârșit al vieții desăvârșite, plină de toate bunătățile: „Căci precum Tatăl are viață în Sine, așa I-a dat și Fiului să aibă viață în Sine” (Ioan 5, 26).

Pentru aceea, „cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel ce M-a trimis [...], la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață” (Ioan 5, 24). Căci în însuși glasul Fiului lui Dumnezeu făcut auzit în El ca om e puterea care-i ridică din moartea sufletească încă de acum și-i va scoate și din moartea trupească, la viață. Pentru că în El este viața care este și în Tatăl. Dar și cei ce nu vor să audă pe pământ glasul Lui, vor trebui să-l audă ca glas osânditor, la învierea de obște, și ca urmare vor ieși din morminte spre înviere și osândire. „Și vor ieși [la glasul Lui, plin de putere] cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii” (Ioan 5, 29).

Dumnezeu nu poate fi lipsit nici de unitate, nici de bucuria comuniunii. Nu poate fi nici multiplu, nici o existență suferind de sentimentul de singurătate al izolării. Dumnezeu este Unul în ființă și întreit în Persoane. Hristos este, ca Fiul lui Dumnezeu, Unul în ființă cu Tatăl, dar deosebit ca Persoană. Dumnezeu, ca existență desăvârșită, nu poate să nu fie și Dăruitorul generos nu al unei părți din viața Sa, ci al vieții Sale întregi din veci; nu poate să nu fie și Tată și nu poate, ca atare, să nu fie iubit și de un Fiu Căruia Îi dăruiește viață.

Mărturia pe care o are Hristos despre această calitate de Fiu dumnezeiesc nu o are de la om, nici numai de la Sine însuși. O are de la altă Persoană dumnezeiască: de la Tatăl. Conștiința Sa e plină de Tatăl și de mărturia Aceluia că e Fiul Lui, cum de altfel e plină și conștiința omului de mărturia despre sine a altor oameni. Chiar persoana umană e în altă persoană. Cu atât mai mult Persoana dumnezeiască a Fiului, chiar dacă se face și Persoană a umanității. De aceea, mărturia Tatălui, pe care o are Hristos în Sine ca Fiul Lui, s-a auzit din El și de cei ce erau apropiați de Hristos prin Duhul Lui, mai ales la Botezul lui Iisus, de Ioan Botezătorul, și la Schimbarea la Față, de cei trei Apostoli luați de Iisus cu El pe munte. „Dacă mărturisesc [numai] Eu despre Mine însumi [că sunt Dumnezeu], mărturia Mea nu este adevărată. Altul este care mărturisește despre Mine; și știu că adevărată este mărturia pe care-o mărturisește despre Mine. Voi ați trimis la Ioan [ca unii care aveți nevoie încă de o mărturie exterioară] și el a mărturisit adevărul. Dar Eu nu de la om iau mărturia, ci vă spun acestea ca să vă mântuiți” (Ioan 5, 31-34). Adică, deși nu iau mărturie de la om, vă spun totuși aceasta ca să vă mântuiți, aflând de

la Mine că am o mărturie mai înaltă, sau chiar de la Tatăl. „Acela [Ioan] era făclia care arde și luminează și voi ați voit să vă veseliți o clipă în lumina lui, dar Eu am o mărturie mai mare decât a lui Ioan” (Ioan 5, 35-36). E mărturia Tatălui Meu. Iar ea nu e numai o simțire dată Mie și vouă în interior, sau și prin cuvinte, ci e și dovedită prin faptele pe care le fac și pe care nu le pot avea de la nimeni altul decât de la Tatăl Meu cel din ceruri, ca întărire a mărturiei Lui, dată prin simțire și cuvânt. „Căci lucrurile pe care Mi le-a dat Tatăl ca să le săvârșesc, lucrurile acestea pe care le săvârșesc Eu, mărturisesc despre Mine că Tatăl M-a trimis” (Ioan 5, 36). Căci ele nu sunt fapte ca ale oamenilor, ci fapte dumnezeiești. Mulți îl văd pe Tatăl în Hristos.

Dar sunt unii care nu aud nici glasul Tatălui, nu văd nici fața Lui, nu primesc nici cuvântul Lui. Aceasta pentru că nu cred în Cel pe care L-a trimis Acela. În glasul lui Hristos ca Fiul Cel întrupat al Tatălui e și glasul Tatălui, răsunând cu puterea Lui în cuvinte omeneste; în fața lui Hristos e și fața Tatălui, luminând cu lumina Lui nemărginită deși e față omenească. Cine nu primește pe Hristos ca Dumnezeu, nu-L primește nici pe Tatăl. Într-un fel, Tatăl mărturisește despre Hristos ca despre Fiul Lui și Hristos mărturisește despre Tatăl Lui. „Și Tatăl care M-a trimis, Acela a mărturisit despre Mine. Nici glasul Lui nu l-ați auzit vreodată, nici fața Lui n-ați văzut-o; și cuvântul Lui nu sălășluiește în voi, pentru că nu credeți în Cel pe Care L-a trimis Acela” (Ioan 5, 37-38). Cei ce nu-L primesc pe Hristos, n-au dragoste de Dumnezeu (cf. Ioan 5, 42).

În acest capitol, Evanghelia Sfântului Ioan ne dă cea mai completă și mai substanțială învățătură a lui Hristos despre unitatea de ființă a lui Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu,

cu Tatăl, despre unitatea vieții și a lucrării Lor, dar și a deosebirii Lor ca Persoane.

E propriu Evangheliei Sfântului Ioan să redea învățătura lui Hristos despre cine este El, despre unitatea Lui cu Tatăl și despre lucrarea Lui dumnezeiască în oameni și despre efectele ei, spre deosebire de Evangheliile sinoptice care redau mai mult învățătura lui Hristos despre ceea ce au de făcut oamenii ca să dobândească Împărăția lui Dumnezeu.

Din declarația lui Iisus din acest capitol, că cel ce nu-L primește pe El ca Dumnezeu, nu primește Cuvântul Tatălui, Evanghelistul Ioan a scos învățătura din prologul Evangheliei sale despre Fiul lui Dumnezeu ca Logosul sau Cuvântul Lui. „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul” (*Ioan 1, 1*). Fiul Tatălui e Cuvântul Lui, fără să Se confunde Unul cu Altul. Și în toate cuvintele în care Se desfășoară Cuvântul ipostatic e prezent Tatăl. Nu poate fi despărțit Fiul în calitate de Cuvânt, ca izvorător de cuvinte, de Tatăl. Și nu poate fi Tatăl fără Cuvântul. Deci și Cuvântul e din veci, ca și Tatăl.

Iar din declarația lui Iisus din acest capitol că Tatăl nu lucrează decât prin Fiul sau Cuvântul Său, Evanghelistul Ioan a scos concluzia din prolog că „toate prin El s-au făcut, și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut” (*Ioan 1, 3*).

Dacă omul nu poate lucra fără cuvânt, în care își manifestă cugetarea și voia lui față de cele dinafară, în aceasta se arată ca chip al Cuvântului, prin care Se manifestă Tatăl Său, deci și prin cuvintele Lui, cu puterea Sa creatoare. Și precum într-un fel chiar în cuvintele unei persoane e implicată o comuniune cu alte persoane, așa e implicată și în Cuvântul prin care lucrează Dumnezeu-Tatăl comuniunea Tatălui ca Persoană cu însuși Cuvântul ca Persoană,

neavând nevoie de altă persoană careia să-i spună Cuvântul, ci spunându-Și-L Sieși, dar Cuvântul spunându-Se și El Tatălui. Și numai prin cuvintele Cuvântului s-au creat toate, iar aceasta presupune o gândire care definește prin sensuri cele create. O esență fără gândire conștientă n-ar putea folosi cuvinte definite pentru a crea lumea lucrurilor și a persoanelor. Cuvintele presupun persoana gânditoare și liberă. Lumea este creată de un Dumnezeu personal, cu un interes iubitor, deci și cu o cugetare constantă, nu e produsul unei esențe oarbe, supusă exclusiv unor legi impersonale.

Sfântul Evanghelist Ioan a prezentat în prologul Evangheliei Sale pe Cuvântul drept Cel prin care Dumnezeu a creat toate, pentru că numai așa Dumnezeu poate să și mântuiască pe oamenii căzuți prin voia lor în despărțirea de Dumnezeu și deci din viața în El, ridicându-i la viața în El.

Omul e ridicat din nou prin Cuvântul întrupat să trăiască în mod viu comuniunea Acestuia cu Tatăl, pentru că spre aceasta a fost creat, deci și spre comuniunea cu ceilalți oameni, făcuți pentru aceasta.

Numai Creatorul, și anume Creatorul în calitatea Lui de existență în comuniune, poate înălța creaturile la Sine ca existențe conștiente, folosindu-Se și de voia lor, la viața de relație cu El și în El, sau la comuniunea cu El și deci și între ele. O esență panteistă, din care oamenii au ieșit în baza unei legi lipsite de iubirea conștientă, nu-i poate înălța pe oameni la o astfel de comuniune, cum de altfel oamenii nici nu pot cădea din ea, odată ce nici nu există o comuniune în acea esență. Între astfel de oameni nu mai există binele și răul.

Se pare că tot în timpul acesta Iisus a trecut prin localități din Iudeea spre a propovădui învățătura despre Sine și a vindeca pe bolnavii din ele. Sfântul Ioan Botezătorul, care

se afla nu departe, lângă Iordan, auzind de faptele minunate ale lui Iisus, a trimis pe doi din ucenicii Săi ca să-L întrebe, spre convingerea lor: „Tu ești Cel ce vine, sau să așteptăm pe altul?” (*Matei 11, 3*).

Ioan, insuflat de Dumnezeu, dădea astfel lui Iisus un nou prilej pentru a-Și mărturisi dumnezeirea Lui. Folosind acest prilej, Iisus a răspuns ucenicilor lui Ioan: „Mergeți și spuneți lui Ioan [mai bine-zis, aflați voi înșivă]: Orbii își capătă vederea și șchiopii umblă, leproșii se curătesc și surzii aud, morții înviază și săracilor li se binevestește. Și fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine” (*Matei 11, 4-6*).

Că nu Ioan avea nevoie să se convingă despre Iisus că e Fiul lui Dumnezeu cel așteptat, ci a trimis pe ucenici la El ca Acesta să dea și prin arătarea misiunii de înainte-mergător a lui Ioan dovada că El este Cel al cărui înainte-mergător este, căci altfel n-ar mai fi înainte-mergător, o vedem din faptul că Iisus a început, după plecarea ucenicilor lui Ioan, să prezinte pe Ioan mulțimii din jurul Lui ca pe acest înainte-mergător al Său. Ioan este, zice Iisus, proroc, „și mai mult decât un proroc” (*Matei 11, 9; Luca 7, 26*). El este cel care a putut arăta cu degetul pe Cel prezis de proroci, adică pe Sine. El este Cel despre care s-a scris: „Iată, Eu trimit înaintea feței Tale pe îngerul Meu, care va pregăti calea Ta înaintea Ta” (*Matei 11, 10; cf. Maleahi 3, 1*). El este ca atare cel mai mare dintre cei născuți din femei, căci M-a putut arăta pe Mine cu degetul. „Totuși cel mai mic în Împărăția cerurilor este mai mare decât el” (*Matei 11, 11*), pentru că el nu s-a putut uni cu Mine, Cel de după Înviere, pentru că a plecat din viață înainte de aceea. El a arătat Împărăția cerurilor în Persoana Mea, și „cei ce se silesc, pun mâna pe ea”, dar el n-a putut pune. Căci în el s-a încheiat șirul

prorocilor, ba chiar Legea și-a împlinit rostul, căci a venit Cel prorocit și Cel spre care conducea Legea, fiindcă a apărut Acela. „Toți prorocii și Legea au prorocit până la Ioan” (*Matei 11, 13*). Iisus arată prin aceasta pe Ioan ca pe cel mai mare dintre proroci, dar întrucât cel mai mare dintre proroci e ultimul care gătește calea Lui, el vede mai puțin faptele mântuitoare ale Fiului făcut om, decât contemporanii și următorii Lui.

Dar pe cei dintre contemporanii Săi care l-au cunoscut atât pe cel care L-a arătat pe El ca Mântuitorul așteptat, cu degetul, cât și pe Sine, Cel așteptat ca atare, însă nu l-au crezut nici pe acela, nici pe Sine, Fiul Omului, alte cuvinte ale lui Iisus, după întoarcerea în Galileea, îi fac vrednici de osândă.

Sfântul Evanghelist Matei amintește cu acest prilej și musturarea pe care Iisus a adresat-o cetăților din Galileea, poate după ce S-a întors din Iudeea. „Atunci a început Iisus să mustre cetățile în care a făcut cele mai multe minuni ale Sale, căci nu s-au pocăit.” Dacă ar fi făcut asemenea minuni în cetățile păgâne, L-ar fi primit. De aceea mai ușor le va fi aceluia în ziua Judecății; ba chiar Sodomei și Gomorei le va fi atunci mai ușor decât Capernaumului, pentru că dacă s-ar fi făcut în ele minunile făcute în el, s-ar fi pocăit.

Primirea sau neprimirea Lui va fi criteriul după care vor fi judecați toți, fiind trimiși la fericirea sau nefericirea veșnică (*Matei 11, 21-24*). Păcatul neprimirii lui Hristos ca Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat e cel mai mare păcat. Căci din el vin toate păcatele, necunoscând pe Dumnezeu ca Treime iubitoare. Dacă cei din Sodoma L-ar fi cunoscut pe Hristos, n-ar fi căzut în păcatele lor.

Dar Iisus nu Se plângea Tatălui Său nici când vedea că nu e primit de cei ce, din pretinsa lor deșteptăciune, Îl respingeau pe El. Îl slăvea pentru că prin aceasta se alegeau cei ce voiau să-și realizeze umanitatea lor adevărată, unită cu smerenia, de cei ce rămăneau închiși în mândria lor egoistă, îngustă. Îl slăvea pe Tatăl ca Fiu dumnezeiesc, pentru că L-a trimis cu scopul ca să facă să se aleagă cei ce vor să crească cu adevărat la adevărata umanitate de cei ce nu vor. Îl slăvea ca om, întrucât cu voia Tatălui S-a făcut un om de model în privința aceasta. Și numai un astfel de om Se putea face Fiul Tatălui ceresc, Izvorul bunătății accesibil oamenilor. Se afirma în fața oamenilor ca Dumnezeu care poruncește cele bune, dar și ca om smerit, pentru ca să se dea pildă; iar în fața Tatălui, ca om ce-L slăvește, I se roagă spre a atrage și pe oameni la această relație cu Tatăl și pentru a face bucuria Tatălui pentru fața nouă a omului.

„Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Da, Părinte, căci așa a fost bunăvoirea înaintea Ta” (*Matei 11, 25-26; Luca 10, 21*).

El a venit la oameni având și vrând să le dăruiască toate bunătățile reale ale Tatălui, menite să dezvolte umanitatea adevărată în oameni, dar tocmai acestea nu le primeau cei mândri și înguști în mândria lor. Iisus, ca Fiul Tatălui, era singurul care cunoștea pe Tatăl ca plin de aceste bunătăți și le putea comunica oamenilor, cum și Tatăl Îl cunoștea și-L făcea cunoscut pe Fiul drept Cel ce purta, arăta și comunica oamenilor aceste bunătăți. Dar pentru că ele nu erau primite decât de cei smeriți, care, prin ostenele și poverile ce le veneau din lume, scăpaseră de iluzia că au în ea totul,

lor a voit Fiul să le descopere, ca o răsplată însutită, odihna pentru toate acele osteneli.

„Toate Mi-au fost date de către Tatăl Meu și nimeni nu cunoaște pe Fiul, decât numai Tatăl, nici pe Tatăl nu-L cunoaște nimeni, decât numai Fiul și cel căruia va voi Fiul să-i descopere.” Iar aceștia sunt cei către care zice: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi” (*Matei* 11, 28). Iubirea Celui atotputernic, dăruind toate celui iubit, îl odihnește pe acesta de toate oboselile care nu-i aduc decât satisfacții trecătoare, amăgitoare. Iar această odihnă îi vine ca un jug ușor, la care ține, căci vrea să facă și el voia Celui ce-l iubește și-l despovărează de jugul grijilor și apăsărilor lumii acesteia, care îl țin în agitație și nemulțumire. Cel ce poartă jugul blând și smerit al lui Dumnezeu, Care-l iubește și îi asigură toate mângâierile, va fi și el blând și smerit cu toți. Nu va fi neliniștit, agitat, pretentios, aspru. Însuși jugul acesta e o odihnă.

„Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu este bun și povara Mea este ușoară” (*Matei* 11, 29-30).

Iisus Își afirmă calitatea Lui de jug suprem al tuturor. Dar calitatea jugului blând și odihnitor. În încrederea că stăm sub puterea lui Hristos-Dumnezeu, scăpăm de povara tuturor grijilor. Stăpânirea Lui e dulce și odihnitoare.

Cu câtă încredere și claritate vorbește Iisus de această calitate a Sa de Stăpânitor atotputernic și atoateodihnitor!

Pe măsură ce Iisus Se făcea mai cunoscut drept Cel ce e însuși Fiul lui Dumnezeu și, ca atare, mai mult decât Legea, apărătorii ei Îl atacau mai mult, iar El răspundea afirmând iarăși dumnezeirea Lui. Aceia Îl atacau din nou,

după vindecarea slăbănogului de la lacul Vitezda, pentru nerespectarea sâmbetei, din prilejul smulgerii de spice de către ucenicii Săi când treceau odată cu El prin niște holde și erau flămânzi. Iisus le-a răspuns cu pilda preoților care desfășoară activități sâmbăta în templu. „Ci grăiesc vouă că mai mare decât templul este aici” (*Matei 12, 6*). Adică El este Fiul lui Dumnezeu și, ca atare, mai mult decât templul și dacă templul îi poate scuti pe preoți de păzirea sâmbetei, cum nu i-ar putea scuti El, care e mai mult decât templul, pe ucenicii Săi? „Căci Domn este și al sâmbetei Fiul Omului” (*Matei 12, 8; Luca 6, 5*). În aceasta este iarăși o afirmare a dumnezeirii Sale. Iar El, ca Dumnezeu, pune mai presus de formalismul Legii, mila: „Dacă știți ce înseamnă: «Milă voiesc, iar nu jertfă [jertfele rituale din templu]», n-ați fi osândit pe cei nevinovați” (*Matei 12, 7*). Iar când, după aceea, întâlnind într-o sâmbătă un om cu mâna uscată, aceia L-au întrebat dacă se cade să vindece sâmbăta pe acest om, ca să-L învinuiască de va răspunde afirmativ, El nu numai că a răspuns afirmativ, ci l-a și vindecat îndată, întemeindu-și fapta pe exemplul omului care-și scoate sâmbăta oaia căzută în groapă, și cu observația: „Cu cât se deosebește omul de oaie! De aceea se cade a face bine sâmbăta” (*Matei 12, 12*). Fapta bună e superioară restricțiilor formaliste ale Legii.

După Sfântul Evanghelist Marcu, Iisus pune și mai mult în relief superioritatea omului față de sâmbătă: „Și le zicea lor: Sâmbăta a fost făcută pentru om, iar nu omul pentru sâmbătă” (*Marcu 2, 27*).

Sfântul Evanghelist Luca prezintă pe Iisus, pe care-L pândeau cărturarii și fariseii de-l va vindeca pe acel om, punându-i în încurcătură pe aceia ale căror gânduri le cunoștea, prin cuvântul: „Vă întreb pe voi, ce se cade sâmbăta: A

face bine sau a face rău? A scăpa un suflet, sau a-l pierde?" (Luca 6, 9). Pentru El, a nu face bine unui om când e în suferință, sau când se ivește putința aceasta, înseamnă a-i face rău. Nepăsarea e un rău. Aceia, neputând răspunde că nu se cade să facă bine, Iisus l-a vindecat pe cel cu mâna uscată.

Nu numai lumea, ci și rânduielile ei s-au dat de Dumnezeu pentru om, pentru creșterea lui spirituală, pentru mântuirea lui. Fiul lui Dumnezeu însuși S-a făcut om pentru oameni. Omului i-a dat Dumnezeu cea mai mare valoare după a Sa.

Aceasta a servit iarăși fariseilor atât de mult ca motiv de dușmănie, că se gândeau la pierderea Lui. Dar El le opunea iarăși odată cu mila de oameni, blândețea și smerenia Sa, la care voia să ridice și pe oameni. De aceea anunță că El însuși va judeca pe oameni, luând ca normă această înălțime adevărată la care trebuiau să ajungă oamenii, eliberați de trufia falsei perfecțiuni a împlinirii unor fapte formale. El va fi Judecătorul lor și pentru că are Duhul lui Dumnezeu-Tatăl în Sine. De aceea nu Se prinde la ceartă cu fariseii.

Sfântul Evanghelist Matei referă de aceea la El cuvântul spus prin prorocul Isaia: „Ca să se împlinească ceea ce s-a spus prin Isaia prorocul, care zice: «Iată Fiul Meu pe Care L-am ales, iubitul Meu întru Care a binevoit sufletul Meu; pune-voi Duhul Meu peste El [ca om] și judecată neamurilor va vesti. Nu se va certa, nici nu va striga, nu va auzi nimeni pe ulițe glasul Lui. Trestie strivită nu va frânge și feștilă fumegândă nu va stinge până ce nu va scoate, spre biruință, judecata. Și în numele Lui vor nădăjdui neamurile»" (Matei 12, 17-21).

O altă acuză ce I-o aduceau cărturarii și fariseii, când Îl vedeau făcând minuni, era aceea că face aceasta cu ajutorul

demonilor. Și pentru că I-au adus această acuză chiar când a scos un demon dintr-un om, Iisus le-a putut răspunde: „Dacă satana scoate pe satana, s-a dezbinat în sine! Dar atunci, cum va dăinui împărăția lui?” (*Matei 12, 26*). Nu rămâne, deci, decât că scoate demonii cu Duhul lui Dumnezeu.

„Iar dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu scot pe demoni, iată, a ajuns la voi Împărăția lui Dumnezeu” (*Matei 12, 28*). Era dovada grăitoare dată de Iisus că e Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat. Căci numai El putea aduce Împărăția lui Dumnezeu pentru oameni. Hristos nu era unit numai cu Tatăl, ci avea în El și pe Duhul Sfânt, răspândind din El, ca om, lucrarea Duhului între și în oameni, deci Împărăția lui Dumnezeu.

Cei ce nu-L primesc pe El n-ar avea păcat, dacă n-ar avea în Sine pe Duhul Sfânt. Căci în acest caz n-ar fi Fiul lui Dumnezeu cel întrupat. Dar neprimindu-L pe El, nu primesc pe Duhul Sfânt. Și e cel mai mare păcat a nu primi pe Duhul Sfânt, care lucrează din Iisus. Aceasta înseamnă că sunt într-o mare nesimțire, căci Duhul e în Fiul, cu lucrarea Lui în oameni din Fiul, care le-a venit aproape, ca om. A nu recunoaște existența Duhului înseamnă a nu recunoaște pe Fiul Cel întrupat. Din nerecunoașterea Duhului vine neputința recunoașterii Fiului și a oricărei vederi și vieți superioare celei din lumea aceasta.

„Celui care va zice cuvânt împotriva Fiului Omului i se va ierta lui, dar celui care va zice împotriva Duhului Sfânt, nu i se va ierta lui nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie” (*Matei 12, 32*).

Cerându-I unii cărturari și farisei iarăși un semn mai convingător despre dumnezeirea Lui, decât vindecările minunate prin Duhul, Iisus le-a dat același semn pe care li

l-a dat când L-au întrebat despre un astfel de semn după ce, curățind templul de negustori, îl declarase pe acesta casa Tatălui Său, deci pe Sine Dumnezeu: învierea Sa din moartea ce I-o vor pricinui ei prin răstignire. Dar dacă atunci exprimase acest fapt prin dărâmarea de către ei și reclădirea de către El a trupului Său ca templu, acum îl exprimă prin imaginea lui Iona, care a ieșit din pântecul chitului după trei zile și trei nopți. „Așa va fi și Fiul Omului în inima pământului trei zile și trei nopți” (Matei 12, 40).

Biruirea morții prin Sine va fi cel mai mare semn că este în Sine Dumnezeu făcut om. Și prin aceasta va întemeia Împărăția veșnică pentru cei ce vor crede în El.

Intemeietorii religiilor panteiste exprimă, prin fraze frumoase, dar vagi și pe nimic întemeiate, adâncimea divinității. Dar biruirea morții pentru veci și asigurarea vieții personale conștiente și fericite a oamenilor e dovada sigură a celei mai mari puteri a lui Dumnezeu și viața personală și fericită fără moarte e dovada celei mai mari și negrăite adâncimi a lui Dumnezeu. Ce folos de adâncimile de dincolo de conștiință care nu mântuiesc persoana omului? Sunt ele cu adevărat adâncimi? Nu sunt ele produsele fanteziste ale gândirii noastre, deci inferioare ei? Toate construcțiile gândirii omenești sunt inferioare ei. Învierea lui Hristos e fapta atotputerniciei dumnezeiești, neinventată de minte, pe care n-ar fi putut-o inventa mintea, ci s-a impus prin mărturia cu prețul morții a celor ce au constatat-o. Ea e temelul credinței în atotputernicia dovedită obiectiv a lui Dumnezeu Cel personal și de oameni iubitor și a dumnezeirii lui Hristos, Fiul Lui.

Iisus, după ce a dat ca semn al dumnezeirii Sale învierea Sa, știind că iudeii nu-L vor primi nici după ce va învia,

declară că ei vor fi osândiți la Judecata finală de bărbații din Ninive, a căror pocăință în fața puterii lui Dumnezeu s-a arătat după o faptă cu mult mai mică, prin ieșirea din pântecul chitului, în urma propovăduirii lui Iona (*Matei* 12, 41). De asemenea vor fi osândiți la Judecată de regina de la miază-zi, care „a venit de la marginile pământului să asculte înțelepciunea lui Solomon; și, iată, aici este mai mult decât Solomon” (*Matei* 12, 42).

Iisus înțelege cele din Vechiul Testament ca preînchipuiri ale celor privitoare la Sine, Cel ce împlinește și în acest sens Legea. El e Cel preînchipuit de Solomon. În același timp, El prezintă pe păgânii de odinioară ca preînchipuind pe păgânii de după El, care-L vor primi pe El mai mult decât iudeii, deși aceștia au fost pregătiți în mod deosebit pentru primirea Lui. El este neasemănat mai mult decât regele Solomon, cel mai înțelept dintre înțelepții Vechiului Testament. În toate cuvintele Sale se prezintă drept Cel mai presus de cei mai înalți dintre oameni, ca Dumnezeu întrupat. El e singurul care învie și rămâne înviat înainte de sfârșitul lumii, pe când ceilalți vor învia numai atunci. El e nădejdea învierii tuturor și centrul din care va iradia puterea ei.

PARABOLELE SAU IMAGINILE ÎMPĂRĂȚIEI CERURILOR ȘI ALTE MINUNI

Tot în Galileea, de la țărmul mării, de pe o corabie, se pare de lângă Capernaum, Iisus a înfățișat mulțimii adunate în jurul Lui Împărăția cerurilor prin multe imagini sau parabole (*Matei 13, 1-3*).

Se poate spune că toată propovăduirea lui Hristos este o învățătură despre Împărăția cerurilor sau a lui Dumnezeu. Este Evanghelia Împărăției. Prin toată propovăduirea Sa, El Se prezintă pe de o parte ca Fiul lui Dumnezeu, pe de alta drept Cel ce S-a făcut om ca să întemeieze Împărăția cerurilor și să-i dea o veșnică existență și să-i pregătească pe oameni pentru ea. Între acestea două e o legătură strânsă, indisolubilă. Numai ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat poate întemeia și susține Împărăția cerurilor. Căci Împărăția aceasta înseamnă unirea între oameni și Dumnezeu, ca și iubirea între ei, din puterea unirii cu Dumnezeu. Iar unirea oamenilor cu Dumnezeu își are centrul și izvorul în Hristos, care a unit în Sine umanitatea cu dumnezeirea. Ea este Împărăția iubirii. Deci fericirea făgăduită oamenilor în ea este o fericire a iubirii sau a comuniunii. Nu e făgăduită ca o fericire în izolare. E Împărăția în care membrii sunt fiii

Tatălui ceresc pentru că Fiul Lui cel Unul-Născut S-a făcut Frate cu ei.

Împărăția cerurilor este tema *Predicii de pe munte*. Fericitirile descriu condițiile ce trebuie să le câștige omul încă de pe pământ ca să ajungă în Împărăția cerurilor, ce începe încă de aici. Rugăciunea *Tatăl nostru* o cere pe ea. Esența acestor condiții stă în împlinirea poruncii: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc [...] ca să fiți fiii Tatălui vostru ceresc”. Când o cetate îl ruga să rămână în ea, Iisus spunea: „Trebuie să binevestesc Împărăția lui Dumnezeu și altor cetăți, fiindcă pentru aceasta am fost trimis. Și propovăduia în sinagogile Galileii” (*Luca 4, 43-44*).

Iar oamenilor le spunea: „Căutați mai întâi Împărăția Lui [a lui Dumnezeu], și toate acestea se vor adăuga vouă. Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă Împărăția” (*Luca 12, 31-32; Matei 6, 33*). Ea e „comoară neîmputinată în ceruri” (*Luca 12, 33*).

Împărăția cerurilor e prezentată și prin parabolele sau imaginile lui Iisus Hristos. Evanghelistul Matei redă din ele un număr de șapte, în capitolul 13 al Evangheliei sale.

În ele, Iisus iarăși Se prezintă pe Sine ca Dumnezeu Mântuitorul, care întemeiază Împărăția cerurilor și primește pe cei ce-L ascultă, în ea, sau nu-i primește pe cei ce nu-L ascultă.

Astfel, după ce în prima parabolă Se prezintă pe Sine ca Semănătorul, și sămânța Lui drept cuvântul Împărăției, apropiindu-se ucenicii de El și întrebându-L: „De ce le vorbești lor în pilde? El, răspunzând, le-a zis: Pentru că vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele Împărăției cerurilor, pe când acestora nu li s-a dat. [...] ca nu cumva [...] să se întoarcă și Eu să-i tămăduiesc pe ei. Dar fericiți sunt ochii voștri că

văd și urechile voastre că aud. Căci adevărat grăiesc vouă, că mulți proroci și drepti au dorit să vadă cele ce le priviți voi și n-au văzut și să audă cele ce auziți voi, și n-au auzit” (Matei 13, 10-11, 15-17).

Iisus răspunde ca Unul care dispune de Împărăția cerurilor, declară că vorbește în pilde celor ce nu-L primesc pe El, ca să le facă parte de acea Împărăție. „De aceea le vorbesc în pilde, pentru că văzând, nu văd, și auzind, nu aud, nici nu înțeleg. [...] Căci inima acestui popor s-a învârtoșat și cu urechile aude greu și ochii lui s-au închis, ca nu cumva să vadă cu ochii și să audă cu urechile și cu inima să înțeleagă și să se întoarcă și Eu să-i tămăduiesc pe ei” (Matei 13, 13-15).

Iisus îi fericește pe ucenici că, deși le vorbește în pilde, ei cunosc prin ele lucruri pe care nici chiar prorocii nu le-au cunoscut, deși le vorbea Dumnezeu. Aceasta pentru că li le tâlcuiește El însuși, ca Dumnezeu făcut om, și li le arată realizate în El ca Dumnezeu și om. Iar prin această tâlcuire și realizare în El le arată că dobândirea de către oameni a Împărăției cerurilor depinde de primirea și de buna rodire a cuvântului Lui, iar nedobândirea ei de nerodirea cuvântului Lui.

După a patra pildă, Evanghelistul Matei afirmă că Iisus e Dumnezeu, pentru că Dumnezeu a spus că El însuși le va spune toate în pilde: „Toate acestea le-a vorbit Iisus multimilor în pilde și fără pildă nu le grăia nimic, ca să se împlinească ce s-a spus prin prorocul, care zice: «Deschide-voi în pilde gura Mea, spune-voi cele ascunse de la întemeierea lumii»” (Matei 13, 34-35; Psalmi 48, 3-4). Nimeni n-a mai grăit de la începutul lumii cuvinte atât de înțelepte și conținutul lor care se referă la viața din Împărăția cerurilor nu

poate fi prezentat decât în parabole, în imagini, și numai Dumnezeu îl poate prezenta, pentru că viața acelei Împărății e viața în El. Dar El va lua gură omenească pentru a o prezenta oamenilor cu puterea dumnezeiască. De legătura sau de nelegătura cu Sine – spune Iisus – depinde fericirea în Împărăția cerurilor sau chinul veșnic al oamenilor.

Apoi Iisus a spus mulțimii celelalte șase pilde. Cea dintâi dintre acestea a fost cea despre holda în care Semănătorul a semănat sămânța cea bună, dar, pe când oamenii dormeau, a venit vrăjmașul și și-a semănat în ei și neghină, care a crescut împreună cu grâul. La porunca dată de Semănător, neghina nu e aleasă din grâu decât la seceriș, când va fi arsă în foc, grâul fiind depozitat în magazie.

Explicându-le Iisus ucenicilor această pildă, după ce, retrăgându-se din fața mulțimilor în casă (*Matei 13, 36*), i-au cerut ei aceasta, El a spus și mai direct că Semănătorul este Fiul Omului. Și tot El este și Judecătorul care va aduna la sfârșitul lumii pe cei buni în Împărăția cerurilor, iar pe cei răi îi va trimite în focul veșnic: „Cel ce seamănă sămânța cea bună este Fiul Omului [...]. Trimite-va Fiul Omului pe îngerii Săi, care vor culege din Împărăția Lui [din vremea ei pământească] toate smintelile și pe cei ce fac fărădelegea, și-i vor arunca pe ei în cuptorul cu foc; acolo va fi plângeră și scrâșnirea dinților. Atunci cei dreپți vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui lor” (*Matei 13, 37; 13, 41-43*). Se vor umple de tot sensul existenței, se va răspândi din ei iubirea care le vine din Tatăl ca din ultimul izvor, luminându-i asemenea Fiului Lui, Cel ce e, datorită Tatălui, Soarele spiritual al creației.

Cuvintele acestea despre Împărăția Tatălui, pregătită prin Hristos, Fiul Lui, pentru toți cei ce, crezând în El, sunt

făcuți fii ai Tatălui împreună cu El, ca Frate, le-a preluat Sfântul Apostol Pavel, spunând: „După aceea, sfârșitul, când Domnul va preda Împărăția lui Dumnezeu și Tatălui. [...] Căci El trebuie să împărătească până ce va pune pe toți vrăjmașii Săi sub picioarele Sale. Vrajmașul cel din urmă, care va fi nimicit, este moartea. [...] Iar când toate vor fi supuse Lui, atunci și Fiul însuși Se va supune Celui ce I-a supus Lui toate, ca Dumnezeu să fie toate în toți” (1 Corinteni 15, 24-28).

Tatăl lucrează prin Fiul făcut om și înviat, adică prin trupul Lui, la pregătirea tuturor pentru unirea cu El. Căci prin puterea trupului înviat al lui Hristos, sunt duși toți spre înviere și vor învia toți. Până atunci, Hristos, prin trupul Lui, împlinește o misiune proprie exclusiv Lui, deși din puterea Tatălui. Această misiune va înceta după ce moartea va fi total biruită. Atunci puterea Tatălui nu se va mai exercita prin Fiul altfel decât în El însuși. Dar Fiul va rămâne Fiu, odată ce va avea conștiința că toate le-a supus El Tatălui și El nu mai are o lucrare deosebită de cea a Tatălui. De aceea, rândurile de mai sus le introduce Sfântul Apostol Pavel prin cuvintele: „Căci precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia. Dar fiecare în rândul cetei sale: Hristos începătură, apoi cei ai lui Hristos, la venirea Lui. După aceea, sfârșitul, când Domnul va preda Împărăția lui Dumnezeu și Tatălui” (1 Corinteni 15, 22-24). Hristos lucrează spre învierea oamenilor prin umanitate cum lucrează Adam spre moartea lor. Dar în umanitatea lui Hristos lucrează Dumnezeu.

Toate le face Fiul Cel întrupat, sau făcut Fiul Omului, pentru Tatăl. Căci pentru aceasta S-a făcut om. Iar prin toate înalță umanitatea Sa și pe oameni la starea filială desăvârșită față de Tatăl.

Numai în Împărăția Tatălui e fericirea veșnică și deplină a oamenilor. Și pe ea o pregătește Fiul, sau Tatăl prin Fiul. Nu e despărțire între lucrarea Fiului și a Tatălui. Numai prin Fiul întrupat lucrează Tatăl.

Iisus afirmă că de El depinde soarta veșnică a oamenilor. Se arată că și îngerii îi slujesc Lui. Dacă El lucrează prin toate, inclusiv prin oameni, cum n-ar lucra și prin îngeri? Mai ales îngerii au un rol în taina plecării oamenilor de pe pământ. Dar Hristos vrea să rămână în viața de pe pământ nu numai cei ce fac voia Lui, ci și cei ce nu o fac, adică nu numai grâul, ci și neghina. Îngerii iau de pe pământ pe orice om când Hristos le poruncește. Dar tot prin ei, la sfârșitul veacului, va „despărți pe cei răi din mijlocul celor drepti” (*Matei 13, 49*).

În celelalte cinci pilde Iisus de asemenea descoperă, cum n-a putut-o face altcineva, valoarea Împărăției cerurilor, întemeiată de El și crescută din puterea Lui, ca o valoare ce întrece toate valorile și îndumnezeiește toată creația ca scopul cel mai înalt al creației. Ea crește până la a cuprinde toate din umanitatea Lui, ca dintr-un grăunte de muștar. E creația toată dospită de El ca de un aluat, e comoara pe care, aflând-o omul, vinde toate ca să cumpere țarina unde se află, adică pe Hristos; e mărgăritarul pe care, aflându-l, negustorul vinde toate ale lui ca să-l cumpere. Toate le părăsește omul pentru ea, pentru că ea este desfășurarea bunătăților nesfârșite ale lui Hristos.

Iisus Se prezintă prin acestea ca izvorul tuturor bunătăților pentru oameni.

Cât e pe pământ, Împărăția cerurilor e ca un năvod care adună în el tot soiul de pești. Dar când s-a umplut, la sfârșitul lumii, pescarii sau îngerii trăgându-l la mal,

dincolo de lumea aceasta, aleg „în vase”, sau în locașuri dumnezeiești pe cei buni, iar pe cei răi îi aruncă afară (*Matei*, cap. 13).

Toți oamenii sunt făcuți pentru a se bucura la sfârșitul lumii de Împărăția luminoasă și iubitoare a lui Hristos, de relația internă cu El. Dar în ea vor ajunge numai cu voia lor. Cei ce nu vor ajunge în ea, vor fi aruncați în focul chinurilor veșnice. Soarta veșnică a lor depinde de recunoașterea sau nerecunoașterea lui Hristos ca izvor al fericirii veșnice, de viața lor conformă sau neconformă cu a Lui.

Acestea le spune Hristos cu toată îndrăzneala în parabilele Sale.

După ce a isprăvit învățătura în pilde de pe corabie, înserându-se, Iisus a cerut ucenicilor să treacă pe țarmul de răsărit al lacului Ghenizaret. În vreme ce corabia înainta pe întuneric, El dormea la pupa corabiei. Și, pornindu-se furtuna, ucenicii s-au speriat și L-au sculat. Iar El, sculându-Se, a poruncit vântului să se liniștească, iar pe ucenici i-a muștrat pentru puținătatea credinței lor. Acesta a fost un prilej pentru Apostoli de-a cunoaște că în El este o putere mai presus de a oamenilor: „Și s-au înfricoșat cu frică mare și ziceau unul către altul: Cine este oare Acesta, că și vântul, și marea I se supun?” (*Marcu* 4, 41).

Purta slăbiciunea firii omenеști până la trebuința ei de somn, până la nefolosirea ei ca mediu conștient de comunicare, dar în același timp putea face uz prin glasul ei de puterea mai presus de natura creației a dumnezeirii Sale. Își făcea vădită dumnezeirea nu numai prin cuvinte, ci și prin puterea ei asupra naturii, dar manifesta și puterea Sa dumnezeiască asupra naturii fie prin cuvântul și trupul omenesc, fie numai prin acesta. Dar era necesară și credința

omului pentru a se simți puterea Lui dumnezeiască asupra lui și asupra naturii, sau chiar pentru a se folosi aceasta. De aceea Iisus îi mustră pe ucenici că prin puținătatea credinței lor n-au rămas liniștiți în fața furtunii, știind că din El, chiar dormind, iradia puterea care-i va apăra de furtună: „Și le-a zis lor: Pentru ce sunteți așa de fricoși? Cum de nu aveți credință?” (*Marcu 4, 40*).

Între localitățile în care Iisus S-a dus din Capernaum să propovăduiască, a fost și Nazaretul.

Sfântul Evanghelist Matei descrie vizita în Nazaret după rostirea celor șapte parabole la marginea Capernaumului, de pe corabia de pe lacul Ghenizaret (*Matei 13, 54-58*). Sfântul Marcu prezintă această vizită, făcută după venirea lui Iisus din ținutul Gadarenilor și vindecarea fiicei lui Iair în Capernaum (*Marcu 5, 1-4*). Dar s-ar putea ca ea să fi avut loc după ce Iisus a liniștit, în noaptea ce-a urmat după pildele rostite la marginea mării lângă Capernaum, vântul și marea, ce învăluiau corabia. Această potolire a furtunii pe mare va fi fost deosebită de una anterioară, când au trecut cu corabia la Gadara.

Iisus a voit să spună cuvântul Împărăției și în localitatea unde au prezis prorocii că va locui. A voit să arate și acolo că în El s-au împlinit prorociile care-L vesteau. Dar faptul că Se descoperea ca atare, după ce trăise retras lângă Iosif și lângă mama Sa, explică și de ce aceia nu L-au primit ușor ca Dumnezeu.

„Și a venit în Nazaret, unde fusese crescut și, după obiceiul Său, a intrat în ziua sâmbetei în sinagogă și S-a sculat să citească. Și [nu din întâmplare] I s-a dat cartea prorocului Isaia. Și, deschizând El cartea, a găsit [iarăși, nu din întâmplare] locul unde era scris: «Duhul Domnului

este peste Mine, [fapt] pentru care M-a uns să binevestesc săracilor. M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima; să propovăduiesc robilor dezrobirea și celor orbi vederea; să slobozesc pe cei apăsați [...]»” (*Luca* 4, 16-18; cf. *Isaia* 61, 1). Textul îl prezintă pe Iisus drept Cel venit să întemeieze Împărăția cerurilor și arată care sunt cei ce vor face parte din ea. Ei sunt cei săraci cu duhul și cei prigoniți, cei zdrobiți cu inima pentru păcate și pentru mizeriile lumii.

După ce a dat cartea și Se pregătea să explice acest text, toți erau ațintiți cu ochii asupra Lui, simțind că-l va aplica la Sine însuși. „Și [de fapt] El a început a zice către ei: Astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta în urechile voastre [în văzul vostru]” (*Luca* 4, 21).

Această afirmație și alte învățături ce li le dădea i-au uimit. Dar se și sminteau, întrebându-se: „Oare, nu este Acesta fiul teslarului?” (*Matei* 13, 55 ș.u.). Poate că i-ar fi scăpat de această sminteală, dacă ar fi făcut și la ei vindecările pe care ei auziseră că le-a făcut în Capernaum. Dar pentru aceasta ar fi fost necesară și o credință din partea lor, pe care ei nu o puteau avea. Iisus nu făcea minuni și nici chiar vindecări decât pentru mântuirea sufletească a oamenilor, iar aceasta nu se putea realiza fără credința lor. Nu făcea minuni de dragul minunilor, sau pentru a Se impune din mândrie. De aceea, Hristos nu numai că nu a făcut și la ei asemenea vindecări, ci i-a și muștrat pentru necredința lor, declarând că „niciun proroc nu este bine primit în patria lui” (cf. *Matei* 13, 57) și riscând ca prin aceasta să aprindă și mai mult furia lor împotriva Lui. De fapt, aceasta i-a înfuriat pe localnici atât de mult, încât L-au dus pe vârful muntelui pe care era zidită cetatea lor, voind să-L arunce de pe el. Dar Iisus le-a scăpat „trecând prin mijlocul lor” (*Luca* 4, 30).

Le-a dovedit astfel dumnezeirea Sa, dar fără ca ei să se folosească cu ceva din aceasta.

Într-o zi, propovăduind Iisus mulțimii și vindecându-i bolnavii, dincolo de Marea Tiberiadei (*Ioan 6, 1*), spre seară, ucenicii L-au rugat să poruncească mulțimii să plece ca să-și caute de mâncare. Dar lui Iisus I-a fost milă să-i sloboadă pe oameni flămânzi și le-a dat poruncă ucenicilor să le dea ei să mănânce. Când ei I-au spus că n-au decât cinci pâini și doi pești, iar oamenii sunt ca la cinci mii, afară de femei și de copii, a poruncit mulțimii să se așeze pe iarbă, iar ucenicilor să aducă cele cinci pâini și cei doi pești, pe care El, binecuvântându-le, le-a poruncit să le împartă oamenilor. Ele s-au înmulțit în așa fel, că le-a ajuns tuturor, ba au și rămas douăsprezece coșuri de rămășițe. A fost o altă minune din milă față de oameni, cum fuseseră și vindecările bolnavilor lor din timpul zilei (*Matei 14, 14-21*). Unde ar fi găsit atâția oameni mâncare pentru toți la apropierea nopții? Ei rămăseseră însă aici cu grija mântuirii lor și siguri că Iisus va avea grijă și de hrana lor.

Înmulțind pâinile și peștii, arată că El este Cel ce a creat sămânța grâului, cu puterea de-a se înmulți însuși și înmiit, și peștii, cu puterea de-a se perpetua și înmulți prin sămânța lor. A făcut dintr-o pâine o mie pentru toți câți aveau nevoie. Dar au și rămas douăsprezece coșuri de rămășițe, căci niciodată oamenii nu reușesc să consume tot ce li se dă de către Dumnezeu, ci rămâne mereu ceea ce e necesar omenirii întregi. De aceea le-a dat Iisus oamenilor în *Predica de pe Munte* încurajarea: „Deci, nu duceți grijă, spunând: Ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca? Că după toate acestea se străduiesc neamurile [cei ce nu cred în Dumnezeu]. Știe doar Tatăl vostru

Cel ceresc că aveți nevoie de ele” (*Matei 6, 31-32*). Dacă am avea cu adevărat credință, Dumnezeu ni le-ar înmulți pe toate.

Se poate ca minunea săturării unor mulțimi cu puține pâini și cu puțini pești s-o fi făcut Iisus de mai multe ori. Evangheliile ne mai relatează minunea săturării a încă patru mii de oameni, afară de femei și de copii, cu șapte pâini și puțini pești, rămânând șapte coșuri cu fărâmituri (*Matei 15, 36-38; Marcu 8, 6-8*).

Totuși, precum vom vedea mai încolo, Iisus n-a urmărit numai săturarea lor trupească prin această faptă repetată, ci și să-i convingă despre dumnezeirea Sa și prin aceasta să-i ajute să se mântuiască. Căci știa că pe acești oameni sărmani îi va convinge.

Același lucru l-a urmărit Iisus și prin minunea umblării pe mare, ce se pare că a urmat minunii înmulțirii pâinilor.

Sfântul Evanghelist Matei spune că, după aceea, Iisus i-a silit pe ucenici să se suie în corabie și să treacă pe țarmul de apus al Lacului Ghenizaret, spunându-le că va veni și El după ce va da drumul mulțimilor (*Matei 14, 22*).

Dar El n-a plecat după ei decât după ce S-a suit într-un munte să Se roage. Iisus arată și prin rugăciune că e și om. Prin rugăciune Își deschide umanitatea dumnezeirii și Își arată și ca om afecțiunea față de Tatăl Său.

Iisus Și-a însușit ca Fiu dumnezeiesc smerenia omului față de Tatăl și ca om dragostea nețârmurită a Fiului Unul-Născut față de Tatăl. Era Unul și Același, și smerit rugător către Tatăl și trăia și intimitatea afectuoasă față de El ca Fiu născut din ființa Lui. Se ruga ca om în numele oamenilor, deși era și Fiul lui Dumnezeu, ceea ce făcea ca rugăciunea Lui să fie deplin ascultată de Tatăl.

De-abia pe la straja a patra (pe la ceasul al treilea după miezul nopții) S-a apropiat de corabia lor învăluită de valuri. Pășea pe valurile mării. „Ucenicii, văzându-L umblând pe mare, s-au înspăimântat, zicând că e nălucă și de frică au strigat. Dar El le-a vorbit îndată, zicându-le: Îndrăzniți! Eu sunt; nu vă temeți!” (*Matei 14, 26-27*).

Petru a voit să probeze asigurarea ce i s-a dat că este El, cerându-I să-i poruncească să vină și el în întâmpinarea Lui pe valuri. Iisus, din partea Lui, i-a dat această poruncă. Dar pentru a face aceasta i se cerea și lui Petru o credință care să învingă orice frică. Dar aceasta n-a putut-o face Petru. De frică a început să se scufunde. Numai o credință neclintită dă sufletului o tărie din comunicarea fermă cu Dumnezeu care îl poate face să învingă prin trup legile naturii.

Odată ce vedeau pe Iisus umblând pe mare, și Apostolii aveau prin aceasta dovada dumnezeirii și a puterii Lui dumnezeiești, Petru nu trebuia să mai aibă nicio îndoială în credința lui, dar mai ales nu trebuie să mai avem noi vreo astfel de îndoială, când știm, spre deosebire de Petru, de atâtea fapte prin care Hristos Și-a dovedit dumnezeirea Lui. Noi trebuie să pornim la o faptă bună, care ne apropie de El, dar care întrece puterile noastre, nu din dorința de-a avea în reușita ei dovada puterii Lui ajutătoare, ci ca unii ce suntem siguri de mai înainte că El ne va ajuta să o împlinim.

Să nu socotim nicio clipă că prezența lui Hristos lângă noi e o nălucă, ci să fim siguri că ea este o realitate.

Iisus a ajuns astfel cu ucenicii Săi în corabia lor la apus de Lacul Ghenizaret. A doua zi, dimineața, mulțimea aflată dincolo de Lacul Tiberiadei, văzând că corabia cu Apostolii nu era acolo și de Iisus știind că nu plecase cu ei, a venit

și ea, în alte corăbii, la apus de Lacul Tiberiadei, la Capernaum, și aflându-L acolo pe Iisus, L-a întrebat: „Învățătorule, când ai venit aici?” (Ioan 6, 22-25).

Iisus le răspunde: „Mă căutați nu pentru că ați văzut minuni [care v-ar fi făcut să credeți în dumnezeirea Mea mântuitoare], ci pentru că ați mâncat din pâini și v-ați săturat” (Ioan 6, 26).

Văzând mulțimea că-L caută numai pentru că le-a dat mâncarea trupească, îi îndeamnă să-L caute pe El ca pe Cel ce le poate da viața veșnică și să se pregătească pentru ea prin credința în El și prin imitarea Lui. Deci trece la înțelesul mântuitor al săturării lor cu pâinile materiale.

E propriu Evangheliei Sfântului Ioan să redea explicațiile mai adânci date de Iisus minunilor Lui. El arată că a făcut minuni nu numai ca să vindece trupește, sau din milă pentru anumite trebuințe ale oamenilor, ci și ca să-i facă să creadă în El ca Dumnezeu care poate asigura viața veșnică, sau Împărăția cerurilor.

„Lucrați nu pentru mâncarea cea pieritoare, ci pentru mâncarea ce rămâne [în voi] spre viața veșnică și pe care o va da vouă Fiul Omului, căci pe El L-a pecetluit Dumnezeu-Tatăl” (Ioan 6, 27). Viața veșnică nu o poate da decât El, căci Dumnezeu-Tatăl a întipărit în umanitatea pe care Și-a asumat-o El, ca Fiul Lui, veșnicia. Numai El poate da viața veșnică oamenilor, pentru că viața veșnică, pe care o are numai El de la Dumnezeu-Tatăl prin naștere, Tatăl a voit ca El să o întipărească în mod nepieritor și în umanitatea asumată și prin ea să o comunice și oamenilor cu care S-a făcut de aceeași fire.

Toată explicarea ce urmează de aici înainte n-a mai dat-o întregii mulțimi, ci numai celor din sinagoga din Capernaum.

Auzind acest cuvânt, oamenii L-au întrebat ce au ei de făcut pentru ca El să le dea viața veșnică. Iisus le-a răspuns că ceea ce li se cere este credința în El ca trimis de Tatăl, ca singurul care le poate da viața veșnică de la Tatăl, deci ca Fiul Tatălui: „Ce să facem ca să săvârșim lucrurile lui Dumnezeu? Iisus le-a răspuns și le-a zis: Acesta este lucrul lui Dumnezeu, ca să credeți în Acela pe care El L-a trimis” (Ioan 6, 28-29). Acesta este lucrul cerut de Dumnezeu, ca să dea viața veșnică celor ce cred că El este Fiul Tatălui. Cine crede în Hristos ca în Fiul lui Dumnezeu, crede în calitatea de Tată a lui Dumnezeu, deci în Dumnezeul treimic, ca Dumnezeu al iubirii. Și Dumnezeu Se bucură să fie crezut ca Tată și Hristos ca Fiul Lui. Cei ce fac așa cred că Dumnezeu este un Tată iubitor și bucuros de credința ce-o arătam Fiului Lui și deci și Lui ca Tată, că El voiește ca Fiul să dea și acestora viața veșnică ce-o are de la Tatăl Său, scop pentru care Se și face om.

Sfântul Evanghelist Ioan amintește mereu din cuvintele lui Hristos pe cele care pun în relief unitatea Lui de ființă și prin iubire cu Tatăl, și deci și îndemnul dat de El nouă să-I vedeam uniți în iubirea și legătura Lor iubitoare cu noi.

IISUS, PÂINEA CARE S-A COBORÂT DIN CER, ȘI UNITATEA LUI CU TATĂL

Această afirmare puternică din partea lui Iisus a unității Lui cu Tatăl, deci a dumnezeirii Lui, i-a făcut pe cei cu care vorbea să-I ceară un semn despre aceasta. Și prin aceasta s-a ajuns la vorbirea despre pâine. Ei I-au spus că Moise le-a dat un semn că lucrează din puterea lui Dumnezeu, căci le-a dat în pustie mana, care era pâine din cer (*Ieșirea 16, 14-15*). Dar El, care pretinde că le dă viața veșnică, deci nesfârșit mai mult, ce semn le poate da?

Iisus le răspunde, arătându-le: *a*) că nu Moise le-a dat pâinea cea adevărată din cer, și chiar mana dată prin el nu e de la el însuși. Spre deosebire de Moise, El însuși dă prin Sine pâinea din cer; dar în același timp o dă Tatăl Său; *b*) pâinea aceasta este cu adevărat pâinea din cer. Căci El însuși este pâinea ce întreține existența și ca atare S-a coborât în mod real din cer și este pâinea ce dă viața adevărată. El e pâinea prin excelență; e pâinea vieții veșnice; e pâinea ce o dă Tatăl Său. „Deci Iisus le-a zis: Nu Moise v-a dat pâinea cea din cer; ci Tatăl Meu vă dă din cer pâinea cea adevărată. Căci pâinea lui Dumnezeu este cea care se coboară din cer și care dă viața lumii” (*Ioan 6, 32-33*).

Mana din cer a fost o pâine creată și nu de Moise, ci de Dumnezeu. Acum Se dă Dumnezeu însuși, Cel făcut om, ca pâine veșnică, dumnezeiască, cu adevărat din cer, chiar dacă se dă prin umanitatea asumată de El.

Dacă numai o persoană e pâine ce întreține viața spirituală a altei persoane, Persoana care e nu numai om, ci și Dumnezeu, sau e Omul care nu moare niciodată, fiind totodată Dumnezeu și având în Sine Viața nemărginită, poate da viața veșnică și deplină. O persoană e pâine prin ea însăși, pentru că voiește prin ea însăși să se dea altora. Persoana umană e pâine, pentru că e chipul lui Dumnezeu. De aceea poporul român zice de omul bun: „Bun ca pâinea”. Și Fiul lui Dumnezeu Se face om.

Iisus arată prin aceasta că mana dată de Moise a fost o preînchipuire a Sa, iar Moise însuși un proroc al Său.

Fiul lui Dumnezeu poate crea pâinea materială pentru trupul nostru, sau a putut înmulți pâinile materiale, pentru că este El însuși pâinea ce ne hrănește în întregimea noastră în veci. El este pâinea vieții veșnice, pentru că este viața veșnică și nemărginită însăși și pentru că a arătat că vrea și poate să ni Se dea și nouă, pentru că S-a coborât din cer, adică S-a dat umanității asumate de El, unită prin fire cu a noastră.

Dornici să primească această pâine superioară manei lui Moise, oamenii I-au cerut lui Iisus: „Doamne, dă-ne totdeauna această pâine” (*Ioan 6, 34*). Ei tot nu înțelegeau că pâinea aceasta nu li se dă ca deosebită de El, ci este El însuși. Orice persoană e ea însăși pâine ce se dă alteia, fără să se confunde cu aceea. Căci numai prin iubirea voluntară cu care se dăruiește, fără să înceteze să se dăruiască, este pâine. Iar Fiul lui Dumnezeu făcut om dintre noi, ni

Se poate da ca pâinea pe care mâncând-o noi, nu mai flămânzim niciodată. Orice persoană umană care ni se dă ca pâine, ne lasă în parte flămânzi, pentru că nu satisface foamea noastră nesfârșită. Fiul lui Dumnezeu făcut om ne satisface foamea și setea care este nesfârșită. Dar persoana se dă altei persoane, când persoana căreia i se dă, i se deschide cu încredere, cu iubire. Dacă nu vrea să vadă în aceea un izvor de viață sau dacă nu deschide gura apei ce curge din acel izvor, nu i se poate dărui ca apă vie, ca pâine a vieții. Ambele persoane trebuie să fie active în actul prin care una e pâinea alteia.

Iisus le-a răspuns de aceea la cererea de-a le da pâinea de care a spus că o poate da El: „Eu sunt Pâinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămânzi și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată” (Ioan 6, 35).

Iisus Hristos e pâinea vieții noastre, pentru că intră în comuniune cu noi ca om, dar în comuniune veșnică și nesfârșită pentru că e totodată Dumnezeu. Dar El poate intra în comuniune neslăbită, desăvârșită și nesfârșită cu Tatăl și cu Duhul Sfânt.

De aceea spune și aici că e pâinea vieții veșnice, pentru că e în comuniune cu Tatăl. El atrage la Sine pe cel ce e atras de Tatăl Său. În El lucrează Tatăl. E pâine, pentru că este în El pornirea de dăruire nesfârșită a Tatălui. Iar pe cel ce vine la El, atras de Tatăl, nu-l va scoate afară. Sfântul Evanghelist Ioan revine mereu asupra prezenței și lucrării Tatălui în Fiul, asupra unității lor neconfundate: „Tot ce-Mi dă Tatăl, va veni la Mine, și pe cel ce vine la Mine, nu-l voi scoate afară” (Ioan 6, 37).

S-a coborât din cer, adică S-a făcut om, ca să poată să facă voia Tatălui, sau ca Tatăl să-Și facă voia Lui prin Fiul

întrupat. Dar Fiul face voia Tatălui prin voia Sa. Și voia Tatălui e ca Fiul să nu piardă pe niciunul, ci să-i învieze în ziua cea de apoi pentru viața veșnică. Prin Fiul îi scapă Tatăl pe oameni de pieire, prin Fiul îi învie la viața veșnică. Dar nu lucrează acestea în Fiul fără să lucreze și Fiul însuși. Nici Tatăl nu lucrează fără Fiul, nici Fiul fără Tatăl. Fiul poate să nu piardă pe niciunul care vine la El și-i învie pe toți în ziua de apoi, pentru viața veșnică, ce urmează zilelor, pentru că împlinește voia Tatălui, dar împlinește și voia Sa, pentru că învie cu anticipare trupul Său. Prin aceasta Iisus cere celor din mulțime să nu vină la El și să nu creadă în El socotindu-L singur, ci împreună cu Tatăl. Fiul le cere să creadă în El pentru că așa le cere Tatăl, și prin aceasta Fiul le cere să creadă și în Tatăl. „Pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară, pentru că M-am coborât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine. Și aceasta este voia Celui ce M-a trimis, ca din toți pe care Mi i-a dat Mie, să nu pierd pe niciunul, ci să-i înviez pe ei în ziua cea de apoi. Că aceasta este voia Tatălui Meu, ca oricine vede pe Fiul și crede în El să aibă viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi” (Ioan 6, 37-40). Tatăl nu voiește să aibă viață veșnică cel ce nu crede în Fiul. De aceea nu poate ajunge la viața veșnică cel ce nu crede în Fiul cel întrupat ca om și care, ca atare, Și-a înviat umanitatea Sa. Cine nu crede în Fiul, nu crede în Dumnezeuul adevărat care este Tatăl al Fiului, un Dumnezeu iubitor.

Ca să rezumăm, în alte cuvinte, cele spuse de Iisus, spunând El pe de o parte că S-a coborât din cer, pe de alta că e trimis de Tatăl, El Se afirmă pe de o parte ca de o ființă cu Tatăl, deci nu creatură, pe de alta ca Persoană deosebită de El.

Iar spunând că S-a coborât ca să împlinească voia Tatălui, afirmă la fel că, deși e de o ființă cu Tatăl, e o Persoană deosebită de El.

Dar precum Fiul afirmă prin voia Sa voia Tatălui, așa Tatăl afirmă pe Fiul, deci și voia Lui de-a învia pe cei ce vin la El, odată ce spune că și Tatăl voiește să aibă viață veșnică tot cel ce crede în Fiul.

Cum spune Iisus și în Evanghelia lui Luca, El este unit cu Tatăl așa de mult, fiind și deosebit de El, că nimeni nu-L cunoaște pe El ca Fiu al Tatălui decât Tatăl, și cei cărora li-L descoperă, și pe Tatăl nimeni nu-L cunoaște decât Fiul și cei cărora li-L descoperă Fiul. De aceea, fericiți sunt cei ce au ochi care văd pe Fiul din puterea Tatălui. Numai din puterea lui Dumnezeu poate cunoaște omul pe Dumnezeu. Și-L cunoaște cu adevărat cine Îl cunoaște ca Tată și Fiu, sau pe Tatăl din puterea Fiului și pe Fiul din puterea Tatălui aflată în Fiul sau în Hristos.

Și întorcându-Se către ucenici, a zis: „Toate Mi-au fost date de către Tatăl Meu și nimeni nu cunoaște cine este Fiul, decât numai Tatăl, și cine este Tatăl, decât numai Fiul și căruia voiește Fiul să-i descopere [...] Mulți proroci și regi au voit să vadă ceea ce vedeți voi, dar n-au văzut” (*Luca* 10, 22, 24).

Iar pentru că iudeii murmurau fiindcă Se făcea pe Sine pâinea care s-a coborât din cer, Iisus repetă, afirmând unitatea Sa neconfundată cu Tatăl, sau faptul că cel ce vine la El, nu vine decât atras din El de către Tatăl: „Nu murmurăți între voi. Nimeni nu poate veni la Mine dacă nu-L va atrage Tatăl, Care M-a trimis, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi” (*Ioan* 6, 43-44). Îl voi învia pentru că Tatăl este în Mine ca Fiul Unul-Născut și deci unit cu El și în umanitatea

asumată de Mine. Și datorită acestui fapt am înviat Eu ca om și-i voi învia și pe cei atrași de Tatăl la Mine, care e prezent chiar în umanitatea Mea.

Evanghelia Sfântului Ioan este Evanghelia iubirii și de aceea a Treimii. Este Evanghelia iubirii, pentru că Treimea implică iubirea din veci între Persoanele dumnezeiești. Astfel, Iisus le spune celor ce murmurau, că El este atât de unit cu Tatăl, că nimeni nu poate veni la El dacă nu-l atrage din El Tatăl. Tatăl lucrează din Fiul, atrăgându-l la Fiul și prin Fiul la El. Dacă nu se simte cineva atras de Fiul, nu se simte atras de Tatăl. Tatăl iubește pe Fiul și atrage prin și în această iubire și pe omul care voiește. Și Fiul trăind iubirea Tatălui, îl face să simtă pe cel ce se deschide Lui și iubirea sau atracția Tatălui.

Prin acestea, Iisus vrea să dea ca dovadă că El este Fiul Tatălui ceresc chiar faptul că unii sunt atrași de El.

Și repetând că El este pâinea care s-a coborât din cer, pâinea spre viața veșnică, deosebită de mana mâncată de părinții lor în pustie, care nu i-a scăpat de moarte, Iisus merge mai departe, precizând că pâinea pe care El o va da este viața veșnică. Adică El, ca pâine ce s-a coborât din cer spre viața veșnică, este în trupul Său. În trupul Său, cel ce crede în El îl mănâncă concret pe Cel ce S-a coborât din cer: „Iar Pâinea care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu” (Ioan 6, 51). Și auzind discuțiile celor ce se întrebau cum poate El să le dea trupul Său spre mâncare, Iisus revine cu o nouă repetiție și cu noi explicații ale faptului că mâncarea trupului Său aduce viața de veci: „Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are

viața veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi [...]. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el" (*Ioan 6, 53-56*).

Cel ce mănâncă trupul Lui se hrănește din Persoana Lui dumnezeiască, fiindcă în trupul Lui cel înviat este El însuși. Și persoanele ce comunică prin trupul lor nu se confundă, ci se simt una în alta. De aceea spune Iisus că cel ce mănâncă trupul Lui rămâne în El și El în acela (cf. *Ioan 6, 56*). Toate ale celor două persoane pot comunica între ele, se pot face comune, dar persoanele nu se confundă. Se produce între Hristos și cei ce se împărtășesc de trupul și de sângele Lui o unire asemănătoare ca între El și Tatăl. Tatăl are aceeași ființă cu Fiul și totuși nu Se confundă ca Persoană, ba se poate spune că Tatăl trăiește cele trăite de Fiul Său ca Dumnezeu sau ca om în trupul Lui, dar nu Se confundă cu El. „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl cel viu și Eu viez pentru Tatăl [sau Îmi trăiesc chiar viața de om pentru Tatăl, trăind în ea simțirea Mea filială omenească ca să se umple și El cu simțirea de Tată față de umanitatea Mea, a Fiului], așa și cel ce Mă mănâncă pe Mine va trăi prin Mine [va trăi pe Fiul, ca și Fiul să trăiască umanitatea omului plin de Sine]" (*Ioan 6, 57*).

De aceea Iisus declară: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi" (*Ioan 6, 54*). Aceasta pentru că Iisus și cei ce se împărtășește de El se unesc prin trupurile lor, dar ca persoane rămân neconfundate: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el" (*Ioan 6, 56*). În sensul acesta, având trupul și sângele în Persoana Sa dumnezeiască, Iisus poate spune că ele sunt adevărata mâncare și băutură, adică mâncarea și băutura pline de

Persoana Lui și de aceea hrănesc pentru veci viața celui ce se împărtășește cu ele. „Trupul Meu este adevărată mâncare și sângele Meu adevărată băutură” (Ioan 6, 55).

Iisus afirmă prin aceasta taina prezenței și lucrării Persoanei în trupul și sângele ei, și a dumnezeirii în umanitatea Lui, fără să se confunde. De aceea poate spune totodată că Persoana Sa, ca a Fiului care Și-a organizat trupul și e prezentă în el, e ea însăși pâinea care s-a coborât din cer, chiar dacă nu trupul însuși s-a coborât din cer, ci Persoana Lui, care și-a constituit acest trup din Fecioara Maria. Trupul e forma plasticizată a Persoanei Cuvântului. Și precum Cuvântul e pâine, așa e pâine și trupul pe care l-a organizat Sieși. Iar întrucât trupul se întreține mai ales din pâinea ce-o mâncăm, aceasta e folosită și în Euharistie ca trup potențial, ca aliment transformabil în trup. De aceea s-a folosit Cuvântul, prin Care s-au creat și se susțin toate, de pâine ca chip al Său la Cina cea de Taină. Persoana umană se poate hrăni din trupul lui Hristos, devenit focar iradiant de lumină și viață dumnezeiască, cu toată structura lui produsă și umplută de spiritul uman și de dumnezeirea lui Hristos; Hristos și omul ce se împărtășește de El pot avea într-un anumit fel în comun trupurile lor, dar rămân ca persoane neconfundate. Sfântul Simeon Noul Teolog a spus în acest sens: „Mâna lui Hristos devine mâna mea, mâna mea devine mâna lui Hristos”, ceea ce înseamnă că am în comun cu El mâna mea și mâna Lui, fără ca trupul Lui și trupul meu să-și piardă identitatea, ci interpenetrându-se.

Dar afirmarea lui Iisus că trupul și sângele Lui sunt adevărata mâncare și băutură era o afirmare foarte greu de înțeles pentru cei ce-L auzeau. Era greu să nu trăiască o adevărată sminteală chiar unii dintre ucenicii Lui, care

Îl auzeau spunând acestea în sinagoga din Capernaum (cf. *Ioan 6, 59-60*).

Ei nu știau de ceea ce poate deveni Iisus prin înviere. Iisus proroceste în explicațiile ce le spune pentru prima dată în aceste cuvinte învierea Sa și a trupurilor omenești.

Dar prin aceasta Iisus își afirmă cel mai mult dumnezeirea Sa atât de eficientă asupra creației.

Însă ucenicii de care se spune în Evanghelia Sfântului Ioan că s-au smintit de acest cuvânt al lui Iisus, și au plecat de la El, erau din cei ce nu făceau parte din cei 12 Apostoli (*Ioan 6, 67*). Lui I se alăturau mereu și alți ucenici. Dintre ei au fost aleși cei doisprezece, pe care i-a numit Apostoli (*Luca 6, 13*), sau trimiși prin excelență pentru toată viața. Dintre ei au fost și cei șaptezeci, pe care i-a trimis, cu altă ocazie, să vestească în cetățile în care avea să meargă mai târziu ca să vestească El însuși apropierea Împărăției lui Dumnezeu (*Luca 10, 1*), asigurându-i El însuși de aceasta: „Dar aceasta să o știți, că s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu” (*Luca 10, 11*).

Când a văzut Iisus că au plecat mulți dintre ucenicii Săi, pentru că nu credeau în cuvântul despre mîncarea trupului Său, Iisus a repetat iarăși: „Nimeni nu poate să vină la Mine dacă nu-i este dat de la Tatăl” (*Ioan 6, 65*). El afirma prin aceasta unitatea între Sine și Tatăl, sau că în atracția exercitată de El asupra unora este atracția Tatălui. De aceea, cine nu-L simte pe El ca Dumnezeu, nu-L simte nici pe Tatăl. A crede în Fiul înseamnă a crede în Tatăl și viceversa. Cine nu primește pe Fiul, nu primește Treimea.

Prin aceasta n-a voit să afirme o predestinare, ci numai unitatea între Sine și Tatăl. Căci în ne-simțirea atracției exercitate asupra cuiva din Iisus spre Tatăl sau invers e activă în

mod tainic și o încăpățănare a omului de-a nu-și deschide ochii spirituali spre Iisus, ca să vadă dumnezeirea Lui.

După plecarea acelor ucenici, Iisus, adresându-Se celor doisprezece Apostoli, i-a întrebat: „Nu vreți și voi să vă duceți?” Această întrebare l-a făcut pe Petru să-i răspundă: „Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice. Și noi am crezut și am cunoscut că Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului Celui viu” (*Ioan 6, 68-69*). E o mărturisire care identifică în mod hotărât pe Hristos cu Fiul lui Dumnezeu. Petru, care în noaptea anterioară se îndoise, pornind pe valurile apei spre Iisus, acum Îl mărturisește cu hotărâre. E mai ușor să mărturisești cu credința, cu cuvântul, decât cu fapta, mai ales în momente în care ți se pare că legile firii nu pot fi copleșite de credință. Credința omului are și ea o istorie, sau o creștere de la o oscilare la siguranță.

Iisus i-a răspuns lui Petru, spunându-i că deși El i-a ales pe ei, pe cei doisprezece, totuși unul dintre ei Îl va părăsi, ba chiar Îl va vinde. „Oare nu v-am ales Eu pe voi, cei doisprezece? Și unul dintre voi este diavol!” (*Ioan 6, 70*). Întărea faptul că alegerea sau atragerea cuiva de către Dumnezeu nu e totuși o predestinare.

Dar făcând aluzie la viitoarea vânzare a lui Iuda, Iisus prorocea implicit pătimirea Lui, după ce vorbise de învierea Lui și de învierea de care va face parte și oamenilor. Dar încă nu vorbea direct de pătimirea Sa.

ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU,
ÎMPĂRĂȚIE A INIMILOR,
NU A UNOR LEGI ÎMPLINITE EXTERIOR

Pe măsură ce Iisus Se făcea mai cunoscut, propovăduind o viață de bunătate a inimii, deosebită de formalismul exterior, creștea dușmănia cărturarilor și fariseilor împotriva Lui și aceștia veneau cu reproșuri sau cu întrebări prin care să-L dea pe față ca tot mai vinovat de călcarea Legii.

Astfel, odată au venit la El întrebându-L pentru ce ucenicii nu se spală pe mâini înainte de-a mânca pâine, așa cum era datina moștenită de la bătrâni. Iisus i-a întrebat, la rândul Său, pentru ce calcă porunca de-a cinsti pe părinții lor, spunându-le: Ceea ce vă puteam da vouă, am dăruit lui Dumnezeu. De ce nesocotesc porunca inimii de-a griji de părinți, pentru datina exterioară ce vine de la oameni? Iisus Se arată aici punând un accent pe faptele cerute de simțirea inimii: „Fățarnicilor, bine a prorocit despre voi Isaia, când a zis: «Poporul acesta Mă cinstește cu buzele, dar inima lor este departe de Mine. Și zadarnic Mă cinstesc ei, învățând învățături ce sunt porunci ale oamenilor»” (Matei 15, 7-9).

Iisus Se afirmă și acum ca împlinitor al Legii, atât prin faptul că o păzește mai mult decât fariseii și cărturarii, cât și prin faptul că merge la sensul ei prin care urmărește îmbunătățirea, sau realizarea omului: „Căci Moise a zis: «Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta» [...] Voi însă ziceți: Dacă un om va spune tatălui său sau mamei : *Corban!*, adică: Cu ce te-aș fi putut ajuta e dăruit lui Dumnezeu, nu-l mai lăsați să facă nimic pentru tatăl său sau pentru mama sa. Și astfel desființați cuvântul lui Dumnezeu cu datina voastră, pe care singuri ați dat-o. Și faceți multe asemănătoare cu acestea” (*Marcu 7, 10-13*). Sfântul Apostol Ioan s-a gândit, desigur, la cuvântul acesta, când a scris: „Dacă zice cineva: Iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut, nu poate să-L iubească” (*1 Ioan 4, 20*).

Omul adevărat se realizează ascultând de simțirea inimii, care e izvorul iubirii. Prin aceasta se apropie de Dumnezeu, care este iubire. Iisus Se descoperă ca Dumnezeu iubirii, ca Fiul lui Dumnezeu care S-a făcut om din iubire pentru oamenii care suferă din lipsa ei.

Dezvoltând acest gând despre importanța a ceea ce iese din inimă, a spus mulțimii: „Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om” (*Matei 15, 11*). Ucenicii spunându-I că acest cuvânt i-a scandalizat pe farisei, și cerând o lămurire a lui, Iisus le-a precizat că nu e vorba despre o nesocotire a postului, ci despre trebuința de-a avea grijă omul de inimă și de cele ce ies din inimă: „Acum și voi sunteți nepricepuți? [...] cele ce ies din gură pornesc din inimă și acelea spurcă pe om. Căci din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări,

furțișaguri, mărturii mincinoase, hule. Acestea sunt care spurcă pe om, dar a mânca cu mâini nespălate nu spurcă pe om" (*Matei 15, 16-20*).

Că Iisus n-a disprețuit postul, avem mai multe dovezi. El însuși n-a mâncat nimic patruzeci de zile în pustia Carantaniei (*Luca 4, 2*). Le spune ucenicilor, când n-au putut vindeca un demonizat, vindecat apoi de El: „Acest soi de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post" (*Matei 17, 21*). La reproșul ucenicilor lui Ioan, că ucenicii Lui nu postesc, iar ei și ucenicii fariseilor postesc, Iisus le răspunde că vor posti când nu vor mai avea bucuria să-L aibă pe El între ei (*Marcu 2, 20*). Biserica a tras din acest cuvânt concluzia de-a nu cere în vreme de sărbătoare creștinilor să postească, dar a stabilit posturi pentru alte timpuri de peste an.

De inimă trebuie să avem grijă, iar mâncarea de post nu e numai mâncare „ce se duce în pânțece și se aruncă afară" (*Matei 15, 17*), ci susține și gândul de înfrânare, de renunțare la plăcerile trupești, și gândul la Dumnezeu, gânduri care merg la inimă, sau trezesc inima.

Tot pe măsură ce se ducea vestea despre învățătura și faptele minunate ale lui Iisus, se adunau pe de o parte în jurul Lui „mii și mii de oameni, încât se călcau unii pe alții în picioare" (cf. *Luca 12, 1*), dar pe de alta, aceasta mărea ura cărturarilor și fariseilor, care își vedeau autoritatea lor asupra poporului amenințată. Aceasta îi făcea să-I pună lui Iisus tot felul de întrebări, care să-L arate călcător al Legii sau dușman al binelui reprezentat de ea, iar pe ei, apărători ai binelui. Îl „urau groaznic", spune Sfântul Evanghelist Luca (11, 53), și se gândeau tot mai mult să-L omoare.

Aceasta Îl făcea pe Iisus să le dea pe față fățarnicia, în cuvinte tot mai aspre, pentru a Se dovedi pe Sine ca adevăratul interpret al Legii, ba chiar drept Cel spre care duce Legea, conform prorocilor (cum spune în cuvântul din sinagoga din Nazaret, *Luca 4, 21*). Iisus vorbea în sensul acesta, chiar în sinagogile lui Israel, cu conștiința autorității Sale de adevărat interpret al Legii, contrar cărturarilor și fariseilor. Demascarea acelor o făcea Iisus în fața mulțimilor, dar mai ales a ucenicilor Săi, pentru a nu-i imita, dar și pentru a nu se lăsa amăgiți de farisei și nici a se teme de ura lor, care poate merge până la pornirea de a-i ucide și pe ei ca și pe El. Uneori întemeia în mod deosebit în fața ucenicilor certarea îndreptată puțin mai înainte spre aceia (*Luca 12, 1*).

El le spunea cărturarilor și fariseilor că sunt „morminte care nu se văd și oamenii care umblă peste ele, nu le știu” (*Luca 11, 44*). Sunt „morminte văruițe, care arată frumoase pe dinafară, dar pe dinăuntru sunt pline de oase de morți și de toată necurăția”. Așa se arată și ei dreți pe dinafară, dar pe dinăuntru sunt „plini de fățarnicie și de fărădelege” (*Matei 23, 27-28*). Curăță pe dinafară paharul și blidul ființei lor, dar pe dinăuntru sunt plini „de răpire și de lăcomie” (*Matei 23, 25*). Zidesc și împodobesc mormintele prorocilor și-i declară uciși de părinții lor și declară că, de-ar fi trăit ei atunci, nu i-ar fi ucis, dar se poartă ca și părinții lor, ba îi și întrec (*Matei 23, 29-32; Luca 11, 42-52*). Sângele tuturor prorocilor se va cere de la ei (*Luca 11, 50-52*). „Toate faptele lor le fac ca să fie priviți de oameni” (*Matei 23, 5*). Le place să li se plece lumea în piețe, să șadă în scaunele cele înalte, să li se facă închinăciuni, să stea în capul mesei la ospete și în băncile dintâi la adunare, să fie priviți de oameni, să fie

numiți: „Rabbi” (*Matei 23, 6-8; Luca 11, 43*). De aceea Iisus le spune ucenicilor Săi: „Voi, însă, să nu vă numiți «Rabbi», că unul este Învățătorul vostru: Hristos, iar voi toți sunteți frați” (*Matei 23, 8*).

Iisus nu Se sfiște să se declare adevăratul Învățător, ca Unul ce e Dumnezeu făcut om, iar oamenilor le cere să se considere toți frați, să-și slujească unii altora, căci „cine se va înălța pe sine, se va smeri, și cine se va smeri pe sine, se va înălța” (*Matei 23, 12*). Dar El este Învățătorul suprem, fiind Cel ce dă porunca și puterea spre slujire și pildă de slujire și de smerenie: „Știți că ocârmuitorii neamurilor domnesc peste ele și cei mari le stăpânesc. Nu tot așa va fi între voi, ci care între voi va vrea să fie mare, să fie slujitorul vostru. Și care între voi va vrea să fie întâiul, să vă fie vouă slugă. După cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți” (*Matei 20, 25-28*). Iisus unește afirmarea Sa ca Învățător cu smerenia.

Altă dată arată cu un exemplu cum cel ce se smerește va fi înălțat. Cel chemat la o nuntă să nu se așeze pe locul cel dintâi, ca nu cumva sosind altul chemat, mai de cinste, cel ce s-a așezat mai înainte pe locul dintâi să fie poftit să dea celui venit pe urmă locul lui și să fie făcut de rușine. „Ci, când vei fi chemat, mergând așază-te pe locul cel din urmă, ca, venind cel ce te-a chemat, să-ți spună: Prietene, mută-te mai sus. Atunci vei avea cinstea în fața tuturor celor care vor ședeă împreună cu tine. Căci oricine se înălță pe sine, se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine, se va înălța” (*Luca 14, 10-11*).

Dacă nunta e și ea un chip al Împărăției cerurilor, în ea locul de cinste îl au nu cei mândri, ci cei smeriți. Cel ce se

înfinge pe locul cel mai de frunte și vrea să-și lărgască locul, trezește reacție; cel smerit e poftit însă mai sus, pentru că stând acolo nu va disprețui pe cei așezați mai jos.

De creșterea întru smerenie sau de înălțarea din Împărăția cerurilor trebuie să se îngrijească omul în viața pământească și prin faptul că nu umblă după atențiile și favorurile celor mândri, ale celor cu situații înalte în lume, ci dă atenție celor săraci și umiliți. „Ci, când faci un ospăț, cheamă pe săraci, pe neputincioși, pe șchiopi, pe orbi; și fericit vei fi, că nu pot să-ți răsplătească. Căci ți se va răsplăti la învierea dreptilor” (*Luca 14, 13-14*).

Cel ce vrea să ajungă în Împărăția cerurilor trebuie să se lepede de mândrie, de grija de-a se impune altora, de prețuirea de sine, de dorința de slavă, de voința de îmbogățire; să fie sufletește ca un prunc, să se socotească mai mic ca toți. „Adevărat zic vouă: De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor. Deci cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este cel mai mare în Împărăția cerurilor” (*Matei 18, 3-4*).

Dar acela nu trebuie să fie numai ca un prunc care nu-și dă nicio importanță, ci și să cinstească pe cel care se socotește smerit ca un prunc. Cei ce vor să se pregătească pentru Împărăția cerurilor, să se întreacă în a se socoti prunci și în a se cinsti unul pe altul ca pruncii. Cine cinstește ca unit cu Hristos pe cel ce se smerește ca un prunc, Îl cinstește pe Hristos. Dar acela smerindu-se el însuși, are și el pe Hristos unit cu sine. Îl are pe Hristos și se întâlnește cu Hristos. Cei smeriți cu adevărat se întrec în a se smeri unul în fața altuia, deci în a se cinsti unul pe altul, văzând unul în altul pe Hristos, adică fiecare văzând nu în sine, ci în celălalt pe Hristos. În Împărăția lui Dumnezeu, Hristos este în toți și

toți se cinstesc unii pe alții, smerindu-se fiecare înaintea altuia ca înaintea lui Hristos.

Iisus Se afirmă deci pe Sine ca fiind Cel ce Se cere cinstit în cel smerit, dar aceasta pentru că El însuși Se face smerit. El ne atrage pe toți în Sine și deci în smerenie. Numai așa ne putem face loc unul altuia, nu facem greutate altora să încapă lângă noi. În Împărăția cerurilor ne facem loc larg unii lângă alții. Fiecare ne lărgim pentru ceilalți prin Hristos și în Hristos. Căci semenul pe care îl primim nu voiește să ocupe tot locul, ci se lărgeste și el prin Hristos pentru alții, pentru mine care îl cinstesc.

„Și cine va primi un prunc ca acesta în numele Meu, pe Mine Mă primește. Iar cine va sminti pe unul dintre aceștia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării” (*Matei* 18, 5-6). Acela vrând să fie singur, prin disprețuirea altora, se va înăbuși de lipsa de lărgime spirituală. Aerul spiritual nu-l aduc omului decât semenii lui pe care îi cinsteste.

Dar cel ce smintește pe cei smeriți îi supără și pe îngerii lor, care stau pentru ei în fața Tatălui lui Hristos. Căci omul smerit Îl are nu numai pe Hristos cel smerit lângă sine, ci Îl are în față și pe Tatăl lui Hristos cel smerit ca om; îi are lângă el, atrași de Hristos, și pe îngeri, care văd fața Tatălui descoperită lor de Hristos. Tatăl privește cu plăcere nu numai la omul smerit, ca la cel care și-a însușit smerenia Fiului Său ca om, ci și la îngerii care stau în jurul Fiului Său și al omului care reflectă în fața lui smerenia de supremă delicatețe și iubire a Fiului Său. Dumnezeu-Tatăl vrea ca niciun om să nu fie în izolare; nu-i vrea nici pe îngeri separați și indiferenți față de oameni. În jurul fiecărui om stă prin Fiul creația întreagă. Așa va fi fiecare în Împărăția cerurilor.

„Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă că îngerii lor, în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri” (*Matei 18, 10*). Îngerul celui smerit vede fața Tatălui, dar Tatăl este al lui Hristos. Îngerul îl ține înaintea Tatălui pe omul smerit și Tatăl ia aminte la acela, pentru că e Tatăl Fiului care S-a făcut om și Și-a găsit locaș în cel smerit.

Această trăire în smerenie a credinței în Tatăl, Care vestește prin proroci, sau prin Duhul grăitor prin ei, și care-L va trimite la plinirea vremii pe Fiul Său, sau chiar El a venit în Persoana lui Hristos, arată adevărata înțelegere a Legii. Și purtarea conformă cu această înțelegere deschide celui ce o practică poarta spre Împărăția cerurilor. Dar cărturarii și fariseii, cărora Legea le impunea datoria să conducă pe oameni spre această înțelegere a Împărăției lui Dumnezeu, lipsiți fiind de adevărata înțelegere a Legii, închideau prin purtarea lor nu numai intrarea lor, ci și a celor învățați de ei, în această Împărăție, rămânând și ei și ținând și pe aceia în afara ei.

În Împărăția cerurilor nu se poate intra decât prin umanizarea adevărată a omului, care s-a realizat deplin în Hristos, Fiul lui Dumnezeu devenit Fiul desăvârșit al Omului, ca model veșnic al Omului. Aceasta o cere Fiul lui Dumnezeu și pentru aceasta S-a făcut om. Aceasta e una cu reala apropiere a omului de Dumnezeu, cu imprimarea Fiului lui Dumnezeu în umanitatea asumată. Căci Fiul lui Dumnezeu este modelul omului adevărat, cu potențele adevărate ale omului realizate.

„Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că închi-deți Împărăția cerurilor înaintea oamenilor; că voi nu intrați și nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați” (*Matei 23, 13*). Nu

împlinirea formelor exterioare ale Legii, cerută de farisei, duce pe oameni în Împărăția cerurilor, ci ridicarea inimii la treptele spirituale mai înalte și mai greu de atins ale milei, iubirii, dreptății, cerute și ele de Lege, îi duce în acea Împărăție. Nu lipsa unui amănunt exterior al Legii imprimată în suflet, ci lipsa iubirii de Dumnezeu, cerută și ea de Lege, îi împiedică pe oameni să intre în acea Împărăție. Însă fariseii nu dau atenție cămillei iubirii și fac mare caz de țanțar.

„Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că dați zeciuală din izmă, din mărar și din chimen, dar ați lăsat părțile mai grele ale Legii: judecata [cea dreaptă], mila și credința [în Cel prorocit]” (*Matei 23, 23; Luca 11, 42*).

După aceea, adresându-Se ucenicilor, adunați lângă El în casă, le-a spus să se ferească de „aluatul fariseilor, care este fățarnicia” (*Luca 12, 1*). Căci tot ceea ce acoperă prin vorbele lor, părute folositoare, se va da pe față. Să nu-i imite. Îi învață să se ferească de aparența fidelității față de Lege și îi îndeamnă la sinceritate, dar și la propovăduirea adevărului, contrar „învățăturii fariseilor și saducheilor” (cf. *Matei 16, 12*). Ei să comunice pe față învățătura Lui. Căci ea tot se va face cunoscută, chiar dacă ar vorbi de ea în ascuns. „Că nimic nu este acoperit care să nu se descopere [...]. De aceea, câte ați spus la întuneric se vor auzi la lumină; și ceea ce ați vorbit la ureche, în odăi, se va vesti de pe acoperișuri” (*Luca 12, 2-3*). De aceea chiar de vor căuta să vestească în ascuns învățătura Lui, tot le va aduce ura celor răi, capabilă să meargă până la a-i omorî. „Dar vă spun vouă, prietenii Mei: Nu vă temeți de cei care pot ucide trupul și după aceasta n-au ce să mai facă” (*Luca 12, 4*).

Atâta pot face cei răi celor ce persistă în bunătate. Ei nu pot face niciun rău sufletului, care rămâne în veci.

Iisus îi asigură că de vor avea curajul să propovăduiască binele învățaturii Lui și al credinței în El, vor avea parte de fericirea veșnică, pe când primind ispita diavolului, care lucrează prin uneltele răului, care îi îndeamnă la rău sau la teama de propovăduire a binelui, după uciderea trupului vor avea de suferit și aruncarea sufletului în gheenă. Iisus Se dă și aici pe Sine drept Cel prin care cei ce se alipesc Lui pot ajunge la fericirea veșnică, iar cei ce rămân străini de El se duc la iadul veșnic.

De aceea Iisus zice: „Vă voi arăta însă de cine să vă temeți: Temeți-vă de acela care, după ce a ucis, are putere să arunce în gheenă [...]. Căci și perii capului vostru toți sunt numărați. [...] Și zic vouă: Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, și Fiul Omului va mărturisi pentru el înaintea îngerilor lui Dumnezeu. Iar cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, lepădat va fi înaintea îngerilor lui Dumnezeu” (*Luca* 12, 5; 12, 7-9). De mărturisirea Lui atâră fericirea veșnică, iar de nemărturisirea Lui, chinul etern al oamenilor; dar ele atâră și de ascultarea sau neascultarea de El.

Iisus spune aici că pentru cei ce se leapădă de El nu va mărturisi nu înaintea lui Dumnezeu, ci înaintea îngerilor, pentru ca să nu-i primească îngerii între ei în fața lui Dumnezeu.

Ca să poată cineva ajunge în fața lui Dumnezeu trebuie să ajungă între îngeri, sau să-l primească îngerii între ei. Și îngerii primesc între ei pe cei ce-i arată Hristos ca alipiți la umanitatea Lui.

Dar Hristos nu-i arată alipiți la umanitatea Lui pe cei ce s-au lepădat de El în fața oamenilor, pe cei ce nu și-au afirmat în fața oamenilor credința în El, pe cei ce au căutat

să-i țină pe oameni departe de El, sau pe Hristos neprimit de oameni. Trebuie ca omul să-L facă pe Hristos primit de oameni, ca El să-l facă primit de îngeri. Numai făcându-L pe Hristos primit de oameni, omul se face primit de îngeri. Îngerii vor ca oamenii să se apropie de Hristos, ca să se apropie și de ei; și Hristos vrea același lucru. Hristos vrea o solidaritate între El, îngeri și oameni. Îngerii nu primesc între ei pe cei ce nu-L iubesc pe Hristos, pe cei ce nu sunt uniți cu El. Ei vor să primească în unirea lor cu Hristos și pe oameni. Hristos îi atrage și pe îngeri în lucrarea Sa pentru apropierea oamenilor de El.

Căci, în ultimă analiză, în fața lui Dumnezeu se ajunge prin Hristos.

În acest îndemn dat Apostolilor de-a nu se teme de oamenii care pot să-i ucidă, dacă-L propovăduiesc pe El, e implicată iarăși prevestirea lui Hristos că El va avea să sufere moartea de la cărturari și farisei pentru propovăduirea Sa.

Dar El e în același timp Cel ce va dăruia celor ce vor vieții ca El și vor suferi pentru El, Împărăția cerurilor. Nu trebuie căutate bogățiile pământești care se strică, ci „comoara neîmputinată a Împărăției cerurilor”. „Vindeți averile voastre și dați milostenie; faceți-vă pungii care nu se învechesc, comoară neîmputinată în ceruri, unde fur nu se apropie, nici molie nu o strică” (*Luca 12, 33*). Cine dă din milă celui smerit, își adună lui însuși comoara veșnic neîmputinată a Împărăției în inima lui: o comoară care nu se strică, nu se sărăcește. Și cum e comoara, așa e și inima, „căci unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră” (*Luca 12, 34*).

De socotim comoară bogățiile pământești, stricătoare, ne lipim inima de ele, și când ele s-au pierdut, am rămas

cu inima goală. De aceea cere Iisus în diferite rânduri să ne dezlipim de bunurile pământești pentru mărgăritarul nepieritor sau pentru comoara Împărăției cerurilor (*Matei* 13, 45-46). Dar dezlipirea de aceste bogății e de cel mai mare folos când le vindem și facem cu prețul lor milostenie. Cu cât dăm mai mult, cu atât ne adunăm mai multe bunuri în Împărăție, până ajung o mare comoară. Dar nu a inimii în izolare, ci a inimii mereu inundate de undele dragostei celor cărora le-am arătat dragostea și mila.

Aceasta o exprimă Iisus și prin sfatul ce-l dă tânărului bogat, căruia îi spune că va intra în viața (veșnică), de va păzi poruncile, dar comoară în ceruri își va câștiga de va vinde averea sa și o va împărți săracilor și va urma Lui, imitându-L și propovăduindu-L pe El (*Matei* 19, 16-22). Nu se poate urma lui Hristos fără să se facă milostenie cu săracii, nici milă față de cei săraci nu poate avea cineva dacă nu ia putere pentru aceasta din dorința de-a urma lui Hristos. Și numai urmând lui Hristos se dobândește Împărăția, sau Împărăția e una cu Hristos. El este comoara nepieritoare, pentru că e izvorul dragostei către noi și al dragostei noastre către oameni. Și ca atare este însăși viața sufletului. De aceea, cine nu-I urmează Lui, își pierde sufletul (*Matei* 16, 24-26). Trebuie să părăsim totul ca să-L câștigăm pe El: dacă iubim încă altceva, sau chiar pe noi prea mult, nu-L putem câștiga pe El prin iubirea totală și deci nici viața noastră veșnică.

Înaintarea spre Împărăția cerurilor trebuie să fie neconținută: „Să fie mijloacele voastre încinse și făcliile voastre aprinse” (*Luca* 12, 35). Înaintarea aceasta e totodată o așteptare continuă a Stăpânului ei. Căci în El e Împărăția, în bogăția iubirii Lui nemărginite, care chiar prin aceasta e nu

numai Stăpânul, ci și slujitorul nostru, tot mai generos, dar și Cel ce stă alături de noi, care, pe măsură ce-L așteptăm mai mult, se apropie tot mai mult de noi. A venit obiectiv la noi, făcându-Se om ca noi; depinde de deschiderea fiecăruia dintre noi la iubirea Lui cu iubirea noastră pentru El, ca să ne apropiem și subiectiv.

„Și voi fiți asemenea oamenilor care așteaptă pe stăpânul lor când se întoarce de la nuntă, ca, venind și bătând, îndată să-i deschidă. Fericite sunt slugile acelea pe care, venind stăpânul lor, le va afla veghind. Adevărat vă zic vouă, că se va încinge și le va pune la masă și, apropiindu-se, le va sluji [...]. Deci și voi fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți va veni Fiul Omului” (*Luca* 12, 36-37, 40).

Să așteptăm mereu, să veghem mereu, că nu știm când simțirea noastră va fi pusă în mișcare de prezența Lui.

Dar în cuvântul de mai sus este vorba atât de venirea Stăpânului la sfârșitul vieții fiecăruia, cât și de venirea Sa la sfârșitul timpului, la Judecata din urmă.

La întrebarea lui Petru, dacă pilda aceasta se referă și la ei, Iisus îi răspunde că o răspundere mai mare au cei ce au slujbe de conducere a celor credincioși, ca și cei ce au primit de la Hristos un dar deosebit de a-i face pe ceilalți să se pregătească pentru venirea Stăpânului. De nu-și vor împlini această răspundere, vor fi bătuti mult, precum, de și-o vor împlini, se vor împărtași de toate bunătățile Lui.

Iconomul credincios și înțelept, pus de Stăpân peste slugile Sale, ca să le dea la vreme partea lor de grâu, va fi „sluga fericită, pe care o va pune Stăpânul peste toate avuțiile Sale”, pe când „sluga care începe să bată pe slugi și pe slujnice”, va fi bătută de Stăpânul, care vine în ziua când nu se așteaptă (cf. *Luca* 12, 42-46).

Toți trebuie să pună foc în a se face vrednici de Stăpânul pe care Îl așteaptă, dar cei ce au primit o răspundere și un dar mai mari trebuie să pună foc mai mare în lucrarea de propovăduire și de imitare a lui Hristos. Dar acest foc le vine și de la Hristos, deși au și cei ce-l primesc o datorie să-l întărească încă de pe acum și să-l țină aprins: „Foc am venit să arunc pe pământ și cât aș vrea să fie acum aprins!” (Luca 12, 49).

A venit să aducă pământului sau umanității un alt foc decât focul slab pe care-l poate manifesta ea din puterile ei. A venit ca Dumnezeu dătător de focul dragostei de Dumnezeu umanității asumate de El și oricărei persoane umane care voiește. El e acest foc. El e focul dragostei Lui de Tatăl, dar și de El. De aceea e totodată focul propovăduirii lui Hristos, al dragostei de El și de Tatăl Lui.

E necesar acest foc mai presus de căldura ce poate proveni din om, pentru că și valorile ce i se dau omului să și le însușească și să le propovăduiască sunt mai înalte decât cele ce le poate gândi și realiza omul. Aceasta va aduce însă și dezbinare între cei ce-L propovăduiesc și cei ce îi vor dușmăni pentru aceasta.

FIUL LUI DUMNEZEU, FĂCUT FIUL OMULUI,
VA PĂTIMI ȘI SE VA SCHIMBA LA FAȚĂ,
PREGĂTIND ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR
PENTRU OAMENII CE SE VOR UMPLE
DE LUMINA LUI

Iisus Se numește foarte des Fiul Omului. Dar voiește să fie mărturisit totodată ca Fiul lui Dumnezeu.

Așa, venind odată în părțile Cezareii lui Filip, a întrebat pe ucenicii Săi, zicând: „Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului? Iar ei au răspuns: Unii, Ioan Botezătorul, alții, Ilie, alții, Ieremia, sau unul dintre proroci. Și le-a zis: Dar voi cine ziceți că sunt? Răspunzând, Simon Petru, a zis: Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu. Iar Iisus, răspunzând, i-a zis lui: Fericit ești, Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri” (*Matei* 16, 13-17). Iar Iisus însuși spune că numai El, ca Fiul Omului, mântuiește pe cel pierdut (*Matei* 18, 11) și poate întemeia și susține Împărăția cerurilor. De fapt, dacă Iisus n-ar fi Fiul lui Dumnezeu, dar Fiul lui Dumnezeu făcut om, n-ar fi putut întemeia Împărăția lui Dumnezeu, sau Biserica, pe care porțile iadului nu o vor putea birui (*Matei* 16, 18).

Numai în calitatea aceasta poate da și Apostolilor și urmașilor lor cheile Împărăției, sau pe Duhul Sfânt, prin care vor putea ierta păcatele oamenilor în numele Lui (*Matei 28, 19; cf. Ioan 20, 22-23*).

Dar se cuvine să stăruim puțin asupra motivului pentru care Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Se numește și Fiul Omului. În primul rând Hristos, ca Dumnezeu făcut om, este Cel lângă care oamenii putând rămâne, rămân lângă Dumnezeu, dar și Cel de care oamenii despărțindu-se, se despart de Dumnezeu. Și El e Dumnezeu care S-a făcut om ca să-i alipească pe oameni de Sine, pentru că omul, ca cea mai prețuită și cea mai apropiată făptură, e de atâta valoare, încât Fiul lui Dumnezeu Se face Fiul Omului, ca să-i dea omului viața Lui de veșnică fericire. El, care a creat pe om, fiind Cel născut din Dumnezeu, admite să Se nască din om, încadrându-Se cu smerenie în umanitatea existentă, făcându-Se solidar cu ea, apropiindu-Se la maximum de oameni, dar și creând în Sine o altă umanitate. El îi dă prin aceasta umanității și puterea să învingă moartea și asigurarea că El o scapă de moarte.

În al doilea rând, omul e o mare taină. Dumnezeu l-a făcut capabil să se manifeste prin facultățile lui spirituale și prin organele lui trupesti, capabil de manifestarea spiritului creat, prin organele lui trupesti. În faptul că în actul creării omului s-a manifestat atotputernicia lui Dumnezeu, care l-a putut crea din nimic și în stare să se manifeste prin materie, organizând-o și folosind-o spiritual ca trup, s-a arătat și se arată și că îl va susține ca pe o creatură din nimic în veci; se arată că omul nu e numai produsul și efectul fără sfârșit al atotputerniciei divine, ci și cel ce se folosește el însuși de această formă a atotputerniciei imprimată în

el. Iar în faptul creării omului ca spirit ce se poate manifesta prin materie, organizând și folosind spiritual materia în trup, s-a arătat și se arată activă atotputernicia divină într-un mod care dovedește putința lui Dumnezeu de a-Și da prin naștere un spirit propriu, prin care organizează materia pentru veci într-un trup propriu și o folosește spiritual prin trup.

În al treilea rând, în faptul că omul rămâne mereu în existență nu prin sine, ci prin puterea lui Dumnezeu, iar Dumnezeu S-a hotărât să susțină în veci în existență pe om – și aceasta s-a arătat cu deosebire în întruparea ca om a Fiului Său –, se arată că omul se bucură de o existență într-un fel nesfârșită, sau infinită, dar nu prin sine, ca și Dumnezeu, ci prin Dumnezeu. Această nesfârșire nu înseamnă o nemărginire actualizată a existenței sale, ci o neepuizare a ei. Și ea nu e prin firea omului, ci prin dar, cum e și îndumnezeirea unora. Dar pe când fără îndumnezeire omul poate exista, fără caracterul ineputabil nu poate exista. În acest sens, el ține de firea lui, dar în sensul că firea lui însăși e din darul lui Dumnezeu. Această ineputizare, ca infinitate și nemărginire treptat actualizată arată taina persoanei.

S-a spus că omul e ca un fir de praf față de Dumnezeu. Dar nu diferența în dimensiunea extensivă caracterizează deosebirea între om și Dumnezeu, ci faptul că omul, ca făptură a lui Dumnezeu din nimic, arată în sine – ca produs al atotputerniciei divine – că aceasta se folosește de un mod al ei. Și aceasta mai ales datorită faptului că e creat ca chip al lui Dumnezeu și ca partener de dialog al Lui. Firea umană creată și susținută de Dumnezeu pentru veci în persoane unice, dovedește pe Dumnezeu ca având putința de-a întrebuința atotputernicia într-un fel de-a Se face El ca Persoană

a firii dumnezeiești și Persoană a firii omenești, că Persoana dumnezeiască poate să Se manifeste prin firea omenească, sau că firea omenească corespunde lui Dumnezeu Cel atotputernic de-a Se manifesta prin ea.

În mod special, omul este singura creatură compusă care cugetă și vorbește prin firea lui și de aceea poate cugeta și vorbi prin firea lui și Dumnezeu, care cugetă și-Si manifestă cugetarea de la Sine prin firea Lui necreată. Prin aceasta se arată și că omul e într-un fel liber de legile naturii monotone, putându-se folosi în mod variat de ele în susținerea trupului și în lucrarea prin el. Prin aceasta Se arată înrudit cu Dumnezeu, care e stăpân deplin asupra legilor, deși pe de altă parte le și susține în viața noastră pământească, pentru că El le-a creat. Aceasta face capabilă firea omenească pentru lucrarea lui Dumnezeu prin ea.

Prin setea după infinitate, omul este propriu-zis o ființă destinată veșniciei, pe care Dumnezeu o are prin Sine. Prin toate acestea e capabil și însetat de dialogul veșnic cu Dumnezeu, însetat să se îmbogățească tot mai mult din Dumnezeu și deci de nemurire. Și dată fiind moartea lui cu trupul, setea de veșnicie îl face să sperie în înviere. Toate aceste capacități și dorințe ale omului își găsesc împlinirea lor în umanitatea asumată de Fiul lui Dumnezeu.

În Hristos, Fiul lui Dumnezeu Se folosește de cugetarea umană, de libertatea ei și de setea ei nesfârșită, puse în umanitate de El în calitate de Creator, pentru a o ridica pe aceasta, și prin ea pe cei alipiți Lui, la satisfacerea tot mai deplină a lor în Sine ca Dumnezeu, rost ce El însuși i l-a dat. În El umanitatea ajunge la ținta ei finală sau desăvârșită. Dar nu prin ea, ci prin coborârea Fiului lui Dumnezeu la ea. Hristos e vârful cel mai înalt al umanității, pentru că

El e totodată Fiul lui Dumnezeu care a creat umanitatea și care e ținta ei, țintă spre care a făcut-o să tindă, dar la care nu poate ajunge, mai ales după căderea în păcat, decât prin coborârea Lui la unitatea maximă cu ea, prin faptul că Se face totodată El însuși Persoană a ei, sau Persoană omenească.

Umanitatea ajunge în El la vârful desăvârșirii prin îndumnezeire, pentru că El însuși coboară la ea, înomeneindu-se. În alipirea la El, toți cei ce vor pot înainta la infinit în îndumnezeirea lor, sau în umanizarea desăvârșită. De ce nu S-ar putea coborî Dumnezeu-Cuvântul la umanitatea creată de El cu setea după El, pentru a-i satisface această sete, dacă S-a putut coborî la fapta creării ei și dacă prin această coborâre Își pune și mai mult în lucrare iubirea și bunătatea care-I arată mărirea Lui spirituală și dacă prin această coborâre poate înălța materia până la a o face străvezie prin umanitatea de care ține și materia trupului, îndumnezeind-o?

Această transparență a dumnezeirii prin umanitatea Sa a arătat-o Hristos la Schimbarea la Față, pe Tabor. El a arătat prin aceasta că e și Dumnezeu, și om, deci a arătat și coborârea Sa ca Dumnezeu la umanitate și înălțarea umanității Sale la starea îndumnezeită. Tot prin ea ne-a arătat că de această stare îndumnezeită ne vom împărtăși la infinit și noi. Căci i-a arătat pe cei trei Apostoli văzători, cu El, și ai lui Moise și Ilie.

Dar pentru a înălța umanul la starea de mediu deplin transparent al dumnezeirii, trebuia să coboare până la capăt în stările în care aceasta a căzut prin păcat, pentru a le învinge; să coboare adică la pătimirea și moartea ei, dar fără de păcat. Era o cale pe care trebuia să meargă pentru

desăvârșirea umanului și prin care să le arate oamenilor până unde merge iubirea lui Dumnezeu pentru ei.

De aceea, Iisus prevestește ucenicilor Săi înainte de Schimbarea Sa la Față, care va arăta starea de înviere a umanității asumate și de veșnic deplin transparent al dumnezeirii, pătimirile și moartea Sa, ca și învierea din moarte. Patimile și moartea Sa viitoare nu le va prevesti Iisus ucenicilor decât prin cuvinte. Nu le putea arăta în Sine în mod real, înainte de-a ajunge în ele. Starea de transparentă deplină a dumnezeirii Sale prin trupul Său o putea arăta însă anticipat, ca o fulgerare reală a dumnezeirii Sale prin trupul Său, odată ce dumnezeirea Lui se afla în El acoperită de trupul Lui, atâta cât voia El. Prin această fulgerare va arăta și starea de înviere a Sa, despre care înainte vorbise numai prin cuvânt.

Dar anunțarea anticipată a pătimirilor, a morții și a învierii Sale, Iisus o face numai după ce obține de la Apostoli, prin mărturisirea lui Petru, asigurarea că ei s-au convins că El e Fiul lui Dumnezeu făcut om, și deci nu se vor sminti dacă le va vorbi de viitoarea Sa pătimire și moarte și înviere, odată ce s-au convins că El e Fiul lui Dumnezeu, dar și Fiul Omului. Tot după constatarea credinței lor că El e și Dumnezeu, și Om, Iisus le arată și Schimbarea Sa la Față, ca ei să înțeleagă că aceasta este o arătare a dumnezeirii Lui prin umanitatea Lui. Vom vedea că chiar după ce Apostolii și-au exprimat convingerea că El e Fiul lui Dumnezeu, dar și om, când după aceea Iisus le-a vorbit de patimile și de moartea Sa și de învierea Sa numai prin cuvânt, ei totuși s-au smintit. Era prea greu să înțeleagă de ce vrea și Dumnezeu să moară, sau cum poate El, ca Dumnezeu făcut om, să pătimească și să moară. Iar dacă va suferi

acestea fără voie, nu cumva nu este El Fiul lui Dumnezeu? Se anticipa în această greutate a înțelegerii morții Lui ca Dumnezeu făcut om fuga lor după ce L-au văzut pe Iisus osândit la moarte și dus la cruce. Dar Iisus totuși trebuia să le vorbească despre acestea, pregătindu-i ca să înțeleagă aceste fapte ale Fiului lui Dumnezeu făcut om, măcar după săvârșirea lor.

Astfel, după ce Petru îi mărturisește în numele tuturor Apostolilor, în părțile Cezareii lui Filip, credința că El, care-și zice Fiul Omului, este Fiul lui Dumnezeu, iar El confirmând aceasta spune că va întemeia ca atare Împărăția cerurilor pe care nici porțile iadului nu o vor putea birui, „a început să arate ucenicilor Săi că El trebuie să meargă la Ierusalim și să pătimească multe de la bătrâni și de la arhieriei și de la cărturari și să fie ucis, și a treia zi să învieze. Și Petru, luându-L la o parte, a început să-L mustre, zicându-I: Fie-Ți milă de Tine; să nu Ți se întâmple Ție aceasta!” (*Matei 16, 21-22*).

Era un fel de îndemn dat lui Iisus de Petru să nu accepte să fie ucis ca un om obișnuit. Iar acest îndemn Iisus îl socotea ca un fel de ispită venită din partea ucenicilor de-a refuza moartea, căci moartea Lui i-ar face să nu creadă că El e cu adevărat Dumnezeu, deci n-ar fi de un real folos pentru oameni.

Moartea acceptată de El a rămas, de fapt, în tot timpul ce avea să urmeze după ce ea s-a produs, pentru mulți un motiv al necredinței lor. Vorbind de cei ce nu puteau accepta în vremea lui că Hristos e Dumnezeu odată ce a primit moartea, Sfântul Apostol Pavel spunea: „Căci cuvântul crucii pentru cei ce pier este nebunie, iar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu. [...] Fiindcă

și iudeii cer [de la Dumnezeu] semne [minuni], iar elinii caută înțelepciune” (1 Corinteni 1, 18, 22). În aceasta văd ei pe Dumnezeu. Nu în acceptarea de către El a crucii, în care se arată iubirea Lui.

Pentru a răspunde acestei greutăți a multora de-a înțelege cum e posibil că Fiul lui Dumnezeu S-a putut face om capabil să pătimească și să primească moartea din iubire pentru oameni, teologul catolic Herbert Mühlen a venit cu ideea că Dumnezeu nu trebuie cugetat ca nepătimitor, cum au spus Părinții Bisericii. Dar Părinții n-au înțeles nepătimitirea lui Dumnezeu ca o rigiditate nepăsătoare. Când Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că „iubirea și înfrânarea slobozesc sufletul de patimi”⁹, sau că „dragostea este născută de nepătimitire”¹⁰, înțelege că nici iubirea lui Dumnezeu nu e lipsită de nepătimitire.

Dar această nepătimitire nu e „apatia” filosofiei grecești. Hristos, ca Dumnezeu, are milă de oameni. Dar nu poate fi milă fără o anumită participare la durerea oamenilor. Dumnezeu e nepătimitor numai în sensul că nu pătimește niște dureri provenite din ființa Lui. Dar El poate participa la durerile fapturilor Sale din iubire, într-un mod analog cum pot simți eu durerea unui om bolnav fără să fiu eu însumi bolnav. Ar putea Dumnezeu să aibă milă de noi fără o anumită simțire a durerii noastre? Iubirea Lui este nepătimașă sau nepătimitoare numai în sensul că nu are nimic egoist în ea, ci e cea mai simțită interesare de toți.

⁹ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Capete despre dragoste*, IV, 86, în: *Filocalia*, vol. 2, trad., introd. și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMO, București, 2008, p. 145.

¹⁰ Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Capete despre dragoste*, I, 2, în: *Filocalia*, vol. 2, p. 65.

Hristos a putut simți într-un mod asemănător ca ipostas dumnezeiesc pătimirile firii Sale omenești, fără ca ele să fie ale dumnezeirii Sale, așa cum eu pot simți în spiritul meu înțepăturile trupului, fără ca acestea să fie înțepături ale spiritului.

Văzând în îndemnul lui Petru o judecată prin care voia să-L ispitească de-a nu accepta pătimirea și moartea, Iisus „întorcându-Se, a zis lui Petru: Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală Îmi ești; că nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor” (Matei 16, 23).

Cugetarea lui Dumnezeu era mult mai înaltă. Potrivit ei, oamenii nu puteau fi mântuiți prin minuni, sau prin teorii înțelepte, ci prin biruirea morții, prin moartea asumată de El din iubirea dusă până la capăt. Nu prin puterea care se impune putea Dumnezeu schimba pe oameni, ridicându-i la iubire, ci prin iubire îi putea uni cu El și ca urmare îi putea face părtași la învierea Lui și la o viață desăvârșită în veșnicie. Numai prin exemplul morții Sale îi putea face Fiul lui Dumnezeu pe oameni în stare să pună pe al doilea plan cele ale lumii acesteia și însăși viața ce se hrănește în mod pătimăș din ele și este supusă morții, și să înainteze spre viața desăvârșită și veșnică, asemenea vieții Lui de după înviere, folosind viața de aici numai ca drum spre cea viitoare.

De aceea, Iisus, după respingerea ispitei lui Petru, continuă, adresându-Se ucenicilor: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie. Că cine va voi să-și scape sufletul, îl va pierde, iar cine își va pierde sufletul pentru Mine, îl va afla. Pentru că, ce-i va folosi omului de va câștiga lumea toată, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” (Matei 16, 24-26).

Iisus e mai mult decât toată lumea. Cine Îl are pe Hristos ca Dumnezeu, are viața sufletului Său. Cine nu-L are pe El, e mort cu sufletul, chiar de ar avea toată lumea.

Căci Hristos, Care are în El ca om dumnezeirea și mai mult după moartea Lui cu trupul, va veni prin înviere la cei ce cred în El și nu se leagă de cele pământești, cum nu S-a legat El, încă pe pământ, iar deplin după aceea, unindu-i cu El, cu toată bogăția spirituală cu care a umplut umanitatea Sa. Căci acelora le va da în locul bunurilor lumesti, bunătățile slavei Lui, care e una cu slava Tatălui. Va veni la noi în calitate de Cel ce va rămâne în veci Fiul Omului, deci apropiat de noi când voim să-I fim aproape, dar plin de slava Tatălui, ca Unul ce, fiind și Fiul Lui, S-a umplut și ca om de ea, prin moartea față de cele ale lumii și e de aceea și ca om înconjurat de îngerii ce-L înconjurau mai înainte ca Dumnezeu. „Căci Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi; și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele sale” (*Matei 16, 27*).

Această slavă în care îi va învălui le-o arată Iisus, cum am spus, prin Schimbarea Sa la Față. Căci Evanghelia Sfântului Evanghelist Matei și cea a lui Marcu spun că aceasta s-a petrecut după șase zile (*Matei 17, 1*; cf. *Marcu 9, 2*), iar Evanghelia lui Luca, după opt zile (*Luca 9, 28*). Sfântul Evanghelist Luca mai spune că arătarea dumnezeirii lui Iisus ca slavă prin umanitatea Sa s-a arătat „pe când Se ruga” (*Luca 9, 28*). Prin rugăciunea Lui ca om, Își pătrundea atât de mult umanitatea Sa prin iubire de trăirea dumnezeirii Sale și de dragostea filială a Tatălui și deci a dumnezeirii comune, încât aceasta se făcea văzută prin umanitatea Lui.

Prin ea Și-a arătat Iisus nu numai umanitatea Sa făcută mediu transparent al dumnezeirii Sale și al iubirii ei, ci i-a

arătat luminați de iubirea ei într-un grad mai mare decât pe alți oameni și pe Moise și pe Ilie, trecuți din viața aceasta. Prin aceasta ne-a arătat că Împărăția veșnică a cerurilor este împărtășirea la nesfârșit de lumina dumnezeirii și a iubirii Lui a tuturor celor ce se vor alipi Lui. Dar prin aceasta a mai arătat și faptul că Fiul lui Dumnezeu făcut om n-a disprețuit Legea care pregătea venirea Lui, având în ea cu anticipație o lumină a Lui, nici prorocia care-L vedea și-L vestea într-un anumit grad pe El, împărtășindu-se de lumina Lui. A arătat că Legea și prorocia erau luminate de El, arătându-L oamenilor pe El, și conducându-i spre El. Pe Tabor, Hristos a arătat sensul adevărat al Legii și al prorocilor și pe Sine ca împlinitorul Legii și al prorocilor. Pe Moise îl prezintă la dreapta Lui ca pe cel ce a primit Legea de la El, ultima culme a luminii arătate pe pământ. Dar și ca proroc, care s-a apropiat cel mai mult de Dumnezeu, ce-i vorbea din rugul de foc al iubirii și din întunericul din care nu Se arătase încă Dumnezeu Cuvântul făcut Om, ca pe cel despre care s-a scris: „De atunci nu s-a mai ridicat proroc în Israel asemenea lui Moise, pe care să-l fi cunoscut Domnul față către față” (*Deuteronomul* 34, 10), și care L-a prorocit pe Hristos ca pe un Proroc asemenea lui, adică dătător de altă lege mai înaltă, dar nu în contradicere cu ea: „Proroc din mijlocul tău și din frații tăi, ca și mine, îți va ridica Domnul Dumnezeul tău; pe Acela să-L ascultați. [...] și voi pune cuvintele Mele în gura Lui și El le va grăi tot ce Îi voi porunci Eu. Iar cine nu va asculta cuvintele Mele, pe care Prorocul Acela le va grăi întru numele Meu, aceluia Eu îi voi cere socoteală” (*Deuteronomul* 18, 15, 18-19).

Iar Ilie, prezentat la stânga, e și el vârful prorocilor prin forța luptei lui împotriva păgânismului (*3 Regi* cap. 18), prin

vederea lui Dumnezeu în vântul subțire al blândetii, în care Se va arăta Dumnezeu ca Om (3 Regi 19, 12), și prin răpirea lui în car de foc, „în vârtej de vânt la cer” (4 Regi 2, 11), adică într-o apropiere cât mai mare de Dumnezeu, datorită faptului că și în slujirea lui se înalță spre Dumnezeu plin de focul ce-i venea de la El. Nici de el, nici de Moise nu se știe unde le este trupul lor, după sfârșitul vieții lor pământești (Deuteronomul 34, 6). Prin arătarea lui Ilie ca aflându-se dincolo de viața aceasta, se dezmint părerile unora că el s-ar fi reîncarnat în persoana lui Ioan Botezătorul.

Dumnezeirea lui Iisus s-a arătat făcându-I fața omească strălucitoare ca soarele și veșmintele albe ca lumina. Lumina aceasta era spirituală, dar pentru că se arăta prin trup era și văzută, cum a spus Sfântul Grigorie Palama. Bunătatea cuiva se reflectă pe fața lui ca lumină. Dar bunătatea reflectată ca lumină pe fața cuiva e și o plinătate a existenței și a bucuriei de ea, contrar întunericului, care e o împrăștiere a existenței și o temere de pierderea ei, unită cu o reținere în dăruirea de sine.

Cei trei Apostoli (Petru, Iacov și Ioan), duși cu Iisus pe munte, i-au văzut pe Moise și pe Ilie vorbind cu El. Moise și Ilie își exprimau fericirea de a-L vedea pe Dumnezeu-Cuvântul venit în trup, așa cum Îl prorociseră ei. Sfântul Evangelist Luca spune că Moise și Ilie „arătându-se întru slavă, vorbeau [cu Iisus] despre sfârșitul Lui, pe care avea să-l împlinească în Ierusalim” (Luca 9, 31). Se afirma că Iisus va ajunge ca om la slava veșnică prin pătimirea și moartea Sa; că dumnezeirea, care se arată strălucind în El, trebuie să dea siguranța ucenicilor că El va învinge moartea ce-L aștepta.

Dacă întunericul de pe fața unei persoane ce suferă de puținătatea existenței se întinde pe întregimea ei, lumina

plinătății de viață de pe fața ei se întinde pe toată ființa ei, cu albul ei contrar întunericului, făcând și veșmintele „albe ca lumina” (*Matei 17, 2*), sau „albe foarte, ca zăpada, cum nu poate înalbi așa pe pământ înalbitorul” (*Marcu 9, 3*). Dar precum lumina și bucuria care învăluiau pe Moise și Ilie nu erau de la ei, ci din comuniunea iubitoare cu Hristos, așa și lumina sau bucuria care le venea ca dintr-un soare din Hristos, nu o putea avea Acesta fără comuniunea cu o Persoană nevăzută, egală cu El. Hristos răspândea această lumină din comuniunea cu Tatăl.

Mai mult, lumina acestei plinătăți și bunătăți iradiază și în jurul persoanei care o trăiește și mai ales spre persoanele apropiate, comunicându-le și lor bucurie și pace.

De o astfel de bucurie și fericire s-au umplut negrăit mai mult cei trei Apostoli apropiați de Iisus, încât Petru s-a simțit îndemnat să spună: „Doamne, bine este să fim noi aici”, în această lumină, în această bucurie a comuniunii de deasupra grijilor lumii; „dacă voiești, voi face aici trei colibe: Ție una și lui Moise una și lui Ilie una” (*Matei 17, 4*).

Se gândea că sunt în aer liber și s-ar putea să aibă nevoie fiecare și de un adăpost și de un locaș de odihnă. Și apoi aceasta le-ar da asigurarea că vor rămâne permanent aici. Apostolii trăiau cu anticipare Împărăția veșnică a cerurilor, luminată de Hristos. Sfântul Evanghelist Marcu spune că Petru a grăit acestea „căci nu știa ce să spună, fiindcă erau înspăimântați” (*Marcu 9, 6*). Erau într-un extaz, datorită căruia nu știau că nu acolo, pe pământ, pot să trăiască veșnica Împărăție cerească. Erau copleșiți de lumina mai presus de fire pe care o vedeau, încât credeau că au intrat deja în veșnicie. Trăiau un sentiment de negrăită bucurie a comuniunii depline cu Hristos și cu dreptii din

Vechiul Testament, încât nu voiau să se mai sfârșească, ci să se odihnească în ea în veci.

Dar încă vorbind Petru, un nor luminos i-a umbrit pe cei trei Apostoli și au auzit un glas zicându-le: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit, întru Care am binevoit, pe Acesta să-L ascultați” (*Matei 17, 5*). Deși S-a făcut și Om, El este totuși și în această calitate Fiul Cel iubit al Tatălui. Și glasul Tatălui îi convinge despre dumnezeirea Lui, poruncindu-le să-L asculte.

Sfântul Evanghelist Matei spune că cei trei Apostoli s-au spăimântat de acest glas și au căzut de spaimă cu fața la pământ (*Matei 17, 6*). Aceasta era și o nouă întărire a autorității dumnezeirii lui Iisus în fața lor, chiar ca om. Prin poruncă li se arată că ei sunt cu totul dependenți de El, având să-L asculte ca pe Dumnezeu, ca pe Stăpânul absolut. Sfinții Evangheliști Marcu și Matei spun că spaima aceasta i-a cuprins pe cei trei Apostoli încă de când L-au văzut pe Iisus strălucind de lumină, dar Sfântul Luca spune că atunci s-au îngreuiat ca de un fel de somn, sau că erau atât de copleșiți de lumina Lui, că nu mai știau de ei. Abia puțin după aceea, deșteptându-se, Petru a spus cuvintele de mai sus.

La Botez, Sfântul Ioan auzise glasul Tatălui spunând că Iisus este Fiul Lui iubit, chiar ca om. Lui nu i se cerea să-L asculte, căci el nu avea să fie ucenicul Lui. Dar Iisus își afirmă dumnezeirea Lui și după ce Se coboară a doua zi cu cei trei ucenici de pe munte și întâlnește pe un om care avea un fiu demonizat și se plângea că ucenicii Lui nu l-au putut vindeca. Iisus le spune: „O, neam necredincios și îndărătnic, până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi pe voi? Aduceți-l aici la Mine” (*Matei 17, 17*; cf. *Marcu 9, 19*; *Luca 9, 41*).

Dar dacă Iisus S-a arătat în lumină pe muntele Tabor, după ce le-a prevestit pătimirea Sa, ca să nu piardă credința în El când Îl vor vedea pătimind, după Schimbarea la Față le vorbește mai des de pătimirea Sa viitoare, ca aceia, având acum experiența descoperirii Lui ca Dumnezeu, să primească cu și mai multă tărie credința în dumnezeirea Lui și cu mai multă înțelegere pătimirea ce-o va suporta El.

Pe lângă aceasta, Iisus vrea să le arate tot mai mult ucenicilor ce loc hotărâtor dețin pătimirea și moartea Lui în opera Lui mântuitoare. Le arată că numai prin crucea acceptată de El și prin imitarea Lui în purtarea crucii pot fi oamenii mântuiți.

Crucea este contrariul extrem al egoismului. Crucea este dovada extremă a iubirii de oameni din partea lui Dumnezeu și ea trebuie purtată și de oamenii care voiesc să câștige viața veșnică și fericită. E dovada culminantă a iubirii persoanei pentru alte persoane. E calea spre comuniune între persoane.

De aceea, după ce Iisus a coborât de pe munte și a eliberat pe fiul demonizat al unui om de demonii care-l stăpâneau – ceea ce era un nou motiv să mire pe ucenicii Săi de mărirea Lui dumnezeiască –, Sfântul Evanghelist Marcu spune: „Și, ieșind ei de acolo, străbăteau Galileea [...] căci învăța pe ucenicii Săi și le spunea că Fiul Omului se va da în mâinile oamenilor și-L vor ucide, iar după ce-L vor ucide, a treia zi va învia. Ei însă nu înțelegeau cuvântul și se temeau să-L întrebe” (*Marcu 9, 30-32; cf. Luca 9, 44-45*). Precum arătaseră prin Petru, înainte de Schimbarea la Față, că nu înțeleg cuvântul acesta, cu atât mai mult nu-l înțelegeau acum, după ce văzuseră slava Lui și auziseră porunca Tatălui ca să-L asculte, că El este Fiul Lui cel iubit. Cum să fie omorât

de oameni Fiul lui Dumnezeu cel atotputernic? Era un cuvânt care era încă „ascuns” (*Luca 9, 45*). Ei nu înțelegeau că Dumnezeu este iubire și iubirea Lui, dacă a putut merge până la a Se face Om, ca să fie cât mai aproape de oameni, poate să meargă și până la moartea Lui cu trupul pentru ei.

Dar lumina în care-L văzuseră pe Tabor și glasul Tatălui care-L mărturisea ca pe Fiul Său iubit îi oprea să mai încerce, ca Petru înainte de Tabor, să-I spună să nu accepte moartea, de teama că nu va mai reveni în viață. Acum credeau că El va învia, așa cum le-a spus după Schimbarea la Față. Dar nu pricepeau aceasta, motiv pentru care Iisus le-a și cerut să nu vorbească nici despre Schimbarea la Față, nici despre învierea Lui. Și-și dădeau seama că nu vor înțelege aceasta nici dacă Îl vor întreba ca să le-o explice. Se spune aceasta în Evanghelia Sfântului Marcu: „Și coborându-se ei din munte, le-a poruncit să nu spună nimănui cele ce văzuseră, decât numai când Fiul Omului va învia din morți. Iar ei au ținut cuvântul [acesta], întrebându-se între ei: Ce înseamnă a învia din morți?” (*Marcu 9, 9-10*).

ALTE DECLARAȚII ALE LUI IISUS
DESPRE ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR,
DESPRE CONDIȚIILE INTRĂRII ÎN EA
ȘI DESPRE SINE, CA STĂPÂNUL EI

Continuând și după Schimbarea la Față să vorbească ucenicilor despre condițiile ce se cer pentru Împărăția lui Dumnezeu, Iisus repetă în alte și alte forme că în ea vor intra cei săraci cu duhul, cei ce n-au bogăție materială și putere lumească, nici pretinsa bogăție a cunoașterii legii vieții închisă în cele pământești, cu care se laudă cărturarii și fariseii din orice timp, ci cei ce se socotesc că nu știu nimic, dar și vameșii socotiți păcătoși și celelalte feluri de păcătoși, când își dau seama de sărăcia lor cu duhul și de păcătoșenia lor și vin la Iisus ca să se îmbogățească din mila Lui. „Și se apropiau de El toți vameșii și păcătoșii, ca să-L asculte. Și fariseii și cărturarii cârteau, zăcând: Acesta primește la Sine pe păcătoși și mănâncă cu ei” (Luca 15, 1-2). E ceea ce spune și Sfântul Apostol Pavel: „Căci priviți chemarea voastră, fraților, că nu mulți sunt înțelepți după trup, nu mulți sunt puternici, nu mulți sunt de neam ales; ci Dumnezeu Și-a ales pe cele nebune ale lumii, ca să rușineze pe cei înțelepți; Dumnezeu Și-a ales pe cele slabe ale

lumii, ca să le rușineze pe cele tari; Dumnezeu Și-a ales pe cele de neam de jos ale lumii și pe cele nebagate în seamă, pe cele ce nu sunt, ca să nimicească pe cele ce sunt, ca să nu se laude niciun trup înaintea lui Dumnezeu. De la El, deci, sunteți voi în Hristos Iisus, Care pentru noi S-a făcut înțelepciune de la Dumnezeu, și dreptate și sfințire și răscum-părare, pentru ca, după cum este scris, «Cel ce se laudă, în Domnul să se laude» (1 Corinteni 1, 26-31; cf. Ieremia 9, 23-24).

În Hristos, Dumnezeu făcut om, sunt toate ale vieții noastre veșnice, ale Împărăției. Numai cei ce își dau seama de aceasta și vin la El, nepunând mare preț pe celelalte, unindu-se cu El, vor intra în Împărăția veșnică a tuturor bunătăților. Iisus a afirmat prin aceasta odată cu dumnezei-rea Sa și faptul că odată cu aceasta este Persoana dumnezei-iască, izvorul tuturor bunătăților.

Iisus, răspunzând cărturarilor și fariseilor care cărteau împotriva Lui pentru că primește lângă El, deschizându-le poarta Împărăției cerurilor, pe vameși și păcătoși, le spune pilda omului care, având o sută de oi și pierzând una dintre ele, le lasă și se duce s-o caute pe cea pierdută și, gășind-o, se bucură și o aduce pe umeri, cerând prietenilor să se bucure că el a găsit oaia cea pierdută. „Zic vouă: Că așa și în cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drești, care n-au nevoie de pocăință” (Luca 15, 7).

Iisus nu afirmă aici numai puterea Sa de-a introduce pe oameni în Împărăția lui Dumnezeu, ci și valoarea unică a fiecărei persoane omenești. De aceasta e legată și marea bucurie ce o are ca Dumnezeu de orice persoană pe care o poate câștiga, umblând cu stăruință ca să o câștige. Nu-L

interesează omenirea ca o masă, ci ca alcătuită din persoane, din care fiecare are o valoare proprie căreia El, în calitate de Cuvânt creator, i-a dat această unicitate. E mare lucru să știu că Hristos mă caută pe mine în chip special, nu Se mulțumește să aibă o mulțime indistinctă. Ce valoare mai are masa, dacă nu e alcătuită din persoane de valoare nerepetată? Cum S-ar putea mulțumi Dumnezeu cu un singur om, adică cu o masă în care toți sunt identici și nu are fiecare ceva propriu de spus?

Fericirea în Împărăția lui Dumnezeu va consta în faptul că toți se vor bucura de fiecare, sau fiecare de toți, întrucât în acești toți fiecare dă fiecăruia o bucurie deosebită. Dar și Dumnezeu Se bucură, cum se bucură și persoana umană de iubirea fiecăruia și să-i vadă pe toți cu bucuria înmulțită de iubirea cât mai multora.

Valoarea fiecărei persoane umane stă în capacitatea ei de iubire, deci în iubirea ei care nu se reduce la iubirea altuia, sau a altora. O persoană nu poate fi înlocuită de alta în iubire.

Persoana umană nu e infinită și nemărginită în ființa și în puterea ei, cum e Dumnezeu. Dar e fără sfârșit, întrucât niciodată nu se satură de-a iubi și de-a fi iubită, și niciodată nu e mulțumită cu cât iubește și cu cât e iubită într-un moment, ci are o nemărginire în iubirea dăruită și primită, prin setea ei de-a iubi și de-a fi iubită mereu și tot mai mult. Dumnezeu a făcut pe fiecare cu acest fel de infinitate și nemărginire și Se bucură de aceea de el, putându-i da și putând primi de la el iubirea la infinit, corespunzător iubirii Lui. De aceea a și putut uni în ipostasul Cuvântului firea dumnezeiască cu cea omenească, de aceea S-a și făcut un Om unic.

Nu contează că o persoană e într-un anumit timp păcătoasă. Păcătoșenia nu o privează de valoarea ei unică. Ea e o renunțare voită la iubire, sau o îngustare voită a ei. Dar prin aceasta nu privează firea ei de putința revenirii la iubire sau la toată iubirea cât e pe pământ. E o anormalitate în nepracticarea iubirii. De aceea trebuie ajutată ca să-și facă roditoare valoarea ei pentru alții, sau să-și redescopere valoarea ei prin iubire. De aceea scăparea ei din păcatul neiubirii e o bucurie și pentru alții, căci de iubirea ei reînviată se vor bucura și ei. Și Se va bucura și Dumnezeu.

Nu trecutul păcătos interesează, ci viitorul posibil în comuniune iubitoare. Numai când acest trecut păcătos se perpetuează, el rămâne condamtabil. Altfel se uită. Căci e propriu trecutului să fie uitat, să devină ca un nimic.

Un păcătos care se pocăiește își descoperă această valoare, pe când unul care nu se pocăiește, sau nu se socotește un păcătos, nu-și activează valoarea lui, rămânând sterp, sau făcându-se chiar o piedică în dezvoltarea celorlalți, prin mândria rigidă a egoismului său.

Pocăința sau smerenia deschide pe om lui Dumnezeu și semenilor și comunicarea cu Dumnezeu și cu semenii face să rodească darurile unice cu care este înzestrat, îl face viu.

De aceea, Hristos repetă că Împărăția cerurilor, sau bogăția spirituală a Sa, li se deschide celor smeriți, sau păcătoșilor ce se pocăiesc, care e una cu venirea la smerenie.

Același lucru îl spune Iisus prin pilda despre femeia care, pierzând una dintre cele zece drahme, aprinde lumânarea și o caută prin toată casa până o găsește, iar gășind-o, își cheamă prietenele și le spune: „Bucurați-vă cu mine, căci am găsit drahma pe care o pierdusem” (*Luca 15, 9*). Hristos

Se bucură de regăsirea oricărei persoane pierdute pentru El, dar pierdută prin aceasta și pentru ea însăși, întrucât n-a mai valorificat ceea ce i-a dat El prin creație. Căci fiecare persoană e a Lui, odată ce El a creat-o, dar a fost totodată creată ca să nu se piardă în moarte, sau în sărăcia extremă, ci ca să fie tot mai vie și tot mai fericită prin valorificarea unicității nesfârșite ce i s-a dat în comunicarea deschisă cu El și cu semenii.

Dar Hristos nu Se bucură singur de regăsirea făpturii Sale care s-a pierdut prin păcat sau prin despărțirea egoistă de Dumnezeu și de semenii, ci îi cheamă și pe semenii aceluia care sunt lângă El să se bucure de regăsirea aceluia, de venirea lui în comuniunea cu El și cu aceia care sunt „prieteni și vecinii” Lui (*Luca 15, 6-9*), cum se zice și în *Evanghelia Sfântului Ioan (15, 14-15)*. Dar în mod deosebit se bucură îngerii cu Iisus de întoarcerea unui om păcătos: „Zic vouă, așa se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește” (*Luca 15, 10*).

Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om ca să mântuiască pe fiecare om, iar prin aceasta să-l aducă în comuniune nu numai cu Sine, ci cu cât mai mulți semenii ai lui și cu toți îngerii, ca toți să se bucure de revenirea fiecăruia în comunitatea lor. Căci și pentru aceasta S-a făcut Cuvântul lui Dumnezeu om: ca să adune toate creaturile Sale în Sine și întreolaltă, ca să se mărească astfel bucuria fiecăruia de comuniunea cu toți. Fiecare are o valoare unică, dar pentru toți. Și toți vor să se bucure de activizarea valorii fiecăruia pentru toți.

Aceeași bucurie a lui Iisus de-a se întoarce fiecare persoană de valoare unică la Sine din despărțirea de El, de revenirea ei lângă Tatăl, sau în Împărăția Lui, care este o

adevărată familie, întrucât Împăratul e și Tată, și Fiul Împăratului e și Frate al oamenilor, o prezintă Iisus în pilda „fiului risipitor”.

Dacă în găsirea celui depărtat de Dumnezeu, prin căutarea lui, nu lipsește, cum am văzut, pocăința aceluia (*Luca 15, 10*), în pilda fiului risipitor se pune accentul direct nu pe căutarea celui păcătos de către Dumnezeu, ci pe pocăința lui din propria inițiativă. Dar întrucât aceasta se produce din greutățile trăite de om când s-a depărtat de Dumnezeu, se poate spune că și în producerea ei lucrează într-un fel Dumnezeu. Fiul mai tânăr, mai puțin crescut în înțelepciune, ce se desparte de Dumnezeu, ispitit de o viață ușuratică, nu pleacă cu totul lipsit de dăruirile ce i le-a dat Tatăl ceresc prin creație: „Tată, dă-mi partea ce mi se cuvine din avere” (*Luca 15, 12*). Dar aceste puteri ce țin de firea dată omului de Dumnezeu, se slăbesc, sau se cheltuiesc cu totul prin patimi. De la o vreme nu mai poate suporta sărăcia sufletească în care a ajuns prin ocupațiile lui înjositoare. Păzirea porcilor îl scârbește, roșcovele nu-l mulțumesc. Se gândește în ce bogăție sufletească și în ce ocupații cinstite trăia lângă Dumnezeu. Se hotărăște să se întoarcă și să mărturisească regretul despărțirii de El.

Tatăl îl vede pornit spre El, de departe, și plin de milă îi vine în întâmpinare. Îl sărută, îl îmbracă în haina cea mai de cinste, poruncește să se pregătească un ospăț, în care să se veselească cu toți slujitorii Săi de întoarcerea lui. Tatăl vrea ca toți slujitorii Lui să se bucure cu El de revenirea fiului Său.

Fiul cel mai mare însă, care nu s-a despărțit de Tatăl său, nu înțelege încă această bucurie a Tatălui pentru întoarcerea fiului păcătos. Cei mai mulți dintre oameni n-au crescut

încă până la înțelegerea bucuriei Tatălui ceresc, arătată prin Hristos, Fiul Său, de întoarcerea celor păcătoși. Nu înțelegem ușor cuvântul lui Hristos spus fariseilor ce-I reproșau că stă la masă cu vameșii și cu păcătoșii, că nu cei sănătoși, ci cei bolnavi au trebuință de doctor și că „n-am venit să chem pe drepti, ci pe păcătoși la pocăință” (*Matei 9, 12-13*; cf. *Marcu 2, 17*; *Luca 5, 31-32*), cuvânt în care Iisus Se afirmă iarăși ca Dumnezeu Mântuitorul.

Dar Tatăl, înțelegând și slăbiciunea acestuia, nu-i răspunde cu asprime, ci-i spune prin Hristos, prin care a alergat, trimițându-L ca om, în întâmpinarea celor păcătoși, cu blândețe: „Fiule, tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele, ale tale sunt. Trebuia însă să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat” (*Luca 15, 31-32*).

Acesta-i motivul principal al bucuriei lui Dumnezeu pentru întoarcerea fiului risipitor: că a scăpat de moarte, că intră din nou în comuniunea de iubire cu Dumnezeu și cu semenii lui. Dumnezeu socotește neplăcut nu numai pentru El, ci pentru toți, ieșirea unui om din această comuniune; socotește o mare pagubă că o persoană a fost creată degeaba. Aceasta pricinuieste o împuținare a vieții spirituale și a bucuriei tuturor celor creați de El și chiar a bucuriei Sale, odată ce a binevoit să dea fiecărei persoane importanța de a-I face bucurie unică în felul ei și nesfârșită. Dumnezeu a creat nenumărate persoane omenești ca subiecte ale unei iubiri multiple, de care să se bucure toate și El însuși. El nu Se bucură de aceea de moartea sufletească a niciunei persoane și scăparea ei de moarte e prilej de bucurie și pentru El, și pentru toți oamenii, ba și pentru îngeri. Împărăția cerurilor e bucuria comuniunii și iubirii a cât mai multora.

O pildă în care se arată nu numai iertarea ce-o dă Dumnezeu celor păcătoși, ci se cere și iertarea omului de către om, este cea despre iconomul nedrept. În ea e lăudat acesta când iartă sumele mai mici datorate de subalternii săi Stăpânului, ca să-l ajute și ei când va fi scos din iconomat. Dar prin ea nu se laudă propriu-zis istețimea în asigurarea bunurilor materiale, ci în asigurarea bunurilor spirituale: „Nicio slugă nu poate să slujească la doi stăpâni. Fiindcă sau pe unul va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va ține și pe celălalt îl va disprețui. Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona” (*Luca 16, 13*).

Prin pilda aceasta Iisus vrea să se înțeleagă iertarea greșelilor de către un om semenilor săi, ca să fie ajutat de aceia când Dumnezeu va vrea să-l osândească pentru greșelile lui cu mult mai mari. În ea Iisus expune mai pe larg ceea ce ne învață să spunem în rugăciunea *Tatăl nostru*, în care textul grec, ce ne vorbește de datorii și de iertarea datoriilor altora de către noi, e pus la trecut: „Și ne iartă nouă datoriile noastre, precum și noi am iertat datornicilor noștri” (cf. *Matei 6, 12*).

În Împărăția cerurilor nu pot conviețui în bucuria iubirii cei ce nu s-au iertat unii pe alții. Pe aceia nu-i iartă nici Dumnezeu; sau Dumnezeu nu le poate impune iubirea întreolaltă cu sila. Datoriile altora față de noi sunt relative. Tot ce trebuie să ne dea ei nouă, trebuie să dea lui Dumnezeu. Căci noi suntem de la El. Noi iertăm în fond niște datorii ale lor către Dumnezeu, ca și iconomul nedrept. Și avem noi dreptul să nu le iertăm datoriile, care nu sunt de fapt către noi? Avem chiar datoria să le iertăm, pentru că trebuie să realizăm comuniunea cu ei și să le-o ușurăm pe a lor, care e împiedicată când nu-i iertăm. Și pentru aceasta ne-a

creat Dumnezeu. Dacă nu o realizăm, nu ne realizăm nici pe noi ca oameni și îi împiedicăm și pe ei să se realizeze. Și nu o dată trebuie să iertăm pe semenul nostru, ci mereu, chiar dacă e bine să-l ajutăm într-un mod oarecare să înțeleagă că a greșit și să-și ceară și el iertare, pocăindu-se și smerindu-se spre binele lui. Într-o altă pildă, întreabă Petru pe Iisus: „Doamne, de câte ori va greși față de mine fratele meu și-i voi ierta lui? Oare până de șapte ori? Zis-a lui Iisus: Nu zic ție până de șapte ori, ci până de șaptezeci de ori câte șapte” (*Matei 18, 21-22; cf. Luca 17, 3-4*).

Cum putem aștepta să ne ierte Dumnezeu, Care ne-a dat totul, să ne ierte lipsa de recunoștință, când noi nu iertăm datoria care în fond e către Dumnezeu? Iisus arată, de aceea, într-o pildă, cum Dumnezeu, Care a iertat unuia o mare datorie, iar el nu i-a iertat unui împreună-slujitor o datorie mult mai mică, îl dă „pe mâna chinuitorilor până ce-i va plăti toată datoria” (*Matei 18, 34-35*). Oare, își va mai putea plăti el toată datoria din viața aceasta, mai ales dacă n-a iertat altora cât a trăit? Și dacă nu l-a înmuiat iertarea lui Dumnezeu, se va mai putea înmuiia el ca să ierte pe altul? De aceea bine este să ne grăbim să iertăm datoriile cu mult mai mici ale altora, înainte de-a aștepta iertarea tuturor datoriilor noastre, a datoriilor noastre absolute la sfârșitul vieții.

Astfel, pe lângă pocăință și smerenie, ca îndreptate spre noi, mai avem nevoie de iertarea și mila îndreptate spre alții, ca să intrăm în Împărăția cerurilor. Prin ultimele două imităm pe Hristos. Dar cel ce nu se pocăiește și nu se smerește nu poate nici ierta și nu e capabil nici de milă. Toate patru umanizează persoanele umane și le fac posibilă comuniunea. Toate patru îl apropie pe om prin umanizare

de Dumnezeu. De iertare am vorbit. Mila îl scapă pe om în mod special de rigiditatea preocupării exclusive de sine. Despre ultima vorbește Iisus în special în pilda despre bogatul nemilostiv și săracul Lazăr. Bogatul se veselește în ospete, iar săracul Lazăr, plin de bube, își trăiește singurătatea și foamea la poarta lui. Lazăr e dus după moarte în sânul iubitor al lui Avraam, în cea mai afectuoasă comuniune. Bogatul e dus în singurătatea și în uscăciunea de foc a iadului. Trăind până la moarte în învârtosarea lipsei de milă, nu poate merge, plecând de aici, în Împărăția celor ce și-au înmuiat inima prin milă, pentru comuniune. Chinuit acolo, strigă către Avraam să-l trimită pe Lazăr să-i răcorească limba cu vârful înmuiat al degetului. El suferă de uscăciune, ar dori să scape de ea, dar nu va putea scăpa odată ce s-a obișnuit cu ea. Între oamenii obișnuiți cu comuniunea milei și a iubirii, sau doritori ai ei pe pământ, și cei obișnuiți cu rigiditatea lipsei de milă nu mai poate exista nicio comuniune. E „o prăpastie mare”. Bogatul cere lui Avraam să trimită pe Lazăr înviat pe pământ ca să-i ferească măcar pe frații lui de viața lui greșită. Dar Avraam îi spune: „Dacă [ei] nu ascultă de Moise și de proroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morți” (*Luca 16, 31*).

Iisus pune aceste cuvinte în gura lui Avraam. Își spune prin ele prevestirea că nu vor crede în El, nici după ce va învia El însuși. Cel ce nu vrea să creadă găsește justificări pentru respingerea celor mai sigure evidențe. Mai ales că starea de înviere nu poate fi sesizată fără o treaptă de viață duhovnicească.

Mila, ca o condiție principală pentru intrarea în Împărăția lui Dumnezeu, o expune Iisus mai pe larg în descrierea

Judecății din urmă. În această descriere înșiră categoriile de oameni către care trebuie să ne arătăm în mod deosebit mila. Întâi, spune din nou că Judecătorul va fi El, Fiul Omului. În calitatea de Judecător se va arăta toată slava Lui: „Când va veni Fiul Omului întru slava Sa și toți sfinții îngeri cu El, atunci va șede pe tronul slavei Sale” (*Matei* 25, 31). El va fi Judecătorul universal, va dispune de soarta veșnică a tuturor. Nimeni nu va scăpa de judecata Lui. Atunci se va manifesta puterea Lui necontestată asupra tuturor.

Înainte Lui se vor aduna toate neamurile și cu suprema putere „îi va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre” (*Matei* 25, 32).

El va fi Judecătorul tuturor, pentru că Lui I s-au făcut toate cele bune și cele rele de către oameni. El Și-a însușit cauza tuturor, a suferit cu toți cei ce au suferit, a cerut prin toți aceștia mila altora, S-a bucurat cu ei de mila unora, sau S-a îndurerat de nepăsarea altora. După cum I s-au făcut pe pământ apropiați cei ce au avut milă de El prin cei suferinzi, sau I-au rămas depărtați cei ce n-au avut milă, așa Îi vor fi atunci aproape, la dreapta, prin inima înmuiată de milă, și Îi vor fi departe, prin inima lor împietrită, cei ce n-au comunicat cu oamenii, n-au comunicat cu El, și de aceea vor rămâne în necomunicare cu El și cu oamenii și în viața veșnică viitoare.

Împărăția, sau viața fericită în trăirea în comuniune a dragostei Lui, e ca unda ce curge din El celor ce I s-au deschis prin mila față de cei suferinzi, față de care rămân închiși cei ce nu I s-au deschis prin mila față de aceia. E o Împărăție sau o fericire gătită unora prin preștiință de Tatăl Lui de la întemeierea lumii, când s-a prevăzut întruparea

ca om a Fiului lui Dumnezeu și Tatăl. Sau S-a hotărât să le devină prin aceasta aproape și Tatăl Său: „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți Împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii” (Matei 25, 34).

Numai Fiul Tatălui ceresc, care S-a putut face cu suprema Lui afecțiune filială nu fiul unui om, ci al Omului în general, deci și Frate nu al unui singur om, ci al Omului în general, a putut suferi de foame și de sete cu toți ce au flămânzit și au însetat, S-a simțit străin cu toți străinii, S-a simțit gol cu toți cei goi, L-a durut boala tuturor celor bolnavi, S-a simțit în temniță cu toți cei întemnițați.

Intrucât au fost toți creaturile conștiente ale Sale, Și-a însușit și suferințele lor, ca Fiul sau ca Fratele lor, și S-a bucurat sau S-a întristat de mila sau de lipsa de milă, sau de ajutorul sau neajutorul semenilor Săi.

A fost în toți și în relație pozitivă sau negativă cu toți oamenii. Nu S-a făcut Fiul lui Dumnezeu om ca să ne privească nepăsător.

Omul însuși suferă cu copilul, cu părintele, cu fratele său când sunt flămânzi, goi, prizoniți. Cum n-ar suferi Fiul Omului, care e totodată Fiul lui Dumnezeu, cu toți frații Săi, părinții Săi, fiii Săi? Cum n-ar suferi cu o negrăit mai mare intensitate? În aceasta se arată taina unității neconfundate între persoane. Vaietul copilului ne strânge inima. Poate e mai mare durerea mea decât a lui.

Dar cum e posibil să sufere, odată ce e înviat? Desigur nu e flămând, însetat în trupul Său. Dar nici noi nu suferim cu copilul nostru bolnav durerea bolii în trupul nostru. O suferim în sufletul nostru. Dar așa cum vaietul copilului ne străpunge și inima și ne face să nu ne simțim bine nici în trupul nostru, așa poate să simtă durerile noastre cel mai

bun Frate al nostru în toată Persoana Lui. Cu umanitatea Lui trăiește toate durerile noastre trupești și sufletești și toate bucuriile noastre.

„Adevărat zic vouă: Întrucât nu ați făcut unuia din acești preamici, nici Mie nu Mi-ați făcut” (*Matei 25, 45*).

Trupul lui Hristos nu devine nesimțitor prin înviere, nici nu trăiește numai bucurii, când vede suferind pe frații Săi. Slava Lui nu exclude participarea spirituală la durerile acelora.

De aceea, în caracterul de jertfă în care ni Se dă în Euharistie, trebuie să vedem și participarea Lui la durerile noastre, într-un mod spiritual, dar totuși trăită și în trup.

Oamenii au fost creați prin iubire, spre Împărăția veșnică a iubirii, și Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiul veșnic al Omului ca să-i pregătească spre a se menține veșnic în ea.

Bucuriile, durerile nu-și au originea în trup, ci în relațiile conștiințelor personale, în faptul că persoana nu e fericită, nu trăiește viața întreagă decât în relația cu altă persoană. Numai căderea în păcat, adică în slăbirea relației pozitive între persoane, a adus coruperea trupului și durerile lui. În trupul înviat al lui Hristos, lipsind corupearea, nu va fi nici durerea fizică. Dar mila față de oameni nu poate fi înțeleasă fără un fel de simțire, sau ca o lipsă de bucurie deplină. Sfântul Apostol Pavel spune în sinagoga din Cipru: „David, slujind în vremea sa voii lui Dumnezeu, a adormit și s-a adăugat la părinții săi și a văzut stricăciune; dar Acela pe Care Dumnezeu L-a înviat n-a văzut stricăciune” (*Faptele Apostolilor 13, 36-37*).

Într-o altă pildă (*Matei 20, 1-16*), Iisus aseamănă Împărăția lui Dumnezeu cu o vie, în care lucrătorii pot veni să lucreze la diferite ceasuri ale zilei. Dar și cei ce vin la

sfârșitul zilei (în ceasul al 11-lea, adică la 5 d.a.), primesc aceeași plată. Aceasta înseamnă că și cei ce sunt treziți la simțirea de-a lucra pentru Dumnezeu la sfârșitul vieții pământești, primesc aceeași plată ca și cei ce au lucrat de la începutul vieții. Nu se mai ia în seamă lungimea timpului cât au lucrat pentru Dumnezeu, ci râvna cu care au lucrat, starea în care au ajuns. De aceea se poate ca cei de pe urmă să fie întâi și cei dintâi pe urmă. De aceea se recomandă să nu judece cei ce au fost chemați mai devreme pe cei chemați mai târziu; ca să nu le fie aceasta un motiv de mândrie. Principalul e ca cineva să intre și să rămână cu toată hotărârea în comuniunea cu Dumnezeu și cu ceilalți.

Dar prin aceasta Iisus nu încurajează amânarea voită a întoarcerii la Dumnezeu. Fiecare trebuie să se întoarcă îndată ce s-a simțit chemat de El. Să nu amânăm această întoarcere, pe motiv că mai avem timp până la moarte. Nu știm când vine sfârșitul. Și o amânare poate să ne obișnuiască cu o greutate de-a ne mai schimba și sfârșitul poate să ne găsească între cei ce n-au început să lucreze pentru Împărăția lui Dumnezeu. În acest sens, această Împărăție începe încă de aici: „Astfel, vor fi cei de pe urmă întâi și cei dintâi pe urmă” (*Matei 20, 16*), sau au putut fi mulți chemați în cursul vieții, dar puțini aleși.

Cei ce nu se hotărăsc îndată ce sunt chemați pentru Împărăție, sunt expuși nu numai pericolului învârtosării, ci și pericolului ca sfârșitul să le vină pe neașteptate. Acest sfârșit, deci și Împărăția deplină pentru care nu ne-am pregătit intrând în faza ei pregătitoare de aici, poate veni în orice clipă, sau în clipa pe care nu o putem prevedea, și să ne găsească nepregătiți pentru ea. Aceasta ne-o spune

Iisus prin pilda celor 10 fecioare, dintre care cinci aveau la sfârșit și chemarea, și faptele împlinirii ei, iar alte cinci nu-și procuraseră și faptele prin care puteau aprinde chemarea sau harul ce li s-a dat (*Matei 25, 1-12*): „Drept aceea privegheați, că nu știți ziua, nici ceasul când vine Fiul Omului” (*Matei 25, 13*; cf. *Matei 24, 42*).

Principalul e ca omul să depășească, printr-o trezire reală și definitivă la o viață intensă, o moarte trecută. E mai bună aceasta decât viața nesimțită, sau decât aparența sau viața nedeplin simțită în tot timpul. Acesta e sensul cuvintelor lui Iisus către fariseii care-L criticau că stă cu vameșii și păcătoșii: „Adevărat grăiesc vouă, că vameșii și desfrânatelile merg înaintea voastră în Împărăția lui Dumnezeu” (*Matei 21, 31*). Dacă Dumnezeu nu S-a ferit să Se coboare la starea de om, nu Se ferește să Se coboare nici la vameși și la păcătoși. Principalul este ca omul să se trezească la conștiința de sine.

Cerința de-a priveghea continuu și declarația că cei din urmă vor fi întâi și cei dintâi pe urmă se pot împăca în sensul că mereu trebuie să priveghem, dar în fiecare clipă să ne simțim chemați din nou, cu o putere care ne face să ne simțim chemați în acea clipă pentru prima dată, ca ultimii chemați, și cu sentimentul că poate această clipă e cea din urmă a vieții noastre. Aceasta va întreține în noi și o continuă smerenie. În orice caz, principalul e ca cel ce aude chemarea, și o poate auzi oricând, să o trăiască pe aceasta cu toată seriozitatea.

Aceasta o spune Iisus în pilda despre nunta Fiului de Împărat, sau a unirii Sale depline cu umanitatea, prin întruparea ca om, nuntă care prelungindu-se și la care unii știind că vor fi chemați, refuză chemarea când li se

face (cărturarii și fariseii iudei), alții neașteptându-se să fie chemați și nepregătiți fiind pentru aceasta se duc totuși la nuntă, căutându-și la rezezeală o haină de nuntă, sau pocăindu-se îndată de păcatele lor, iar alții primind chemarea pe neașteptate, vin la Hristos, dar oarecum exterior, fără o pocăință serioasă pentru viața lor de mai înainte. Un astfel de om nu va putea rămâne lângă Hristos, ba va fi alungat în întunericul cel mai din afară pentru că a stat nesimțitor lângă Hristos (*Matei 22, 1-14*). De aceea, cu altă ocazie, Iisus nu spune în general că cei din urmă vor fi întâi, ci numai că „mulți din cei dintâi vor fi pe urmă și din cei de pe urmă vor fi întâi” (*Marcu 10, 31*).

Împărăția lui Hristos e ca o nuntă la care se veselesc toți cei ce s-au pregătit fie și numai în clipa chemării la căsătoria Fiului lui Dumnezeu cu firea comună tuturor, înruindu-Se cu noi.

Când Iisus vorbește de Împărăția Sa ca de o vie, via poate să însemne și Împărăția în care lucrează oamenii în cursul istoriei, dar înseamnă și Împărăția din timpul vieții mele. Eu în aceasta trebuie să lucrez, fie începând de la începutul vieții mele, fie spre sfârșitul ei, dacă în sensul dintâi sfârșitul ei e probabil să întârzie, poate destul de mult, iar în sensul din urmă se poate să vină în orice clipă. Și aceasta mă interesează pentru mântuirea mea.

Dar aceasta nu exclude un interes al meu pentru menținerea Împărăției lui Dumnezeu, sau a fazei pregătitoare a aceleia în cursul întregii istorii și deci o voință de-a contribui prin lucrarea mea și pentru Împărăția lui Dumnezeu în acest sens, lăsând celor viitori o pildă, un îndemn și o încurajare pentru lucrarea lor.

Dumnezeu a creat lumea ca să fie o Împărăție a Lui. Când ea a căzut la starea unor împărății lumești, ce nu se pregătesc pentru veșnica Împărăție a lui Dumnezeu, El a trimis pe Fiul Său ca să întemeieze din nou Împărăția lui Dumnezeu și să dea oamenilor puterea să lucreze pentru a transforma viața lor într-o astfel de Împărăție, sau într-o fază pregătitoare a Împărăției fericite viitoare. Acesta e sensul istoriei. Și toți trebuie să ne angajăm în lucrarea menținerii și înaintării omenirii în lucrarea pentru pregătirea Împărăției cerurilor. Sfârșitul istoriei va veni după ce toți oamenii meniți să vină la existență vor fi intrat sau nu în această Împărăție pregătitoare a celei cerești, pentru a trece în aceea, aducând fiecare generație aportul ei în pregătirea aceleia, ajutată și de contribuția ce-au adus-o generațiile anterioare.

Hristos are un interes și pentru Împărăție în sensul în care cere contribuția întregii omeniri până la sfârșitul istoriei. Și vorbește și despre acest sens al ei, care își are sfârșitul odată cu sfârșitul lumii și cu venirea Fiului Omului la Judecata finală, cerând și pentru ea interesul oamenilor, fără să excludă interesul lor pentru sfârșitul vieții lor personale. Interesul pentru sfârșitul personal, care poate veni în orice clipă, i-l cere Iisus omului când Îl prezintă pe Dumnezeu spunând bogatului fericit de bogățiile adunate: „Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău și cele ce ai pregătit ale cui vor fi?” (*Luca 12, 20*).

Interesul omului pentru sfârșitul lumii, deci pentru o contribuție la dezvoltarea Împărăției lui Dumnezeu în istorie spre Împărăția veșnică din ceruri, îl prezintă Hristos de asemenea de multe ori. Căci dacă nu va fi o Împărăție a

lui Dumnezeu pentru mulți oameni ce vor apărea în cursul timpului, acea Împărăție nu va fi pentru niciunul.

Pentru sfârșitul lumii și pentru a doua venire a Sa, Iisus dă mai multe semne ale timpului. Dar despre însăși venirea Sa spune că „de ziua aceea și de ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl” (*Matei* 24, 36). Poate nu știe nici Fiul, în sensul că Fiul ca om nu vrea să Se comunice sau să Se dăruiască precum o stare spirituală oamenilor, în sensul că ei, uniți cu El, pot fi siguri când va fi sfârșitul. Aceștia trebuie să fie oricând pregătiți. Venirea Lui va fi pe neașteptate, ca un fulger, ca să nu le dea niciun pic de timp care să-i silească să se pregătească prin semne sigure, anticipate, ale venirii Lui: „Căci precum fulgerul iese de la răsărit și se arată până la apus, așa va fi și venirea Fiului Omului” (*Matei* 24, 27).

Imediat înainte de aceea, „soarele se va întuneca și luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cădea din cer și puterile cerurilor se vor zgudui. Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului și vor plânge toate neamurile pământului și vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului cu putere și cu slavă multă. Și va trimite pe îngerii Săi, cu sunet mare de trâmbiță, și vor aduna pe cei aleși ai Lui din cele patru vânturi, de la marginile cerurilor până la celelalte margini” (*Matei* 24, 29-31).

Dar înainte de apariția semnului Fiului Omului, sau a crucii, care va face să plângă neamurile și va face să se întunece soarele și luna și să cadă stelele, și va preceda venirea Lui ca o altă lumină, nu vor putea ști oamenii în mod sigur din semnele premergătoare că El va veni, chiar de va fi „o strâmtorare mare, cum n-a fost de la începutul lumii până acum și nici nu va mai fi”, ale cărei zile „dacă nu s-ar fi

scurtat, n-ar mai scăpa niciun trup" (*Matei 24, 21-22*). Căci în acele semne va fi un amestec de multă credință și fărădelege. Pe de o parte „se va propovădui Evanghelia la toate neamurile" (cf. *Matei 24, 14*), pe de alta „urâciunea pustirii" va sta în locul cel sfânt (*Matei 24, 15*) și „din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci" (*Matei 24, 12*). Vor fi trimiși proroci și înțelepți, dar mulți dintre ei vor fi uciși și răstigniți; se va auzi de „războaie și de zvonuri de războaie [...], se va ridica neam peste neam și împărăție peste împărăție și vor fi foamete și ciumă [sau fel de fel de boli molipsitoare] și cutremure mari pe alocuri", credincioșii în Hristos vor fi urâți de toate neamurile, iar oamenii se vor urî unii pe alții (*Matei 24, 6* și urm.).

„Și mulți proroci mincinoși se vor scula" (*Matei 24, 11*) și „hristoși mincinoși [...] și vor da semne mari și chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu putință, și pe cei aleși" (*Matei 24, 24*).

Ambiguitatea va fi așa de mare, că puțini își vor da seama din ele că se apropie venirea Fiului Omului. „Căci precum în zilele acelea dinainte de potop, oamenii mâncău și beau, se însurau și se măritau, până în ziua când a intrat Noe în corabie, și n-au știut până ce a venit potopul și i-a luat pe toți, la fel va fi și venirea Fiului Omului" (*Matei 24, 38-39*).

Ambiguitatea aceasta va fi însoțită de o înfruntare extremă la sfârșitul istoriei, adusă de faptul că omenirea va fi progresat în cunoașterea cosmosului dar și în folosirea tehnică a lui, sau de faptul că această cunoaștere va fi folosită nu numai spre cunoașterea măreției lui Dumnezeu și îmbogățirea spirituală reciprocă, ci și spre sporirea necredinței, datorită mândriei produse de progresul cunoașterii

și stăpânirii tehnice a cosmosului, ca și a urii dintre popoare și a dezbinării prin concepțiile opuse ale lor. Mai ales lipsa credinței în Hristos, înmulțind răul, va face omenirea să pună în slujba lui tehnica promovată de progresul în cunoaștere.

Dumnezeu îngăduie prelungirea vremii pentru creșterea spirituală a oamenilor, pentru sporirea lor în credință și iubire între cât mai mulți și pentru pregătirea Împărăției universale a lui Dumnezeu. Dar această prelungire a istoriei omenesti poate pricinui și o sporire a omenirii în rău. Și în amândouă sensurile această prelungire a istoriei și a progresului omenirii în ea poate pregăti lumea pentru sfârșit. Și fiecare om poate aduce o contribuție la această înaintare a lumii întregi spre sfârșitul ei în Împărăția cerurilor, sau în iadul veșnic. De aceea, trebuie să aibă conștiința despre răspunderea lui pentru contribuția ce o poate aduce prin viața, prin gândirea și acțiunea lui la progresul omenirii spre Împărăția veșnică, lucrând pentru pregătirea ei de aici, sau spre iadul veșnic și, ca urmare, să se silească să aducă o contribuție la bine. Căci o contribuție în bine sau în rău e inevitabilă, dat fiind că nicio viață omenească nu se trăiește fără influența asupra altora în bine sau în rău. Chiar pustnicii au una.

E de remarcat că progresul în rău va face să apară spre sfârșit hristoși mincinoși și proroci mincinoși, (filosofi panteiști), care le pregătesc primilor apariția și-i susțin când apar. Și cum Hristos Cel adevărat a fost Dumnezeu întrupat ca om, hristoșii mincinoși se vor da sau vor fi dați ca dumnezei, fără să fie de fapt, negând existența lui Dumnezeu. Și așa cum Hristos Cel adevărat a fost dat la moarte de cei ce au negat dumnezeirea Lui, așa acei hristoși

mincinoși și susținătorii lor vor prigoni până la moarte pe cei ce vor crede în Hristos, adevăratul Dumnezeu.

Hristos Cel adevărat și credincioșii Lui nu dau la moarte pe aderenții hristoșilor mincinoși, dar susținătorii acelora L-au dat pe Hristos Cel adevărat și-i vor da la moarte pe credincioșii în El. Hristos Cel adevărat și credincioșii Lui primesc crucea, hristoșii mincinoși și aderenții lor impun crucea, nu o primesc sau răd de ea.

Hristos e pricina luptei în toată istoria. Chiar prin susținerea unor hristoși mincinoși este negat Hristos Dumnezeu, înlocuindu-se cu un paleativ mincinos. Și, prin impunerea crucii, hristoșii mincinoși și aderenții lor cred că pot desființa puterea lui Hristos Cel adevărat și credința în El. Dar tocmai prin primirea ei a învins Hristos și vor învinge credincioșii Lui.

Acesta e paradoxul crucii. Ea, care pare nebunie, sau este spre sminteala necredincioșilor, „este puterea lui Dumnezeu” (1 Corinteni 1, 18). Căci în ea se arată răbdarea iubirii lui Dumnezeu chiar pentru cei ce Îl urăsc.

Așa cum am mai spus, crucea lui Hristos a apărut din întâlnirea iubirii lui Dumnezeu făcut om, cu ura oamenilor. Așa va apărea și crucea creștinilor de la sfârșitul istoriei, creștinii de care Hristos a spus că vor fi urâți cum a fost urât și El, din această întâlnire a iubirii lor cu ura celor răi.

Dar întrucât, conform spusei lui Hristos, prigoana credincioșilor dinaintea sfârșitului va fi însoțită sau urmată de mari dezordini în natură, faptul acesta face verosimil că atât aceste prigoane, cât și dezordinile din natură, vor fi ajutate de știința avansată și de tehnica rezultată din ea.

Dar aceasta nu înseamnă că însăși știința și tehnica produc prigoana credincioșilor și dezordinea din natură și

sunt vinovate de sfârșitul istoriei. Ci, numai reaua interpretare a științei și a tehnicii, care a promovat mândria oamenilor că dincolo de natură nu mai e nimic și ei o pot folosi cum voiesc, mândrie care susține și necredința în Hristos.

Această rea interpretare a științei avansate și putința folosirii tehnicii rezultate din ea în mod distrugător pentru natură și pentru oameni, ceea ce face istoria imposibilă, e mai degrabă semnul unei limitări a cunoașterii la natura materială, a pierderii din orizontul ei a tainei persoanei și a faptului că natura, care poate fi făcută de om obiect, trebuie să fie cu mult mai deplin obiectul unei existențe personale superioare, odată ce pentru om e numai un obiect limitat, în care el lucrează mai mult distrugător decât creator. Aceasta e o cunoștință a binelui și a răului, nu o cunoștință prin care omul poate să progreseze numai în bine. Aceasta vine din faptul că oamenii, necunoscând valoarea persoanei umane și pe Dumnezeu Cel personal care a creat-o spre a spori comuniunea iubitoare între persoanele umane, folosesc cunoașterea naturii ca mijloc de putere a unora împotriva altora. Cunoașterea ei este un bine, dar greșita folosire a ei, sau necompletarea ei cu cunoașterea tainei lui Dumnezeu, fără de care originea naturii nu poate fi deplin înțeleasă, și a persoanei umane, fără de care nu poate fi înțeles rostul naturii, face ca natura însăși să rămână incomplet înțeleasă.

Aceasta va face să se activeze răul în vremea dinaintea sfârșitului nu numai în prigonirea creștinilor, ci și în relația între oamenii și popoarele înseși.

Dar neînțelegerea valorii persoanei umane și sporita activare a răului între oameni și popoare e pricinuită în mare parte de nerecunoașterea lui Hristos, în care valoarea

omului s-a revelat în modul cel mai înalt, ca Dumnezeu făcut om, deci a lui Dumnezeu ca existență personală iubitoare supremă a umanității. Sau răul sporit în oameni prin mândria cunoașterii susține el însuși necredința în Hristos și în Dumnezeul iubitor al Treimii.

Dacă Hristos a fost răstignit de cărturarii iudei din pretenția că ei știu bine Legea și că Hristos nu corespunde ei, dar de fapt din neînțelegerea adevărată a Legii, tot așa nerecunoașterea Lui și persecuția credinței în El spre sfârșitul istoriei va rezulta din pretenția multora că cunosc toată realitatea, reducând-o exclusiv la niște legi materiale, dar în fapt nu o cunosc decât unilateral și de aceea interpretează realitatea greșit și îngust. Precum cărturarii Legii, în loc să știe din mai multa cunoaștere a Legii că ea îndrumă spre înțelegerea înălțimii spre care e chemat să ajungă omul și că voința lui Dumnezeu este de a-l ajuta în aceasta prin întruparea Fiului Său conform prevestirii prorocilor, au socotit că Legea nu permite să se tindă la nimic deasupra literei ei, tot așa mulți dintre cărturarii științelor naturii, în loc să-și dea seama, din cunoașterea forțelor complexe ale unei naturi de necuprins de om, despre măreția și înțelepciunea unui Creator al ei, iubitor al omului până la coborârea la el a Fiului Său pentru veci, socotesc că natura aceasta nu permite nimic mai presus de ea, uitând că chiar ei, în calitate de cunoscători ai naturii, nu pot fi cunoscuți, deci sunt într-un fel mai presus de ea.

Că Hristos nu oprește pe oameni de a-și activa toate dăruirile cu care sunt înzestrați de-a crește în cunoașterea lui Dumnezeu și în viața de comuniune iubitoare, echivalentă cu Împărăția Lui, deci și darurile cunoașterii naturii în acest scop, o arată în pilda talanților (*Matei 25, 14-30*).

În ea se judecă contribuția omului nu după timpul cât a lucrat pentru Împărăția lui Dumnezeu, cât după silința cu care a lucrat, sau după măsura în care a activat darurile primite de la Dumnezeu pentru acea Împărăție. Și Dumnezeu dăruind unora mai multe daruri decât altora, n-a făcut nedreptate, ci a făcut aceasta prevăzând că unii vor pune mai multe daruri în lucrare. Și de fapt cei ce au mai multe daruri sunt mai râvnitori în punerea lor în lucrare, fără să putem spune că darurile mai multe îi fac mai râvnitori, ci invers, că preștiința lui Dumnezeu despre râvna lor mai mare, L-a făcut să le dea mai multe daruri. E aici marea taină a raportului între darul lui Dumnezeu și voia omului de a-l activa.

Cel ce a primit daruri mai multe, are și o răspundere mai mare pentru sine și pentru semenii săi și pune și mai multă osteneală în activarea lor, susținută de mai marea grijă nu numai pentru sine, ci și pentru aceia. Căci, după Sfântul Vasile cel Mare, orice dar e dat cuiva nu numai pentru el, ci și pentru alții. Cei cu mai puține daruri ar putea câștiga și ei din bogăția altora, dacă s-ar deschide lor fără invidie, iar conștiința celor cu daruri mai multe că darurile lor sunt și spre folosul altora, i-ar feri de închiderea cu mândrie în ei înșiși. Iar lipsa de mândrie a acestora și de invidie a celorlalți poate micșora inegalitatea bucuriei tuturor de darurile inegale date lor de Dumnezeu. Cel cu daruri mai mari nu se simte mai sus decât cel cu daruri mai mici, căci se simte îndatorat de Dumnezeu să-i slujească acestuia mai mult. Nici cel cu mai puține daruri nu se simte mai jos decât cel dintâi, căci simte slujirea celui cu daruri mai mari, dar pe de altă parte îl prețuiește pe acela pentru slujirea lui.

Între membrii Împărăției cerurilor va fi o continuă întrecere în a se cinști unii pe alții. Aceasta o arată Iisus cu ocazia cererii mamei fiilor lui Zevedei, Apostolii Ioan și Iacov, de-a ședea în Împărăția cerurilor unul de-a dreapta și altul de-a stânga Lui: „Știți că cei ce se socotesc cârmuitori ai neamurilor domnesc peste ele și cei mari le stăpânesc, dar între voi nu trebuie să fie așa, ci cel ce va vrea să fie mai mare între voi, să fie slujitorul vostru. [...] După cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți” (*Matei* 20, 25-28; *Marcu* 10, 42-45).

Cu cât slujește cineva mai mult, cu atât are mai multă satisfacție și cu atât e cinstit mai mult de cei slujiți. Dar și cei slujiți sunt cinșiți de cei ce-i slujesc.

Dar și Dumnezeu însuși Se bucură să vadă pe cei creați de El cu diferite daruri aducându-I, prin unirea cu El, darurile Sale înmulțite, dar rămânând ale lor. E o cinste ce-i dă omului ca să se bucure să-și vadă darurile date lui de El, înmulțite de om. Dumnezeu vrea creatura Sa conștientă crescută spiritual prin eforturile ei și așa să vadă bogăția spirituală a Împărăției plină de bunătățile Sale, îmbogățită și de eforturile oamenilor.

De aceea Dumnezeu Se supără pe cel care, neavând decât un singur dar, se lenevește să-l înmulțească. Și de fapt se pot afla printre oameni și mai ales printre cei cu foarte puține daruri, unii cu totul leneși. Prin pilda aceasta Hristos osândește această lene. Nu trebuie să rămânem numai cu ceea ce ne-a dat Dumnezeu, neînmulțit de noi. De aceea spune celui ce, având un singur talant, era îngrijorat, temându-se să nu-l piardă: „Slugă vicleană și leneșă [...] se

cuvenea deci ca tu să pui banii mei la zarafi, și eu, venind, aș fi luat ce este al meu cu dobândă” (*Matei 25, 26-27*).

Dumnezeu n-a făcut pe om ca pe o existență pasivă. Puterea Lui se arată și în faptul că l-a făcut pe om activ, deci capabil de-a înmulți darurile Sale. Nu El crește prin aceasta, odată ce e infinit. Dar infinitatea Lui nu e un zid care oprește înmulțirea darurilor date de El. Cel ce nu înmulțește darul său, datorită lenei, pierde și darul primit, căzând într-o totală neputință, în moarte sufletească, mai mult într-o arătare de om, chinuită totuși. Dar însăși lenea de care s-a făcut vinovat îl ține în această stare. E ca un smochin conștient, care, neaducând rod, nu bucură nici pe alții, nici pe stăpânul care l-a plantat, nici pe sine, existând degeaba, sau existând mai mult la aparență. Căci cine nu bucură pe nimeni, nu se bucură nici pe sine. Cel lipsit de răspunderea de a face ceva pentru cineva, e aproape lipsit de conștiință. Acesta e sensul osândirii smochinului neroditor de către Iisus (*Matei 21, 19-20*). Principalul e ca omul să redevină persoană, adică conștient de responsabilitatea lui pentru ceilalți, de valoarea lui și a lor, ca și de responsabilitatea sa în fața lui Dumnezeu pentru sine și pentru ceilalți, pentru a putea trăi în comuniune sinceră cu El și cu semenii săi și în bucurie nesfârșită de ea.

AFIRMAREA DE CĂTRE IISUS
A UNITĂȚII SALE DE FIINȚĂ CU TATĂL,
ODATĂ CU DEOSEBIREA PERSONALĂ,
ÎN DIALOGUL POLEMIC CU CĂRTURARI
ȘI FARISEII, PRICINĂ A RĂSTIGNIRII SALE.
LEGĂTURA DINTRE MOARTEA LUI HRISTOS
PENTRU OAMENI, ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR
ȘI SFÂRȘITUL LUMII ACESTEIA

Am văzut că prezicerile lui Iisus despre sfârșitul lumii și despre reparația Lui în lumină includ și prezicerile despre persecuțiile ce le vor avea de suferit înainte de aceea cei ce vor crede în El.

În chip semnificativ, Iisus pune uneori într-o legătură și prezicerile despre pătimirea și Învierea Sa cu prezicerea dezordinilor lumii spre sfârșitul ei și cu prigonirile celor ce vor crede în El înainte de reparația Lui întru slavă. Aceasta ne dă să înțelegem că istoria Împărăției Lui de pe pământ imită viața Lui de pe pământ până la Înviere, sau că Hristos însuși e prezent în ea. Poate de aceea, așa cum pe măsură ce se apropie de pătimirea Sa și prin ea de Învierea Sa, Iisus vorbește și de sfârșitul dureros și de unitatea Sa cu Tatăl, la fel promite celor ce vor crede în El la sfârșitul istoriei că vor

deveni tot mai aproape de El și deci de Tatăl sau de Împărăția Lui pământească tot mai apropiată de forma ei din viața viitoare. De fapt, în istoria Împărăției Lui pământești Își continuă El însuși viața Lui unită cu a celor ce cred în El, și în suferințele membrilor ei dinainte de sfârșitul lumii Își retrăiește și El pătimirea Lui.

Cu deosebită insistență vorbește Iisus despre pătimirea Sa personală, urmată de Învierea Sa. Vorbirea despre aceasta e redată continuu mai mult în Evangheliile sinoptice, câtă vreme despre unitatea Sa cu Tatăl, vorbește în Evanghelia Sfântului Ioan, în ultimele zile și ceasuri trăite în Ierusalim.

În general, îmbinând vorbirea despre pătimirea Sa cu cea despre sfârșitul lumii și despre a doua venire a Sa, din aceasta din urmă nu lipsește amintirea pătimirii Sale de pe pământ.

Astfel, în Evanghelia Sfântului Luca, spune pe drumul către Ierusalim, înainte de Paștile iudeilor: „După cum fulgerul, fulgerând dintr-o parte de sub cer, luminează până la cealaltă parte de sub cer, așa va fi și Fiul Omului în ziua Sa. Dar mai întâi El trebuie să sufere multe și să fie lepădat de neamul acesta” (Luca 17, 24-25). El va suferi personal peste câteva zile în Ierusalim și nu cu mult înainte de sfârșitul Ierusalimului. Dar va suferi în cei ce cred în El și înainte de sfârșitul lumii. Sfârșitul lumii, ca și sfârșitul Ierusalimului, vor veni ca o pedeapsă pentru că Ierusalimul L-a răstignit pe Domnul lui și pentru că lumea s-a lepădat de El, prezent în credințioșii Lui.

Aceasta înseamnă că dacă n-ar fi pătimirea, urmată de Învierea Lui în Ierusalim, nu s-ar întemeia pe pământ Împărăția Lui și nu s-ar produce sfârșitul lumii, cu suferințele

premergătoare ale celor ce vor crede în El, și a doua Lui venire într-o slavă, după ce El însuși a suferit cu cei ce au crezut în El.

Crucea Lui personală e mijlocul prin care va trece la învierea personală, dar și la întemeierea Bisericii. Dar tot ea va fi mijlocul de înviere sufletească a celor ce vor crede în El și de trecere la învierea cu trupul a celor de la sfârșitul istoriei, împreună cu a celor ce au murit mai înainte, suportând crucea pentru El, cruce pe care a purtat-o și o va purta în gradul cel mai accentuat în ei El însuși.

Despre importanța morții Lui în istoria Bisericii, pe care Tatăl însuși a voit-o și o vrea continuu să fie o vie roditoare pentru El, vorbește Iisus și în parabola despre lucrătorii cei răi, după intrarea în Ierusalim, aceasta fiind iarăși o prevestire a pătimirii Sale. În această vie, care a fost sădită în poporul iudaic, și în care a lucrat Cuvântul neîntrupat pentru a o spori, sau pentru a o face lărgită în toată lumea, a trimis Dumnezeu în multe rânduri slujitori sau proroci, ca să ia rodul lucrării lor. Dar, pe unii, conducătorii iudei i-au bătut, pe alții i-au omorât. La urmă a trimis Dumnezeu pe însuși Fiul Său, crezând că se vor rușina de El. „Dar lucrătorii viei, văzând pe fiul, au zis între ei: Acesta este moștenitorul; veniți să-l omorâm și să avem noi moștenirea lui. Și, punând mâna pe el, l-au scos afară din vie și l-au ucis” (*Matei 21, 38-39*). Dar prin aceasta n-au scos via de sub stăpânirea lui Dumnezeu, ci Acela „pe acești răi, cu rău îi va pierde, iar via o va da altor lucrători, care vor da roadele la timpul lor” (*Matei 21, 41*).

Răstignirea Fiului lui Dumnezeu se face astfel pricina întemeierii Bisericii, care slujește cu adevărat lui Dumnezeu.

Fiul lui Dumnezeu ca piatră de nefărâmat, disprețuită de cei chemați mai înainte să fie ziditori ai Împărăției Sale, S-a făcut, spune mai departe Iisus, piatra cea din capul unghiului a Împărăției lui Dumnezeu celei împlinite. Și vorbind mai departe iudeilor, cu curaj, despre moartea la care Îl vor supune, le spune: „De aceea, vă spun că Împărăția lui Dumnezeu se va lua de la voi și se va da neamului care va face roadele ei. Cine va cădea pe piatra aceasta se va sfărâma, iar pe cine va cădea, îl va strivi. Iar arhierii și fariiseii, ascultând pildele Lui, au înțeles că despre ei vorbește. Și căutând să-L prindă, s-au temut de popor, pentru că [acesta] Îl socotea proroc” (Matei 21, 43-46).

Un Dumnezeu care nu e crezut că are un Fiu și că Împărăția Lui e și Împărăția Fiului Lui, Se supără pe cei ce cugetă astfel, căci nu Se recunoaște în ceea ce cugetă ei despre El. Iar Fiul lui Dumnezeu făcut om, și ca atare devenit piatra din capul unghiului a Împărăției Sale, va sfărâma pe cei ce încearcă să o sfărâme pe ea, făcând-o aceasta mai înainte cu El.

Fiul lui Dumnezeu Se face temelia Împărăției Sale împlinite, după ce ea a fost golită de cei cărora li s-a dat ca arvună și făgăduință prin patriarhi și proroci.

Fiul lui Dumnezeu întrupat ca om S-a făcut piatra de temelie a Împărăției Sale împlinite, pentru că, primind moartea ca ultimă treaptă a răului, a învins-o, sau pentru că prin jertfa Sa din iubire a câștigat alți membri prin credința lor în El ca Fiul Tatălui făcut om, și prin împlinirea voii Lui în săvârșirea binelui pentru ei până la jertfa pe cruce.

Dar Iisus începuse să prezică moartea Sa Apostolilor Săi tot mai insistent, pentru pregătirea lor, ca să nu se smintească când ea se va produce, încă de mai înainte, pe

măsură ce, făcându-se cunoscută critica Lui împotriva formalismului și fățarniciei conducătorilor iudeilor, se aprindea tot mai mult ura lor împotriva Lui. Pe de altă parte, Se ferea să primească această moarte înainte de-a preda ucenicilor Săi toată învățătura Sa.

Așa, în toamna dinainte de Paștile iudeilor, când „frații” Lui (adică rudeniile Lui; Ioan știa că nu puteau fi nici fii ai Maicii Lui, nici ai lui Iosif din altă căsătorie, odată ce Domnul Hristos îi încredințase lui pe Maica Sa, sub cruce, *Ioan 19, 26-27*), Îl îndemneau să meargă la Ierusalim, la sărbătoarea corturilor, care cădea anul acela la 22 septembrie¹¹, ca să arate mai pe față uceniciilor Săi puterea Lui, a refuzat să Se ducă în mod arătat, pentru că, știind că iudeii „căutau să-L ucidă”, nu voia ca aceasta să se producă înainte de a-Și fi terminat propovăduirea învățăturii Sale și de a-i fi convins pe ucenicii Săi despre dumnezeirea Sa. „Vremea Mea încă n-a sosit” (*Ioan 7, 6*), le-a spus acestora. El știa că conducătorii iudeilor Îl urăsc, pentru că vorbește pe față despre răutatea lor: „Pe voi lumea nu poate să vă urască, dar pe Mine Mă urăște, pentru că Eu mărturisesc despre ea că lucrurile ei sunt rele” (*Ioan 7, 7*). Nu putea întemeia Împărăția iubirii fără să osândească pe cei ce nu credeau în Dumnezeu care din iubire a trimis pe însuși Fiul Său în lume în acest scop. Aceasta Îi aducea inevitabil ura lor, și a celor asemenea lor, și moartea. Astfel, omorârea Lui din partea lor din pricina iubirii propovăduite de El era condiția neapărată pentru întemeierea Împărăției lui Dumnezeu, căci prin ea adeverea cu fapta voința Lui de-a merge din iubire pentru oameni până la moarte.

¹¹ Vezi E. BOUGAUD, *Viața lui Iisus Hristos*, trad. rom. de C. Ceruleanu, vol. II, p. 302.

Mergând totuși la Ierusalim, fără să facă mai înainte cunoscută acolo venirea Lui, la jumătatea praznicului, a vorbit totuși în templu, despre dumnezeirea Sa. Cei ce voiau să-L ucidă căutau și ei să câștige de la El, din cuvintele Lui, noi temeieri pentru această ucidere a Lui, deși unii din mulțime țineau la El. Când, auzind pe unii mirându-se „cum știe Acesta carte, fără să fi învățat; [...] Iisus le-a răspuns: Învățătura Mea nu este a Mea, ci a Celui ce M-a trimis” (*Ioan 7, 15-16*), deci a afirmat unitatea Lui cu Dumnezeu-Tatăl, conducătorii iudeilor au găsit și în aceasta motiv pentru ura lor, învinuindu-L că prin aceasta calcă Legea. Iisus le-a răspuns că ei nu țin cu adevărat Legea lui Moise, odată ce caută să-L ucidă, pentru că și Legea lui Moise vrea să-i conducă spre El, iar El nu face decât să le arate acest înțeles al Legii: „Oare nu Moise v-a dat Legea? Și nimeni dintre voi nu ține Legea. De ce căutați să Mă ucideți?” (*Ioan 7, 19*).

Deși prevedea că va fi ucis, pentru că aducea această adevărată interpretare a Legii, Iisus continua totuși să o susțină. Și le reproșa lor că practică legea tăierii împrejur sâmbăta, deși nu e prevăzută în Lege, ci e un obicei al părinților lor, din ideea că prin ea se va folosi noul-născut. Pe de altă parte, contrazicându-se, îi reproșau Lui că vindeca un bolnav sâmbăta, ceea ce e cu mult mai conform cu spiritul Legii, care urmărește binele omului (*Ioan 7, 22-23*).

Unii locuitori din Ierusalim, neputând să nu recunoască justetea acestor cuvinte, pe de altă parte mirându-se de faptul că, deși erau potrivnice interpretării formaliste a Legii, căpeteniile lor nu-L ucid, se întrebau: „Nu cumva căpeteniile au cunoscut că Acesta este Hristos?” (*Ioan 7, 26*). Dar mai aveau și ei o îndoială prin faptul că pe Acesta Îl știu de

unde este, însă de Hristos când va veni, nu va ști nimeni de unde este (*Ioan 7, 27*). Ei își închipuiau că Mesia va apărea în chip misterios, fără a I se cunoaște originea. Uitaseră de pro-rocia lui Isaia: „Iată, Fecioara va lua în pân-tece și va naște fiu și vor chema numele lui: Emanuel” (*Isaia 7, 14*).

Acestei îndoieli a lor, Iisus îi răspunde cu glas tare în templu, că e adevărat că Îl știu și de unde este, dar El este totodată trimis de Cel pe care numai El Îl știe, pe când ei nu-L știu. Căci „Eu n-am venit de la Mine, dar adevărat este Cel ce M-a trimis pe Mine și pe Care voi nu-L știți. Eu Îl știu pe El, căci de la El sunt și El M-a trimis pe Mine” (*Ioan 7, 28-29*). Era o afirmare directă a Sa ca Dumnezeu, dar născut și ca Om. El știa sigur că e Dumnezeu de la Cel ce L-a trimis și Care nu mințea, căci e Dumnezeu Cel adevărat. Și o afirma cu îndrăzneală, deși știa că aceasta Îi va aduce moartea din partea celor ce nu voiau să-L creadă ca atare. Unea prezicerea pătimirii Sale cu afirmarea Sa ca Dumnezeu, sau știa dinainte că afirmarea dumnezeirii Sale și voința întemeierii Împărăției lui Dumnezeu Îi vor aduce pătimirea și răstignirea Sa. Aceasta n-o puteau înțelege iudeii. Dacă e Dumnezeu, va face minuni, nu va suporta moartea.

„Dar mulți din mulțime au crezut în El și ziceau: Hristosul, când va veni, va face El minuni mai multe decât a făcut Acesta?” (*Ioan 7, 31*).

Aceasta i-a înfuriat și mai mult pe arhierei și farisei și au trimis „slujitori ca să-L prindă” (*Ioan 7, 32*). „Dar nimeni n-a pus mâna pe El, pentru că nu venise încă ceasul Lui” (*Ioan 7, 30*). Nu-Și terminase încă lucrarea necesară întemeierii Împărăției lui Dumnezeu.

Știind însă că pătimirea și moartea îi vor veni curând, dar aceasta va însemna și plecarea Lui la Tatăl, le-a zis

cărturarilor și fariseilor: „Puțin timp mai sunt cu voi și Mă duc la Cel ce M-a trimis. Mă veți căuta și nu Mă veți găsi; și unde sunt Eu, voi nu puteți veni” (*Matei 7, 33-34*). Își afirma și prin aceasta dumnezeirea Sa, înălțarea la Tatăl de unde S-a coborât, chiar prin pătimirea și moartea Sa, și conducerea de acolo a Împărăției cerești a celor ce vor crede în El, până ce-i va înălța și pe ei la sfârșitul lumii prin prigonirile lor.

Iudeii, necrezând că e și Dumnezeu, nu înțelegeau acest cuvânt și se întrebau: „Unde are să Se ducă Acesta, ca noi să nu-L putem găsi? Nu cumva va merge la cei împrăștiați printre elini și va învăța pe elini? Ce înseamnă acest cuvânt pe care l-a spus: Mă veți căuta și nu Mă veți găsi și unde sunt Eu, voi nu puteți veni?” (*Ioan 7, 35-36*). Iisus declara moartea acceptată de El ca mijloc spre unirea cu Tatăl prin înviere, ceea ce iudeii nu înțelegeau.

Dar conducătorilor ce nu credeau în dumnezeirea Lui, El le spunea prin aceasta că nu vor putea veni la El, Cel înviat.

Dar El o afirma și direct aceasta, strigând și în ziua de pe urmă a praznicului: „Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea. Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura, râuri de apă vie vor curge din pântecul lui” (*Ioan 7, 37-38*). Afirmând și mai direct dumnezeirea Sa, se folosea de chipul apei pentru a exprima viața ce vine din El celor ce vor crede în El, cum o făcuse și în convorbirea cu femeia samarineancă.

Apa e chip al vieții. Cel ce e în comunicare cu Hristos primește o viață care va iradia și din el. Sfântul Evanghelist Ioan vede în apa lui Hristos ca izvor al acestei vieți pe Duhul. Dar Duhul va iradia deplin din umanitatea lui Hristos de-abia după ce El va învia ca om, adică atunci când umanitatea Lui va fi eliberată de moarte. Duhul e ipostasul

vietii, cum Fiul e ipostasul cuvântului, al gândirii și înțelepciunii: „Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe Care aveau să-L primească cei ce cred în El. Căci încă nu era [dat] Duhul, pentru că Iisus încă nu fusese preaslăvit” (Ioan 7, 39).

Auzind cuvintele acestea, unii din mulțime spuneau că El este Prorocul, alții că e Hristosul, alții se întrebau cum poate fi „Hristosul”, Cel ce vine din Galileea, odată ce Scriptura spune că „Hristos va să vină [...] din Betleem, cetatea lui David” (Ioan 7, 42). Și unii dintre ei voiau să-L prindă, „dar nimeni n-a pus mâinile pe El” (Ioan 7, 44). N-au îndrăznit. De aceea, ducându-se la arhierei și farisei cu mâinile goale, le-au spus: „Niciodată n-a vorbit un om așa cum vorbește Acest Om” (Ioan 7, 46). Chiar cei mai apropiați de arhierei și de farisei și mai influențați de ei simțeau puterea adevărului din cuvintele lui Hristos.

Fariseii i-au socotit amăgiți de Iisus, și pe ei și proști, necunoscători ai Legii, spunându-le că niciunul dintre ei, care cunosc Legea, n-a putut fi amăgit. Se lăudau cu o cunoștință după literă a Legii. „Oare, a crezut în El cineva dintre căpetenii sau dintre farisei? Dar mulțimea aceasta, care nu cunoaște Legea, este blestemată!” (Ioan 7, 48-49). Însă afirmând ei că niciun fariseu care cunoaște Legea nu a crezut că Iisus este Hristosul, a apărut Nicodim, care era și el fariseu și cunoștea Legea, întrebându-i: „Oare, Legea noastră judecă pe om dacă nu-l ascultă mai întâi și nu știe ce a făcut?” (Ioan 7, 51). Fariseii i-au răspuns acestuia cu bănuiala că poate e și el din Galileea și de aceea poate admite că Hristos poate veni din Galileea. Ei nu voiau să știe că Iisus își are și El originea din David (Ioan 7, 52).

Făcându-se seară, fariseii s-au dus pe la casele lor, iar Iisus în Muntele Măslinilor din apropiere.

A doua zi, venind iar în templu și învățând mulțimile, fariseii și cărturarii au venit iarăși și ei, târând în față o femeie prinsă în adulter, de care Legea spune că trebuie ucisă și întrebându-L ce trebuie făcut cu ea. Se gândeau că de va spune că trebuie ucisă cu pietre, Îl vor priva de numele ce-L avea ca propovăduitor al iubirii, iar de o va dezvinovăți, Îl vor arăta călcător al Legii lui Moise. În vreme ce ei Îl întrebau ce crede că trebuie făcut cu această femeie, „Iisus, plecându-Se în jos, scria cu degetul pe pământ” (*Ioan 8, 6*). Poate voia să le ia prin aceasta încrederea în caracterul absolut al judecăților lor, dar și să arate că păcatul nu se imprimă în așa fel în om, încât să-l nimicească și să nu poată fi mântuit prin iertarea care șterge păcatul. Observăm, în afară de aceasta, că Iisus totuși știa să scrie, contrar părerii exprimate mai înainte de unii din iudei că nu știe carte, pentru că n-a învățat (*Ioan 7, 15*). Cum n-ar fi știut carte Cel ce la doisprezece ani tâlcuia cărturarilor Legea și o făcea aceasta continuu în sinagogile iudaice, cum a făcut-o și în sinagoga din Nazaret cu textul de la *Isaia 61, 1* (cf. *Luca 4, 18-21*)?

Stăruind ispitorii cu întrebarea lor, Iisus, ridicându-Se, le-a zis: „Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei. Și, iarăși, plecându-Se, scria pe pământ” (*Ioan 8, 7-8*).

Omul își dă seama că e cu neputință să nu greșească și să împlinească întru totul voia lui Dumnezeu. Dar dându-și seama de aceasta, știe că nici semenul său nu poate să nu greșească și atunci îi este ușor să nu-l judece, sau să-l ierte, deci poate împlini ușor porunca lui Dumnezeu care-i cere să ierte pe altul și prin aceasta să fie iertat și el de Dumnezeu, deci mântuit și el, de păcatele ce n-a putut să nu le facă. Iisus nu făcea acum decât să le arate oamenilor cum

pot împlini concret îndemnul din rugăciunea Tatăl nostru, sau: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați” (*Matei 7, 1*), sau Își repetă prin alte cuvinte întrebarea: „De ce vezi paiul din ochiul [altuia] fratelui tău și bârna din ochiul tău nu o iei în seamă?” (*Matei 7, 3*). Nicio lege nu poate cere să osândești pe cineva care greșește, fără să te osândească și pe tine, care greșești. Dumnezeu nu poate lăsa pe toți oamenii sub osândă. Deci vrea să ierte pe oricine cu condiția să-și dea seama că așa cum are el nevoie de iertarea lui Dumnezeu și a semenilor săi, așa au nevoie și aceia de iertarea Lui și a sa. Dacă vreau ca Dumnezeu să nu lase pe semenii mei să părăsească persoana mea cu dispreț, trebuie să vreau ca să nu părăsească cu dispreț nici persoana semenului meu și să nu o părăsesc cu dispreț nici eu.

E de observat că Iisus nu spune că „de vă simțiți fără de păcat, aruncați cu pietre în ea”, ci-l cheamă să se pună în relief pe primul cel fără de păcat. Aceasta făcea pe fiecare să aștepte pe altul să arunce cu piatra în femeie și cerea celui ce se socotea fără de păcat să se pună în evidență ca primul care o ucide. Și e greu pentru cineva să se pună în evidență ca primul care poate să osândească pe altul, ca unul ce nu are nimic în el vrednic de osândă. Fiecare vrea să-și mai acopere nevrednicia sa sub nevrednicia altora. E mai ușor să faci ce nu se cuvine împreună cu alții, într-o justificare reciprocă, într-un fel de uitare de tine, decât singur, într-o atenție accentuată la tine însuși, dar conștient că ești văzut de Dumnezeu.

Iar Iisus, după ce l-a îndemnat pe cel fără de păcat să arunce primul piatra în femeie, Și-a aplecat iar capul spre scrisul Lui, ca să-l lase și prin aceasta pe fiecare atent la sine și neîntărâtat prin privirea celui dușmănit să lucreze

contrar voii lui cu o conștiință tocită față de Dumnezeu. S-a aplecat în jos ca „să le ajute umilința”¹².

Dar n-a aruncat niciunul cu piatra în femeie, întrucât nu s-a găsit niciunul să o facă primul, nici nu au rămas împreună aprobându-se reciproc, sau recunoscând împreună că nu pot osândi femeia, deoarece și ei sunt păcătoși, ci au plecat unul câte unul, rușinați unul de altul de păcătoșenia pe care și-o daseră pe față prin aceasta. N-au mers până la capăt în recunoașterea reciprocă a păcătoșeniei lor. „Și ridicându-Se Iisus și nevăzând pe nimeni decât pe femeie, i-a zis: Femeie, unde sunt pârâșii tăi? Nu te-a osândit niciunul? Iar ea a zis: Niciunul, Doamne. Și Iisus i-a zis: Nu te osândesc nici Eu. Mergi, de acum să nu mai păcătuiești!” (Ioan 8, 10-11). Numai El îi putea spune femeii aceasta, pentru că numai El era fără de păcat, căci altfel nu i-ar fi putut spune ei acest lucru. Iertarea Lui nu era numai o îngăduință reciprocă între El și femeie, cum era a celorlalți. Își manifesta și prin aceasta dumnezeirea Lui.

Prin iertarea dată de Iisus omului, însoțită de recomandarea de-a nu mai păcătui, se arată că refacerea persoanei nu are loc numai prin iertarea păcatului, ci și prin pocăință. Mântuirea neconstând în simpla iertare, arată că nici păcatul nu e bagatelizat. Persoana trebuie să se desprindă și ea de sub strâmbarea ce i-o aduce păcatul. Iertarea nu contrazice declarațiile lui Iisus despre necesitatea eforturilor de viață curată pentru dobândirea Împărăției cerurilor, după ce omul a fost iertat.

Iertarea e ca o trezire a celui păcătos la o viață curată, trezire care trebuie menținută; iertarea nu contrazice

¹² E. BOUGAUD, *Viața lui Iisus Hristos*, vol. II, p. 310.

descrierea de către Iisus a drumului spre Împărăția cerurilor ca un drum îngust, iar poarta de intrare ca o poartă strâmtă. La lărgimea spirituală a vieții nu se intră decât părăsind lărgimea ei trupească ce duce la moarte: „Intrați prin poarta cea strâmtă, că largă este poarta și lată este calea care duce la pieire și mulți sunt cei care o află. Și strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt cei ce o află” (*Matei 7, 13-14*). Iubirea altora este largă ca și bucuria de ei, dar la ea nu duce decât îngustimea iubirii trupești de sine. Cine o lărgeste pe ultima, nu ajunge la prima. Vameșii și desfrânatele de care Iisus spune fari-seilor, ce păzesc cu strictete litera Legii, că merg înaintea lor în Împărăția cerurilor (*Matei 21, 31*), nu pot face aceasta fără să se pocăiască, deci rămânând vameși și desfrânate. Dar îngustimea la care vin ei nu e îngustimea păzirii formaliste a Legii, ci îngustarea vieții de plăceri materiale, care este egală cu lărgimea egoismului și a mândriei, care de fapt îngustează spiritul.

Chiar El arăta în Sine această cale îngustă și poartă strâmtă.

În timpul cât a rămas la Ierusalim după sărbătoarea corturilor, Iisus a continuat să vorbească despre dumnezeirea Sa, cu toate că știa că aceasta îi va aduce moartea.

În ziua de pe urmă a sărbătorii corturilor era obiceiul ca sărbătoarea să ia sfârșit printr-o mare iluminatie. Se întrebunțau mai ales două candelabre foarte mari, două mănunchiuri mari de foc, a căror lumină, după spusa rabinilor, strălucea peste tot orașul. Iisus găsi prilejul să-și dezvăluie iudeilor într-un chip nou dumnezeirea Sa. El începu astfel: „Eu sunt Lumina lumii. Cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții” (*Ioan 8, 12*).

Nu lumina candelabrelor voastre luminează lumea. Era o clară declarație a dumnezeirii Sale și o afirmare că în afară de El nu e decât întuneric. În El, ca în Fiul lui Dumnezeu făcut om, se arată că au oamenii viață fără de sfârșit ca lumină sau ca sens. În afară de El e moartea ca întuneric, ca lipsă de sens. Numai de la El se primește viața veșnică într-o fericire și aceasta dă sens existenței. Dacă n-avem decât viața de pe pământ, aceasta e lipsită de sens, de lumină. Ba e una cu moartea. Numai dacă există un Dumnezeu personal care S-a făcut și rămâne în veci și om într-o comuniune cu noi, vom trăi și noi în veci, de vom primi prin credință comuniunea cu El. În El avem viața veșnică și sensul sau lumina existenței. Și numai așa lumea de care ne folosim spre a ne întâlni cu El în ea, se umple și ea de lumină, de lumina Lui. Existența mea nu poate avea sens sau lumină numai în lume, sau în izolare. Sensul sau lumina existenței mele e condiționat de sensul întregii existențe. Căutând sensul existenței mele, caut sensul întregii existențe de care e condiționată existența mea.

E de remarcat că Evanghelia Sfântului Ioan redă mai multe autocaracterizări ale lui Iisus: „Eu sunt Pâinea cea vie, Care S-a coborât din cer” (*Ioan 6, 51*), „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (*Ioan 14, 6*), „[Eu sunt] apa cea vie [...]; cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac” (*Ioan 4, 11-14*). Evanghelistul însuși Îl numește: Cuvântul. Toate se spun despre El ca Persoană, despre Subiectul Lui, ca izvorul iubitor de viață. Pe El Îl are oricine ca: lumină, pâine, Cuvânt, apă vie, adevăr, viață. Nu un cuvânt în sine mă mângâie, ci persoana celui ce-l spune, sau faptul că-l spune o persoană; nu o lumină sau o idee în sine mă luminează, ci o persoană care mi-o spune. Nu ce-i

spune și ce-i dă mama copilului îl face fericit, ci faptul că e mama care-i spune și-i dă ceva. N-ar exista cuvânt, viață, hrană spirituală adevărată pentru noi, fără persoana cuiva. Din persoană vin toate. Persoana e toate. Dar persoana umană e numai o lumină, cuvinte cu anumite înțelesuri și puteri, o viață mărginită pentru mine, un adevăr nedeplin. Hristos e toate acestea în mod nemărginit: El e lumina, pâinea care s-a coborât din cer, apa cea vie, adevărul deplin. În relația cu alte persoane le avem pe acestea mărginite; în El le avem în mod nemărginit. El e toată lumina lumii, nu există alta afară de El. Totul se explică din El, totul își are sensul de la El, totul își are viața și puterea în El.

Nu în obiecte, în mișcări ale naturii, în formule abstracte e lumina, viața, apa vie, pâinea noastră spirituală. Acestea nu sunt nici măcar în acte ale persoanelor privite în ele, ci în persoanele înseși și în mod nemărginit în Persoana Fiului lui Dumnezeu făcut om. El însuși e toate acestea. În Evanghelia Sfântului Ioan, Hristos pune în evidență caracterul personalist a tot ceea ce ne susține în existență. Persoana e lumină sau sens, pâine și apă vie prin ea însăși pentru altă persoană, prin faptul că ea e existența iubitoare pentru altă persoană. Dar persoana nu-și manifestă în mod inconstient, orb, iubirea sa. Ea și-o explică și și-o descrie. Și o explică arătând persoanei iubite ce însușiri vede în ea, care o fac să o iubească; și-și descrie simțirea iubitoare. În același timp, iubirea îi rămâne mereu mai necuprinsă de explicare și descriere. De aceea vorbește mereu.

Cu atât mai mult Cuvântul lui Dumnezeu Își face explicită iubirea Sa față de oameni în tot ce le dă lor prin lume, iar când Se întrupează în ceea ce-i aduce omului nou prin Întrupare. Toate în lume au un sens, în care se explică

iubirea Cuvântului; învățătura lui Hristos e cuvânt adânc în care Fiul lui Dumnezeu Își explică iubirea care L-a făcut să Se întrupeze, care L-a adus aproape de noi prin aceasta.

Chiar lumea e o explicare, multiplă, însă și satornică, a iubirii lui Dumnezeu către oameni, un dar care se lasă explicat și explicat al acestei iubiri, care îi unește pe oameni între ei și cu Dumnezeu. De aceea, Cuvântul a legat de ea exprimarea sensurilor iubirii Lui prin cuvinte.

Dar în continuare Hristos arată că El cu iubirea Lui e izvorul tuturor sensurilor lumii și al celor ce le face ca om, nu ca Persoană singulară, ci în comuniune cu Tatăl, cum în alte declarații arată că e în comuniune cu Duhul Sfânt. Dacă persoana e viață pentru și prin alte persoane, ea nu poate fi fără altele. Și acest mod de existență trebuie să-și aibă cauza lui supremă.

Stăruirea Evangheliei Sfântului Ioan nu atât asupra faptelor minunate ale lui Iisus, cât asupra dumnezeirii Sale și asupra relației Sale cu Tatăl, o explică Bougaud, astfel: „Cele trei Evanghelii au atras la Hristos mulțimi nenumărate, care erau dornice să știe cât mai mult din viața Lui. Voiau să adâncească și să pătrundă natura dumnezeiască a lui Iisus. Din această sete de pătrundere în adâncul ființei Mântuitorului se nascură în sânul Bisericii creștine discuții care ar fi putut să-i zdruncine așezământul. Astfel, după unii, Iisus Hristos era numai om, cu înfățișare omenească; după alții, un Dumnezeu, dar numai cu înfățișare omenească. Taina întrupării Lui împărătești îi încurca pe mulți [...]. Se căzuse în discuții rătăcite, întrucât nici unii, nici alții nu vedeau adevărata ființă a Mântuitorului. Apostolii, întemeietorii Bisericii, se stinseseră unul după altul. Credincioșii nu mai aveau cui să se adreseze. Ochii tuturor

erau ațintiți spre singurul stâlp al credinței. Ei se adresară Sfântului Ioan, implorându-l să curme prin luminile și prin autoritatea lui discuțiile ce amenințau Biserica [...]. În atingerea țelului său de-a arăta omenirii pe Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat întrupat ca om adevărat, el redă din minunile Mântuitorului numai câteva și aceasta pentru că, cu ocazia înfăptuirii lor, a rostit cuvântări care explică pe Iisus Hristos ca Dumnezeu și om [...]. El nu se ocupă cu viața lui Iisus în Galileea [...]. Din 21 de capitole ale Evangheliei Sfântului Ioan, 17 sunt închinată deosebitelor șederi ale Lui în Ierusalim. [...] Ceea ce caracterizează, de asemenea, Evanghelia Sfântului Ioan, ca și însăși făptura lui, era izvorul de iubire ce țâșnea din persoana lui, din sufletul lui"¹³. Putem numi Evanghelia lui „Evanghelia iubirii”.

Afirmarea lui Iisus că El e „Lumina lumii”, I-a adus chiar de la început reproșul iudeilor că prin ea Se laudă pe Sine însuși. Ar trebui să dea mărturie despre dumnezeirea Lui altcineva, ca să fie obligatorie: „De aceea fariseii I-au zis: Tu mărturisești despre Tine Însuți; mărturia Ta nu este adevărată” (*Ioan 8, 13*).

Iisus le răspunse că mărturisirea Sa despre Sine nu o face de la Sine, sau ca să Se mărturisească numai pe Sine, ci o face ca Unul ce împlinește prin aceasta și voia Tatălui, ca să-L mărturisească și pe Dumnezeu ca Tată al Său. E un trimis al lui Dumnezeu ca Tată. Prin mărturisirea Sa despre Sine Îl preamărește pe Dumnezeu ca Tată: „Cel care vorbește de la sine, își caută slava sa, iar Cel ce caută slava Celui ce L-a trimis pe El, Acela este adevărat și nedreptate

¹³ E. BOUGAUD, *Viata lui Iisus Hristos*, trad. rom. de C. Ceruleanu, vol. I, pp. 43-45.

nu este în El" (Ioan 7, 18). „Învățătura Mea nu este a Mea, ci a Celui ce M-a trimis" (Ioan 7, 16). „Chiar dacă Eu mărturisesc despre Mine Însumi, mărturia Mea este adevărată, fiindcă știu de unde am venit și unde Mă duc. Voi însă nu știți de unde vin, nici unde Mă duc" (Ioan 8, 14). Tatăl Îl trimite pe Fiul să dea mărturie despre Sine ca Fiu, dar prin aceasta să-L mărturisească pe El ca Tată. Atât prin faptul că e trimis, cât și prin faptul că-L mărturisește și pe Tatăl, Hristos, deși Se numește pe Sine Fiul lui Dumnezeu, arată că nu caută prin aceasta slava Lui. Nu e „lumină a lumii", e toată lumina ei, deci lumina dumnezeiască, dar n-ar fi aceasta dacă n-ar fi trimis de Tatăl. El e, prin urmare, „lumină din lumină", cum a precizat Biserica în Simbolul Credinței, e Persoană dumnezeiască din Persoană dumnezeiască. Afirmarea că e Fiul Tatălui e și afirmarea măririi, dar și a smereniei Sale. Și spunând oamenilor că El e lumina lumii, din lumina Tatălui, făcută om, nu arată prin aceasta mai degrabă o coborâre a Lui ca să le facă oamenilor cunoscută în mod sigur iubirea lui Dumnezeu spre mântuirea lor?

Afirmând iudeii despre El că Se laudă dându-se drept Dumnezeu, ei Îl socoteau numai om. Dar cum ar fi făcut atâtea vindecări dacă ar fi fost numai om?

Asigurând însă El însuși prin cuvinte omeneste, accesibile oamenilor, pe oameni despre Sine ca Fiul lui Dumnezeu, nu înseamnă aceasta de fapt o coborâre a Lui ca Dumnezeu la ei, sau o cinste arătată oamenilor și o putință de înălțare și mântuire a lor din moartea despărțirii de El? Dacă n-ar fi acceptat această coborâre ca să Se arate El însuși prin cuvântul Lui că e Fiul lui Dumnezeu făcut om, ci ar fi lăsat mai departe numai pe niște intermediari

să vorbească despre El, n-ar fi însemnat aceasta un dispreț față de oameni și o lăsare a lor în despărțirea de El?

Asigurând pe oameni că El e Dumnezeu chiar în înfățișarea smerită de om, El Se smereste mai degrabă ca Dumnezeu, dar înalță pe om, și anume nu pe om merit să rămână separat de ceilalți oameni, prin distincția lui personală de Dumnezeu, ci umanitatea în general, ridicată la cinstea de umanitate a Persoanei Lui dumnezeiești, care se poate uni ca atare cu toate persoanele omenesti și le poate înalța pe toate la nivelul Său, fără să le anuleze în Sine.

Deci spunând că El ca Dumnezeu făcut om e „lumina lumii”, nu Se laudă pe Sine ca Dumnezeu, ci laudă ca om pe Dumnezeu, dar laudă și pe om; și nu ca un om merit să rămână separat de ceilalți, ci precum Cel care-i poate uni pe toți cu Sine ca Dumnezeu făcut om.

Numai Hristos, Care e Fiul lui Dumnezeu făcut om, poate da mărturie despre Sine că e și Dumnezeu, deci o mărturie care poate spune cum e Dumnezeu, pentru că fiind și om înțeles de oameni, cunoaște pe Dumnezeu ca Tatăl din care este ca Dumnezeu, cum nu L-ar cunoaște niciun om. Iar fiind o unică Persoană, știe ca om pe Cel din care este și cu care Se unește, la Cine Se va înalța. Numai El poate vorbi, deși e om, în cunoștință de cauză cu Tatăl. El nu spune despre Tatăl ceva neexperimentat, ceva neverificat, neadevărat. „Mărturia Mea este adevărată, fiindcă știu de unde vin și unde Mă duc. Voi nu știți de unde vin, nici unde Mă duc” (Ioan 8, 14).

E cea mai mare coborâre a lui Dumnezeu la oameni ca să li Se descopere El însuși, ca să-L recunoască cât mai bine și ca ei să poată intra într-o relație, într-o comunicare directă cu El. De ce S-ar fi făcut om Fiul lui Dumnezeu, dacă

nu ca să Se descopere, sau să Se reveleze ca Dumnezeu în modul cel mai deplin în care acest lucru e posibil oamenilor și mai folositor lor?

Dar descoperindu-Se nu ca o Persoană dumnezeiască unică, El nu înlocuiește pe Dumnezeu, nu oprește credința într-un Dumnezeu deosebit de om, ci Se afirmă numai ca Fiul lui Dumnezeu, trimis de El, cerând și credința în Dumnezeu care L-a trimis, ca Tată al Lui. El îi pune prin aceasta într-o comunicare familiară și cu Dumnezeu care L-a trimis.

Descoperindu-Se ca Fiul lui Dumnezeu, nu Se mândrește, ci le face posibilă oamenilor mântuirea și viața, le arată cât de mult îi iubește și cât de mult S-a smerit pentru ei, făcându-Se unul dintre ei, dar și ajutându-i întrucât rămâne și Dumnezeu.

Dar fiind chiar ca om Persoană unită cu Tatăl, El nu rostește asupra nimănui vreo judecată osânditoare cât trăiesc pe pământ, pentru că vrea să-i câștige pe toți ca fii ai Tatălui împreună cu El. Și chiar dacă îi va judeca după moarte, judecata Lui este dreaptă, căci nu judecă în calitate de om separat prin egoism de ceilalți, ci ca Persoană unită desăvârșit cu Persoana Tatălui. Chiar persoana umană când e unită cu alta, în respect față de alta, e ferită de o judecată unilaterală. Cu atât mai mult Hristos unit cu Tatăl. „Voi judecați după trup. Eu nu judec pe nimeni. Și chiar dacă Eu judec, judecata Mea este adevărată, pentru că nu sunt singur, ci Eu și Cel ce M-a trimis pe Mine” (Ioan 8, 15-16).

Întărind afirmarea Sa cu mărturia Sa despre faptul că dumnezeirea din Sine nu este numai a Sa, deci nu e o laudă de Sine, Iisus precizează că și Tatăl mărturisește despre El; ba Tatăl mărturisește aceasta chiar în calitate de Cel ce L-a trimis pe Fiul să mărturisească despre Sine că e Fiul Lui,

ca prin aceasta să-L mărturisească și pe El ca Tatăl. Și dacă chiar Legea lui Moise scrie că mărturia a doi inși (oameni) este adevărată, cum n-ar fi adevărată mărturia Sa și a Tatălui Său despre El ca Fiul Tatălui? Iisus afirmă mereu atât unitatea Sa cu Tatăl, cât și doimea Lor personală. Nicio afirmare nu o micșorează pe cealaltă: „Și în Legea voastră este scris că mărturia a doi oameni este adevărată. Eu sunt Cel ce mărturisesc despre Mine însumi, și mărturisește despre Mine Tatăl, Cel ce M-a trimis” (Ioan 8, 17-18).

Iisus Îl trăiește pe Tatăl însuși spunând prin Sine despre Sine că e Fiul Lui. O spune aceasta Tatăl prin cuvântul ce-L spune Fiul însuși despre Sine că e Fiul. Cuvântul Tatălui despre Fiul ca Fiu e o poruncă pentru Fiul, iar cuvântul Fiului despre același lucru e nedespărțit de cuvântul Tatălui.

Cărturarii și fariseii nu înțelegeau această unitate. Nu înțelegeau că Dumnezeu are un Fiu de care este nedespărțit. Nu înțelegeau că chiar în Fiul este Tatăl, că Fiul simte chiar în Sine pe Tatăl și trăiește cuvântul Lui în cuvântul Său. Ei nu puteau concepe ca cineva care se arată ca om să vorbească despre Dumnezeu ca Tată decât ca despărțit de El și, prin aceasta, nu poate fi decât om.

Evangelhia Sfântului Ioan redă cu insistență cuvintele lui Iisus prin care S-a despărțit de un iudaism devenit monopersonalist, contrar celui mozaic și profetic.

„Îi spuneau deci: Unde este Tatăl Tău?” Iisus le răspunde că, punând o astfel de întrebare, nu cunosc nici pe Tatăl ca Dumnezeu, nici pe Sine, sau pe Fiul, ca Dumnezeu. Nu cunosc Treimea. Numai dacă L-ar ști pe El ca Fiul lui Dumnezeu, L-ar ști și pe Tatăl, sau pe Dumnezeu ca Tată. Condiția de-a ști pe Dumnezeu ca Tată, e să fie cunoscut El ca Fiu. Fără cunoașterea lui Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu,

se rămâne într-un monopersonalism teologic, care până la urmă echivalează cu o totală necunoaștere a lui Dumnezeu. De unde mai știm că e Dumnezeu, dacă nu-L cunosc pe Fiul Lui în Hristos Cel ce ne-a dat atâtea dovezi că e Dumnezeu? Orice vorbire despre Dumnezeu, care nu cunoaște pe Hristos ca Dumnezeu, poate fi considerată o simplă teorie produsă de minte.

„Răspuns-a Iisus: Nu Mă știți nici pe Mine, nici pe Tatăl Meu. Dacă M-ați ști pe Mine, ați ști și pe Tatăl Meu” (Ioan 8, 19).

Dacă nu recunoaștem pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu și, prin aceasta, dacă riscăm să socotim orice idee despre Dumnezeu ca o simplă construcție a minții, rămânem supuși morții în care ne ține păcatul nostru. Căci necunoscând pe Dumnezeu, nu recunoaștem că avem împotriva cui păcătui și nici pe cineva superior naturii care ne ține supuși morții. Numai dacă Hristos e și Dumnezeu, dar și om, El rămâne cu noi ca om, dar și ca Dumnezeu, putându-ne mântui de moarte. Pentru cei ce-L socotesc numai om sau numai Dumnezeu, Se duce cu totul de la ei, fără să-i poată mântui. Nu-L vor găsi nici dacă Îl socotesc simplu om, nici dacă Îl socotesc numai Dumnezeu. Numai ca Dumnezeu și om Îl avem lângă noi și ca om, și ca Dumnezeu, ca punte între noi și Dumnezeu. Dacă e și Dumnezeu, și om, putem merge și noi, oamenii, la Dumnezeu cu El ca om, dacă credem în El. Dacă nu credem în El, nu putem merge cu El ca om, la Dumnezeu.

„Și iarăși le-a zis: Eu Mă duc și Mă veți căuta și veți muri în păcatul vostru. Unde Mă duc Eu, voi nu puteți veni” (Ioan 8, 21).

Cei ce nu cred că Hristos e Cel ce este, adică Cel ce are viață prin Sine, nu pot dobândi viața veșnică de la El. Ei vor

muri în păcatul lor, adică vor trece la o veșnică viață redusă la simpla conștiință a existenței. „Căci dacă nu credeți că Eu sunt, veți muri în păcatele voastre” (Ioan 8, 24). Prin acest cuvânt, Iisus Își dădea numele ce Și l-a dat Dumnezeu către Moise: „Eu sunt Cel ce sunt” (Ieșirea 3, 14). Același lucru îl spusese și prin cuvintele anterioare: „Voi sunteți din cele de jos. Eu sunt din cele de sus. Voi sunteți din lumea aceasta. Eu nu sunt din lumea aceasta” (Ioan 8, 23).

Cărturarii și fariseii nu puteau admite că El e Dumnezeu. De aceea Îl întrebau să le spună ce înțelege prin aceste cuvinte: „Deci Îi ziceau ei: Cine ești Tu?” (Ioan 8, 25). Iisus le-a răspuns că le-a spus cine e de la început, de când a început să vorbească despre Sine (Ioan 8, 25). El n-a evoluat cu vremea la această convingere. Prin aceasta le reproșă că se încăpățânează mereu să nu-L creadă. Și El nu spune decât ceea ce a auzit de la Cel ce L-a trimis. „Eu acestea le grăiesc în lume” (Ioan 8, 26). El nu Se afirmă ca Dumnezeu opunându-Se lui Dumnezeu care L-a trimis, ci spune cele ce le-a auzit de la Dumnezeu, adică nu e decât o Persoană dumnezeiască, trimisă de o altă Persoană dumnezeiască.

„Și ei n-au înțeles că le vorbea despre Tatăl” (Ioan 8, 27). Nu voiau să-L admită ca Fiu al lui Dumnezeu și pe Acesta ca Tatăl al Lui.

Din pricina aceasta Iisus le spune că ar avea să le grăiască multe despre ei, să rostească multe judecăți asupra lor (cf. Ioan 8, 26).

Dar Se mulțumește să rezume aceste judecăți în una. Din pricina lor Se va înălța ca om la Tatăl și aceasta îi va face și pe ei să-L vadă odată ca Judecător, care îi va osândi în calitatea Lui de Fiu al Tatălui, făcut om. „Deci le-a zis Iisus: Când veți înălța pe Fiul Omului, atunci veți cunoaște

că Eu sunt și că de la Mine însumi nu fac nimic, ci precum M-a învățat Tatăl, așa vorbesc” (Ioan 8, 28). Crucea pe care-L vor răstigni va fi începutul înălțării Lui, căci Hristos a schimbat rostul morții, primind-o ca jertfă adusă lui Dumnezeu pentru oameni, ea nemaifiind o despărțire extremă de Dumnezeu, ci o dăruire lui Dumnezeu. Răstignirea prin care va trece la învierea Sa și la înălțarea Sa ca om la dreapta Tatălui, le va arăta odată și fariseilor că El este Fiul lui Dumnezeu-Tatăl, căci numai El poate învinge moartea. Și așa vor cunoaște și ei că a fost Fiul Tatălui, care nu L-a lăsat singur, deoarece moartea Lui n-a fost urmarea unor fapte de plăcere ale Lui, ci o faptă plăcută Tatălui, ca toate celelalte fapte ale Lui: „Și Cel ce M-a trimis este cu Mine; nu M-a lăsat singur, fiindcă Eu fac pururea cele plăcute Lui” (Ioan 8, 29).

Moartea a fost schimbată de Hristos dintr-o faptă de despărțire de Dumnezeu, într-una de înălțare spre Dumnezeu, de depășire de Sine ca om, pentru o transcendere a vieții din planul lumii supuse morții la viața nemuritoare în Dumnezeu. Hristos, fiind Fiul lui Dumnezeu întrupat ca om, a fost și primul om care a învins moartea, ridicându-Se și în această calitate la unirea cu Tatăl. Tatăl nu-L putea lăsa pe Fiul Său făcut om în moartea acceptată din iubire pentru oameni. Viața veșnică la care S-a ridicat El ca om e o viață a desăvârșitei comuniuni între El ca om cu Dumnezeu-Tatăl.

La această comuniune cu Tatăl sunt ridicați de Fiul făcut om, împreună cu Sine, și cei ce primesc această comuniune prin credință. De altfel chiar în comuniunea omului cu alt om, el trăiește mai multă viață. Căci comuniunea este o viață a unuia în altul. Și ea se realizează mai ales prin încrederea unuia în cuvântul celuilalt. Prin cuvintele ce le

schimbă două persoane, ele se și unesc, dar se și bucură una de existența celeilalte. Ele se întâlnesc în cuvânt. Cu atât mai mult cel ce crede în Hristos ca Fiul lui Dumnezeu, Îl întâlnește în cuvântul Lui, dar are de la El și viața veșnică neconfundată cu a Lui. De aceea zice Iisus către cei ce crezuseră în El: „Dacă veți rămâne în cuvântul Meu, sunteți cu adevărat ucenici ai Mei” (Ioan 8, 31).

Iar cine se odihnește în cuvântul lui Hristos, cunoaște adevărul. Căci în cuvântul lui Hristos este El însuși, cu voia Lui; și cel ce se află în cuvântul Lui se află în El însuși, dar ca într-o Persoană neconfundată cu sine. Iar Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu făcut și om, este Adevărul, deci și în cuvântul în care trăim pe Hristos, trăim adevărul. Nu un adevăr, ci Adevărul. Căci în afara Lui nu e nicio altă realitate, ci toată e susținută din El, dependentă de El. În cuvântul Lui ne vine totul în mod voit de la El. Căci dacă nu ne-ar veni totul prin voința Lui, El n-ar fi atotputernic și nu s-ar putea spune care e mai tare: El, sau cel ce comunică cu El.

De aceea, continua Iisus să le spună celor ce rămân în cuvântul Lui: „Și veți cunoaște adevărul” (Ioan 8, 32). În cuvântul lui Iisus Hristos, comunicându-Se El însuși în mod voit, cunoaștem adevărul, căci Îl primim pe El. Dar Îl primim pe El dăruindu-ni-Se liber și chemându-ne și pe noi la libertatea Lui. Persoanele ce-și vorbesc și vor să fie ascultate, apelează fiecare în mod liber la libertatea celeilalte. Fiul lui Dumnezeu însuși făcându-Se om și vorbindu-ne ca un om, nu ne silește să-L ascultăm și să-L credem, ci ne spune că dacă Îl ascultăm devenim cu adevărat liberi de patimile ce ne robesc și de noi înșine.

„Dacă veți rămâne în cuvântul Meu [...] veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi” (Ioan 8, 31-32).

Iudeii Îi răspunseră că ei sunt liberi prin faptul că au fost totdeauna liberi, pentru că sunt sămânța lui Avraam și în această calitate nu s-au împărțit în liberi și robi. Iisus le răspunde precizând că există o robie a păcatului și de acesta nu sunt liberi nici ei. Dacă numai relația de comuniune e o relație în libertate, cu atât mai mult numai cea de comuniune cu Hristos ne face cu adevărat liberi, având puterea să ne smulgă deplin de sub robia păcatului, să covârșească în noi egoismul păcatului. Comuniunea cu El e mai dulce decât orice plăcere a păcatului. El ține pe omul care crede în El în intimitatea Tatălui, împreună cu Sine, câtă vreme egoismul păcatului îl ține pe om afară de Dumnezeu, odată ce-l ține și afară de orice om. Cel în comuniune cu Tatăl prin Fiul se face și el fiu al Tatălui, simțindu-se lângă inima Tatălui. Fiul lui Dumnezeu ni S-a făcut casă disponibilă, gata de a ne primi în Sine, dacă vrem. Și intrând în casa Lui, intrăm în casa Tatălui. Căci Fiul e în casa Tatălui, sau Tatăl în casa Fiului, sau Unul în Altul.

„Adevărat, adevărat vă spun: Oricine săvârșește păcatul este rob păcatului. Iar robul nu rămâne în casă în veac; Fiul însă rămâne în veac. Deci dacă Fiul vă va face liberi [prin comuniunea voastră cu El, *n.n.*], veți fi liberi într-adevăr” [pentru că ați devenit fii ai Tatălui] (*Ioan 8, 34-36*).

În comuniune cu altul, sunt liber de robia patimilor, pentru că iubirea lui, care susține iubirea mea, e mai tare ca toate. Și în iubire mă simt liber. Nu iubesc silit. Cu atât mai mult sunt liber în comuniunea iubitoare cu Fiul și, prin aceasta, cu Tatăl.

În continuare, Iisus le spune iudeilor care afirmau că sunt toți liberi în calitate de sămânță a lui Avraam, că ei nu sunt liberi, odată ce caută să-L omoare pe El. Căci aceasta

îi arată robi unei pasiuni, ai urii față de Fiul Tatălui, care vrea să-i facă și pe ei fii ai Tatălui. Dacă nu ascultă cuvântul ce li-l adresează Tatăl ceresc prin El, nu pot deveni fiii Lui, care-i îndeamnă la iubire, ci ascultă de îndemnul altui tată, care-i îndeamnă la ură. Așa că de fapt ei nu sunt, spiritual, fii ai lui Avraam, făcând faptele ascultării de Tatăl ceresc, ca acela. Iisus afirmă mereu că El stă pe linia patriarhilor și a prorocilor, nu ei. „Ei au răspuns și I-au zis: Tatăl nostru este Avraam. Iisus le-a zis: Dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam. Dar voi acum căutați să Mă uci-deți, pe Mine, Omul care v-am spus adevărul pe care l-am auzit de la [Tatăl] Dumnezeu. Avraam n-a făcut aceasta” (Ioan 8, 39-40).

Adevărul pe care Iisus afirma că li l-a spus este în primul rând acela că El este Fiul lui Dumnezeu. Cine primește acest cuvânt ca pe un adevăr, respinge minciuna diavolului că El nu este Fiul lui Dumnezeu. Acela se face ucenicul lui Hristos, care-l face prin aceasta fiu al Tatălui. Cei ce nu primesc acest adevăr vor să-L ucidă pe Hristos, fapt pe care nu l-ar face Avraam. „Voi faceți [prin aceasta] faptele tatălui vostru” (Ioan 8, 41).

La aceasta, fariseii și cărturarii au răspuns lui Iisus că refuzul de a-L recunoaște, nu-i oprește de-a fi fiii lui Avraam și nu-i face fiii diavolului. Faptul că nu sunt născuți din desfrânare îi arată ca fii ai lui Avraam, nu ai diavolului, și deci ai lui Dumnezeu: „Noi nu ne-am născut din desfrânare. Un tată avem: pe Dumnezeu” (Ioan 8, 41).

La aceasta Iisus răspunde regretând că ei se arată având pe diavolul ca tată, întrucât nu-L recunosc pe El ca Fiul lui Dumnezeu. Prin aceasta nu-L iubesc pe Tatăl ceresc, căci Tatăl voiește să fie iubit Fiul Lui. Nealipindu-se Fiului Lui,

nu voiesc să fie, împreună cu El, fii ai Tatălui ceresc. Dacă nu-L primesc pe El ca venit de la Tatăl, nu-L primesc nici pe Tatăl. Dacă Îl socotesc pe Iisus nevenit de la Tatăl, ci un om pur și simplu, nu-L primesc pe Dumnezeu ca Tată și nu pot deveni deci nici ei fii ai Lui.

Nu pentru Sine Se vrea Iisus recunoscut ca Fiul Tatălui făcut om, ci pentru oameni. Ei câștigă numai prin alipirea la El ca Fiu calitatea de fii ai Tatălui.

Condiția ca să devenim fii ai Tatălui ceresc este recunoașterea din partea noastră a faptului că El are un Fiu care S-a făcut om. Calitatea noastră de fii posibili ai Tatălui prin adopțiune rezultă din calitatea de Fiu prin ființă a lui Hristos:

„Și le-a zis Iisus: Dacă Dumnezeu ar fi Tatăl vostru, M-ați iubi pe Mine, căci de la Dumnezeu am ieșit și am venit. Pentru că n-am venit de la Mine Însumi, ci El M-a trimis” (*Ioan 8, 42*). Iisus merge până acolo că celor ce nu-L recunosc pe El ca Fiu al Tatălui, le contestă calitatea de fii ai lui Dumnezeu, socotindu-i fii ai diavolului. Trebuie să arate toate consecințele nerecunoașterii Lui ca Fiul Tatălui venit ca om, deși știa că aceasta îi va înfuria pe cei ce nu-L recunosc, până la a-i hotărî să-L omoare: „De ce nu înțelegeți vorbirea Mea? [...] Voi sunteți din tatăl vostru, diavolul, și vreți să faceți poftele tatălui vostru” (*Ioan 8, 43-44*). Diavolul nu poate suporta ca oamenii să se alipească de Dumnezeu cu iubirea unor fii. De aceea nu vrea să-i lase pe oameni să admită că Dumnezeu e un Tată, care are un Fiu, și această simțire de Tată vrea să ne-o arate și nouă, făcându-L pe Fiul Său să ia fața omenească. Deci cei ce nu recunosc pe Hristos ca Fiu, fac pofta diavolului, nerecunoscând în Dumnezeu o iubire de Tată care li se mărturisește și lor prin Hristos, Fiul Lui făcut om.

Prin aceasta diavolul îi oprește pe oameni de-a se ridica din moarte la viața de comuniune filială cu Dumnezeu. El le-a pricinuit de altfel moartea de la început, prin despărțirea lor de Dumnezeu, negând că ascultarea de El i-ar face fericiți. El se folosește și acum, în acest scop, de minciună, care contestă adevărul că Hristos e Fiul lui Dumnezeu.

N-a stat de la început în adevăr și susține și acum minciuna. O face aceasta pentru că toată ființa lui e pusă în slujba minciunii, sau e contrară adevărului că Dumnezeu este iubire, că are un Fiu și vrea să ne facă și pe noi fii. Adevărul este iubire și deci ține de ființa lui Dumnezeu, de suprema existență și de originea ei. Minciuna este contestarea iubirii, deci și a lui Dumnezeu. Minciuna este nerecunoașterea lui Dumnezeu ca izvorul personal al iubirii și prin aceasta al vieții, este ura diavolului împotriva lui Dumnezeu ca izvor al vieții, socotindu-se pe sine acest izvor.

„El de la început a fost ucigător de oameni și nu a stat întru adevăr, pentru că nu este adevăr întru el. Când grăiește minciuna, grăiește dintru ale sale, căci este mincinos și tatăl minciunii” (Ioan 8, 44).

Cei ce ascultă de diavolul ca tatăl minciunii nu ascultă pe Iisus care grăiește adevărul, care e una cu semnul viu al iubirii lui Dumnezeu, izvorul vieții și al iubirii: „Dar pe Mine, fiindcă spun adevărul, nu Mă credeți” (Ioan 8, 45).

Iisus spune adevărul, pentru că este Adevărul. El spune adevărul, pentru că spune despre Sine că e Fiul lui Dumnezeu coborât la oameni din iubire față de ei, nu atrage la rău și de aceea nu Se maschează pe Sine și faptele Sale în minciună. Cei ce nu cred pe Iisus, ca pe Cel care spune adevărul mântuitor pentru ei, dau crezare, spre răul lor, celui ce spune minciuna, negându-L pe Iisus ca izvor al iubirii, al binelui.

Minciuna ascunde voința de-a face rău, ascunde păcatul. Pe Iisus nu-L poate dovedi că urmărește răul altora, că are păcat. Căci El spune adevărul. Dar atunci de ce nu-L cred? „Cine dintre voi Mă vedește de păcat? Dacă spun [deci] adevărul, de ce voi nu Mă credeți?” (Ioan 8, 46).

Numai cel ce nu vrea binele ascultă de tatăl minciunii și nu de Dumnezeu, Care cheamă la bine. Cel ce nu ascultă cuvintele Sale, care cheamă la bine, deci ale lui Dumnezeu, nu vrea să fie al Lui. „Cel care este de la Dumnezeu, ascultă cuvintele lui Dumnezeu; de aceea voi nu ascultați, pentru că nu sunteți de la Dumnezeu” (Ioan 8, 47), le spune Iisus fariseilor care pretindeau că au ca tată pe Dumnezeu. Cu mare îndrăzneală, Iisus îi declară pe cei ce nu cred că El este Fiul lui Dumnezeu, fii ai diavolului, nu ai lui Dumnezeu. Numai cei ce cred că Dumnezeu e Tată, Care are un Fiu, și acest Fiu este Cel care le vorbește, sunt ai lui Dumnezeu.

Înfuriați de spusa lui Iisus că, necrezându-L pe El că e Fiul lui Dumnezeu, sunt fii ai diavolului, îi răspunseră că, dimpotrivă, El are demon și e samarinean, care n-a păstrat credința în Dumnezeu cel adevărat.

Dialogul polemic de două sau mai multe zile între El și iudei culmina în reciproca acuzare de slujitori ai demonilor. Dar demon nu putea avea Iisus, care propovăduia un Dumnezeu al iubirii, ci cei ce trăgeau din „credința” lor concluzia că trebuie să aibă demon Cel ce propovăduia un Dumnezeu al iubirii. Căci cum ar fi al lui Dumnezeu El, care Se face pe Sine Dumnezeu, sau cum ar crede în Dumnezeu El, care, fiind om, Se face pe Sine Dumnezeu? „Oare nu zicem noi bine că Tu ești samarinean și ai demon?” (Ioan 8, 48). Căpeteniile iudeilor nu puteau înțelege că Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat ca om. Nu puteau înțelege pe

Dumnezeu ca Dumnezeu al unei atât de mari iubiri, încât să Se facă și om. De aceea trăgeau concluzia că-L pot ucide în numele unui Dumnezeu care nu știe de iubire. Dar Dumnezeu adevărat nu poate fi decât un Dumnezeu al iubirii, deci o Treime de Persoane. Iisus arată că spune adevărul despre Dumnezeu, pentru că învățătura Lui despre El îndeamnă la iubire. Cine nu iubește, cine justifică răul în numele lui Dumnezeu, arată că cel în care crede el nu e Dumnezeu adevărat.

Dumnezeu în Sine e o taină care întrece putința noastră de a-L cunoaște. Dar cu cât avem o iubire mai deplină de oameni, cu atât trăim în aceasta mai mult taina lui Dumnezeu.

Săvârșim toți adeseori răul. Dar păstrăm totuși credința în Dumnezeu dacă nu justificăm răul cu credința în Dumnezeu, ci cu neputința noastră. Căpeteniile iudeilor însă îl justificau cu credința în Dumnezeu. Și Iisus avea dreptate să spună, cu riscul de-a fi ucis, că prin aceasta ei nu slujesc pe Dumnezeu, ci pe diavol. Cum puteau sluji lui Dumnezeu cei ce omorau cu pietre în numele lui Dumnezeu chiar în curțile templului femeii adultere, sau voiau să-L ucidă pe Iisus și l-au ucis pe Sfântul Ștefan? Această negare a Dumnezeului iubirii a văzut-o Dostoievski în *Marele Inchizitor*, care spune lui Iisus Hristos că-L va răstigni din nou, dacă a venit iar și stăruie să propovăduiască iubirea de oameni.

La acuza iudeilor că El are demon, pentru că Se declară Dumnezeu, Iisus le răspunde că nu are demon, pentru că cinstește pe Dumnezeu ca pe Tatăl Său și nimeni nu cinstește pe cineva așa de mult ca un Fiu pe Tatăl. Deci El declarându-Se nu Dumnezeu, ci Fiul Lui, nu-L neagă pe

Dumnezeu, ci-L cinstește ca nimeni altul. Iar ei necinstindu-L pe Fiul Tatălui, nu cinstesc nici pe Tatăl. Căci, de fapt, cerând El să fie cinstit ca Fiul Tatălui, cere să se facă bucurie Tatălui, să fie cinstit Tatăl. Astfel, nu-Și caută slava Lui. Căci cerând să fie cinstit ca Fiul Tatălui, este cine poate să o ceară? Este Tatăl Lui. Tatăl va și judeca pe cei ce nu-I dau slava de Fiu.

„A răspuns Iisus: Eu nu am demon, ci cinstesc pe Tatăl Meu și voi nu Mă cinstiți pe Mine. Dar Eu nu caut slava Mea. Este cine să o caute și să judece” (Ioan 8, 49-50).

În comuniunea exemplară între Persoanele lui Dumnezeu, fiecare caută slava celeilalte, ca pildă care ar trebui urmată și de oameni.

Dar Iisus nu Se mulțumește să fie doar crezut că e Fiul lui Dumnezeu, ci cere să fie și păzite poruncile Lui. Și-i asigură că aceasta le va da viața, căci de El depinde viața.

Afirmându-Și din nou dumnezeirea Sa, comună cu a Tatălui, Iisus le spune: „Dacă cineva va păzi cuvântul Meu, nu va vedea moartea în veac” (Ioan 8, 51). „Dar cui altuia I se potrivește să dea viață în veșnicie celor care dau ascultare cuvintelor Sale, dacă nu Celui care este prin fire Dumnezeu? [...] Nu S-a mulțumit să zică: «De va auzi cineva cuvântul Meu», ci: «De va păzi cuvântul Meu». Căci primesc în urechi cuvântul lui Dumnezeu nu numai oamenii care sunt supuși păcatului, ci și mulțimea nelegiuită a dracilor înșiși [...]. Astfel că mântuirea nu constă doar în a asculta simplu cu urechea, și nici viața veșnică nu constă doar în a afla și a cunoaște, ci în a păzi cele auzite și în a face din cuvântul dumnezeiesc o lege și o normă a vieții sale. Iar El, ca Dumnezeu, nu va învinge numai moartea Sa cu trupul, ci poate da viață cu ușurință la ceea ce a fost dus la

putreziciune și moarte. [...] El spune că sfinții nu vor vedea moartea în veacul viitor [...]. Dar nu spune aceste cuvinte ca și cum unii nu vor muri după învierea Lui. Căci moartea tuturor este topită și nimicită în moartea lui Hristos și puterea stricăciunii (coruperii) a fost nimicită. Dar El numește moarte, precum este probabil, faptul de-a fi pedepsit în veacul veșnic. Și aceasta cu toate că toți vor învia [...]. Dar este vădit pentru toți că este obiceiul lui Hristos să numească viață faptul de-a via mai mult în slavă și bucurie."¹⁴

Cel ce va păzi cuvântul lui Hristos, sau viața Lui, va avea în comuniunea cu El o plinătate a vieții și o bucurie de ea, cum nu vor avea cei ce nu se vor afla în această comuniune cu El, chiar dacă trupul lor nu va fi supus stricăciunii și morții, odată ce Hristos va extinde învierea din trupul Său înviat la toată materia ca stare de nestricăciune.

Când conducătorii iudeilor L-au auzit pe Iisus trăgând din dumnezeirea Sa și concluzia puterii Lui de-a da viața veșnică celor ce cred în El, au găsit în aceasta un motiv în plus să-I spună că are demon, atribuindu-Și puterea de-a învinge moartea, pe care n-au avut-o nici Avraam, nici prorocii, care au murit: „Acum am cunoscut că ai demon [...] Oare, ești Tu mai mare ca tatăl nostru Avraam, care a murit? Și au murit și prorocii. Cine Te faci Tu a fi?” (Ioan 8, 52-53).

Iisus le răspunde indirect că este Fiul lui Dumnezeu, că Dumnezeu Îi este Tată. Și repetă că, de aceea, nu El Se slăvește pe Sine declarând că cei ce cred în El vor avea viață în El, ci Tatăl Îl slăvește. Tatăl Lui Îl slăvește, de care ei zic

¹⁴ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a VI-a, în: *PSB*, 41, trad., introd. și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 2000, pp. 638-639.

că e Dumnezeu lor. Deci, dacă cred cu adevărat în El, trebuie să facă voia Lui, primind pe Fiul Lui. Dacă S-ar slăvi El pe Sine însuși, n-ar fi Fiul lui Dumnezeu. Slava Lui ar fi în acest caz nimic. Dar cei ce Îl recunosc pe El ca Fiul lui Dumnezeu Îi fac bucurie Tatălui Lui, care Îl slăvește pe Fiul Său. Iar El, afirmându-Se ca Fiul lui Dumnezeu, dă prilej celor ce-L recunosc pe El ca atare să-și arate ascultarea față de Tatăl. Sau, iudeii, care pretind că Acela este Dumnezeu lor, ar trebui să-L asculte pe El, care slăvește pe Fiul Său, mântuind pe oameni prin întruparea Lui ca om.

De aceea, afirmând că El poate da viața veșnică, cum n-au putut da Avraam și prorocii, deci că este Dumnezeu, Iisus spune că totuși prin aceasta nu Se slăvește pe Sine, ci Tatăl Îl slăvește pe El. Îl slăvește chiar ca om. Dar nu L-ar slăvi ca om, dacă n-ar fi totodată Fiul lui Dumnezeu Unul-Născut. Dacă Tatăl n-ar avea un Fiu la care ține, n-ar da oamenilor cinstea de-a fi ridicați la nivelul Fiului Său făcut om, deci scăpați și de moarte; și aceasta nu I-ar da lui Dumnezeu prilejul de-a slăvi și pe oameni. Slava pe care o dă Tatăl Fiului Său Îi dă motiv să dea și oamenilor o slavă, făcându-L om. Fiul mijlocește prin slava Sa slava dumnezeiască oamenilor.

„Iisus a răspuns: Dacă Mă slăvesc Eu pe Mine Însumi, slava Mea este nimic. Tatăl Meu este Cel care Mă slăvește, despre Care ziceți voi că este Dumnezeuul vostru” (Ioan 8, 54). Dar cărturarii și fariseii dovedesc, prin faptul că nu-L recunosc pe El ca pe Fiul Lui, că nu cunosc nici pe Dumnezeu ca Tată. Și întrucât Acesta este Dumnezeu Cel adevărat, cărturarii și fariseii, necunoscându-L pe Dumnezeu ca atare, nu cunosc pe Dumnezeu Cel adevărat. Dar El ca Fiu Îl cunoaște și-L face cunoscut și celor cărora L-a descoperit

prin întruparea Lui ca om: „Si nu L-ați cunoscut pe El, dar Eu Îl știu” (Ioan 8, 55).

Ca atare trebuie să-L descopere și oamenilor, prin descoperirea Sa ca Fiu, spre mântuirea oamenilor. Iisus merge până acolo încât le spune cărturarilor și fariseilor că ar fi un mincinos, sau ar acoperi adevărul, dacă n-ar spune că e Fiul lui Dumnezeu. Nu-Și caută slava Sa spunând aceasta, ci împlinește voința Tatălui, descoperind oamenilor adevărul care-i mântuiește. El trebuie să descopere pe Dumnezeu ca Tată, pentru că Îl știe, câtă vreme ei nu-L știu. „Și nu L-ați cunoscut [pe Tatăl], dar Eu Îl știu; și dacă aș zice că nu-L știu, aș fi mincinos, asemenea vouă. Ci Îl știu și păzesc cuvântul Lui” (Ioan 8, 55).

Iisus îi muștră pe cărturari și farisei că nu-L recunosc pe El ca Fiul lui Dumnezeu făcut om, câtă vreme părintele lor Avraam, la care Se referă, a cunoscut „ziua” luminată a venirii Lui, a jertfei Lui, „că Dumnezeu i-a descoperit ca unuia dintre proroci taina Sa”¹⁵. Vom accepta ca pe un lucru adevărat că Avraam a contemplat ziua morții Domnului nostru, prin care nouă ne-au venit toate bunătățile în chip fericit și că el a avut această mulțumire când i s-a poruncit de Dumnezeu să aducă jertfă pe Isaac al său drept chip și icoană a Celui Unuia Născut al lui Dumnezeu, adică a lui Hristos. Prin cele ce făcea, el a cunoscut în chip clar adevărul tainei.¹⁶

E o explicație pe care o dă Sfântul Chiril din Alexandria cuvântului lui Iisus către cărturari și farisei: „Avraam,

¹⁵ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a VI-a, în: PSB, 41, p. 649.

¹⁶ Cf. Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a VI-a, în: PSB, 41, p. 649.

părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua Mea și a văzut-o și s-a bucurat" (Ioan 8, 56).

Neînțelegând această vedere profetică în Duh a lui Iisus de către Avraam, și socotind că Iisus afirmă că a existat în vremea lui Avraam, iudeii i-au zis: „Încă nu ai cincizeci de ani și l-ai văzut pe Avraam?" (Ioan 8, 57).

Aceasta dă prilej lui Iisus să-Și afirme din nou dumnezeirea Sa și, în această calitate, eternitatea Sa. El există ca Dumnezeu din veci: „Iisus le-a zis: Adevărat, adevărat zic vouă: Eu sunt mai înainte de-a fi fost Avraam" (Ioan 8, 58).

Iisus Își descrie dumnezeirea Sa în multe feluri dar toate sunt coborâte la înțelegerea omenească și la cuvintele care o exprimă. Căci de aceea S-a făcut om. Noi nu avem decât aceste cuvinte, care ne fac cunoscut pe Dumnezeu Cel mai presus de înțelegerea noastră și de cuvintele omenești.

O nouă formă a afirmării dumnezeirii Sale, prin care Se declara mai presus de Avraam, de la care începea neamul lor, i-a înfuriat la culme pe interlocutorii Săi: „Deci au luat pietre ca să arunce asupra Lui. Dar Iisus S-a ferit și a ieșit din templu [din curtea lui], trecând [în chip minunat] printre ei" (Ioan 8, 59).

Ca pentru a confirma printr-o faptă dumnezeirea Lui, a săvârșit după aceea vindecarea unui orb. Chiar în ziua aceea, sau poate a doua zi¹⁷, „trecând Iisus a văzut un orb din naștere" (Ioan 9, 1). Ucenicii I-au pus întrebarea care pare unora și azi că ar dovedi la ei o credință în preexistența sufletului, sau în reîncarnare: „Învățătorule, cine a păcătuit: acesta, sau părinții lui, de s-a născut orb?" (Ioan 9, 2).

¹⁷ E. BOUGAUD, *Viața lui Iisus Hristos*, II, p. 316.

Sfântul Chiril al Alexandriei explică de fapt această întrebare a ucenicilor dintr-o influență pe care o sufereau din mediile iudaice, după care copiii sunt pedepsiți pentru păcatele părinților, idee pe care o amestecau și cu cea suferită de la păgâni, că sufletul a existat și a putut păcătui înainte de-a intra într-un trup. „Dar cu un cuvânt singur și scurt, Hristos a nimicit prostiile spuse de ei, întărind că nici orbul n-a păcătuat, nici cei ce l-au născut pe el.”¹⁸

Dar întrebarea, dacă cumva orbul însuși a păcătuat înainte de naștere, se poate explica și altfel. Dat fiind că în tot Noul Testament se afirmă că omul va fi judecat numai pentru cele făcute în viața aceasta, Iisus și Apostolii sunt străini de teoria reîncarnărilor. Întrebarea ucenicilor nu poate avea decât sensul: „A știut Dumnezeu de acesta că va păcătui, socotind-o deci ca o pricină pentru care s-a născut orb?”

Hristos respinge ambele sensuri ale ideii cuprinse eventual în întrebarea dacă nu cumva a păcătuat orbul însuși, precum respinge și ideea că poate s-a născut orb pentru păcatele părinților, declarând că s-a născut orb pentru „ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu” (Ioan 9, 3). Acest om s-a născut orb din voia lui Dumnezeu, ca să se arate în vindecarea lui minunată puterea dumnezeirii lui Hristos în fața iudeilor care I-o contestau.

Desigur se nasc oameni orbi și pentru alte motive decât pentru cel pentru care s-a născut orbul de care e vorba aici. Poate și din pricina păcatelor părinților. Dar nu în mod necesar. Căci nu din toți părinții care au păcătuat se nasc copii orbi. Pricinile și motivele le știe numai Dumnezeu.

¹⁸ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a VI-a, în: *PSB*, 41, p. 654.

Și poate că El ține seama de ele, sau poate că stabilește El vreo pricină sau vreun motiv. În orice caz, faptul de-a se naște cineva orb poate să-i fie de folos și lui, și părinților, sau celor apropiați de el, dându-le prilej și îndemn de a-i fi aceluia de ajutor.

Dar ideea reîncarnării e străină învățaturii lui Hristos, care acordă fiecărei persoane umane o valoare veșnică, deci unică.

Trecând la afirmarea dumnezeirii Sale și cu acest prilej, Iisus precizează, după ce-a declarat că orbul respectiv s-a născut așa „ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu. Trebuie să fac, până este ziuă, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea când nimeni nu poate să lucreze” (*Ioan 9, 3-4*). Și continuă, precizând și mai mult că ziua ține atâta vreme cât este El în trup, cum spune Sfântul Chiril din Alexandria, chiar prin cuvântul „că vine noaptea când nimeni nu poate lucra”. Aceasta o spune, după același Sfânt, „nu ca fiind alături și împreună cu noi, ci ca unul dintre noi, supunându-Se și El voilor Celui ce I-a poruncit, cu ascultarea cuvenită robului”¹⁹. Dar ca să arate că totuși El e deosebit de noi și cât este El pe pământ e plinătatea prezenței Lui aici și prin El în această stare se fac minunile cele multe, adaugă, precizând și mai mult că El e Dumnezeu întrupat în lume: „Atât cât sunt în lume, Lumină a lumii sunt” (*Ioan 9, 5*). Niciodată nu s-a bucurat lumea de Dumnezeu ca de cea mai mare lumină, decât cât a fost El pe pământ.

Apoi, scuișând jos și făcând tină, a uns cu tina ochii orbului și i-a spus: „Mergi de te spală în scaldătoarea

¹⁹ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a VI-a, în: PSB, 41, p. 663.

Siloamului" (*Ioan 9, 7*). Și făcând orbul așa, s-a întors văzând. Îl putea vindeca și fără să-l trimită să se spele în acea scaldătoare. Dar voia să arate că poate folosi și materia ca mijloc prin care lucrează puterea Sa. Apoi, să arate că credința în El depinde și de voința oamenilor. Căci le-a dat putința ca unii să creadă că El l-a vindecat, alții să nu creadă. De fapt, văzându-l cei ce-l cunoșteau, au început controversa între ei. Fariseii își susțineau părerea că nu a fost vindecat de Iisus și prin faptul că l-a vindecat sâmbăta, deci este un păcătos.

Astfel fariseii i-au spus celui vindecat: „Noi știm că Dumnezeu a vorbit lui Moise, iar pe Acesta nu-L știm de unde este" (*Ioan 9, 29*). Acela le-a răspuns: e curios că „voi nu știți de unde este și El mi-a deschis ochii" (*Ioan 9, 30*). Ar trebui să știți că e de la Dumnezeu. „Noi știm că Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoși; dar de este cineva cinstitor de Dumnezeu și face voia Lui, pe acesta îl ascultă" (*Ioan 9, 31*). Acesta e Cineva mai mare ca toți câți au fost în istorie. Căci „din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii unui orb din naștere" (*Ioan 9, 32*). El e, desigur, de la Dumnezeu. „De n-ar fi Acesta de la Dumnezeu, n-ar putea să facă nimic [de felul acesta]" (*Ioan 9, 33*).

Fariseii s-au supărat pe omul care, socotit de ei ca născut în păcate, le dădea lor lecții și l-au dat afară.

Întâlnindu-l Iisus, după ce a auzit că l-au dat afară, pentru că L-a mărturisit drept Cel ce l-a vindecat mai presus de oameni, i-a dat prilejul să mărturisească direct că El e Fiul lui Dumnezeu. Fostul orb nu-L văzuse până acum la față și nu știa Cine l-a vindecat și cine e Acel trimis de Dumnezeu. Iisus i Se arată acum, dar nu-i spune că El l-a vindecat, ci îl întreabă dacă crede că Cel ce l-a vindecat e însuși Fiul lui

Dumnezeu: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?” (Ioan 9, 35) Iar acela, înțelegând că e vorba de Cel ce l-a vindecat, dar pe Care nu-L văzuse, a răspuns întrebând: „Dar cine este, Doamne, ca să cred în El? Și a zis Iisus: L-ai și văzut! Și Cel ce vorbește cu tine, Acela este. Iar el a zis: Cred, Doamne. Și s-a închinat Lui” (Ioan 9, 36-38).

Aflând fostul orb că El e Cel ce l-a vindecat, lucru nemaifăcut vreodată din veac, crede că El e Cel venit de la Dumnezeu, odată ce El a săvârșit vindecarea lui, crede îndată ceea ce-i cere Acela să creadă: că El e însuși Fiul lui Dumnezeu.

Auzind Iisus această mărturisire, a făcut cunoscută concluzia de ordin general despre judecata pe care a venit în lume să o facă asupra oamenilor, întrucât va fi în tot cursul istoriei pricină de osândă pentru cei ce nu vor să vadă că e Dumnezeu, iar pentru cei ce văd, pricină de mântuire. „Spre judecată am venit în lumea aceasta, ca cei care nu văd să vadă, iar cei care văd să fie orbi” (Ioan 9, 39). Fariseii s-au socotit iarăși vizați și L-au întrebat: „Oare, și noi suntem orbi?” (Ioan 9, 40). Dar Iisus le-a dat înțelesul celor spuse: „Am spus că cei ce văd, nu vor vedea. Voi vedeți. Dar sunteți dintre cei ce, văzând, nu văd. În aceasta stă păcatul vostru. Ați putea vedea. Dar voința voastră vă face să nu vedeți. Dacă n-ați vedea din neputință, n-ați avea păcat. Dar nu vedeți din voință”. E una dintre sentințele paradoxale și cu înțeles duhovnicesc ale lui Iisus: „Dacă ați fi orbi, n-ați avea păcat. Dar acum ziceți: Noi vedem. De aceea păcatul rămâne asupra voastră” (Ioan 9, 41).

Se pare că Iisus rămâne în Ierusalim și după sărbătoarea corturilor, până la sărbătoarea înnoirii templului, ținând neîncetat cuvântări. Din acestea, Sfântul Evanghelist Ioan

reține numai pe cea ținută într-una dintre zile, despre Bunul Păstor. Păstorul cel Bun este o parabolă de o mare duiosie. Dar și de hotărâtă afirmare a calității Sale de adevărat și suprem Păstor.

El vorbește în această parabolă mai mult de viitorul turmei Sale cuvântătoare, de staulul lor, de Biserică, dar vorbește și de răii conducători ai Bisericii din Vechiul Testament, care au intrat în ea prin El, ca ușa adevărată, și au fost contrari Lui, Păstorul cel Bun. La Biserica viitorului, care Îl va avea pe El ca Păstor arătat în trup, se referă cuvintele care critică pe susținătorii ereziilor și sectelor, care nu vor intra în staulul oilor prin El, ca ușă, și n-au fost păstori iubitori ai oilor cuvântătoare: „Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce nu intră pe ușă în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur și tâlhar” (*Ioan 10, 1*). Susținătorul ereziilor și al sectelor nu intră prin Hristos, ca ușă, în staulul oilor și vrea să fure dintre oile din el. Acela nu cunoaște pe Hristos ca Dumnezeu adevărat și om. El e contra lui Hristos, care nu e numai ușă, ci și Păstorul cel Bun.

De „Păstorul adevărat” ascultă oile Sale, și El le iubește și „le cheamă pe nume și le mână afară” (*Ioan 10, 3*), la pășune. „Și când le scoate afară pe toate ale Sale, merge înaintea lor și oile merg după El, căci cunosc glasul Lui. Iar după un străin ele nu vor merge, ci vor fugi de la el, pentru că nu cunosc glasul străinilor” (*Ioan 10, 4-5*).

Apoi Iisus continuă, numindu-Se „ușa oilor”: „Eu sunt ușa oilor” (*Ioan 10, 7*), „ușa” prin care se intră în turma cuvântătoare. Au fost și înainte unii care s-au dat drept păstori, dar n-au fost prin credința în Cuvântul lui Dumnezeu care va veni. Ei au fost furi și tâlhari. Dar vor fi și în viitor unii care nu vor intra la oi prin Hristos ca ușă. Ei vor

fi furi și tâlhari: „Furul nu vine decât ca să fure și să junghie și să piardă. Eu am venit ca viață să aibă și din belșug să aibă” (*Ioan 10, 10*). Căci El a venit nu numai ca ușă prin care cel credincios va intra, ci ca ușă prin care va afla viață din belșug (*Ioan 10, 9*). Dar Iisus e și ușă prin care intră oile înseși la Dumnezeu Tatăl. Căci prin umanitatea Lui blândă și curată se intră la dumnezeirea Lui; prin El, ca om, se intră la El, ca Fiul lui Dumnezeu, și la Tatăl, la iubirea Tatălui față de Fiul și față de cei făcuți și ei fii. Dar a venit și ca Păstorul cel Bun care duce oile la pășune grasă, ba Își dă și viața pentru oile Sale: „Eu sunt Păstorul cel Bun. Păstorul cel Bun Își pune sufletul pentru oile Sale” (*Ioan 10, 11*). El a venit ca să scape, cu prețul vieții, oile de primejdia morții care pândește prin păcatul despărțirii de Păstor, păcat în care sunt ținute.

El nu împlinește slujba de Păstor pentru simbrerie, de aceea nu fuge „când vine lupul care le răpește și le risipește” (cf. *Ioan 10, 12*). Ce plată ar putea primi Cel ce are toate bunătățile? El e Păstorul oilor care-I sunt proprii, nu străine. Cine are atât de multă dragoste față de sufletele omenești ca a Lui, decât Dumnezeu care le-a creat și Fiul lui Dumnezeu prin care s-au creat și care Și le-a făcut și mai proprii, făcându-Se și El om? Și cine le cunoaște și deci cine le iubește atât de mult ca El? Iar dacă Îl iubesc și ele, Îl cunosc și ele în măsura în care Îl iubesc.

Niciun om nu poate spune de alții că sunt ai lui. Și niciunul nu se poate socoti prin sine păstorul lor, ci doar dacă i se dau în oarecare grijă de Cel ce e mai mare și decât ei, și decât el. Și nimeni nu cunoaște pe om ca Făcătorul lui; nici n-a arătat prin vreo faptă așa de mare precum cea a creației, că-l iubește așa de mult. În baza acestei cunoașteri

și iubiri se apropie de oameni așa de mult, că-Și ia asupra-Și prin întrupare grija de Păstor al lor, gata să-i apere până la moarte. „Eu sunt Păstorul cel Bun și cunosc pe ale Mele și ale Mele Mă cunosc pe Mine” (Ioan 10, 14).

Desigur, oile nu-și cunosc păstorul cum le cunoaște el. Dar îl știu deosebit de falșii păstori. Îl cunosc prin simțirea iubirii lui, prin glasul lui, în care îi simt iubirea.

Iisus afirmă că îi cunoaște pe oameni și ei Îl cunosc pe El ca om, cum cunoaște El pe Tatăl și Tatăl Îl cunoaște pe El ca Dumnezeu. Își afirmă amândouă firile într-o unică Persoană. Prin aceasta însă Se arată punte între Dumnezeu și oameni. E o cunoaștere care e una cu iubirea. Cu cât îi cunoști mai mult pe oameni, cu atât îi iubești mai mult. Și aceasta Îl face să-și dea viața pentru ca să-i apere de furul și tâlharul care vrea să-i piardă. Se dă pe Sine morții apărându-i, știind că El va învinge moartea. Și acesta e un mod nou, definitiv, prin care îi va scăpa de moartea pe care le-o pregătește acela. Căci fiind cunoașterea și iubirea unei Persoane, care e și Dumnezeu, și om, e plină de atâta putere, încât poate învinge moartea. Căci Cel ce cunoaște și iubește pe oameni, e Același cu Cel ce iubește și cunoaște pe Tatăl și pe care Îl iubește și cunoaște Tatăl; și El Îl cunoaște și iubește pe Tatăl așa de mult, pe cât Îl cunoaște și iubește pe El Tatăl. Astfel cunoaște și iubește pe oameni cu puterea de cunoaștere și de iubire a Tatălui, al ultimului izvor al iubirii și cunoașterii, deci și al vieții.

Un ecou al acestei iubiri a păstorului care-și dă viața pentru oile sale cuvântătoare e redat de poporul român în poezia „Miorița”, în care păstorul se unește prin moarte cu sufletul omenesc (*psyche* e feminin în grecește), ca și cu o „dulce mireasă, a lumii crăiasă”. „Precum Mă cunoaște

Tatăl și Eu Îl cunosc pe Tatăl. Și sufletul Îmi pun pentru oi” (Ioan 10, 15). Își pune viața ca om pentru oameni, precum o pune pentru Tatăl. Deci pune în iubirea pentru oameni intensitatea pe care o pune în iubirea pentru Tatăl.

Iar această iubire o promite Iisus pentru toate oile viitoare și pentru toate sufletele care vor crede în El și vor intra prin El în staulul Lui, în Biserică. Și ele vor fi din toate neamurile. Nu se vor reduce la cele ce au început să se alipească Lui dintre iudei: „Am și alte oi, care nu sunt din staulul acesta. Și pe acelea trebuie să le aduc și vor auzi glasul Meu și va fi o turmă și un păstor” (Ioan 10, 16).

Oamenii sunt așa de mult iubiți chiar de Tatăl, pentru că Însuși Fiul Lui făcut om și iubit de Tatăl ca atare îi iubește pe oameni până la a-Și da viața pentru ei. Iubirea față de oameni e unită cu iubirea între cele două Persoane dumnezeiești. Nu-Și despart iubirea între Ele de iubirea față de oameni. De aceea Fiul Cel de o ființă cu Tatăl Se face om, ca El să iubească pe oameni și ca în această iubire a Fiului față de oameni să se manifeste iubirea Tatălui față de ei; sau în iubirea de oameni a Fiului Său, Tatăl să vadă dusă până la capăt iubirea Fiului Său, care e născut ca Fiu iubitor. Iubind pe oameni, ca fapte ale Tatălui, Fiul Tatălui arată împlinită până la capăt iubirea Lui de oameni. Dar în aceasta Tatăl vede și o deplină iubire a Fiului Său față de Sine.

În general, Cel ce iubește cu adevărat, iubește pe toți. Nu poate iubi pe unii, neiubind pe alții. Cu atât mai mult nu poate face aceasta Dumnezeu.

Dar cine poate epuiza nesfârșitele înțelesuri cuprinse în cuvântul următor al lui Iisus, ca în toate cuvintele Lui: „Pentru aceasta Mă iubește Tatăl, pentru că Îmi pun sufletul Meu, ca iarăși să-l iau” (Ioan 10, 17)?

În moartea lui Iisus ca jertfă se întâlnește iubirea Lui față de Tatăl și de oameni – care e și ea iubire față de Tatăl – cu iubirea ca răspuns al Tatălui. Și iubirea ca supremă simțire a vieții celui iubit și deci ca supremă manifestare a vieții proprii – căci numai viața are simțire – învinge moartea.

De aceea spune Iisus în cuvântul de mai sus: „Îmi pun sufletul, ca iarăși să-l iau”. Îl ia și El, dar îl ia și pentru că I-l dă Tatăl, ca un dar înnoit, întărit cu puterea Tatălui pentru veci. Aici Iisus își afirmă umanitatea Sa pe care o dă Tatălui pentru oameni și o primește înnoită de la Tatăl, ca să o redea și celor ce vor muri cu Hristos pentru Tatăl.

Moartea Lui nu mai înseamnă, ca moartea celorlalți oameni care nu cred în El, o răpire a sufletului Lui din trupul Lui, fără voia Lui, în urma slăbirii sufletului și a trupului Lui, prin păcatul despărțirii de Dumnezeu. Ci e o dăruire de bunăvoie a Lui din iubire, ceea ce arată puterea Lui și unirea în care se află cu Tatăl, chiar în moartea Lui ca dar al Său. În moartea Lui se manifestă o putere totală de dăruire din iubire. Puterea aceasta rămâne în El chiar în moartea Lui. De aceea o poate învinge. Dar are această putere, pentru că e Fiul lui Dumnezeu. Deci o are de la Tatăl. „Nimeni nu îl ia [sufletul] de la Mine, ci Eu de la Mine însumi îl pun. Putere am Eu ca să-l pun și putere am iarăși să-l iau. Această poruncă am primit-o de la Tatăl Meu” (Ioan 10, 18). Își afirmă iarăși calitatea Sa de Fiu al lui Dumnezeu.

Aceste afirmări au produs iarăși dezbinare între ascultători, unii socotindu-L că are demon, pentru că Se face pe Sine Dumnezeu; alții, declarând că nu poate un demonizat să redea vederea unui orb.

La sărbătoarea înnoirii templului, care cădea iarna (Ioan 10, 22), cu vreo cinci săptămâni înainte de răstignirea

Sa, Iisus Se plimba în partea de răsărit a templului, într-o galerie deschisă, împodobită cu stâlpi, numită Pridvorul lui Solomon.

Iudeii, văzându-L, L-au împresurat, zicându-I: „Până când ne scoți sufletul? Dacă Tu ești Hristosul, spune-o nouă pe față” (Ioan 10, 24). Le trebuiau tot mai multe declarații ale Lui pentru a-L ucide.

Iisus le-a răspuns iarăși, repetând mărturisirile de mai înainte că este Hristosul, neexcluzând nici acum pe Dumnezeu însuși ca Tată al Lui. Căci spune că Tatăl însuși mărturisește despre Sine prin faptele ce le face El; dar ei nu cred, pentru că nu sunt dintre oile Lui. Își repetă calitatea de Păstorul cel Bun, iar pe oamenii care cred în El, ca pe oile Lui. Iar faptele Sale minunate le dă ca mărturii ale Tatălui despre El, sau ca făcute de Tatăl prin El, ceea ce înseamnă că sunt uniți prin ființă, deși îndoiiți ca Persoane.

„Iisus le-a răspuns: V-am spus și nu credeți. Lucrările pe care le fac în numele Tatălui Meu [trimis de Tatăl, *n.n.*], acestea mărturisesc despre Mine. Dar voi nu credeți, pentru că nu sunteți dintre oile Mele” (Ioan 10, 25-26).

Între El și oile Lui există o „interioritate reciprocă”. Ele ascultă glasul Lui, pentru că Îl cunosc ca Păstor al lor și merg după El și El le cunoaște ca ale Lui. El are atâta putere, că le dă viață veșnică, ceea ce nu poate face decât ca Dumnezeu. El ține să Se reveleze oamenilor ca Păstorul lor cel Bun, drept Cel ce le poate da viața veșnică, pentru ca ele să vină după El. Nu pentru a fi laudat li Se descoperă ca Fiul lui Dumnezeu, ci pentru ca să vină după El, să intre în comuniune cu El, și prin aceasta să primească viața veșnică.

„Și Eu le dau lor viață veșnică și nu vor pieri în veac și din mâna Mea nimeni nu le va răpi” (Ioan 10, 28). Era o

declarație de mare îndrăzneală. Dar nu pentru a Se mândri, ci pentru ca oamenii, cunoscându-L ca atare, să vină după El și să se mântuiască în veci de moarte.

Dar nu are puterea de-a da viața de veci ca o Persoană singuratică, de Sine, ca o Persoană dumnezeiască afară de care n-ar fi alta. Ci în unire cu altă Persoană dumnezeiască, cu care este însă unit ca Fiul cu Tatăl. Încât, a nu putea fi răpiți oamenii din mâna Lui înseamnă a nu putea fi răpiți din mâna Tatălui. Mereu Hristos Își afirmă unitatea de ființă cu Tatăl, dar și deosebirea Lui ca Persoană de Persoana Tatălui. Iar deosebirea între El și Tatăl constă în faptul că Tatăl îi dă toate, iar El le primește din mâna Tatălui, dar fără ca mâna Tatălui să se despartă de mâna Fiului. Fiul trăiește în mâna sau în puterea Lui, mâna sau puterea Tatălui. Chiar oile sau voința lor de-a fi ale Fiului le vine din puterea Tatălui. În lucrarea mântuirii oamenilor, Fiul întrupat ca om nu e singur.

Dar în faptul că Tatăl dă Fiului toate, iar Fiul le primește, se arată că Tatăl e mai mare ca toți. „Tatăl Meu, Care Mi le-a dat, este mai mare decât toți și nimeni nu poate să le răpească din mâna Tatălui Meu” (*Ioan 10, 29*).

Însă în faptul că toate sunt date de Tatăl, iar Fiului I se dau toate, se arată nu numai că Tatăl e mai mare ca toți și ca toate, ci și că Fiul și Tatăl sunt una în ființă. Căci Tatăl Își dă Fiului, odată cu puterea Lui, însăși ființa.

Iar „Eu și Tatăl una suntem” (*Ioan 10, 30*) – continuă Mântuitorul.

Era cea mai clară definire a unității Sale de ființă cu Tatăl, odată cu deosebirea Lor personală. E o definire care a slujit ca temei Bisericii pentru formularea învățaturii despre Sfânta Treime.

Dar această afirmare a unității Sale în ființă cu Tatăl stârnea cea mai mare indignare a căpeteniilor iudeilor, una tot așa de mare ca și părerea lor că Iisus Se declară Dumnezeu în locul lui Dumnezeu.

De aceea, auzind această declarație a Lui, „iudeii iarăși au luat pietre ca să arunce asupra Lui” (*Ioan 10, 31*).

„Iisus le-a răspuns: Multe lucruri bune v-am arătat vouă de la Tatăl Meu. Pentru care din ele aruncați cu pietre asupra Mea?” (*Ioan 10, 32*). Adică: Dacă n-aș fi una cu Tatăl, nu v-aș fi arătat o putere prin care am făcut atâtea vindecări și nu v-aș fi descoperit învățături atât de înalte. Puteau fi ele de la Mine ca om? Sau de la cel-rău? Pe care dintre aceste fapte sau învățături bune le socotiți necorespunzătoare cu strânsa Mea unitate cu Tatăl, ca să aruncați cu pietre asupra Mea, ca laudându-Mă în chip mincinos cu unitatea Mea cu Tatăl?

Iudeii I-au dat la aceasta un răspuns care era o contradicție în el însuși. Recunoaștem că ne-ai arătat lucruri bune „și nu pentru lucru bun aruncăm cu pietre asupra Ta, ci pentru hulă și pentru că Tu, om fiind, Te faci pe Tine Dumnezeu” (*Ioan 10, 33*). Ei recunoșteau că faptele minunate ale lui Iisus și învățăturile celei mai înalte viețuiri nu le putea da un om, cu atât mai puțin unul care Se face pe Sine în chip mincinos Dumnezeu, jignind pe Dumnezeu.

Iisus continuă să le dovedească dumnezeirea Sa pe temeiul faptelor Sale mai presus de cele omenești. Chiar pe baza Legii, pe care ei o respectau, a Scripturii, „care nu poate fi desființată”, chiar pe baza ei continuă să le arate că El e mai mult, că El e Dumnezeu mai presus de oamenii numiți ei înșiși „dumnezei” de către cuvântul lui Dumnezeu din Scriptură. Oamenii nu sunt total despărțiți de

Dumnezeu când fac binele. De aceea nu este El, care face fapte negrăit mai bune decât ei, Dumnezeu într-un sens superior lor, deși e și om?

Iisus nu a spus atunci numai cele mai adânci, mai bogate și mai nepieritoare cuvinte din istorie, ci a folosit și o logică strânsă în dovedirea dumnezeirii Sale.

De aceea, la reproșul iudeilor că Se face Dumnezeu, supărând pe Dumnezeu, „Iisus le-a răspuns: Nu e scris în Legea voastră că «Eu am zis: dumnezei sunteți?»” (*Ioan 10, 34, cf. Psalmii 81, 6*).

Dar acest text din Psalm, care sună în întregime: „Eu am zis: dumnezei sunteți și toți fiii ai Celui Preaînalt”, a fost folosit de Iisus mai probabil în sensul: Cum a putut spune Dumnezeu în Scriptură că oamenii sunt dumnezei, sau îndumnezeiți și înfiți, dacă nu referindu-Se la viitor, când va trimite pe Fiul Său Unul-Născut, ca om, în unire cu care toți care vor crede în El vor fi îndumnezeiți și înfiți? În cuvântul din Psalm e implicată deci făgăduința că Dumnezeu are un Fiu după ființă, care va veni din cer ca să facă fii prin har pe oameni. Aceasta o va face El prin faptele Lui. De aceea, Iisus continuă după citarea cuvântului amintit din *Psalmul 81*: „Dacă i-a numit dumnezei pe aceia [...] – și Scriptura nu poate fi desființată – despre Cel pe Care Tatăl L-a sfințit și L-a trimis în lume [de dincolo de lume, *n.n.*], voi ziceți: Tu hulești, fiindcă am spus: Fiul lui Dumnezeu sunt? Dacă nu fac lucrările Tatălui Meu, să nu credeți în Mine. Iar dacă le fac, chiar dacă nu credeți în Mine, credeți în aceste lucrări, ca să știți și să cunoașteți că Tatăl este în Mine și Eu în Tatăl” (*Ioan 10, 35-38*). În Dumnezeu, în care Persoanele sunt una în ființă, aceste Persoane sunt una în alta. Era o înțelegere a lui Dumnezeu în Treime. Era

Dumnezeul real al iubirii. Iar o astfel de existență a Tatălui în Fiul și a Fiului în Tatăl, era temeiul pentru ca Tatăl să fie și în Fiul făcut om, sau Fiul făcut om în Tatăl. Dar aceasta nu mai lasă nicio despărțire între faptele Persoanelor divine.

Dacă nu vă convine să credeți în Mine, lăsați-vă biruiți de realitatea obiectivă a faptelor mai presus de puterea omească ce le fac, ca să cunoașteți că nu le pot face de la Mine, dacă nu e Dumnezeu ca Tatăl în Mine și Eu în El. Era forma în care exprima unitatea Sa de ființă cu Tatăl. Nu exprima prin ele o interioritate pur morală, sau prin har, cum poate exista și între noi și Dumnezeu. Căci Îl numea pe Tatăl, nu „Tatăl nostru”, ci „Tatăl Meu”, și Se declara trimis de Tatăl, cum nu spunea de oamenii obișnuiți. Și indica drept dovadă despre aceasta faptele deosebite de ale tuturor oamenilor.

Neputând suferi această afirmare îndrăzneată a lui Iisus, care era asociată și cu neînțelegerea lui Dumnezeu Cel adevărat, iudeii „căutau iarăși să-L prindă” (*Ioan 10, 39*). Aproape fiecare dialog cu El îi înfuria în așa măsură, că se termina cu încercarea lor de a-L ucide, sau de a-L prinde pentru a-L judeca.

Dar Iisus a scăpat și de astă dată din mâna lor (*Ioan 10, 39*). Și văzând că e omeneste cu neputință să mai rămână în Ierusalim, sub amenințarea să piară „sub furia mulțimii” de conducători ai iudeilor, Se hotărî să plece și Se retrase în Perea, pe malul de răsărit al Iordanului, unde Iisus primise botezul de la Ioan, unde era o populație rară și străină de agitația violentă a fariseilor și unde se putea reculege în așteptarea morții. Era o regiune apropiată de pustiul unde se reculesese și după botezul de la Ioan, înainte de începerea propovăduirii²⁰.

²⁰ E. BOUGAUD, *Viața lui Iisus Hristos*, II, p. 324.

PLECAREA LUI IISUS LA IERUSALIM SPRE PĂTIMIREA SA

De acolo, după ce Se hotărî, după o vreme, să meargă la Ierusalim, Se apropie de cetatea Ierihonului, înconjurat, ca în toate drumurile Lui, de săraci, de bolnavi, de umiliți, de copii, pe care îi mângâia, îi vindeca, atunci când era cazul. Pe drum spre Ierihon, le vorbi Apostolilor despre pătimirea ce-L aștepta acolo. Le spunea aceasta în urma convorbirii cu tânărul bogat. Le spuse Apostolilor, după ce Petru Îi declarase: „Iată, noi, lăsând toate ale noastre, am urmat Ție” (*Luca* 18, 28). Hristos îi răspunde că „nu este niciunul, care, părăsind în veacul acesta totul pentru Împărăție, să nu ia în cel viitor viața veșnică” (cf. *Luca* 18, 29-30). Și dându-Se pe Sine ca pildă, a continuat spunându-le că El, suindu-Se acum cu ei la Ierusalim, Își va da chiar viața pentru a întemeia Împărăția fericirii veșnice.

„Și luând la Sine pe cei doisprezece, a zis către ei: Iată, ne suim la Ierusalim și se vor împlini toate cele scrise prin proroci despre Fiul Omului. Căci va fi dat păgânilor și va fi batjocorit și va fi ocărât și scuipat. Și, după ce Îl vor biciui, Îl vor ucide; iar a treia zi va învia” (*Luca* 18, 31-33).

Când S-a apropiat de Ierihon, a vindecat pe un orb, care Îi cerea să aibă milă de el. Era un nou prilej care făcu

pe acest om și mulțimea ce-i urma să slăvească în El pe Dumnezeu.

Iar intrând în Ierihon, avu loc întâmplarea cu Zaheu, mai-marele vameșilor de la vama din marginea aceluia oraș, prin care treceau călătorii ce veneau din răsărit, în Iudeea. Ni se dă prin el o pildă că nu numai săracii sunt primiți de Hristos, ci și cei îmbogățiți pe nedrept, când se pocăiesc în așa fel încât sunt în stare să renunțe la o mare parte din averea lor. Fapta lui Zaheu e și o dovadă despre covârșitoarea impresie ce i-a făcut-o chiar vestea despre Iisus, încât sub puterea ei, fiind mic de statură, renunțând, ca un copil, la orice mândrie, se sui într-un copac de la marginea drumului pe unde știa că va trece, ca să-L vadă. Iisus, prețuind fapta, l-a poftit să coboare, arătând că-i va face bucuria să stea cu el în mod deosebit în casa lui, deși era vameș, disprețuit de toți și riscând El însuși critica acestei fapte a Lui.

Impresionat de atâta iubire din partea Celui care căuta mai presus de toate trezirea umanității în cei ce au fost făcuți să fie oameni, Zaheu a declarat îndată că va da jumătate din averea sa săracilor, ceea ce nu făcuse tânărul care avea averea din moștenire cinstită. Ba mai mult, mânat de porunca unei pocăințe cu fapta, vameșul a declarat: „Dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, îi întorc împătrit” (*Luca* 19, 8). Acest fel de simțiri îl produce în om trăirea reală a puterii lui Dumnezeu. Cel bun își face simțită puterea bunătății în molipsirea de ea a altuia. Acesta nu mai poate suporta răul făcut și caută să scape de amintirea chinuitoare a lui printr-un surplus de bine.

Zaheu simțea pe Dumnezeu în Hristos. Iar Hristos S-a folosit de simțirea lui Zaheu ca să declare, cu autoritatea

Lui dumnezeiască, mântuită casa lui Zaheu și ca să dea un exemplu că poate face fiu al lui Avraam pe cineva oricât de păcătos a fost. Și declarându-Se direct Fiul lui Dumnezeu, arăta că mai ales pentru mântuirea celor pierduți S-a făcut Fiul lui Dumnezeu Fiul Omului. Niciun om nu e pierdut definitiv în fața lui Dumnezeu. Și cum s-ar fi bucurat de această asigurare vameșul Zaheu, dacă Iisus nu S-ar fi descoperit ca Fiul lui Dumnezeu care are puterea să mântuiască: „Și a zis către el Iisus: Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, căci și acesta este fiu al lui Avraam. Căci Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut” (*Luca* 19, 9-10).

Aflându-Se Iisus la răsărit de Iordan, Maria și Marta, surorile lui Lazăr, un apropiat de Iisus și iubit de El, care locuia în Betania, la 3 km de Ierusalim, unde se pare că se retrăgea Iisus, în multe seri, din Ierusalim, după dialogurile cu conducătorii iudeilor, terminate cu încercarea lor de a-L ucide, I-au trimis știrea că fratele lor era bolnav: „Doamne, iată, cel pe care-l iubești este bolnav” (*Ioan* 11, 3).

Evangelhia Sfântului Ioan descrie pe larg fapta învierii lui Lazăr, ca o dovadă a dumnezeirii lui Iisus.

Primind Iisus această știre a spus: „Această boală nu este spre moarte, ci pentru slava lui Dumnezeu, ca, prin ea, Fiul lui Dumnezeu să se slăvească” (*Ioan* 11, 4). Voia să dea chiar în preajma pătimirilor Sale o dovadă a dumnezeirii Sale, o dovadă că nu va muri din neputință, ca orice om, ci pentru că vrea să facă din moartea Sa o jertfă, sau un semn de iubire către Dumnezeu și oameni și un mijloc de biruire a morții. De aceea a mai rămas două zile în locul unde era cu ucenicii Săi (*Ioan* 11, 6). Apoi, spunând ucenicilor: „Să mergem iarăși în Iudeea”, aceștia I-au zis: „Învățătorule, acum

[de curând] căutau iudeii să Te ucidă cu pietre și iarăși Te duci acolo?" (Ioan 11, 7-8). Betania, unde se duceau pentru Lazăr, era lângă Ierusalim. Spunându-le un cuvânt prin care le da să înțeleagă că timpul vieții pământești, când mai poate face minuni, se apropie de sfârșit, după aceea a zis: „Lazăr, prietenul nostru, a adormit; [dar] merg să-l trezesc” (Ioan 11, 11). Se afirma și prin aceasta ca Dumnezeu, pentru care moartea este un somn, din care El poate trezi pe cel adormit. Ucenicii admiteau încă greu că Iisus poate învia un mort, deci că e Dumnezeu. De aceea au înțeles cuvântul lui Iisus ca vorbind despre un somn propriu-zis. A trebuit ca Iisus să le spună pe față: „Lazăr a murit” (Ioan 11, 14). Toma, mai sincer în a-și exprima neînțelegerea pentru afirmarea lui Iisus că merge să-l învie pe Lazăr, ci crezând că merge să primească moartea de la iudei, a zis celorlalți ucenici, mărturisindu-și alipirea față de El: „Să mergem și noi și să murim cu El” (Ioan 11, 16). Când au sosit la Betania, Lazăr era mort de patru zile, ca să nu se mai creadă că suferise numai o moarte aparentă, care nu poate ține mai mult de trei zile. Și veniseră la surorile lui, Marta și Maria, mulți iudei să le mângâie. Marta, care se afla pe afară, auzind că vine Iisus, I-a ieșit în întâmpinare înainte de-a ajunge El în sat, iar Maria ședea în casă, cu mulți iudei. Marta nu voia să spună că se duce în întâmpinarea Lui, până nu va avea încuviințarea de la Iisus, căci știa și ea de dușmănia acelor. Avea trebuința să vorbească Iisus cu ea pentru a o convinge pe ea, care era mai îndoielnică, despre dumnezeirea Lui și despre puterea de a-l învia pe Lazăr. Marta și-a exprimat întâi regretul că n-a venit mai repede, căci de boală credea că l-ar fi putut vindeca Iisus, dar din moarte nu-l va putea învia: „Doamne, dacă ai fi fost aici, fratele meu n-ar

fi murit" (Ioan 11, 21). Când Iisus i-a spus: „Fratele tău va învia”, ea i-a răspuns: „Știu că va învia la înviere, în ziua cea de apoi” (Ioan 11, 23-24).

Iisus a răspuns îndoielii Martei cu următoarea declarație: „Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi. Și oricine trăiește și crede în Mine, nu va muri în veac. Crezi tu aceasta?” (Ioan 11, 25, 26). Auzind această declarație, Marta a răspuns la întrebare că a crezut totdeauna că El e Fiul lui Dumnezeu venit în lume. Dar se pare că și ea, ca și Apostolii, încă nu trăgeau din aceasta concluzia că poate învia morții: „Da, Doamne. Eu am crezut că Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, Care a venit în lume” (Ioan 11, 27).

Iisus Se numise: pâinea care s-a coborât din cer, apa vie, sau apa vieții, lumina lumii, adevărul, calea și viața. Sfântul Evanghelist Ioan Îl numise Cuvântul. Acum Se numește „învierea și viața”. El este, ca Persoană dumnezeiască, toate acestea. El este biruitorul morții, căci este izvorul vieții. Viața deplină, de care ține conștiința, nu-și poate avea suportul decât într-o Persoană, precum cea care trăiește în mod conștient. Numai atenția și iubirea Lui conștientă, în calitate de Persoană, pot scăpa de moarte persoanele create, spre care se îndreaptă atenția și iubirea Lui. Căci numai Ea poate învinge prin viața Ei covârșitoare moartea și poate da viața veșnică. Eu simt chiar în relația cu persoana umană că plusul de viață nu-mi vine din simpla ei prezență, ci din atenția ei față de mine, în ceea ce se arată caracterul ei de persoană. Animalul nu e simțit de mine ca iradiant de viață.

Cine crede în Hristos, cine Îl simte ca Fiul lui Dumnezeu, chiar de moare cu trupul, trăiește cu sufletul, căci

primește moartea cu această convingere. De aceea, cel ce trăiește pe pământ crezând în Hristos, sau simțind relația cu El, nu va muri în veci, căci moartea lui cu trupul nu e moarte propriu-zisă.

Apoi Iisus i-a spus Martei să cheme și pe Maria. Și Marta a chemat-o în taină din mulțimea iudeilor ce-o înconjurau în casă. Aceștia, văzând-o că pleacă, au plecat și ei după ea, crezând că merge la mormântul lui Lazăr.

Ajungând la Iisus, care Se afla încă la locul unde Îl întâmpinase Marta, a căzut plângând la picioarele Lui, exprimându-și și ea convingerea că dacă Iisus ar fi fost lângă fratele ei bolnav, n-ar fi murit. Văzând-o pe ea, și pe toți iudeii care veniseră după ea, plângând, Iisus a suspinat și a lăcrimat și El, trăind ca un om durerea oamenilor.

Întrebând apoi unde este mormântul lui Lazăr, a mers la el cu toată lumea. Era, ca în obiceiul locului și al timpului, o peșteră cu o piatră așezată pe ușa ei. Iisus cerându-le celor de față să ridice piatra, Marta exprimându-și din nou îndoiala că fratele ei poate fi înviat, I-a zis: „Doamne, deja miroase, că e a patra zi” (Ioan 11, 39).

Iisus i-a răspuns, reproșându-i îndoiala pe care aceea și-o exprima din nou, după ce-i spusese că-l poate învia: „Nu ți-am spus că dacă vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu?” (Ioan 11, 40).

Oamenii care au fost în preajma lui Iisus și au propovăduit în lume dumnezeirea și faptele Lui dumnezeiești, cu prețul vieții, n-au fost niște naivi lesne încredători, ci a trebuit ca Iisus să le dea multe dovezi despre acestea, ca să-i aducă la convingerea neclintită despre ele.

După ce au ridicat piatra, „Iisus Și-a ridicat ochii în sus și a zis: Părinte, Îți mulțumesc că M-ai ascultat. Eu

știam că întotdeauna Mă ascuți, dar pentru mulțimea care stă împrejur am zis, ca să creadă că Tu M-ai trimis" (Ioan 11, 41-42).

Apoi, strigând cu glas mare: „Lazăre, vino afară!" (Ioan 11, 43), acela a ieșit din mormânt.

Iisus vede încă înainte de-a fi înviat pe Lazăr că Tatăl L-a ascultat și drept urmare îl va învia pe acela. Căci știe că totdeauna Îl ascultă. Dar Îi mulțumește acum în fața mulțimii, ca ea să știe aceasta, că El L-a trimis și că toate le face ascultând de Tatăl, și din puterea Lui, că deci El nu e singur în cele ce le face, ci e Fiul Tatălui. Niciodată Iisus nu Se prezintă ca Dumnezeu unic, ci totdeauna ca Fiu al Tatălui, ca „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat". El nu înlătură pe Dumnezeu, dându-Se pe Sine Dumnezeu, cum Îl acuzau conducătorii evreilor, ci e Fiul lui Dumnezeu.

Văzându-l pe Lazăr înviat, unii iudei au crezut, alții s-au dus la farisei și la arhierii și le-au spus de fapta aceasta a lui Iisus.

Iar aceia, înfricoșați că va atrage tot poporul la El, într-o credință comună cu a tuturor neamurilor și nemai-având ca un neam deosebit o credință care-l deosebește de celelalte, și că romanii, care stăpâneau atunci toate neamurile cunoscute, îi vor contopi cu ele, au hotărât să-L ucidă. Era și o ambiție de ordin politic, care-i făcea să respingă universalismul credinței propovăduite de Hristos: „Dacă-L lăsăm așa, toți vor crede în El și vor veni romanii și ne vor lua și țara, și neamul" (Ioan 11, 48). Astfel Caiafa, care era arhieriu în anul acela, adunând Sinedriul, le-a spus: „Voi nu știți nimic! Nici nu gândiți că ne este mai de folos să moară un om pentru popor, decât să piară tot neamul" (Ioan 11, 49-50).

Caiafa spune că Iisus va muri pentru neam. Dar prorocia lui avea să se refere, fără să-și dea el seama, la toate neamurile, și anume: pentru neamul evreiesc în sensul că nu va rămâne distinct de toate, iar pentru celelalte, în sensul că se vor mântui, fără ca prin aceasta să se contoască. Pentru neamul iudaic a cugetat greșit că credința în Hristos îl va contopi cu celelalte neamuri. Dacă L-ar fi primit pe Hristos, ar fi rămas și el în existență, nu risipit în toată lumea, ci în țara lui precum celelalte popoare. Neprimind pe Hristos, și prin aceasta s-a păstrat distinct, dar cu prețul unor grele suferințe.

Dar din cuvintele Sfântului Evanghelist Ioan se poate deduce mai ales că prorocia lui Caiafa a avut și sensul că tot neamul omenesc va redeveni unul prin credința în Hristos.

„Dar aceasta n-a zis-o de la sine, ci, fiind arhiereu al anului aceuia, a prorocit că Iisus avea să moară pentru neam, și nu numai pentru neam, ci și ca să adune laolaltă pe fiii lui Dumnezeu cei împrăștiați” (Ioan 11, 51-52).

Bougaud spune de cuvântul lui Caiafa: „Cuvânt îngrozitor, căci nu se cuvine să omori un om nici chiar pentru a mântui un popor. Strigătul unei politici fără suflet, fără inimă. [...] Și cu toate acestea, acest cuvânt închide un adevăr așa de înalt, încât Sfântul Ioan, când îl reproduce, îl vede luminat de o rază profetică. În ochii lui, acest cuvânt nu este al lui Caiafa, ci este cuvântul dictat de rolul lui, este cuvântul marelui preot, jertfitorul cel mare. El avea dreptate să aleagă jertfa. Iată de ce, prorocind, fără să știe, Caiafa spuse într-un înțeles mai înalt decât în înțelesul cel rău voit de el, că unul singur [și anume Hristos, *n.n.*], va trebui să moară pentru noi toți [...]. Cel din urmă arhiereu al Vechiului Așezământ, în anul acela, prevede că templul trebuia

să înceteze de-a mai fi și prin aceasta pregătea chiar el însuși, mai înainte de-a se retrage, jertfa și altarul.”²¹ Istoria are și rostul pregătirii viitorului; și mai ales a vieții viitoare prin simboluri.

„Deci, din ziua aceea, s-au hotărât să-Lucidă” (*Ioan 11, 53*).

Învierea lui Lazăr, chip profetic al învierii prin Hristos a tuturor oamenilor, a fost motivul ultim pentru care dușmanul oamenilor a decis moartea lui Hristos. Învierea lor trebuia plătită sau pregătită de moartea Lui.

„De aceea Iisus nu mai umbla pe față printre iudei, ci a plecat de acolo într-un ținut aproape de pustie, într-o cetate numită Efraim și acolo a rămas cu ucenicii Săi” (*Ioan 11, 54*). S-a dus pentru câteva zile, spre miazănoapte, în acel orașel apropiat de Bethel, ca să le poată spune ucenicilor mai multe despre semnificația morții care-L așteaptă, urmată de înviere. Știa că vremea jertfei Lui va fi la Paștele iudaic, pentru a împlini cu jertfa Sa chipul jertfei mielului pascal. Și până atunci mai era puțin timp.

Se pare că acum a spus Apostolilor cuvântul mai precis despre pătimirea Sa, decât cel redat înainte de la Luca 18, 31, cuvânt spus când venea din Perea, la moartea lui Lazăr: „Iată, ne suim la Ierusalim și Fiul Omului va fi dat în mâna arhierilor și a cărturarilor și-L vor osândi la moarte. Și Îl vor da pe mâna păgânilor [ostașilor romani, *n.n.*], ca să-L batjocorească și să-L răstignească, dar a treia zi va învia” (*Matei 20, 18-19*).

Și tot acum se pare că a venit la El mama fiilor lui Zevedei, Iacob și Ioan, cerând pentru fiii ei să stea în

²¹ E. BOUGAUD, *Viața lui Iisus Hristos*, II, p. 334.

Împărăția cerurilor, care știa că se va întemeia prin învierea Lui, unul la dreapta și altul la stânga Lui, când Apostolii nici nu puteau înțelege slava acelei Împărății, decât în chip apropiat de slava lumească. Iisus i-a răspuns: „Nu știți ce cereți”. De aceea, întrebându-i: „Puteti, oare, să beți paharul pe care îl voi bea Eu și să vă botezați cu botezul cu care Mă voi boteza Eu?”, ei au răspuns: „Putem” (*Matei* 20, 22).

Iisus spune iarăși că va ajunge la slava Sa de Împărat prin paharul morții și prin botezul întâlnirii cu Dumnezeu, prin valoarea sau spiritualizarea sângelui care îl leagă și de viața pământească, și deci și Apostolii numai prin acestea vor ajunge la slava stării lângă El ca Împărat al acestei Împărății. Dar se vede că Apostolii nu înțelegeau încă nici sensul paharului și al sângelui. Ei aveau doar siguranța că Iisus va putea întemeia și stăpâni această Împărăție pe baza puterii Lui dumnezeiești pe care Și-a arătat-o în învierea lui Lazăr.

De aceea, Iisus răspunzându-le că ei de fapt vor bea paharul băut de El și se vor boteza cu botezul Lui, într-un sens pe care numai El îl cunoștea acum, adaugă că starea lor de-a dreapta și de-a stânga Lui, ca Împărat în calitatea de om în acea Împărăție, depinde în primul rând de Tatăl Său. Arată prin aceasta atât unitatea Sa cu Tatăl, cât și faptul că El va fi înălțat ca om la starea de-a dreapta Tatălui, prin faptul că va fi făcut și ca om Fiu de către Tatăl.

Ridicarea oamenilor în slava dumnezeiască e o ridicare a lor de către Dumnezeu iubitor al Treimii. Nu-i va putea face Fiul frați ai Lui, fără să-i facă Tatăl fii. Iubirea față de oameni e o revărsare a iubirii dintre Dumnezeu ca Tată și Fiu.

„Și El a zis: Paharul Meu veți bea și cu botezul cu care Eu Mă botez vă veți boteza, dar a șede de-a dreapta și de-a stânga Mea nu este al Meu a da, ci se va da celor pentru care s-a pregătit de către Tatăl Meu” (*Matei 20, 23*).

Iar precum Fiul Și-a înălțat umanitatea coborând la ea și prin aceasta imprimându-i chiar ei această smerită coborâre la oameni, așa se vor înălța cu Hristos și cei ce se vor smeri ca El: „Care între voi va vrea să fie întâiul, să vă fie vouă slugă, după cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți” (*Matei 20, 27-28*).

Cu cât face cineva mai mult pentru oameni, cu atât se înalță mai mult în raport cu ei. Slujirea îl arată pe cineva superior altuia, sau îl impune ca atare chiar celor cărora le slujește.

Apropiindu-se Paștile iudeilor, Iisus reveni după vreo patru zile cu Apostolii Săi în Betania, ca de aici să meargă la Ierusalim. Sosind în Betania, vineri seara, a doua zi, sâmbăta, cu șase zile înainte de Paști, multă lume din Ierusalim, auzind de venirea Lui acolo, a venit să-L vadă, căci aflase de învierea lui Lazăr. Iar seara I s-a făcut cină în casa fari-seului Simon, care fusese vindecat de Iisus de lepră, fiind invitat și Lazăr (*Ioan 12, 1-2*). Marta, sora lui Lazăr, slujea la masă, iar Maria luând o litră de nard curat de mare preț a uns picioarele lui Iisus și le-a șters cu părul capului, încât toată casa se umplu de bună mireasmă. Iuda Iscarioteanul, ucenicul care avea să-L vândă, a zis către alți ucenici: „De ce n-a vândut mai bine acest nard cu 300 de dinari, pe care să-i fi dat săracilor?” Sfântul Evanghelist Ioan ne spune că n-a zis aceasta pentru că-i era milă de săraci, ci pentru că, purtând punga cu ce venea de la alții pentru întreținerea

ucenicilor, fura din conținutul ei, arătând în aceasta lăcomia de care era stăpânit. Iisus a folosit acest prilej pentru a-și anunța din nou moartea Lui și a văzut în fapta Mariei o presimțire a morții Lui din marea iubire ce-o avea pentru El. Și punea iubirea față de El mai presus de iubirea față de oameni, fie ei chiar săraci, căci nu poate iubi cineva cu adevărat și deplin pe oameni, dacă nu iubește pe Hristos.

Apoi Maria știa că pe săraci îi va putea ajuta și după aceea, pentru că nu sunt în preajma morții, dar de Iisus simțea că va muri curând. Simțea că trebuie dată întâietate faptei de iubire față de cel pe care-l vedem în preajma morții, ca să-i dăm o mângâiere că moartea nu-l scoate din atenția noastră, nu-l izolează; sau la aceasta ne mână și gândul dureros că pe cel ce moare nu-l vom mai avea lângă noi, pe când pe cei neexpuși unei morți apropiate, chiar de sunt săraci, îi vom mai avea. Kierkegaard a spus că nu trebuie amânată fapta de ajutor de la o clipă la alta. Iar această ajutorare nu trebuie amânată mai ales în fața unui om aflat în preajma morții. Căci nefolosirea clipei de față poate să te lipsească de orice altă clipă. A nu da o întâietate iubirii față de cel ce moare, înseamnă o mare indiferență sufletească nu numai față de el, ci în general. Iuda se trăda ca un om total tocit sufletește, cu toate că avusese atâtea dovezi ale iubirii lui Hristos față de el. De aceea nu putea avea milă nici de săraci. Pentru el, Fiul lui Dumnezeu venise în lume degeaba.

„A zis deci Iisus: Las-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat. Că pe săraci totdeauna îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți totdeauna” (Ioan 12, 7-8). Evangheliile lui Matei (*Matei* 26, 7 și urm.) și Marcu (*Marcu* 14, 3 și urm.) nu dau numele femeii și plasează masa aceasta înainte de Cina

cea de Taină și spun că ea a vărsat mirul pe capul lui Iisus. Poate că Maria a făcut aceasta de mai multe ori, căci Iisus se ducea aproape în fiecare zi, seara, de la Ierusalim la Betania.

Bougaud identifică pe Maria, sora lui Lazăr, cu Maria Magdalena. Aceasta a rămas atât de atașată lui Iisus, de când i-a iertat păcatele ei din trecut cu prilejul primei ungeri a picioarelor Lui, tot în Betania, și tot în casa lui Simon Leprosul, cu trei ani înainte²². Evanghelia Sfântului Luca pune în relief toată duișia acestei fapte. În Betania locuia o femeie păcătoasă, care, aflând că Iisus se afla acolo, în casa lui Simon Leprosul, a venit și, stând la spate, lângă picioarele Lui, I le-a spălat întâi cu lacrimi, apoi le ștergea cu părul capului, le săruta și le ungea cu mir. Și nu cârteau împotriva ei Apostolii, ci Simon Leprosul critica în sine pe Iisus, că Se lăsa atins de o femeie păcătoasă. Iar Iisus i-a răspuns lui Simon că cel căruia i se iartă mai mult, iubeste mai mult. Și invers, cel care iubeste mai mult, primește iertare de mai multe păcate. Pune într-o strânsă legătură iubirea cu iertarea. Și conchide: „Iertate sunt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit” (*Luca 7, 47*).

Prețuirea iubirii ca semn al depășirii separației rigide aduse între oameni de păcate o exprimă Iisus și prin nemulțumirea ce i-o arată lui Simon Leprosul, că, intrând în casa lui, nu I-a dat apă să-Și spele picioarele, iar femeia aceasta I-a udat picioarele cu lacrimi, le-a șters cu părul capului ei. El nu I-a dat sărutare, iar ea de când a intrat, n-a încetat să-I sărute picioarele (*Luca 7, 44-45*).

Iisus Își arată dumnezeirea prin fapta iertării tuturor păcatelor. Căci un om nu poate ierta decât păcatele săvârșite

²² E. BOUGAUD, *Viața lui Iisus Hristos*, II, p. 338.

de cineva contra lui. Dar Iisus le iartă pe toate numai datorită iubirii față de El.

Dar în iertarea omului pentru iubirea față de El, se arată și prețuirea ce-o dă Dumnezeu omului. Dumnezeu binevoiește să aibă bucurie de iubirea omului. Însă în aceasta Iisus își arată și umanitatea Lui, coborârea Lui smerită la trebuința de-a fi iubit de om. De aceea Se face om, ca să trăiască ca un om bucuria iubirii Lui de către om.

Pentru identificarea Mariei Magdalena cu Maria, sora lui Lazăr, pledează faptul că Iisus apreciază atât când e numită în Evangheliile sora lui Lazăr, cât și când e indicată ca femeia păcătoasă căreia i se iartă păcatele, mai presus de toate iubirea ce I-o arată (*Luca* 10, 42; 7, 47). Apoi, de Maria Magdalena, Evanghelia Sfântului Luca spune că Iisus scosese din ea șapte demoni (*Luca* 8, 2), iar de femeia păcătoasă spune că locuia în Betania (*Luca* 7, 37).

Iisus n-a câștigat numai iubirea unor bărbați deveniți Apostoli, ce Îl înconjurau continuu, ci și a unor femei care fuseseră vindecate de boli și-L urmăreau discret oriunde Se ducea, apărând și slujindu-I numai când era de trebuință (*Luca* 8, 2-3; *Matei* 27, 55-56; *Marcu* 15, 40-41). Maria Magdalena e prima între alte câteva femei, sau e singura care, mai curajoasă prin iubirea ei față de Iisus decât Apostolii, a venit a treia zi la mormânt ca să-I ungă trupul (*Ioan* 20, 1; *Marcu* 16, 1).

A doua zi, în ziua întâia a săptămânii (Duminică creștină), Iisus a plecat spre Ierusalim (*Ioan* 12, 12). Mulțime multă, care venise la praznicul Paștelui, auzind că Iisus vine în Ierusalim, a luat ramuri de finic și a ieșit întru întâmpinarea Lui. Și striga: „Osana! Bindecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului, împăratul lui Israel!”. Mulțimea

era copleșită de învierea lui Lazăr de către Iisus, despre care auzise (*Ioan 12, 13, 18*).

Ea simțea puterea lui Iisus atât de mult, că-L socotea ca împărat mai presus de toți conducătorii săi. Dar încă nu-L simțea cu deplină siguranță ca Împărat dumnezeiesc. Îl socotea mai degrabă prorocul din Nazaret.

Dar Iisus îi dădea să înțeleagă că e împărat, dar altfel de Împărat. El e Împăratul săracilor, al celor smeriți, al pruncilor nevinovați. Aceștia Îl primeau simțind că este al lor. Și ca să le arate și mai mult aceasta, când S-a apropiat și mai mult de Ierusalim, aproape de satul Betfaghe, mai aproape de Muntele Măslinilor decât Betania, a trimis pe doi dintre ucenici să-I aducă o asină (Sfântul Evanghelist Matei vorbește și de o asină, și de un mânz al ei), legată de poarta unei case, și pe mânzul ei, și după ce o vor dezlega, să spună celor ce vor întreba de fapta lor, că „Domnului Îi trebuie” (*Matei 21, 3*). Aceasta, ca să se împlinească proroția: „Spuneți fiicei Sionului: Iată Împăratul tău vine la tine blând și șezând pe asină, pe mânz, fiul celei de sub jug” (*Matei 21, 5; cf. Zaharia 9, 9*). Asinul însuși este la popoarele din Răsărit simbolul blândetii.

Iisus intra ca Împărat, sau arătând că înaintea într-un alt plan, o Împărăție de alt ordin. Și ceea ce se întâmpla nu era numai un simbol al acelei alte Împărății, precum El însuși nu era numai un simbol al unui astfel de Împărat, ci acea altă Împărăție începea într-un fel în mod real, deși nu se impunea deplin lumii, cum El însuși începea să fie Împăratul real al acelei Împărății, dar nu era recunoscut încă în mod clar ca un astfel de nou și veșnic Împărat.

Ucenicii și-au pus veșmintele peste asin, ca să șadă Hristos pe ele; se supuneau ei înșiși cu dragoste acelu

Împărat. Mulțimile își așterneau veșmintele în calea Lui, cei ce-L întâmpinau făcând din făpturile lor cale prin care să înainteze noua Împărăție. Alții tăiau ramuri de finic și le așterneau în cale, arătând veșnica proștețime a noii Împărății. Toți slăveau pe acest nou Împărat, salutându-L cu strigăte de bucurie, împreună cu copiii pe care îi ridicau părinții pe brațe.

Iar vechiul Ierusalim se cutremura, întrebând: „Cine este Acesta?” (*Matei 21, 10*). Însă mulți din mulțime nu înțelegeau că El este Dumnezeu, ci spuneau: „Acesta este Iisus, prorocul din Nazaretul Galileii” (*Matei 21, 11*). Iar conducătorii se temeau să nu piardă puterea, plecând poporul de la ei (*Ioan 12, 11*).

Iisus, trăindu-Se ca un Împărat cu totul deosebit, în loc să Se încante de lauda ce I se aducea de mulțime, plângea lipsa de pace a Ierusalimului cu Dumnezeu. Căci în același timp Îi pregătește moartea, neprimindu-L pe El ca pe Împăratul păcii, care venea. El venea ca Mielul adevărat, în ziua în care se procura mielul Paștelui Vechiului Testament, care era numai simbolul Lui²³, ca să mântuiască cu adevărat pe oameni de rele și de moarte, însă nu și Ierusalimul, care Îl jertfește, dar din ură, pentru că nu crede în El:

„Și când S-a apropiat, văzând cetatea, a plâns pentru ea, zicând: Dacă ai fi cunoscut și tu, în ziua aceasta, cele ce sunt spre pacea ta! Dar acum sunt ascunse de ochii tăi. Căci vor veni zile peste tine, când dușmanii tăi vor săpa șanț în jurul tău și te vor împresura și te vor strâmtora din toate părțile și te vor face una cu pământul, pe tine și pe fiii tăi, care sunt în tine, și nu vor lăsa în tine piatră pe piatră,

²³ E. BOUGAUD, *Viața lui Iisus Hristos*, II, p. 340.

pentru că nu ai cunoscut vremea cercetării tale” (*Luca* 19, 41-44). N-ai cunoscut că Dumnezeu a venit la tine prin Fiul Său să vadă cum te vei purta cu El.

Se profeteau prin aceste cuvinte dărâmarea Ierusalimului de la anul 70 și risipirea locuitorilor lui în toată lumea de către armata romană, dar și soarta lui lipsită de pace din tot viitorul, dând pustiirea Ierusalimului drept chip al celor ce vor premerge sfârșitul lumii (*Matei* 24, 6-51).

Apoi Iisus a intrat în templu, urmat de mulțimea cu copiii în brațe (*Matei* 21, 12-15), osândind prefacerea lui în locaș de negustorie hoțească, în locul folosirii lui ca locaș de rugăciune.

Apoi, în toate zilele săptămânii, până joi, Iisus învăța în templu, seara retrăgându-Se în Betania, sau pe Muntele Măslinilor, vorbind mai ales de moartea ce I se pregătește și certând pe cărturari și farisei. În cursul acestor zile a rostit parabolele amintite într-un capitol anterior (nunta fiului de împărat, lucrătorii din vie, despre oaia cea pierdută, despre fiul risipitor, despre talanți, despre cele zece fecioare), a învățat despre împărțirea la Judecata din urmă a oamenilor în cei ce au îngrijit de cei lipsiți și în cei ce n-au avut grijă de ei etc.

Într-una din zile a vorbit mai pe larg despre a doua Sa venire. Iar în alta din acele zile, văzând cât de mult se îngrămădește mulțimea în jurul lui Iisus, impresionată de minunile ce le făcuse și mai ales de recenta înviere a lui Lazăr, au voit și niște păgâni (elini), care veniseră la Ierusalim să cunoască praznicul Paștelui iudaic, să se apropie de Iisus. De aceea, l-au rugat pe Filip să le mijlocească această apropiere. Filip, cerând și ajutorul lui Andrei, le-a mijlocit această întrevedere. Iisus S-a folosit de acest prilej pentru

a le spune și lor cine este El și cum va aduce mântuirea oamenilor prin trecerea de la pătimire la slavă, prin unirea paradoxală între acestea două, fapt ce va începe să se împlinească curând. Le spunea aceasta ca să înțeleagă ceea ce vor vedea săvârșindu-se la Paștele iudeilor: răstignirea, care va fi urmată de învierea Lui.

„Iar Iisus le-a răspuns, zicând: A venit ceasul ca să fie preaslăvit Fiul Omului” (Ioan 12, 23). Chiar răstignirea Lui va însemna începutul preaslăvirii Lui. Și aceasta o explică Iisus în continuare: „Adevărat, adevărat zic vouă că dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur; iar dacă va muri, aduce multă roadă” (Ioan 12, 24).

E imaginea pe care a folosit-o și Sfântul Apostol Pavel: „Dar va zice cineva: Cum învie morții? Și cu ce trup au să vină? Nebun ce ești! Ce semeni tu, nu dă viață, dacă nu va fi murit. Și ceea ce semeni nu este trupul ce va să fie, ci grăuntele gol, poate de grâu, sau de altceva din celelalte. Iar Dumnezeu îi dă un trup, precum a voit, fiecărei semințe” (1 Corinteni 15, 35-38).

Dacă grăuntele pur material a fost făcut de Dumnezeu ca, dizolvându-se în pământ, să nu piară cu totul, ci să scoată din el grăunte nou, și nu numai unul, cum n-ar putea trupul omenesc al lui Hristos, care e unit cu dumnezeirea, să învie ca trup nou, iar din unirea cu El să învie și trupurile noastre la sfârșitul veacurilor? Dumnezeirea e pământul în care se seamănă ca un grăunte trupul lui Hristos. El moare lui Dumnezeu, dar nu moare de tot, nu moare întreg, ci în el este experiența scufundării în Dumnezeu, ca o putere prin care Dumnezeu îl readuce la viață nouă, cu puterea de a învia la sfârșitul formei acesteia a creației și trupurile

noastre, iar până atunci da sufletelor noastre puterea prin care vor contribui și ele la această înviere.

În omul conștient, voința renunțării la sine în căutarea lui Dumnezeu, în afirmarea Lui, e puterea care, proiectându-se în El, ca o sămânță, e rodită într-o nouă viață. Din aceasta Iisus conchide: „Cel ce-și iubește viața, o pierde; iar cel ce-și urăște viața în lumea aceasta, o va păstra pentru viața veșnică” (*Ioan 12, 25*).

Iubirea vieții acesteia, înclinată prea mult spre lume și slăbită în legătura cu Dumnezeu, aduce pierderea ei. Dar cel ce o dă lui Dumnezeu, prin moarte, o recapătă înnoită și hrănită în veci de El.

Fără temere și cu bucurie își dă viața omenească de pe pământ Fiul lui Dumnezeu, căci o trăiește ca proprie a Lui ca Dumnezeu încă în starea de acum, deși între firea omenească și cea dumnezeiască încă nu este o unitate, sau o comunicare deplină. El își simte viața ca om puternic atrasă de viața Sa ca Dumnezeu și ancorată în ea, iar prin moarte, coplesind orice nedeplinătate a acestei unități, din viața Sa omenească umplută cu totul de cea dumnezeiască, se exercită o atracție și spre viața noastră omenească. Iar prin aceasta primind și noi moartea formei pământești a vieții noastre, sau scufundarea în viața omenească înviată a lui Hristos, vom învia și noi, întâi cu sufletul, apoi, ca un efect al acesteia, și cu trupul.

Dar în scopul acesta noi trebuie să-I slujim lui Hristos Cel înviat, ajutând lucrării Lui, care vrea să pătrundă în noi tot mai mult cu viața Lui înviată.

„Dacă-Mi slujește cineva, să-Mi urmeze, și unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu” (*Ioan 12, 26*). Cel ce slujește lucrării lui Hristos, prin trupul Lui cel înviat va ajunge și el

în planul vieții înviate cu trupul. Iar slujind acestei lucrări a lui Hristos, ca să se facă asemenea Lui, nu se folosește numai pe sine, ci ajută și lui Hristos să-Și împlinească misiunea pentru care Tatăl L-a trimis să Se facă om. Iar aceasta va face bucurie Tatălui și Tatăl îl va cinsti pe acela: „Dacă-Mi slujește cineva, Tatăl Meu îl va cinsti” (Ioan 12, 26). Tatăl îl va cinsti pe omul care „binevoiește” să se deschidă Fiului Său pentru a-și însuși frumusețea slavei Lui, pentru că iubește pe Fiul făcut om, cum îl iubește pe Tatăl. Iubirea realizează o reciprocitate multiplă între cei ce se iubesc și între ei și un al treilea, care-i iubește pe ei și care-l iubesc pe el. Fiul slujește pe om, omul slujește pe Fiul deschizându-se slavei Lui; Fiul îl aduce pe om prin aceasta la cinstirea Tatălui și Tatăl îl cinstește pe om pentru că cinstește pe Fiul, care împlinește voia Tatălui, cinstindu-l pe om.

Dar vorbind de slava ce-L așteaptă prin moarte pe El și pe cei ce primesc să moară cu El, Iisus nu poate să nu se tulbure totodată gândind la moartea ce-L așteaptă. Oare, îl va face aceasta să roage pe Tatăl să-L izbăvească de această moarte, odată ce trăiește frica omului? Frica omenească de moarte ce Și-a însușit-o, l-ar îndemna la aceasta. Dar aducându-Și aminte că pentru ea a venit, căci numai prin ea va ridica umanitatea Sa și pe toți oamenii care vor la slava și fericirea veșnică, își oprește pornirea de-a cere categoric scăparea de moarte. O va face, dar Se va declara și gata să împlinească voia aceasta a Tatălui.

„Acum sufletul Meu e tulburat, și ce voi zice: Părinte, izbăvește-Mă de ceasul acesta? Dar pentru aceasta am venit în ceasul acesta” (Ioan 12, 27). Trăiește o cumpănă a feririi de moarte și a voinței de-a împlini voia Tatălui, hotărându-Se până la urmă pentru ultima. Arată că e om

real. Dar e și Dumnezeu, în stare să-Și frâneze frica de om. Chiar cu omul simplu, care se află într-o legătură cu Dumnezeu, se întâmplă aceasta. Până la urmă Iisus Îi cere Tatălui să se preaslăvească prin Sine numele Lui, adică să facă să se împlinească prin Fiul voia Lui. Și în aceasta se arată legătura deosebită între El și Tatăl. Preaslăvindu-Se Fiul Omului (*Ioan 12, 23*), se va preaslăvi prin aceasta numele Tatălui (*Ioan 12, 28*), sau pătimind Fiul după voia Tatălui, va fi preaslăvit și El, dar și Tatăl. Unitatea între Persoanele Sfintei Treimi e o unitate a reciprocei țineri a uneia la alta, a împlinirii voii uneia de către alta, a împlinirii unei unice voi de către doi voitori.

„Părinte, preaslăvește-Ți numele” (*Ioan 12, 28*), prin moartea Mea ca jertfă, care Mă va preaslăvi și pe Mine, sau prin care voiești să Mă preaslăvești pe Mine.

Atunci a venit glas din cer: „Și l-am preaslăvit și iarăși îl voi preaslăvi. Iar mulțimea care sta și auzea, zicea: A fost tunet! Alții ziceau: Înger I-a vorbit” (*Ioan 12, 28-29*).

Până acum vorbise singur, adresându-Se Tatălui, sau oamenilor, dându-le asigurarea că va fi preaslăvit de Tatăl. Dar în această adresare către Tatăl sau vorbire despre El, era siguranța deplinei trăiri a comuniunii cu Tatăl. Această siguranță Îi este confirmată pentru cei cărora le vorbea de Tatăl însuși într-un mod care să-i asigure și pe aceia. Iisus i-a făcut pe aceia să audă prin Sine, care avea trup, care Își însușise graiul omenesc, glasul Tatălui, ca al unuia deosebit de al Său. Se auzea glasul Tatălui și acum, cum se auzise la Botezul lui Iisus și pe Tabor. Glasul lui Iisus primea, în asigurarea din partea Tatălui, putere de tunet, angajând natura cosmică, cum o angajează, în mod potrivit puterii noastre, și glasul nostru.

Explicând venirea acestei asigurări din partea Tatălui, Iisus a spus: „Nu pentru Mine s-a făcut glasul acesta, ci pentru voi” (*Ioan 12, 30*). Și în continuare a spus că prin aceasta s-a rostit o judecată asupra acestei lumi, fiind scoasă de sub puterea diavolului, ce-a pus stăpânire asupra ei. Preaslăvirea numelui Tatălui prin moartea lui Hristos pentru El, va consta în scăparea lumii de sub moartea ca despărțire de Dumnezeu, ca moarte fără înviere, ca suprema împruținare a vieții. Judecata ce-o va rosti lumea asupra lui Hristos va avea ca urmare judecata ce o va elibera de diavolul ce o stăpânește. „Acum este judecata acestei lumi; acum stăpânitorul lumii acesteia va fi aruncat afară” (*Ioan 12, 31*).

Moartea lui Hristos ca jertfă a Sa ca om Îl va înălța la Tatăl în calitatea de om, dar Hristos Cel înălțat ca om va atrage la înălțimea Sa pe toți care vor. „Iar Eu, când Mă voi înălța de pe pământ, îi voi trage pe toți la Mine. Iar aceasta o spunea, arătând cu ce moarte avea să moară” (*Ioan 12, 32-33*). El Se va înălța prin moarte. Va muri de o moarte ca jertfă, care Îl va înălța. Și numai în înălțarea Lui prin moartea Lui ca jertfă va avea loc înălțarea tuturor celor ce vor trăi în duhul jertfei și-și vor înțelege moartea ca jertfă adusă Tatălui.

Această înălțare sau intrare în viață prin moarte n-o înțelegea mulțimea, cum n-o înțelegeau încă nici Apostolii. Dacă e Hristosul, dacă a înviat morți, El e mai tare ca moartea, deci nu poate să moară. Ei nu înțelegeau că Cel cu adevărat puternic poate birui moartea chiar după ce a primit-o în Sine. Iar primirea morții pentru alții e supremul act de iubire. Și apoi ce-ar însemna să oprească moartea de la oamenii care trăiesc viața în forma ei pământească? Trebuie să treci de bunăvoie prin suprema durere și jertfă

ca să te înalți la o viață înduhovnicită a veșniciei. „I-a răspuns deci mulțimea: Noi am auzit din Lege că Hristosul rămâne în veac; și cum zici Tu că Fiul Omului trebuie să fie înălțat? Cine este acesta, Fiul Omului?” (Ioan 12, 34).

Ei nu înțelegeau că un Hristos care ar rămâne cu viața pământească în veci n-ar fi un Hristos înălțat la viața duhovnicească a trupului. Trupul Lui ar rămâne cu necesitatea de-a mânca, de-a bea, supus oboselii. Pe de altă parte, Hristos le spunea că e Fiul Omului. Cum Se poate înălța ca Om, murind?

La aceasta Iisus le răspunde că fiind lumina îmbrăcată în trupul pământesc, nu poate rămâne ca să-i lumineze în forma aceasta în veci. El va îmbrăca un trup copleșit de lumină, dar în calitatea aceasta nu va fi văzut de oricine. Cât rămâne ca lumină în trupul văzut, ar putea fi văzut mai ușor de mulți. Și aceasta le-ar ajuta să știe de lumina care este în El și după ce nu se va mai vedea în trupul Lui. De aceea trebuie să se miște în lumină cât timp lumina este în trup, ca să o vadă, ca să știe de ea și după ce nu o vor mai vedea în trup. De vor face aceasta, nu vor fi împresurați nici după aceea de întunericul total. Căci cel ce umblă în întunericul total nu știe de sensul vieții, nu știe unde merge, de merge undeva. Acesta e Fiul Omului: lumina arătată în trupul pământesc, care însă nu pierde trupul nici după ce e covârșit și el de lumină, încât nu mai poate fi văzut. Dacă am cunoscut pe Fiul lui Dumnezeu îmbrăcat în trup, vom ști că El este în veci chiar după ce nu-L mai vedem și aceasta ne spune și nouă ce vom fi, ne spune unde vom merge după viața aceasta.

„Deci le-a zis Iisus: Încă puțină vreme Lumina este cu voi. Umblați cât aveți Lumina, ca să nu vă prindă

întunericul. Căci cel ce umblă în întuneric nu știe unde merge" (*Ioan 12, 35*).

Iisus începe iarăși să Se prezinte ca lumina lumii, ca lumina tuturor, ca lumina prin El însuși. Chiar persoana umană este o lumină parțială. În însuși faptul de-a căuta lumina, de-a căuta un sens al vieții și de-a avea un oarecare sens, se arată că e lumină. E lumină parțială și nu de la sine. Dar caută lumina desăvârșită și nu poate cugeta că nu există lumina desăvârșită, în care va înainta la nesfârșit. De aceea trebuie să existe o Lumină desăvârșită, care nu poate fi decât Persoana plină de tot sensul prin Sine și dătătoare de viața luminată de sens persoanelor create de ea.

Dar persoana umană poate fi amăgită și de o lumină falsă, trecătoare, care-i ascunde lumina desăvârșită ca Persoană desăvârșită. De aceea, Fiul lui Dumnezeu, Lumina cea adevărată și desăvârșită, ia trup, ca să se facă lumina Sa mai accesibilă omului, îmbrăcând însă pentru aceasta un trup care poate face pe unii să nu-L vadă ca Lumina desăvârșită, venită la ei. Datorită acestui fapt, oamenii nu trebuie să se mulțumească numai cu credința că există o lumină desăvârșită, ci să-și însușească și credința că Hristos este Lumina cea adevărată și desăvârșită, îmbrăcată în trup. Aceasta îi va face și pe ei fii ai Luminii adevărate: „Cât aveți Lumina [între voi], credeți în Lumină, ca să fiți fii ai Luminii" (*Ioan 12, 36*).

Dar cu toată dovada ce o dădea prin minunile ce le făcea, vindecând pe oameni, ca să-i convingă că numai El, care-i face pe oameni sănătoși, poate și vrea să le dea și sensul deplin al existenței, erau mulți care nu credeau în El. Dar între cei ce credeau erau și unii dintre farisei (*Ioan 12, 37-42*).

Dar Iisus revine nu numai la reafirmarea Sa ca lumină, în care oamenii trebuie să creadă, ci și la reafirmarea că El e lumina întrucât e unit cu Tatăl, și cine crede în El, nu crede în El singur, ci și în Tatăl, care L-a trimis, sau în primul rând în Tatăl care L-a trimis: „Iar Iisus a strigat și a zis: Cel ce crede în Mine, nu crede în Mine, ci în Cel ce M-a trimis pe Mine” (Ioan 12, 44). Chiar persoana umană nu e lumină în afara relației cu alta. În aceea își are bucuria. Atenția unei persoane mă bucură, în ea își are suportul bucuria mea. Dorința ei o împlinesc eu. Acesta e sensul meu; sau sensul meu, caracterul meu de lumină e legat de altă persoană. În aceasta avem ca model pe Sfânta Treime.

Apoi, dacă Hristos e și om, în calitatea de om trebuie să trăiască trimiterea Sa de către altul, cum se întâmplă și cu omul obișnuit, care nu e de la sine. Aceasta înseamnă că e și o altă Persoană dumnezeiască de care e trimis să Se facă om. Orice persoană omenească își trăiește o răspundere față de altele. Răspunderea aceasta Și-o trăiește și Hristos ca om nu numai față de Sine, ci și față de alta. Hristos ca om nu e altă Persoană decât ca Dumnezeu. Deci trebuie să Se simtă răspunzător chiar ca Persoană dumnezeiască față de o altă Persoană dumnezeiască.

Continuând ideea din versetul anterior, Iisus zice: „Și cel ce Mă vede pe Mine, vede pe Cel ce M-a trimis pe Mine” (Ioan 12, 45). Credința că o persoană e răspunzătoare față de alta e ca o adevărată vedere a persoanei față de care persoana trimisă e răspunzătoare. Așa e credința în Fiul lui Dumnezeu trimis să Se facă om, o adevărată vedere a Tatălui care L-a trimis să Se facă om.

Chiar persoana umană e suportul și focarul răspânditor al unui sens către altele. Dar nu al sensului deplin.

În multe privințe ea lasă persoana față de care reprezintă un sens în întuneric sau într-o lumină mincinoasă. Hristos, ca Persoana Fiului lui Dumnezeu care S-a făcut și Persoană omenească, e Lumina sau sensul deplin și adevărat al existenței pentru cel ce crede că El e aceasta. Pentru arătarea acestui sens a venit Fiul lui Dumnezeu în lume, sau S-a făcut om: cel ce crede în El, ca în Fiul lui Dumnezeu făcut om, a scăpat de tot întunericul. În simțirea aceasta are siguranța că credința lui este adevărată: „Eu, Lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în Mine să nu rămână în întuneric” (*Ioan 12, 46*). Prin credința în Hristos scăpăm cu totul de întuneric, pentru că prin această credință primim tot ce poate fi mai înalt, cunoaștem tot adevărul spre care aspirăm și care ne poate da tot spre ce aspirăm: Îl avem pe Fiul iubit al lui Dumnezeu, făcut om, ca să ne facă fii iubiți ai Tatălui prin întruparea Lui ca om.

În asigurarea că Dumnezeu ne iubește așa de mult, că L-a făcut pe Fiul Său om pentru noi, pentru veci, avem totul.

Hristos ne face posibilă această credință în El prin cuvintele Sale. În ele, ca și în faptele Sale minunate, e atâta putere, că dacă, odată ce le auzim, nu credem prin ele în dumnezeirea Lui, ele ne vor osândi; sau, mai bine-zis, noi ne vom osândi. Nu ne va osândi El, pentru că nu ne osândește în mod arbitrar, ci depinde de noi să le primim sau nu, adică să credem în El sau nu, deci să fim osândiți sau nu. El a făcut din partea Lui tot ce putea să facă pentru ca să ne facă posibilă credința sau mântuirea, ținând seama de libertatea noastră. Propriu-zis, necrezând cuvintelor Lui, nu credem în El însuși.

El este în cuvintele Lui. Deci ne judecă și El, dar judecata Lui este mai degrabă o confirmare a judecății făcute

de noi asupra noastră. El a venit nu să ne judece, ci să ne arate calea pe care putem ajunge la mântuire, sau la unirea fericită cu El. Dacă nu mergem pe această cale, noi înșine ne judecăm. Dacă nu-L vrem pe El și rămânem fără El, nu El o face aceasta, ci noi. „Și dacă aude cineva cuvintele Mele și nu le păzește, nu Eu îl judec; căci n-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea. Cine Mă nesocotește pe Mine și nu primește cuvintele Mele, are judecător ca să-l judece: cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua cea de apoi” (Ioan 12, 47-48).

Adresându-ne cuvântul pe înțelesul nostru omenesc, Fiul lui Dumnezeu făcut om apelează la libertatea noastră, ne ridică la treapta de parteneri egali, nu lucrează asupra noastră fără să țină seama de libertatea noastră, nu ne tratează ca pe niște obiecte. Dar în faptul că El ne spune cuvintele pe care ne cere să le păzim și cuvintele Lui, sau El ne judecă dacă în mod liber nu le-am împlinit, Se arată totuși ca Dumnezeu. El e Dumnezeu care ne spune că fericirea noastră depinde de unirea cu El și face ca să depindă de noi. În aceasta se arată superioritatea Lui absolută. Dar întrucât ne lasă nouă libertatea să decidem de alegem fericirea de-a fi cu El sau nefericirea de-a nu fi cu El, El ne ridică la calitatea de parteneri egali în dialogul cu El.

Am spus că în cuvintele lui Hristos este Hristos însuși și, deci, cine nu le păzește Îl disprețuiește pe El însuși, iar prin aceasta, acela se judecă pe el însuși.

Dar Hristos Își afirmă reținerea Lui de la calitatea de judecător al omului care nu-L primește și prin faptul că chiar rolul superior de a-i spune acestuia cuvintele nepăzite de acesta prin libertatea lui, nu le spune de la El, ci de la Tatăl, sau în unire cu Tatăl. Așadar, El nu poate să

nu le spună omului. Iar omul, nepăzindu-le, nu-L disprețuiește numai pe Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu făcut om, ci în primul rând pe Tatăl, care L-a trimis pe Fiul Său să Se facă om și să spună cuvintele pe care Tatăl I-a dat porunca să le spună oamenilor în mod omenesc, sau ca om, ca oamenii să se facă asemenea Lui ca om. Deci cuvântul lui Hristos, sau Hristos, va judeca pe oameni în ziua cea de apoi, pentru că acest cuvânt a fost al Tatălui, sau Hristos l-a spus trimis de Tatăl. Treimea va săvârși și actul judecății finale, ca toate actele referitoare la oameni, ținând seama de libertatea omului. Iar comuniunea exclude arbitrarul. Ea lucrează din iubire. Din ea pornesc cuvintele către oameni urmărind realizarea comuniunii ei cu oamenii și între ei. Iar în comuniunea între Sfânta Treime și oameni, urmărită prin cuvintele ce li le adresează acestora, stă viața veșnică a acestora, pentru că Treimea este o comuniune veșnică și vrea să mențină această comuniune cu oamenii prin cuvintele ce li le adresează și pe care vrea ca aceștia să le păzească în veci. Tatăl, care-I dă Fiului făcut om cuvintele ca să le spună oamenilor, ca unor alți fii ai Lui și frați ai Fiului Unul Născut făcut om, vrea ca Fiul Lui să rămână om în veci, deci și oamenii făcuți frații Fiului să rămână și fiii Săi în veci.

„Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl, Care M-a trimis, Acesta Mi-a dat poruncă ce să spun și ce să vorbesc. Și știu că porunca Lui este viață veșnică. Deci, cele ce vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa vorbesc” (Ioan 12, 49-50).

CUVÂNTUL ULTIM AL LUI HRISTOS,
LA CINA CEA DE TAINĂ,
SAU DESPRE IUBIRE

Toată săptămâna de dinaintea Paștelui iudaic Iisus a învățat în templu, vorbind de condițiile ce trebuie să le împlinescă cei ce vor să facă parte din Împărăția Sa, despre sfârșitul lumii, despre a doua Sa venire, despre judecata din urmă și muștrând pe farisei și cărturari de care știa că-I pregătesc moartea. Iar noaptea o petrecea pe Muntele Măslinilor cu ucenicii Săi (*Luca 21, 37*). Într-una dintre aceste zile, unul dintre Apostoli, Iuda Iscarioteanul, L-a vândut pe Iisus arhierilor.

„Atunci unul din cei doisprezece, [cel] numit Iuda Iscarioteanul, ducându-se la arhierii, a zis: Ce voiți să-mi dați și eu Îl voi da în mâinile voastre? Iar ei i-au dat treizeci de arginți. Și de atunci căuta un prilej potrivit ca să-L dea în mâinile lor” (*Matei 26, 14-16*), împlinindu-se și în aceasta o prorocie (cf. *Zaharia 11, 12*).

„În ziua cea dintâi a Azimelor, au venit ucenicii la Iisus și L-au întrebat: Unde voiești să-Ți pregătim să mănânci Paștile? Iar El a zis: Mergeți în cetate, la cutare, și spuneți-i: Învățătorul zice: Timpul Meu este aproape; la tine vreau

să fac Paștile cu ucenicii Mei. Și ucenicii au făcut precum le-a poruncit Iisus și au pregătit Paștile” (*Matei 26, 17-19*). Evangheliile Sfinților Marcu și Luca dau precizarea că era „ziua Azimelor, în care trebuia să se jertfească Paștile” (*Luca 22, 7*); Luca precizează că Iisus a trimis pe Petru și pe Ioan să pregătească Paștile și amândoi se vor întâlni cu un om „ducând un urciore cu apă” (*Luca 22, 10*) și-i va duce în casa și în foisorul unde trebuia să mănânce Paștile cu ucenicii Săi (cf. *Luca 22, 7-13*).

Dogmatistul Andrutsos spune că întâia zi a Azimelor (15 nissan) cădea în acel an sâmbăta, dar începea de vineri seara. În seara de vineri se mânca mielul pascal. Căci Sfântul Evanghelist Ioan spune că arhieriei și cărturarii „n-au intrat în dimineața de vineri în pretoriu [păgân, al lui Pilat] ca să nu se spurce”²⁴. Tot după Evanghelia Sfântului Ioan, iudeii au rugat pe Pilat să ridice cele trei trupuri de pe cruce, „ca să nu rămână trupurile sâmbăta pe cruce, căci era mare ziua sâmbetei aceleia” (*Ioan 19, 31*). N-ar fi făcut ei agitația din noaptea de joi cu prinderea lui Iisus, dacă ar fi mâncat cu puțin înainte mielul pascal. S-a putut spune, totuși, zilei de joi „întâia zi a Azimelor”, ca „ziua tăierii mielului” – care nu pare probabil să fi fost mâncat imediat în seara aceea – pentru că în ea se făceau toate pregătirile pentru seara de vineri. S-a putut spune că Iisus a mâncat Paștile în seara de joi probabil pentru că avea și acea seară de ajun oarecare caracter pascal. Dar Evanghelia Sfântului Ioan spune direct că Cina cea de Taină a avut loc „înainte de sărbătoarea Paștilor” (*Ioan 13, 1*).

²⁴ HRISTU ANDRUTSOS, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, trad. rom. de Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Arhidiecezană, Sibiu, 1930, p. 387.

Dacă Iisus cu ucenicii Lui ar fi mâncat în seara aceea mielul pascal propriu-zis, s-ar fi vorbit de aceasta. Iar în Sfânta Evanghelie nu se spune că Iisus ar fi prefăcut azima în trupul Său, ci pâinea ἄρτος (artos). Trupul lui Iisus era ca al nostru și el era hrănit în mod obișnuit cu pâine. Iisus ne hrănește cu El ca și cu pâinea spirituală. El însuși Se numește pe Sine pâinea care s-a coborât din cer, nu azimă.

Răspunzând la întrebarea ucenicilor unde voiește să-I pregătească Paștile, El zice întâi: „Timpul Meu [vremea Mea] este aproape” (*Matei 26, 18*), arătând că e vorba de jertfa Sa, a Mielului sau a Paștelui adevărat, care se va mânca chiar în seara aceea. Iar Sfântul Evanghelist Ioan precizează că Iisus „înainte de sărbătoarea Paștilor, știa că a sosit ceasul Lui să treacă din lumea aceasta” (cf. *Ioan 13, 1*).

De fapt, la Cina cea de Taină ce-a avut loc joi seara nu s-a mâncat mielul Vechiului Testament, ci Iisus S-a dat spre mâncare pe Sine, în care mielul, ca chip al Lui, se înlocuia cu Mielul care mântuiește cu adevărat pe oameni și-i trece ca un Paște împlinitor nu de la o robie la o libertate pământească, ci de la pământ la cer. Și o făcea aceasta Iisus înainte de mâncarea mielului ca chip, pentru a arăta că aceea nu trebuie să se mai producă. De fapt Apostolii n-au mai mâncat mielul pascal. De aceea, Iisus, răspunzând la întrebarea despre locul unde să pregătească Paștile, cu cuvântul: „Vremea Mea este aproape”, înțelegea că chiar la această Cină se produce cu anticipare jertfirea Sa și mâncarea Sa de către primii credincioși cu voia Lui, din inițiativa Lui. Căci a trecut „vremea” jertfirii și mâncării mielului ca preînchipuire a Lui, și a venit vremea Lui.

Venind Iisus cu ucenicii Lui în foișorul unde avea să aibă loc Cina cea de Taină, a voit mai întâi să le dea

ucenicilor cea din urmă dovadă a iubirii Sale slujitoare. Și le-a dat această dovadă, ca pildă lor și urmașilor, spălându-le picioarele. El făcea aceasta știind că a sosit ceasul să Se aducă jertfă Tatălui, dar chiar prin aceasta Tatăl I le dă Lui pe toate. Jertfindu-Se pentru toate, le are pe toate. Dar o arată aceasta și printr-un ultim act de slujire. Îi slujește pe ai Săi, sau Și-i face ai Săi slujindu-i și jertfindu-Se pentru ei. Toate au fost ale Lui prin faptul că le-a creat ca Dumnezeu Cuvântul. Și pe toate le-a recâștigat după despărțirea de El, prin jertfă, și le duce la Tatăl.

„Iar înainte de sărbătoarea Paștilor, știind Iisus că a sosit ceasul Lui, ca să treacă din lumea aceasta la Tatăl, iubind pe ai Săi, cei din lume, i-a iubit până la sfârșit. [...] Iisus, știind că Tatăl I-a dat Lui toate în mâini și că de la Dumnezeu a ieșit și la Dumnezeu merge, S-a sculat de la Cină, S-a dezbrăcat de haine și luând un ștergar S-a încins cu el. După aceea a turnat apă în vasul de spălat și a început să spele picioarele ucenicilor și să le șteargă cu ștergarul cu care era încins” (*Ioan 13, 1, 3-5*). Le arăta oamenilor că le spăla prin jertfă toate păcatele.

Petru, neprimind această umilire a lui Iisus față de sine, a arătat că nu înțelege acum ce face El. Dar va înțelege mai târziu. Petru stăruind în refuzul său, Iisus i-a spus: „Dacă nu te voi spăla, nu ai parte de Mine” (*Ioan 13, 8*). Petru oferindu-se atunci să-i spele și mâinile, și capul, Iisus i-a spus lui și tuturor celorlalți că sunt curați, afară de cel ce-L va vinde. Ei sunt relativ curați față de alții. Deci nu pentru că nu sunt deloc curați le spală picioarele, ci pentru ca să le dea o pildă de cea mai mare smerenie, și pentru ca să le arate că oamenii trebuie să se curețe mereu. El, Învățătorul lor, le spăla până și mădularele cele mai de jos. După

ce S-a așezat iar la masă, i-a întrebat: „Înțelegeți ce v-am făcut Eu? Voi Mă numiți pe Mine: Învățătorul și Domnul, și bine ziceți, căci sunt. Deci dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora” (Ioan 13, 12-14). Îi îndeamnă să-și însușească de la El ultima smerenie reciprocă.

Iisus dădea ucenicilor Săi și urmașilor lor o ultimă pildă de iubire și smerenie. Căci acestea sunt legate între ele. Dar le arăta totodată că voința de-a fi recunoscut ca Învățătorul și Domnul, sau Stăpânul tuturor, nu exclude smerenia. Cel cu adevărat mai mare sau mai tare se smereste cel mai mult, pentru că mărirea și tăria Lui se arată în puterea de a-i ajuta pe cei mai lipsiți de tărie, în cea mai mare putere de curățire a altora. Nu e vorba de tărie sau slăbiciune fizică, ci de tărie morală, care învinge și slăbiciunea fizică.

Și Iisus continuă, declarându-i pe ucenici slugi și trimiși, care sunt mai mici decât Stăpânul și Cel ce-i trimite.

Dar aceasta îi obligă pe de altă parte să-I slujească Lui, care e Stăpânul și Cel ce îi trimite. Deci să-L imite pe El, să facă ceea ce face El. Prin aceasta Îl ascultă. De vor face așa, Îl vor face transparent pe El, care lucrează prin ei. Și prin aceasta îi va primi lumea și pe ei. Căci, primindu-i pe ei, Îl primește pe El. Și chiar conștiința aceasta trebuie să-i smerească. Dar smerindu-se ei, vor fi cinstiți de cei care, primindu-i, primesc prin ei pe Cel ce i-a trimis, pe Fiul lui Dumnezeu însuși. Conștiința că nu ești tu cel care face pe alții să primească ceea ce le spui te smereste, dar conștiința că prin tine Se face El însuși primit îți dă și mângâierea că Hristos a binevoit să Se facă primit prin tine. Se realizează o reciprocitate interioară între ucenicul lui Hristos

și Hristos, dar aceasta prin smerenia ucenicului și prin râvna lui de-a vorbi despre Hristos cu dragostea prin care uită de sine. Prin aceasta se arată lui și altora că Hristos l-a trimis. În fapta aceasta a ucenicului se modelează conștiința sa de către conștiința lui Hristos cel trimis de Tatăl, dar care merge până la moarte în slăvirea Tatălui: „Adevărat, adevărat zic vouă: Cel care primește pe cel pe care îl voi trimite Eu, pe Mine Mă primește, iar cine Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine” (Ioan 13, 20).

Apoi Iisus, așezându-Se la masă, a zis către ucenici: „Cu dor am dorit să mănânc cu voi acest Paști, mai înainte de patima Mea. Căci zic vouă că de acum nu-l voi mai mânca, până când nu va fi desăvârșit în Împărăția lui Dumnezeu [...]. Că zic vouă: Nu voi mai bea de acum din rodul viței până ce nu va veni Împărăția lui Dumnezeu” (Luca 22, 15-16, 18).

În Împărăția veșnică a lui Dumnezeu, trupul transfigurat al lui Iisus se va hrăni din creația Lui spiritualizată și sângele Lui transfigurat, rod al viței, va susține o comunicare cu creația Lui transfigurată și, împreună cu El, sau prin El, și între cei ce se vor afla împreună cu El.

Prin aceste cuvinte i-a pregătit pe ucenici pentru împărțirea cu Trupul și Sângele Lui, ca să înțeleagă, dacă nu acum, tot mai mult în viitor, ce va însemna împărțirea cu Trupul și cu Sângele lui Hristos în viața viitoare.

Deocamdată îi împărțesește cu Trupul și cu Sângele Său sub chipul pâinii și vinului, așa cum le dă creația de acum. Dar transfigurarea creației începe cu pătimirea și moartea trăite spiritual chiar în acele momente, ca trecere spre starea lor de înviere. Pătimirea și moartea au devenit necesare în urma păcatului, care a făcut opacă și învârtosată

îmbrăcămintea materială a spiritului, deci și cosmosul, cu care e legat și trupul opacizat și învârtoșat, pentru ca, învingându-se prin ele aceste stări ale trupului și lumii, spiritul uman umplut de dumnezeire să facă îmbrăcămintea lui materială și cosmosul transparente și neînvrtoșate. În acest sens ne rugăm la Sfânta Liturghie lui Hristos, după ce ne-am împărtășit, ca Paștelui care ne trece în acel plan al trupului înviat, transparent, luminos, transfigurat și neînvrtoșat: „O! Paștile cele mari și sfinte, Hristoase! O, Înțelepciunea și Cuvântul lui Dumnezeu și Puterea. Dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine mai adevărat în ziua cea neînserată a Împărăției Tale.”

După împărtășirea în care Iisus Se dădu cu suprema iubire pe Sine însuși, le spuse ucenicilor că în curând unul din ucenicii Săi, Iuda, Îl va preda celor ce-L vor ucide. Voia să-Și dea viața ca jertfă, dar nu putea să nu-I vină câte o undă de frică și să nu fie cuprins de întristare.

După ce S-a dăruit cu bucurie ucenicilor, spunând că unul dintre ei Îl va preda încă în această seară spre moarte, a zis: „Dar, iată, mâna celui ce Mă vinde este cu Mine la masă. Și Fiul Omului merge precum a fost orânduit, dar vai omului aceuia prin care este vândut!” (*Luca 22, 21-22*). Iisus, zicând aceste cuvinte, S-a tulburat cu duhul și a mărturisit și a zis: „Adevărat, adevărat zic vouă că unul dintre voi Mă va vinde” (*Ioan 13, 21*). Ucenicii se uitau nedumeriți unul la altul. Și, sculându-se de la locul lor cu revoltă, L-au înconjurat, întrebându-l unul câte unul, dacă nu cumva îl bănuiește pe el de aceasta. Iisus a răspuns negativ fiecăruia. A întrebat și Iuda: „Nu cumva sunt eu, Învățătorule? Iisus i-a răspuns: Tu ai zis” (*Matei 26, 25*). Dar fără să audă ceilalți. Petru l-a rugat atunci pe Ioan, pe care-l iubea Iisus

în mod deosebit și se rezema pe pieptul Lui, să-L întrebe de cine e vorba. Ioan întrebându-L, Iisus i-a răspuns tot în șoaptă că acela va fi cel căruia-i va întinde bucățica de pâine. Și i-a întins bucățica lui Iuda Iscarioteanul, care a luat-o și a îmbucut-o (*Ioan 13, 23-26*). În Evangheliile Sfinților Matei și Marcu se spune că ucenicilor ce L-au întrebat unul câte unul, dacă nu cumva este el acela, chiar Iisus le-a spus (sau poate tot numai lui Ioan) că cel ce a întins mâna cu El în blid, acela este. De fapt, între cele două fapte nu e o deosebire reală. În orice caz, Iuda, simțindu-se dat pe față, s-a hotărât să facă fără întârziere fapta lui. Dar și Iisus, simțind în el această hotărâre, i-a spus: „Ceea ce faci, fă mai curând” (*Ioan 13, 27*). Și Iuda a ieșit imediat. Dar ceilalți Apostoli n-au înțeles ce-a voit să spună Iisus prin aceasta: credeau că i-a spus, ca unuia ce avea punga, să cumpere mai curând cele de nevoie pentru praznic sau pentru săraci (*Ioan 13, 28-29*).

Iisus le-a spus atunci: „Voi sunteți aceia care ați rămas cu Mine în încercările Mele. Și Eu vă rânduiesc vouă Împărăție, precum Mi-a rânduit Mie Tatăl Meu” (*Luca 22, 28-29*). Le spunea că precum Tatăl Îi dă în calitate de Lui de om Împărăția veșnică pentru suportarea încercărilor ce vor veni, așa va întinde El Împărăția Sa și lor pentru participarea la încercările Lui.

Apoi le arată în ce va consta Împărăția. Și făcând aceasta, după ce i-a împărtășit de Trupul și Sângele Lui, le arată că împărtășirea de acea Împărăție a Lui a început odată cu împărtășirea de El. Va fi și ea o mâncare și o băutură a bunătăților spirituale, un ospăț comun, în unitatea împărtășirii de aceeași bogăție nesfârșită a Fiului lui Dumnezeu făcut om.

Oamenii, în lumea aceasta, se chinuiesc unii pe alții, afirmând păreri opuse între ei ca indivizi, sau ca mici grupuri sectare. Câți oameni, sau aproape câți oameni, atâtea păreri, ceea ce înseamnă lipsa iubirii între ei, vacarm universal și mărginirea fiecăruia în părerea lui, sau neputința cuprinderii bogăției spirituale infinite provenite din Dumnezeu Cuvântul prin creație și actualizate de toată umanitatea. Împărăția Lui va fi ca o masă universală a comunicării armonioase și a bucuriei tuturor de toți și de toate cele gândite de fiecare în unirea cu El.

Iisus, spunându-le că le va dăruia Împărăția Sa, adaugă: „ca să mâncați și să beți la masa Mea, în Împărăția Mea” (*Luca 22, 30*). Dar descrierea Împărăției ca o masă spirituală comună nu exclude șederea Apostolilor pe tronuri alături de Iisus la judecata universală și calitatea lor de judecători împreună cu Iisus a celor douăsprezece seminții ale lui Israel cel spiritual, sau a numărului complet al membrilor umanității. Ca unii care au comunicat lumii cuvintele adevărate ale lui Hristos, ei vor cunoaște mai bine ca toți în ce măsură omenirea a păstrat și rodit aceste cuvinte neschimbate. De aceea, Iisus completează propoziția de mai sus: „și să ședeți pe tronuri, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel” (*Luca 22, 30*).

Apoi, referindu-Se iarăși la plecarea lui Iuda, Iisus le-a spus: „Acum a fost preaslăvit Fiul Omului și Dumnezeu a fost preaslăvit întru El” (*Ioan 13, 31*). El dă ceea ce a început a se îndeplini ca un prezent, sau chiar ca un fapt îndeplinit. Răstignirea Lui pentru mărturisirea Sa ca Fiu al Tatălui aduce o preaslăvire a Lui ca om de către Tatăl, dar înseamnă și o preaslăvire a Tatălui întru Iisus ca om. De la Tatăl Îi vine puterea de-a suporta ca om moartea pentru El

și ca urmare preaslăvirea Lui pentru această faptă, dar și preaslăvirea Tatălui prin Iisus ca om și în numele umanității pentru această faptă. Nici în pătimire, nici în preaslăvire, Iisus nu e despărțit ca om de Tatăl. Nimeni nu a afirmat continua nedespărțire de Dumnezeu ca Iisus. Și aceasta pentru că Dumnezeu era Tatăl Lui, de o ființă cu El. Ceea ce face Fiul, face prin Tatăl și deci pentru slava Tatălui. Dar o face ca om, și e slăvit și ca om pentru oameni. Dar întrucât ceea ce face Fiul face datorită Tatălui, Tatăl însuși îl preaslăvește prin aceasta pe Fiul. Tot ce face Tatăl pentru Fiul, face Fiul pentru Tatăl. Aceeași faptă e a fiecăruia pentru celălalt. Și în ea e atrasă și omenirea. Iar aceasta are efect și pentru relația firească între om și om. Tot ce fac eu datorită ajutorului celuilalt, face el pentru mine, pentru accentuarea valorii mele, dar fac și eu pentru punerea în evidență a valorii aceluia. Aceasta o repetă Iisus într-un mod mai deslușit: „Iar dacă Dumnezeu a fost preaslăvit întru El, și Dumnezeu îl va preaslăvi întru El”. Preaslăvirea aceasta a Fiului întru Tatăl va avea loc și ea îndată, ca preaslăvirea Tatălui întru Fiul: „Și îndată îl va preaslăvi” (Ioan 13, 32).

Această preaslăvire a Fiului ca om întru Tatăl va avea loc odată cu moartea Fiului ca om, care înseamnă și o desăvârșită preaslăvire a Tatălui de către Fiul sau în Fiul ca om, ceea ce înseamnă că, prin moartea Sa ca om, Hristos nu înțează cu totul de-a fi și om. Dar înseamnă o ridicare într-un plan unde Apostolii Săi încă nu se pot ridica: „Fiilor, încă puțin timp sunt cu voi [trupește]. Voi Mă veți căuta, dar [...] unde Mă duc Eu, voi nu puteți veni” (Ioan 13, 33).

Ei au să rămână încă cu trupul pe pământ. Dar le lasă o poruncă nouă, prin care toți să cunoască că sunt ucenicii Lui, și prin care să se pregătească a se ridica unde este El,

când vor trece cu sufletul din viața pământească, iar la sfârșitul lumii, și cu trupul.

„Poruncă nouă vă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții” (Ioan 13, 34-35). N-a dat oamenilor până la Hristos nimeni o astfel de poruncă, pentru că nimeni n-a împlinit-o și deci n-avea siguranța că o poate împlini altcineva. În Vechiul Testament se ceruse prin Moise omului să iubească pe aproapele lui (*Matei 5, 43-44; 19, 19*); era ușor omului să iubească pe cel de la care se poate aștepta să-l iubească și el. Dar Iisus cerea, în general, omului să iubească pe altul fără să aștepte ca să-l iubească și acela. Această poruncă nu o putea împlini cineva fără puterea lui Dumnezeu, care s-a dat oamenilor prin Fiul lui Dumnezeu, ca om. Cei ce vor împlini această poruncă vor fi recunoscuți de toți „că sunt ucenicii lui Hristos”. Cei ce nu sunt recunoscuți de alții ca atare, înseamnă că nu împlinesc desăvârșit această poruncă. Porunca aceasta rezumă tot ce cere Hristos de la oameni, ca să-i distingă ca ucenicii Lui. Cel dintâi care a putut-o împlini a fost Hristos, și prin ea a dovedit că e Fiul lui Dumnezeu făcut om. Numai în măsura în care ne unim cu El, o putem împlini. Deci în măsura în care o împlinim, sau tindem să o îndeplinim, arătăm că noi credem în El ca în Fiul lui Dumnezeu făcut om și tindem să desăvârșim unirea noastră cu El.

Auzind Apostolii cuvântul lui Iisus că peste puțin timp Se va duce dintre ei și ei nu pot să meargă unde se duce El, Petru, încrezător în iubirea lui pentru Învățătorul lor, L-a întreat: „Unde Te duci?” Iisus i-a repetat: „Unde Mă duc Eu, tu nu poți să-Mi urmezi Mie acum, dar mai târziu Îmi

vei urma" (*Ioan 13, 36*). Îi spunea prin aceasta și lui Petru ceea ce spusese tuturor Apostolilor, că încă nu-I pot urma, căci credința lor nu era încă ajunsă la puterea de-a muri pentru El, până ce nu-L vor vedea înviat și nu vor primi pe Duhul cel Sfânt al Lui. Trebuia să învie întâi Hristos, atât ca să le deschidă și lor drumul spre o unire cu El în viața viitoare, cât și ca, întăriți de cunoașterea Lui neîndoielnică în urma învierii, ca Fiul lui Dumnezeu, să poată să primească moartea pentru El. De aceea când Petru, încrezător mai departe în puterea iubirii Lui, L-a asigurat: „Sufletul meu îl voi da pentru Tine" (*Ioan 13, 37*), Iisus i-a spus că încă în noaptea aceea, a judecății Lui, se va lepăda nu o dată, ci de trei ori de El (*Ioan 13, 38*). Petru arăta că știe că Iisus vorbește de moartea Lui și că prin ea nu încetează de tot a fi, ci se „duce" în alt plan.

Apoi Iisus a continuat, după Evanghelia Sfântului Ioan, să le dea o învățătură mai adâncă despre unitatea Sa cu Tatăl și despre unirea ce le-o va asigura prin aceasta și celor ce vor crede în El, ca Fiul lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu n-ar avea un Fiu și dacă acest Fiu nu S-ar fi făcut om și nu S-ar fi dăruit ca om Tatălui prin jertfa de Sine, n-ar avea cine să ne unească și pe noi cu Tatăl.

„Căci cerul le era cu totul inaccesibil oamenilor și înaintea nu pășise nici un trup în acel loc atotcurat al îngerilor. Hristos e primul care ne-a deschis urcușul spre el, făcându-Se pârga urcușului trupului la cer și arătându-Se pe Sine primul dintre cei adormiți cu trupul constător din pământ dăruit lui Dumnezeu-Tatăl, primul om arătat celor din cer [...]. Căci Cuvântul cel odinioară fără trup a auzit pentru noi, ca Unul ce va fi și ca om Fiu în potență și unit cu trupul: «Șezi de-a dreapta Mea» (*Psalmii 109, 1*) [...]. S-a

așezat deci Fiul ca om pentru noi de-a dreapta Tatălui, ca pe noi, cei ce prin vechea neascultare am căzut de la fața Lui, să ne așeze iarăși în fața Tatălui, ca să fim și noi fii și copii ai Tatălui”²⁵. Fața Lui de om va fi atât de plină de slavă și de autoritate, că va porunci îngerilor să-I deschidă porțile ce stau între oameni și Dumnezeu, ca să treacă peste ei, spunând: „Ridicați, căpetenii, porțile voastre, și vă ridicați porțile cele veșnice și va intra Împăratul slavei” (*Psalmii* 23, 7).

După ce le-a vorbit Iisus Apostolilor despre plecarea Sa dintre ei prin moarte, ca să nu-i lase copleșiți de descurajare, le spune să nu se tulbure, ci să aibă nădejde, căci dacă nu S-ar duce El la Tatăl, n-ar avea cine să le gătească și lor loc în casa Tatălui.

Dar ca să ajungă în acea casă a lui Dumnezeu, fiecare trebuie să creadă în Dumnezeu. Dar trebuie să creadă și în Hristos ca Fiul Lui venit la noi ca om și înălțat ca om lângă Tatăl, ca să ne înalțe împreună cu Sine, pe măsura credinței și a pregătirii noastre, la Tatăl la care S-a înălțat El și ca om: „Să nu se tulbure inima voastră; credeți în Dumnezeu și credeți și în Mine!” (*Ioan* 14, 1). Trebuie să credem în Dumnezeu, dar și în Hristos ca punte spre Dumnezeu, în calitate de Fiul lui Dumnezeu făcut om, care ne duce la Dumnezeu. Mereu cere Hristos credința în El. Și nu cere un om credința în El. Prin credința în El, păstrăm o legătură cu El prin harul Sfântului Duh. El Îl are pe Duhul iradiind din El prin umanitatea Lui, chiar dacă vizibil Se duce dintre noi. Dar să nu se lase doborâți de frică, ci să aibă nădejde și curaj și să fie gata de luptă pentru propovăduirea lui

²⁵ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a IX-a, în: *PSB*, 41, pp. 834-835.

Hristos, spune Sfântul Chiril din Alexandria în *Comentariul la Evanghelia Sfântului Ioan*²⁶.

Casa Tatălui, pe care Hristos promite să le-o dea, să le-o pregătească, nu e casă goală de Tatăl și de Fiul. Și ea are multe încăperi. Și Tatăl și Fiul sunt în toate cu bunătățile Lor nesfârșite. Căci ele sunt transparente între ele și în comunicare unele cu altele. Ele sunt interioarele credințioșilor umplute de prezența Tatălui și a Fiului pe măsura capacității fiecăruia de a-L încăpea pe Fiul lui Dumnezeu făcut om. Toți cei ce simt pe Hristos și pe Tatăl Lui în ei, se simt uniți în același Fiul și prin Fiul cu Tatăl, ca diferite încăperi comunicante în aceeași casă a Tatălui, care Îl are și pe Fiul unit cu El și în care a intrat Fiul și ca om. Încăperea mea, în care e prezent Dumnezeu, e încăperea lui Dumnezeu; încăperile noastre, ocupate de același Dumnezeu, deși multe, sunt unite ca într-o casă a aceluiași Hristos unit cu Tatăl.

Pe măsura virtuții fiecăruia, se va bucura fiecare de o cinste și o slavă deosebită, adică de o locuire deosebită în Dumnezeu, de un locaș deosebit ocupat în El, sau de un loc deosebit în Dumnezeu, cum spune Sfântul Chiril al Alexandriei²⁷, așa cum fiecare copil ocupă un loc deosebit în inima mamei și se resimte de lumina ei în el, deși toți văd în ei luminând aceeași mamă și se simt uniți în ea, ca într-o casă unitară.

Deși în încăperi diferite, pe de altă parte toți vom fi ca la o masă. Îl vedem pe Iisus înălțat deasupra tuturor

²⁶ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a IX-a, în: *PSB*, 41, p. 832.

²⁷ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a IX-a, în: *PSB*, 41, p. 834.

și pe Apostoli pe tronuri de slavă alături de El, dar totuși aproape prin slujirea lor iubitoare prin care ne deschid noi și noi orizonturi.

Sfântul Chiril al Alexandriei vede mulțimea de locașuri legată și de cerul sau de creația mult încăpătoare, care nu mai are nevoie de nicio extensiune²⁸, în care Tatăl e prezent pentru noi la tot felul de înălțimi spirituale, pe măsurile noastre, făcându-ne simțită în ea prezența Lui la diferite adâncimi sau înălțimi și prin aceasta creația însăși la alte înălțimi și adâncimi de înțelesuri, dar fără să ne despartă pe unii de alții și făcându-ne să ne simțim toți în univers ca în casa aceluiași Dumnezeu unic și în Fiul Său, apropiat de noi toți ca unul dintre noi, dar în calitate de centrul nostru uman unic.

Universul nu va dispărea, dar lumina prezenței lui Dumnezeu va permite vederea lui integrală de fiecare printr-o depășire a spațiului și prin lipsa grijii de viitor. Bucuria prezentă de toate ne va ridica peste timp. Energiile dumnezeiești și cele cosmice transfigurate de acelea ne vor susține, ridicând materia din grosimea ei coruptă sau coruptibilă.

La Judecata din urmă, o parte din noi Îl vom simți pe Hristos privindu-ne ca pe cei intimi ai Lui, altă parte Îl vom simți ca pe unul ce ne este absent, sau vom simți chinul nevederii Lui, al înstrăinării de El. Îl vom simți că este, dar că nu-L putem vedea, că nu ne putem deschide Lui și de aceea nici El nu poate privi în noi și veni în noi. De aceea și universul va fi lipsit pentru aceștia de orice lumină. Totul

²⁸ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEL, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a IX-a, în: *PSB*, 41, p. 834.

va fi acoperit de întuneric, iar prin întuneric înconjurați de dușmănia demonilor și a celor asemenea nouă.

După ce Hristos, arătându-Se ca om, ne arată în fața Tatălui, va face pe Tatăl să iubească fețele noastre de oameni. Gătindu-ne astfel loc înaintea Lui, va veni iarăși să ne ajute să urcăm și noi. O va face aceasta comunicându-ne pe Duhul Său cel Sfânt. Ne va face și pe noi prin aceasta să ne urcăm în fața Tatălui, să-L iubim pe Tatăl ca El și să fim luminați de Duhul care, purcezând din Tatăl peste Fiul, Îl face pe Fiul din veci plin de lumina bucuriei de Tatăl și apoi și ca om.

„Și dacă Mă voi duce și vă voi găti loc, iarăși voi veni și vă voi lua la Mine, ca să fiți și voi unde sunt Eu” (Ioan 14, 3).

Pe de o parte Iisus vine să-i ducă pe oameni la Tatăl, pe de altă parte El este acolo. El vine prin Duhul, dar nu mai coboară cum a coborât la Întrupare, luând trupul muritor. El vine altfel. Vine la noi fără să coboare din slava Lui. Vine prin Duhul, care iradiază din Fiul slăvit ca om, fără să Se întrupeze, cum S-a întrupat Fiul. Prin Duhul Sfânt, Fiul este și cu noi, și sus, în slavă. Nu ne-ar putea ridica în slava Sa, dacă nu ar fi în ea. E așa cum vine tatăl la copii, ca să-i urce la înțelegerea lui, fără să părăsească starea de tată. Dar precum copilul simte pe tatăl, și înălțat, și apropiat de el ca tată, așa simțim pe Hristos, și venit la noi, și înălțat în slavă.

Iisus, referindu-Se la tot ce le-a spus până acum Apostolilor despre Sine ca Fiul Tatălui de la care a coborât, le spune: „Și unde Mă duc Eu, voi știți, și știți și calea” (Ioan 14, 4). Dar Apostolii încă nu erau deplin lămuriiți și întreabă prin Toma: „Doamne, nu știm unde Te duci; și cum putem ști calea?” (Ioan 14, 5). Dacă ar fi stat neclintiți în credința

că El e Fiul Tatălui, ar fi știut unde Se duce. Unde Se poate duce un Fiu, care a coborât de la Tatăl, decât la El? Numai la Cel ce-L iubește poate să Se ducă Cel trimis de El în lume, după ce a împlinit misiunea de-a lua fața omenească, pentru a face iar iubiți pe oameni de către Tatăl. O persoană care a fost trimisă ca să împlinească dorința unei persoane iubite și iubitoare, nu se poate duce, după ce a îndeplinit acea dorință, decât iarăși la ea, arătându-i că și-a împlinit misiunea: „Iată, am împlinit porunca pe care M-ai trimis să o împlinesc”.

Nu se scufundă o persoană într-o altă persoană, pentru că nu mai iese din ea. Ieșirea și întoarcerea unei persoane la alta sunt acte de iubire, arătându-se și în aceasta chipuri ale Sfintei Treimi.

Iar calea spre o persoană nu poate fi decât tot o persoană care o iubește pe aceea și care e la o înălțime spre care o atrage și pe ea.

Cu atât mai mult calea spre Persoana celei mai mari iubiri nu poate fi decât o altă Persoană a celei mai mari iubiri față de aceea, o Persoană care ni S-a făcut accesibilă, care a coborât la noi intrând în comuniune cu noi. Numai ea poate aprinde în noi focul iubirii ei corespunzătoare față de Persoana care are cea mai mare iubire față de ea. Numai Fiul făcut om accesibil nouă ne poate face să simțim iubirea față de Persoana Tatălui, ca să ne-o însușim și noi. De la Fiul Tatălui făcut om ne putem hrăni și noi treptat de iubirea Lui față de Tatăl în modul omenesc accesibil nouă, cum o trăiește El odată făcut om.

Nu este altă cale spre Dumnezeu, spre simțirea iubirii Lui, spre iubirea noastră corespunzătoare față de El, decât Cel ce, fiind Fiul Lui, deoființă cu El, a coborât la noi,

făcându-Se și om, ca să urce întâi umanitatea Sa acolo, apoi prin ea și pe noi.

Dar Iisus nu Se numește pe Sine numai calea unică ce ne duce la Tatăl și la bunătățile nesfârșite și fără de început ale Tatălui, ci și Adevărul și Viața. Numai Cel născut din ființa Tatălui vieții fără început și fără sfârșit, a vieții nelipsite de însușirile ei cele mai înalte: conștiința și libertatea, este și El Viața prin excelență, Viața prin Sine și deci și Adevărul, dacă Adevărul e una cu existența deplină, contrar minciunii care dă ca existent ceea ce nu e existent. Existența desăvârșită nu poate fi decât personală, dacă relația cu o persoană mă face să trăiesc bucuria de-a exista și puterea de-a exista. Când trăiesc cu adevărat existența, o trăiesc în comuniune conștientă și iubitoare ca persoană cu altă persoană. Și cu cât trăiesc această comuniune cu mai multe persoane, cu atât trăiesc mai mult din adevărul existenței.

Trăirea comuniunii desăvârșite o are însă Persoana Fiului cu Persoana Tatălui, care e izvorul vieții nesfârșite pentru Persoana Fiului, dându-I toată ființa Lui, afară de care nu există ființă și viață prin sine. Sfântul Chiril din Alexandria spune: „Cel ce primește pe Fiul ca Fiu, mărturisese fără îndoială și pe Cel din Care este, și cunoaște și primește ca Dumnezeu și pe Tatăl din Care este [...]. Deci toate cele atotbune și excepționale ni s-au arătat din El și prin El”²⁹.

Două lucruri le spune aici Sfântul Chiril: a) Dacă Îl primim pe Fiul ca Fiul lui Dumnezeu, Îl primim și pe Tatăl

²⁹ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a IX-a, în: *PSB*, 41, p. 839.

Lui ca Dumnezeu. Dacă Îl socotim ca simplu om, nu-L cunoaștem prin El pe Dumnezeu ca Tată, sau pe Tatăl Lui ca Dumnezeu. În acest caz Iisus susține o minciună. Nu este adevărul. Și nu cunoaștem deloc adevărul. Un Dumnezeu care nu e și Tată ne rămâne necunoscut. Și, în orice caz, nu e un Dumnezeu iubitor. Iar un Dumnezeu neiubitor nu e Dumnezeu. Ce ne dă el? O viață supusă morții, o viață fără sens, care mai degrabă ne e dată de o natură lipsită de sens și supusă unor legi oarbe cu origine inexplicabilă. b) Dacă Hristos este Fiul lui Dumnezeu, în El ni s-au arătat și prin El ni se dau toate bunătățile și scăparea de toate cele rele: de vremelnicia stăpânită de griji inutile, de boli, de moarte.

Astfel Hristos este și Adevărul, și Viața.

E Adevărul făcut nouă cunoscut și Viața pusă nouă la dispoziție, întrucât S-a făcut și om, dăruind adevărul sensului și viața fericită și fără de moarte și oamenilor, ca fapăturile cele mai înalte, ca fapăturile create ca partenerie ale comuniunii cu El, pentru care a creat și cosmosul cu un sens. Ni S-a făcut prin aceasta și calea. El este singura cale pentru că este și Dumnezeu, și om. El nu e una din căi, care, fiind parțială și nefiind și Dumnezeu, ne poate rătăci. De aceea, El este și Adevărul integral, nu o parte de adevăr, care, reținându-ne la el, ne ține departe de adevăr, cum nu o poate face Hristos. El este Viața întregă, nu o parte de viață, care ca atare înseamnă viața mărginită de non-viață, supusă morții.

Dar făcându-Se și om, a făcut să participe la Adevărul care este El și la Viața Sa integrală și existența umană, cu toată mărginirea ei prin sine. Nici această formă de existență nu mai este deci o minciună. Are și ea în El o fermitate veșnică și deschidere spre existența totală. Numai prin

libertatea rău folosită a unora dintre făpturi, numai printr-o participare nedeplină la El, pot introduce în existența lor minciuna, pot uni existența cu minciuna, pot lăsa existența neîmplinită, redusă și strâmbată, pot face din existență un chin, pot da, ca adevăr, ceea ce nu-i adevăr, ca existență deplină, ceea ce nu-i existență deplină, pot da ca existență generoasă existența egoistă, redusă, despărțită de existența întregă a creației în Dumnezeu.

Toate acestea, și pe lângă ele toate cele bune, spune Hristos că le avem în El, în forma de cale și de țintă, prin răspunsul dat lui Toma:

„Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine” (Ioan 14, 6).

Putea spune un om acestea despre sine? Iisus le spunea mai ales acum, în preajma morții Sale, ca Apostolii să nu-și piardă credința în El ca Dumnezeu când Îl vor vedea răstignit. El va primi moartea nu din neputință, ci de bunăvoie, pentru a o birui și pentru a-Și arăta dragostea până la jertfa pentru oameni.

Dar, precum am spus înainte, cine cunoaște pe Iisus ca Fiul lui Dumnezeu Îl cunoaște și pe Tatăl Lui ca Dumnezeu, sau pe Dumnezeu ca Tată al Lui. Nu poate fi cunoscut altfel Dumnezeu ca Tată decât prin Fiul; și cunoaște sigur pe Dumnezeu Cel ce cunoaște pe Hristos ca Dumnezeu și în același timp ca Fiul Lui. Și Iisus, știind pe de o parte credința care s-a întărit în Apostoli prin vederea minunilor Lui și prin simțirea intimității Lui, de o putere coplesitoare, dar văzând și îndoiala ce se năștea în ei când le vorbea de moartea Lui, le spune pe de o parte că, cunoscându-L pe El, L-au cunoscut și pe Tatăl, dar pe de alta că nu-L cunosc în mod sigur pe Tatăl, îndoindu-se încă de dumnezeirea Sa:

„Dacă M-ați fi cunoscut pe Mine, și pe Tatăl Meu L-ați fi cunoscut; dar de acum Îl cunoașteți pe El și L-ați și văzut” (Ioan 14, 7).

Faptul că Iisus avea dreptate socotind că ei mai au și îndoieli în privința dumnezeirii Lui, și deci a unității Lui cu Tatăl, îl confirmă Filip, care Îi zice, după ce le-a spus Iisus că L-au văzut pe Tatăl: „Doamne, arată-ne nouă pe Tatăl și ne este de-ajuns” (Ioan 14, 8). Pe de o parte Apostolii nu-L cred una cu Tatăl, dar pe de alta își dau seama că e superior lor și oricărui om. Ținând seama de primul fapt, le spune că niciun om n-a văzut pe Tatăl. Dar îndoiala lor nu era o îndoială totală, ci ceva care se oprea la mijloc: Învățătorul nostru este mai mult decât orice om, dar nu înțelegem cum poate fi una cu Dumnezeu, ca Tatăl al Lui.

Aceasta dădea prilej lui Iisus să le spună și Apostolilor că Tatăl este în El, că El este una cu Tatăl, cum spusese și adversarilor Lui mai înainte (Ioan 10, 30). Dar și să se mire că nu L-au văzut pe Tatăl în El. Aceasta înseamnă că nu L-au cunoscut pe El cu adevărat. Dar „Iisus i-a zis: De atâta vreme sunt cu voi și nu M-ai cunoscut, Filipe? Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl. Cum zici tu: Arată-ne pe Tatăl?” (Ioan 14, 9). Nu putea face minunile, nu se putea arăta atât de preocupat de Tatăl, fără strânsa unitate cu Tatăl. Nu putea arăta atâta putere și înțelepciune mai presus de a oamenilor, dar unite cu oboseala și neputința omenească, dacă ar fi fost de la Sine.

Sfântul Chiril din Alexandria vede unitatea de ființă a lui Hristos ca Dumnezeu cu Tatăl în însușirile dumnezeiești manifestate de El: „Să trecem deci la privirea adevărată și cea mai potrivită a Tatălui, adică în Fiul. Căci Îl vom vedea pe El ca chip al Tatălui Care L-a născut, îndreptându-ne

ochiul cugetării la însușirile Lui superioare. Dumnezeu și Tatăl e bun după fire, așa Îl vom afla fiind și pe Fiul. Căci cum n-ar fi bun Cel ce a răbdat pentru noi atâta umilire și a venit în lume ca să mântuiască pe păcătoși și Și-a pus sufletul Lui pentru noi? De asemenea, puternic e Tatăl, așa este și Fiul. Căci ce e mai puternic decât a porunci și stihiiilor și a certa marea și pe demoni, prefăcând firile lucrurilor în ceea ce voia, poruncind leproșului să se curețe, orbilor să vadă, cu puterea dumnezeiască? E viață Tatăl; e viață și Fiul, dând viață celor ce au suferit coruperea și nimicind puterea morții, pentru că a înviat din morți. Cu dreptate zice deci lui Filip: «Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl»³⁰.

Apostolii ar fi putut cunoaște, și deci crede datorită acestei cunoașteri prin experiența spirituală a lui Iisus, ceea ce le-a spus cărturarilor și fariseilor, care însă nu puteau verifica ceea ce le-a spus, prin cunoaștere: „Nu crezi tu că Eu sunt întru Tatăl și Tatăl întru Mine?” (Ioan 14, 10).

Apostolii puteau cunoaște din cuvintele Lui, spuse lor din altă intimitate și cu alte cuvinte iubitoare și transformatoare de inimi, că aceste cuvinte nu le-ar fi putut vorbi Iisus dacă n-ar fi fost rostite din conștiința răspunderii față de Tatăl și ca pline de datoria de-a comunica iubirea Tatălui Său față de oameni, că aceste cuvinte nu sunt de la El singur, ci în ele Își împlinește Tatăl lucrarea Lui. Chiar omul simplu, când vorbește cu toată seriozitatea altuia, nu vorbește numai de la el, ci și dintr-o răspundere față de Dumnezeu. Cu atât mai mult trebuia să se simtă în Iisus că nu vorbea numai de la El. În vorbirea Lui se putea simți o

³⁰ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a IX-a, în: PSB, 41, p. 852.

maximă unitate cu Tatăl, ca vorbirea Celui trimis în mod special și unic de Tatăl. Cuvintele oricărui om cât de cât simțit și îngrijorat se simt că nu sunt numai ale lui, ci și ale altuia. Cu atât mai mult se puteau simți cuvintele lui Iisus că nu sunt numai ale Lui.

„Nu crezi tu că Eu sunt într-un Tatăl și Tatăl este într-un Mine? Cuvintele pe care vi le spun, nu le vorbesc de la Mine, ci Tatăl – Care rămâne într-un Mine – face [în ele sau în Mine, *n.n.*] lucrările Lui” (*Ioan 14, 10*).

Dar Iisus spune mai departe că precum Tatăl își face lucrările Lui în cuvintele Sale, așa va face și în Apostolii și urmașii lor lucrările Lui, dar numai dacă vor crede în El ca Fiul și prin aceasta se vor uni cu El, ca Fiul. Dacă Tatăl ar face aceste lucrări în ei fără unirea lor cu Fiul, Fiul n-ar fi mai mare ca ei; ei ar fi ca și Fiul. Făcând Tatăl lucrările Sale în Fiul, le face și în cei ce se unesc cu Fiul. Ba va face și unele lucrări mai mari decât le-a făcut în Fiul singur. Căci va vorbi mai multor oameni și va atrage prin cuvintele Lui mai mulți oameni la credința în Fiul, decât a atras prin Fiul singur. Aceasta o va face Tatăl prin Fiul, pentru că Fiul Se duce la Tatăl și, în această stare slăvită a Sa, Tatăl va vorbi mai cu putere celor ce se unesc cu El, și prin urmare și Tatăl va fi mai slăvit.

Iisus cel slăvit prin maxima apropiere sau pătrundere ca om de Tatăl, nemaifiind îngustat spațial de trupul Său, va vorbi însă și El oriunde în același timp prin ucenicii Săi și cu efect mai extins și aceștia vor cuceri cu mult mai mulți oameni din lucrarea Tatălui în ei prin Fiul Său slăvit ca om.

Dar precum cât timp a fost pe pământ, Iisus a putut spune de lucrările făcute prin El că sunt și ale Tatălui, și ale Lui, așa poate spune și după plecarea Lui la Tatăl, că sunt ale amândurora.

Pe lângă aceea, prin Fiul plecat la Tatăl prin Înviere se vor face unele lucrări mai mari, pentru că de-abia după aceea vor fi oameni îndumnezeiți, vor deveni sfinți, vor propovădui cu putere prin Duhul Sfânt, vor da ca dovadă despre dumnezeirea lui Hristos, învierea Lui.

„Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce crede în Mine va face și el lucrările pe care le fac Eu, și mai mari decât acestea va face, pentru că Eu Mă duc la Tatăl. Și orice veți cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul. Dacă veți cere ceva în numele Meu, Eu voi face” (Ioan 14, 12-14). Declarația lui Hristos că va face lucruri mai mari, când va fi ridicat în slavă, prin urmașii Lui, Sfântul Chiril o vede explicată de Hristos astfel: „Până ce am petrecut cu voi pe pământ, am viețuit ca om și nu v-am arătat puterea nereținută a Dumnezeirii Mele. Am spus și am făcut cum se cuvenea smereniei și în formă de rob. Dar după ce acelea s-au săvârșit, am împlinit taina iconomiei în trup. Atunci încă nu biruisem moartea. Dar când voi învia, vă făgăduiesc că vă voi dărui să puteți împlini lucruri mai mari decât minunile săvârșite prin Mine [...]. Căci voi merge la Tatăl și voi șede sau voi împărăți împreună cu El ca Dumnezeu din Dumnezeu, săvârșindu-le cu puterea și stăpânirea descoperită a firii Mele dumnezeiești, dând cele bune credincioșilor Mei [...]. S-a terminat timpul în care trebuia să Mă arăt în forma smerită. Acum promit că voi lucra în mod necuprins ca Dumnezeu cele ale lui Dumnezeu; nemai-luând Tatălui slava cuvenită Lui, ci făcând să se slăvească El în Fiul. Căci slăvindu-se Cel Născut, se va slăvi în El desigur și Cel ce L-a născut”³¹.

³¹ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a IX-a, în: *PSB*, 41, p. 874.

Fiul va avea putere să facă pentru cei ce vor crede în El sau prin ei tot ce vor cere; nu va vindeca numai pe cei ce se vor apropia de prezența Lui cu trupul în lume. Și le va face nu numai spre slava Lui și a celor ce vor cere, ci și a Tatălui. Căci ceea ce va face El, va face și Tatăl prin El. Interioritatea reciprocă dintre Persoanele Sfintei Treimi se va extinde și în persoanele umane, fără să le lase nici pe acestea pasive.

„Dacă veți cere ceva în numele Meu, Eu voi face” (*Ioan 14, 14*).

Că persoanele umane nu vor rămâne nici ele pasive, lucrând Fiul prin ele, o spune Iisus cerându-le în continuare ca nu numai să-L roage pentru ceea ce vor, ci și să-L iubească, iar iubirea le cere să I-o arate prin păzirea poruncilor Lui cu fapta:

„De Mă iubiți, păziți poruncile Mele” (*Ioan 14, 15*). Le cere celor ce cred în El să-L iubească cu fapta, să le fie credința un izvor al iubirii, sau însoțită de iubire, ca un răspuns la iubirea Lui, care s-a arătat în faptul că S-a făcut om și S-a jertfit pentru ei. Din iubirea pentru noi S-a întrupat și S-a jertfit Fiul lui Dumnezeu, ca să ne câștige și iubirea noastră, ca să întemeieze între noi și El o relație de iubire. Iar o iubire care nu împlinește ceea ce-i cere Cel iubit, ce iubire mai este?

Dar ce poruncă ne cere să împlinim Iisus, iubindu-L? „Poruncă nouă vă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum v-am iubit Eu pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul” (*Ioan 13, 34*). Iubindu-l noi pe semenul nostru, se simte El însuși iubit, cum va spune la Judecata din urmă: „Întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei preamici, Mie Mi-ați făcut” (*Matei 25, 40*).

Fiul lui Dumnezeu cel făcut om nu rămâne în afara relației noastre de iubire cu ceilalți și relația mea de iubire

cu El nu lasă în afara ei pe semenii mei. El ne adună în El prin iubire, întrucât ne adunăm între noi înșine și viceversa.

Dar nici Tatăl nu rămâne în afara relației mele de iubire cu Fiul Lui, activată în păzirea cuvântului sau poruncii Acestuia de-a iubi pe semenii noștri. Realizând o interioritate reciprocă între noi prin iubire realizăm o interioritate reciprocă prin iubire și cu Fiul făcut om; dar și cu Tatăl, cu care Fiul este într-o astfel de interioritate reciprocă. Dacă, iubind pe semenii mei, Îl iubesc pe Fiul lui Dumnezeu cel întrupat nu numai pentru mine, ci și pentru ei, Tatăl, care iubește pe Fiul, va răspunde și El cu iubirea Lui iubirii mele față de Fiul Său, arătată în iubirea semenilor mei.

„Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta Lui” (Ioan 14, 21).

Dar de iubirea noastră față de Iisus și de a lui Iisus față de noi, când iubim pe semenii noștri, nu știm numai printr-o concluzie teoretică, ci și printr-o arătare a Lui, mai precis dintr-o experiență a prezenței Lui iubitoare. Când iubim pe semenii noștri cu conștiința că împlinim porunca lui Iisus Hristos, simțim pe Hristos în semenii noștri, răspunzându-ne cu iubirea Lui. Aceasta o spune Iisus la sfârșitul cuvântului de mai sus. Iar când Apostolul Iuda – nu Iscarioteanul – întreabă pe Iisus ce înseamnă că Se va arăta celor ce păzesc porunca Lui, iubindu-L prin iubirea semenilor, Acesta îi răspunde că nu numai El Se va arăta din iubire aceluia, ci și Tatăl. Căci și Tatăl iubește pe cei ce iubesc pe Fiul Lui făcut om, iubind pe semenii lor. Și această arătare din iubire a Ambilor constă în a veni împreună, într-un mod special, în cel ce iubește pe semeni, iubind pe Hristos. „Iisus i-a răspuns și i-a zis: Dacă Mă iubește cineva, va păzi

cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și vom face locaș la el” (Ioan 14, 23). Va veni și Tatăl în acela într-o formă în care-Și face simțită iubirea Lui, pentru că acela păzește cuvântul sau porunca Fiului de-a iubi pe alții, ca un cuvânt sau ca o poruncă pe care Fiul o are de la Tatăl: „Dar cuvântul pe care îl auziți [de la Mine, *n.n.*] nu este al Meu, ci al Tatălui care M-a trimis” (Ioan 14, 24). Deci e și o poruncă a Tatălui a iubi noi pe aproapele nostru. Și împlinind această poruncă, Îl iubim și pe Tatăl, dacă este adevărat că cel ce păzește porunca cuiva dovedește că-l iubește (Ioan 14, 21).

Deci Fiul vine împreună cu Tatăl în cel ce împlinește cuvântul auzit de la Fiul, pentru că este cuvântul amândurora. Cuvântul ce ni-l spune Fiul este și al Tatălui, iubirea cu care ne răspunde Fiul pentru împlinirea acestui cuvânt este și a Tatălui. Ei ne cer împreună să-I iubim, iubind pe semenii noștri, și ne răspund împreună cu iubirea Lor.

Unindu-ne între noi prin iubire, fără să ne contopim, ne unim și cu Fiul și cu Tatăl pe care Îi iubim prin aceasta și care ne iubesc datorită acestui fapt, fără să ne contopim cu Ei și fără ca Ei să Se contopească între Ei.

Iubirea, și prin aceasta iubirea neconfundată între Tatăl și Fiul, dă putere iubirii și unității neconfundate între noi, oamenii, care e totodată iubirea noastră față de Tatăl și Fiul și unirea cu Ei, fără să ne confundăm cu Ei.

În ziua când această iubire între noi și între noi și Tatăl și Fiul se va realiza integral, vom cunoaște ceea ce spune Iisus: „În ziua aceea veți cunoaște că Eu sunt întru Tatăl Meu și voi în Mine și Eu în voi” (Ioan 14, 20). Teoretic o știm deocamdată din cuvântul lui Iisus. Dar atunci vom cunoaște prin experiență, prin simțire. Căci atunci vom fi înaintat la

această simțire, sau la un grad al simțirii depline a prezenței lui Hristos în noi și a noastră în El. Dar prin aceasta și la o simțire a prezenței Tatălui în Fiul și a Fiului în Tatăl. Căci Fiul Își face simțită prezența Sa în noi, sau ne înalță la simțirea ei, întrucât ne face simțită prezența Lui în Tatăl și a Tatălui în El, pentru că numai din această prezență iubitoare a Tatălui în Fiul și a Fiului în Tatăl decurge prezența iubitoare a Fiului în noi, deoarece Fiul împlinește iubirea Tatălui venind în noi, și Tatăl din iubirea față de Fiul făcut om vine în noi. Fiul iubește pe Tatăl fiind în noi, ca unul dintre noi, și Tatăl vine în noi, iubind pe Fiul care este în noi. Ei Se iubesc unul pe altul în noi, fiind de la întruparea și mai ales de la învierea Fiului ca om, în noi. Sau pentru că Tatăl iubește pe Fiul ca om și Fiul iubește pe Tatăl ca om, iubirea între Ei e o iubire în noi, devenită și iubire între noi, sau prezența Fiului în Tatăl și a Tatălui în Fiul e unită cu prezența Lor în noi și a noastră în Ei prin iubire.

Numai venind împreună în noi, adică în stare de iubire, sau fiind Ei doi unul în altul, iubirea între Ei rezultată din unitatea ființei Lor ne face și pe noi să ne iubim unul pe altul și prin aceasta să fim unul în altul, ca să fie și Ei, Cei ce sunt din veci unul în altul, împreună cu noi. Ni Se fac interiori nouă prin har, dar și prin libertatea noastră, întrucât Ei Își sunt interiori unul altuia prin ființă.

Ei ne fac pe fiecare, dar ca pe cei ce ne iubim, și locaș comun al Lor. Ne fac să Se simtă bine în noi, ca într-un locaș comun al Lor, ca într-o casă a Lor. Căci în locașul sau în casa ta te simți bine, te simți ca acasă. Înainte a spus că Tatăl ni Se va face nouă casă cu multe locașuri. Acum spune că noi ne vom face locaș comun Tatălui și Fiului. E o nouă afirmare a interiorității reciproce.

Dar Iisus cerându-ne să ne iubim unii pe alții și asigurându-ne că de vom împlini această poruncă a Lui va veni în noi împreună cu Tatăl, și va face în noi tot binele ce-l vom face și noi, ne asigură că, de vrem să împlinim porunca Lui de-a ne iubi unul pe altul, nu vom rămâne numai cu puterile noastre, ci va ruga pe Tatăl și Acela ne va da un alt Mângâietor care să fie cu noi, după ce El nu va mai fi cu noi în mod văzut: „Și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac: Duhul Adevărului, pe Care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaște; voi Îl cunoașteți, că rămâne la voi și în voi va fi” (Ioan 14, 16-17).

Dar Iisus nu ne va lăsa lipsiți nici de Sine. Deși după puțin timp lumea nu-L va mai vedea cu trupul, ucenicii Îl vor vedea, pentru că e viu și Se va face simțit prin viața nouă ce le-o va da lor. Și atunci Îl vor cunoaște nu numai pe El, ci și pe Tatăl. Căci vor simți că El este în Tatăl și Tatăl în El.

Deci după ce Iisus Hristos nu Se va mai vedea în trup în lume, dar ucenicii Îl vor vedea, vederea sau simțirea aceasta a Lui o vor avea prin Mângâietorul, sau prin Duhul Adevărului, care nici El nu va fi văzut de lume, dar ucenicii Îl vor avea pentru că Se sălășluiește în ei și va fi în ei. Această prezență a Duhului în ei îi va face să-L simtă pe Hristos ca viu și să se simtă pe ei înșiși vii. Numai prin Cel viu cu adevărat vor fi ei vii și numai cei vii simt viața Lui.

Iisus e viu și îi face și pe cei ce cred în El vii, pentru că e în relație cu Duhul, o altă Persoană dumnezeiască. El nu devine viu numai când vine în noi. El e viu din veci, pentru că e din veci în relație nu numai cu Tatăl ca Persoană, ci și cu Duhul ca Persoană. Viața stă sau se arată în iubirea desăvârșită și în bucuria de ea. Și iubirea desăvârșită, și

bucuria de ea, deci și viața se arată în relația între Persoane. Tatăl Se bucură desăvârșit de Fiul, pentru că are și pe Duhul, bucurându-Se împreună cu El de Fiul, din împreuna-Lui iubire a Fiului cu Tatăl. Și Fiul Se bucură desăvârșit de iubirea Tatălui, pentru că Îl vede iubindu-L și bucurându-Se de El împreună cu Duhul. Aceasta înseamnă viața desăvârșită a Duhului. Și toată viața vine de la Tatăl. Iar Fiul vrea să dea toată bucuria Sa de iubirea Tatălui și oamenilor care vor să o primească, făcându-le și lor parte de Duhul ce-I vine ca expresie a bucuriei desăvârșite a Tatălui de El, de la Tatăl. „Voiesc ca Tatăl să vă dea și vouă pe Duhul, pe care Îl purcede peste Mine”.

Dar pentru oamenii legați prin credință de Fiul, pe care nu-L văd în trup, Duhul e un alt Mângâietor pentru nevederea prin ochii trupești a Fiului. Ei simt prin Duhul o prezență mai intensă a Fiului, chiar dacă nu-L văd cu ochii trupești. În persoana iubitoare se simte persoana iubită de ea. Și însuși numele de „alt Mângâietor” Îl indică pe Duhul ca o Persoană asemenea Fiului, plină de Fiul. Numai o Persoană poate mângâia persoanele umane. Dar Duhul trebuie să aibă ceva în El care face pe oameni să-I simtă prezența Fiului, chiar dacă nu-L văd trupește. El va face pe oameni, când va fi trimis, să „vadă” din nou pe Fiul, după zece zile de la viitoarea Lui înălțare, sau după cincizeci de la moartea Lui cu trupul pe cruce. „Nu vă voi lăsa orfani; voi veni la voi. Încă puțin timp și lumea nu Mă va mai vedea; voi însă Mă veți vedea” [prin Duhul] (*Ioan 14, 18-19*).

Ceea ce are Duhul în Sine, care le poate da simțirea că „vadă” pe Fiul, este faptul că e Duhul Adevărului. Iisus ne-a adus în cuvintele Sale adevărul despre Sine, ca Fiu al Tatălui făcut om. Duhul va întări în cei care au auzit cuvintele

Fiului convingerea în adevărul pe care ele l-au exprimat, sau simțirea că Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat este în Duhul venit în ei în chip nevăzut. Prin aceasta îi va mângâia. Îl vor simți prin Duhul pe Fiul Cel întrupat și înviat, aproape de ei, ba chiar în ei. Duhul are calitatea de-a ține mereu trează în sufletul oamenilor care au auzit cuvintele Lui, amintirea lor și a lui Hristos, încălzită de iubirea față de El. Ba, va face cuvintele auzite de la Fiul sau de la ucenicii Lui și mai lămurite, din faptul că vor simți că Fiul Tatălui, care a fost cu ei sau cu Apostolii, continuă să existe în planul netrecător, în planul veșniciei, dar în comunicarea vie cu ei. Și explicând aceste cuvinte, le și îmbogățește, fără să abată cuvintele noi de la cuvintele auzite de la Apostoli. Aceasta o spune Iisus în cuvintele următoare:

„Acestea vi le-am spus, fiind cu voi; dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care Îl va trimite Tatăl în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu” (Ioan 14, 25-26).

Apoi Iisus le spune noi cuvinte prin care vrea să-i întărească pe Apostoli, ca să nu se tulbure de ceea ce I se va întâmpla în curând. Le cere să-și păstreze pacea în suflet, o pace pe care o are și El, chiar dacă El însuși va suferi moartea ce-L așteaptă. Să primească în ei pacea pe care o are El. Căci le dă o pace pe care nu o pot da oamenii din lume care știu că vor muri. El le dă pacea siguranței că prin ceea ce I se va întâmpla, Se duce la Tatăl și va veni iar la ei, că nu va muri de tot, ci va trece la viața nemuritoare a învierii, din care va veni la ei într-o altă comunicare. Să aibă și ei pace din această siguranță: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoșeze. Ați auzit că

v-am spus: Mă duc și voi veni la voi" (Ioan 14, 27-28). Le cere nu numai să nu se tulbure inima lor, ci, dacă Îl iubesc, chiar să se bucure că se duce la Tatăl și ca om, ceea ce le va deschide și lor calea spre Tatăl. Se duce la Tatăl, care e mai mare decât El, ca om, și de aceea va primi de la El, ca om, o viață superioară, viața desăvârșită, pe care le-o va da și lor: „De M-ați iubi, v-ați bucura că Mă duc la Tatăl, pentru că Tatăl este mai mare decât Mine" (Ioan 14, 28). Și Iisus le spune acestea Apostolilor nu numai ca să-i mângâie, ci și ca, văzându-le ei în viitor împlinindu-se, să creadă și în cele spuse de El despre plecarea la Tatăl și despre un alt mod de venire a Lui de la Tatăl.

„Și acum v-am spus acestea înainte de-a se întâmpla, ca să credeți când se vor întâmpla" (Ioan 14, 29). Și precizând că sfârșitul vieții Sale pământești este iminent, Iisus adaugă că nu mai poate vorbi multe cu ei, căci vine „stăpânitorul lumii acesteia", nu al lumii așa cum a fost creată de Dumnezeu, ci al lumii care, prin răul ce și l-a însușit, servește vrăjmașului lui Dumnezeu. Dar acela nu află nimic în El ca să-I aducă moartea definitivă. Dar El primește moartea, ca să arate că nu e învins de răul din lume, ci ca lumea să cunoască prin primirea morții de către El că El stă de partea Tatălui și că-L iubește pe Tatăl și prin aceasta să poată fi eliberată de rău. El va primi moartea de bunăvoie, propovăduind pe Dumnezeu Cel adevărat ca Tatăl al Lui, și prin aceasta va da morții Sale caracterul de jertfă adusă Tatălui pentru oameni, îi va da caracterul de supremă faptă a iubirii față de Tatăl și față de oameni. Căci altfel tot ar muri, după un oarecare timp, dar nu din iubire, ci din necesitatea unei legi impusă firii omenеști prin slăbirea legăturii cu Dumnezeu, prin păcat.

Stăpânitorul lumii acesteia „vine”, în sensul că atâtă pe slujitorii săi să nu mai amâne fapta răstignirii lui Hristos: cele bune, ca și cele rele, au ca ultimă origine și susținătoare ale lor, persoanele: binele, Treimea Persoanelor divine; răul, pe diavol, care s-a făcut, cu voia oamenilor, stăpânitorul lumii.

„Nu voi mai vorbi multe cu voi, căci vine stăpânitorul lumii acesteia; și el nu are nimic în Mine, dar ca să cunoască lumea că Eu iubesc pe Tatăl, și precum Tatăl Mi-a poruncit, așa fac” (Ioan 14, 30-31).

În cuvintele pe care li le mai spune, Iisus vorbește și mai mult despre dragostea Lui pentru Apostoli și pentru cei ce le vor urma în credința lor în El și în propovăduirea Lui. Iubirea aceasta realizează o sălășluire reciprocă între ei și El. Iar aceasta va promova în ei viața. Aceasta le va aduce pe de o parte bucurie, pe de alta prigoniri și suferințe. Însă bucuria unirii cu El le va da și puterea să suporte prigonirile ce le vor veni.

Capitolele 15 și 16 din Evanghelia Sfântului Ioan sunt capitole ale iubirii lui Hristos față de oameni. Dar în iubirea lui Hristos este și iubirea Tatălui. Orice persoană este în mod normal un focar al iubirii. Dar calitatea aceasta a ei nu începe de la ea. Nici chiar Fiul lui Dumnezeu nu este ultimul focar al iubirii, ca Persoană singulară, ci are această calitate de la Tatăl ca Fiu al Lui. Tatăl e ultimul izvor fără început al iubirii. Dar această calitate n-o are nici El fiind singur, ci pentru că este Tată al unui Fiu din veci. Fiul e vița din care provin și în care sunt mlădițele. Între toate e unitatea iubirii, care dă vinul bucuriei. Dar vița nu-i fără lucrătorul ei. Însă nici lucrătorul nu este fără vița:

„Eu sunt vița cea adevărată și Tatăl Meu este lucrătorul. Orice mlădiță care nu aduce roadă întru Mine, El o taie; și

orice mlădiță care aduce roadă, El o curățește, ca mai multă roadă să aducă. Acum voi sunteți curăți, pentru cuvântul pe care vi l-am spus" (Ioan 15, 1-3). Numai aflându-se în viță, mlădițele aduc roadă. Dar e câte una care nu aduce roadă. Iar aceasta nu e din pricina viței, ci pentru slăbirea legăturii ei cu vița. Aceasta o vestejește, îi aduce moartea. Nu mai are ce face cu ea nici lucrătorul, sau nici Tatăl, ca ultimul izvor al viței.

Dar mlădița care aduce roadă, însă nu prea multă, e așa din pricina unor piedici care stau în calea sevei ce-i vine din viță. Dar tot Tatăl, care e ultimul izvor care face să curgă viața din viță în mlădițe, înlătură piedicile din calea sevei sau a vieții ce curge din Fiul Său făcut om. Dar cei ce au primit în ei mult timp cuvintele lui Hristos, nu mai au în ei piedici în calea vieții ce le curge continuu din Hristos, făcându-i să dea rod.

E o metaforă care redă unitatea neconfundată nu numai între Persoanele dumnezeiești, ci și între ele și persoanele umane.

Dar unitatea între oameni și Hristos nu e un produs al unei legi, ca între mlădița și vița impersonale, ci depinde de oameni. Dacă oamenii vor, ei pot realiza cu Hristos, datorită firii omenești comune, o unitate ca între mlădițe și viță. Dar Hristos face pe cei ce se unesc cu El să rodească datorită faptului că El este și Dumnezeu, sau Fiul născut din ființa Tatălui, pe care Tatăl L-a trimis să Se facă om și lucrează prin Fiul și prin firea omenească ce-a luat-o Acesta, în oamenii care se unesc cu El.

Deci depinde de oameni să rămână în Hristos Cel unit cu Tatăl, și prin aceasta ei să aducă roadă multă, neexcluzându-se nici aportul lor. Depinde de unirea lor cu Hristos

Dumnezeu. Dar depinde și de ei să vrea să fie uniți cu Hristos și să rămână în El. De la ei nu pot aduce roada vieții. Ci rămân morți, și vor fi supuși morții veșnice.

Numai o altă persoană poate face pe cineva să rodească spiritual. Dar numai Persoana care e și Dumnezeu mă poate face să nu rămân într-o rodnicie monotona, care nu mă scapă de moarte. Numai Persoana veșnică, devenită și Persoană umană accesibilă mie, îmi poate da veșnic viață și mă scoate din monotonia mărginită. Și aceasta este Hristos. Fără El nu putem face nimic care să ne scape de moarte. Fără El persoana umană se usucă, se aruncă în afara comuniunii dătătoare de viață, ca într-un foc.

„Rămâneți întru Mine și Eu întru voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți întru Mine. Eu sunt viță, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne întru Mine și Eu întru el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic. Dacă cineva nu rămâne întru Mine, se aruncă afară ca mlădița și se usucă; și le adună și le aruncă în foc și ard” (Ioan 15, 4-6).

Viața celor rămași afară de Hristos e o ardere ca într-un foc veșnic, nu o rodire veșnică într-o viță nevestejită, adăpată de apa vieții din izvorul nesfârșit al comuniunii iubitoare.

Dar nepasivitatea omului în viața ce-o primește din Hristos se manifestă și în cererile ce I le adresează Lui. Oricât de bogată e viața lui spirituală în această comuniune, chiar bogăția ei îi deschide orizonturi noi și știe că în ele va intra printr-o și mai vie comuniune cu Hristos-Dumnezeu. Dar în noile trepte de comuniune cu Hristos, omul își dă seama că nu poate intra dacă nu vrea și Hristos. Chiar

bogația de viață ce ți-o dă iubirea altuia îți trezește dorința unei și mai adânci comuniuni cu acela și aceasta ți se împlineste când i-o ceri persoanei care te iubește.

Dar nesfârșite orizonturi ne deschid cuvintele lui Hristos, când gândim cu stăruință la ele și când trăim atâta cât putem în fiecare clipă în comuniunea cu El, de care ne vorbește în cuvintele Lui: „Dacă rămâneți întru Mine și cuvintele Mele rămân în voi, cereți ceea ce voți și se va da vouă” (Ioan 15, 7).

Dar trăirea în bogăția comuniunii cu Hristos se datorește faptului că El este Fiul lui Dumnezeu-Tatăl și bucuria de ea ne face să-L slăvim pe Tatăl în iubirea față de Fiul Său făcut om, în care e și iubirea Tatălui față de noi, sau a Cărui iubire o întâlnim în unirea noastră cu Hristos, simțindu-ne și noi iubiți împreună cu El ca fii, sau Fiul făcându-ne și pe noi să simțim împreună cu El iubirea Tatălui Său. Aceasta ne face să-I aducem laudă și Tatălui și să ne facem precum vrea El, ucenici ai Fiului Său, vestitori ai Lui ca Fiu Unul Născut al Său. Întruparea Fiului Său, jertfa Lui, învierea Lui, tot ce face El pentru noi după învierea Lui, e nu numai spre mântuirea noastră, ci și spre lauda Tatălui. Cu cât trăim mai mult ca mântuiți în Hristos, ca părtași ai vieții veșnice, cu atât Îl laudăm mai mult pe Tatăl, ultimul izvor de la care ne vine prin Fiul viața nesfârșită și Cel ce L-a trimis pe Fiul pentru lucrarea Lui de mântuire a noastră, pentru a ne face ucenici ai Lui.

„Întru aceasta a fost slăvit Tatăl Meu, ca să aduceți roadă multă și să vă faceți ucenici ai Mei” (Ioan 15, 8). Nu știm căruia dintre cele două scopuri ale întrupării Fiului lui Dumnezeu să-i dăm întâietate: slavei aduse Tatălui Său, sau mântuirii noastre. Ele formează mai degrabă un singur

scop, întrucât nu se poate realiza unul fără celălalt. Și în aceasta se arată negrăita valoare ce o dă Dumnezeu omului: că-Și leagă slăvirea Lui din partea noastră de mântuirea noastră. Desigur, Dumnezeu ar putea fi fericit și fără slăvirea noastră, dar e o taină că a voit să Se bucure și de slăvirea noastră, a unor fapte ale Lui din nimic. Pentru că Îl slăvim, fiindcă ne bucurăm de mântuire. Și în fond tot în puterea Sa stă și originea acestei slave ale Sale. Dar nu într-o putere care trăiește cu necesitatea unei alte forme de slavă. Aceasta I-ar limita puterea. Puterea Lui e nelimitată, necondiționată. Chiar în iubirea Lui, necondiționată de trebuința ființei Lui, stă atotputernicia Lui, unită cu voința Lui de-a Se bucura din absolută libertate și generozitate de iubirea noastră și prin aceasta de fericirea noastră, neimpunându-ne-o cu sila. El pune limite atotputerniciei Sale cu atotputernicia Sa, iar în aceasta se arată o altă formă a atotputerniciei Sale, care face posibilă iubirea Lui de către ființe create de El și prin aceasta și fericirea lor, dar tot prin aceasta și existența unor ființe create care pot refuza iubirea Lui și prin aceasta aleg nefericirea. Cel liber e mai puternic decât cel supus cu totul unor legi. Și trebuie să fie o existență absolut liberă, deci atotputernică. Nu pot fi toate existențele nedeplin libere, deci neatotputernice, sau supuse unor legi. Căci de unde ar fi acele legi, care nu sunt nici ele libere?

Dacă înainte Iisus i-a îndemnat pe ucenici să-L iubească, și aceasta să o arate păzind poruncile Lui, în continuare îi asigură de iubirea Lui și îi îndeamnă să rămână în această iubire a Lui, tot prin păzirea poruncilor Lui. De fapt, noi rămânem în dragostea Lui când Îl iubim noi înșine pe El. Cele două iubiri nu pot fi despărțite. Nu L-am putea iubi

pe Hristos, dacă nu ne-ar iubi El pe noi. Iubirea Lui de către noi se hrănește din iubirea Lui față de noi. Când nu-L iubim, nu primim iubirea Lui, sau nu rămânem în ea. Iar noi Îl iubim păzind poruncile Lui, și în păzirea poruncilor Lui trăim iubirea Lui, căci El ne dă aceste porunci pentru că vrea să ne iubească, pentru că vrea să ne deschidem iubirii Lui, păzind poruncile Lui. Poruncile Lui nu ne cer altceva decât să-L iubim.

Și Iisus ni Se dă atât ca model al iubirii noastre față de El, în iubirea Lui față de Tatăl, cât și ca model al rămânerii în iubirea Tatălui față de El în păzirea poruncilor Tatălui. Desigur, în ambele aceste privințe ni Se dă drept model ca om. De aceea ne comunică și nouă puterea iubirii Sale față de Tatăl, ca iubire față de El, prin păzirea poruncilor Lui, care nu sunt decât poruncile Tatălui, cât și puterea de-a simți în aceasta iubirea Lui față de noi, cum simte El iubirea Tatălui. E o nouă introducere a noastră în relația iubitoare dintre Fiul și Tatăl, în relația Persoanelor treimice, întrucât Fiul lui Dumnezeu, iubindu-L pe Tatăl, păzește ca un om poruncile Tatălui și simte prin același fapt ca un om iubirea Tatălui față de El, introducându-ne și pe noi în iubirea Sa față de Tatăl și în simțirea iubirii Tatălui față de Sine: „Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, așa v-am iubit și Eu pe voi; rămâneți întru iubirea Mea. Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui” (Ioan 15, 9-10).

Toate îndemnurile la iubire date de Iisus ucenicilor Săi, de vor fi împlinite, îi vor face să simtă bucuria Lui de ei și aceasta le va produce și lor o bucurie deplină. Căci iubirea între persoane le face să se bucure una de alta și fiecare

să se bucure de bucuria celeilalte de sine, împlinindu-se bucuria ei de cealaltă. Iar aceasta sporește și mai mult iubirea. Căci bucuria e nedespărțită de iubire și una o produce și o sporește neîncetat pe cealaltă. Numai persoana poate bucura persoana, căci numai persoanele pot iubi și pot fi iubite. Și setea de iubire desăvârșită între persoane trebuie să fie undeva împlinită. E împlinită între Persoanele Sfintei Treimi. Iar această iubire e comunicată și oamenilor printr-o Persoană din Treime făcută om. De aceea numai în relația cu Hristos oamenii pot înainta la nesfârșit în satisfacerea setei lor de iubire și a bucuriei de ea. Dar prin aceasta nu numai oamenii se bucură tot mai mult de Hristos, ci și Hristos de ei. Deși nu vede actualizată toată iubirea oamenilor față de El, văzând setea lor după desăvârșirea ei, Se bucură de ea ca și când ar fi deplină. Iar oamenii, deși nu pot trăi toată iubirea lui Hristos, știind că ea e în stare să satisfacă toată setea lor după ea, au bucuria deplină de ea într-un mod anticipat.

„Acestea vi le-am spus, ca bucuria Mea să fie în voi și ca bucuria voastră să fie deplină” (Ioan 15, 11).

Și Iisus Își repetă porunca de mai înainte (Ioan 13, 34), de-a se iubi unul pe altul, nu ca simplă poruncă de care nu se poate ști de poate fi împlinită, ci dându-Se pe Sine ca model pentru împlinirea ei. Dar acum Își arată împlinirea de către El a acestei cereri ce le-o face, anunțând că El însuși Își va da însăși viața pentru ei; și o dragoste mai mare ca aceasta nu există: „Aceasta este porunca Mea: Să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu pe voi. Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru cei iubiți de el” [prietenii săi] (Ioan 15, 12-13) (φιλοί, din textul grec, provine din φιλω = iubesc,

precum latinescul *amici*, de la *amo*, *-are*; de aceea am alternat cuvântul *prieteni*, cu *cei iubiți*, în loc de-a folosi numai cuvântul „prieteni” din traduceri românești, *n.n.*). Și Iisus repetă că iubiți de El sunt cei ce fac ceea ce le poruncește El (*Ioan 15, 13-14*). Desigur, Iisus își pune viața pentru toți oamenii. Dar nu se vor folosi de aceasta decât dacă, împlinind voia Lui, arată că-L iubesc și se fac iubiți de El, sau prieteni ai Lui.

Pe Apostolii Săi Iisus îi numește iubiți ai Lui, sau prieteni, pentru că și ei Îl iubesc. Ca atare nu-i mai numește slugi. Căci sluga nu știe ce face Stăpânul, pe când prietenilor, sau celor iubiți de El, le-a făcut cunoscute toate câte le-a auzit de la Tatăl Său, sau le are comune cu El. Așa cum Tatăl I le-a transmis toate Fiului Său ca Dumnezeu, odată cu ființa, iar apoi și Lui ca om când S-a întrupat, pentru că-L iubeste, așa le transmite și El ucenicilor Săi, pentru că îi iubeste și ei Îl iubesc. Iisus, ca om, încadrează iarăși relația Sa ca om cu Tatăl în relația cu oamenii, sau extinde relația Sa cu Tatăl în relația cu oamenii:

„De acum nu vă mai numesc slugi, că sluga nu știe ce face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu, vi le-am făcut cunoscute” (*Ioan 15, 15*).

Dar oamenii nu intră prin ei în această relație a Fiului cu Tatăl, ci prin Fiul Tatălui, care S-a făcut om. În sensul acesta El i-a ales pe cei ce, unindu-se cu El, se unesc prin El și cu Tatăl și aduc roada nepieritoare a iubirii Lui de oameni, primind puterea rodirii prin cererea ei de la Tatăl în numele Fiului, sau arătându-se că-L iubesc prin Fiul, că ei cred că Hristos e Fiul Lui și împlinesc poruncile Lui de-a iubi pe oameni. E o voie a lui Hristos, care ține seama și

de voia celor ce cred în El și cer putere de la Tatăl pentru împlinirea poruncii Fiului Lui de-a iubi pe oameni. Ei au fost aleși prin aceasta de Fiul, dar cu voia lor. „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi și v-am rânduit să mergeți [între oameni, *n.n.*] și roadă să aduceți și roada voastră să rămână, ca Tatăl să vă dea orice-I veți cere în numele Meu” (Ioan 15, 16). Cu cât se vor sili să aducă roadă mai multă în împlinirea poruncii ce le-a dat-o Fiul lui Dumnezeu făcut om, de-a se iubi unul pe altul, cu atât Tatăl le va da mai multă putere în împlinirea acestei porunci, răspunzând cererii lor făcute în baza credinței în Fiul, cu voința de a-I împlini porunca.

Dar Iisus le spune ucenicilor Săi că iubirea ce-o vor arăta oamenilor nu-i va feri de ura multora dintre ei, de ura „lumii” căzute sub stăpânirea diavolului. Această lume îi va urî tocmai pentru că vin în ea cu iubirea Lui, pe care o aduce El din afara lumii, ca Fiul lui Dumnezeu care a fost trimis în lume de iubirea Tatălui, ca să-i îndemne pe oameni să renunțe la trufia egoistă, și de aceea i-a ales și pe ucenicii Lui să facă aceasta, ca unii ce aduc ceva din afara ei.

Dacă iubirea clădește, propovăduind unirea prin renunțarea la egoism, egoismul, ura, stârnită de trufia egoistă, dărâmă, stricând unitatea. Dacă El a fost prigonit pentru că a îndemnat la iubire, și ei, care vor păzi cuvântul sau porunca Lui de-a iubi pe oameni, vor fi prigonii din cauza numelui Lui. Și aceasta pentru că prigonitorii nu cunosc ca Tată iubitor pe Cel ce L-a trimis pe Fiul; pentru că nu cunosc pe Dumnezeu ca Tată, care-Și trimite, din iubirea de oameni, Fiul Unul Născut și de o ființă cu El, să Se facă om și să primească moartea din aceeași iubire. Prin aceasta Îl urăsc nu numai pe Fiul Lui făcut om, ci și

pe Tatăl Lui: „Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al ei; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște [...]. Dacă M-au prigonitor pe Mine, și pe voi vă vor prigoni [...]. Iar toate acestea le vor face vouă din cauza numelui Meu, fiindcă ei nu cunosc pe Cel ce M-a trimis” (*Ioan 15, 19-21*). N-au cunoscut că Cel ce L-a trimis pe Iisus este Dumnezeu, ca Tată iubitor al Lui, deci nu L-au cunoscut nici pe Iisus ca Fiu iubitor. N-au cunoscut Treimea, ca suprema structură a iubirii.

Dacă n-ar fi venit El în lume ca Fiul lui Dumnezeu, n-ar fi cunoscut că Dumnezeu este iubire și că porunca dată oamenilor de-a se iubi între ei este o poruncă a lui Dumnezeu, pe care a împlinit-o Fiul lui Dumnezeu însuși ca poruncă provenită de la Tatăl Său. Și în acest caz n-ar fi săvârșit un păcat ne iubindu-se între ei. Dar odată ce-a venit și li S-a descoperit ca Fiul lui Dumnezeu, nu se pot dezvinovăți de păcatul de-a nu păzi porunca Lui de-a se iubi unii pe alții și de-a urî pe ucenicii Lui care o propovăduiesc. Iar cei ce-L urăsc pe El, și pe ucenicii Lui, urăsc și pe Tatăl Lui (*Ioan 15, 22-23*). N-ar avea păcat, nici dacă venind El în lume, nu S-ar fi dovedit ca Fiul lui Dumnezeu prin atâtea minuni pe care nimeni nu le-a făcut. Dar acum, odată ce L-au văzut și totuși L-au urât și pe El, și pe Tatăl Lui, păcatul lor este de neiertat (*Ioan 15, 24*).

Iar despre Sine n-a mărturisit numai El însuși, ci și Duhul pe care Îl va trimite ucenicilor Săi de la Tatăl, Duhul Adevărului care de la Tatăl purcede. Acela îi va întări să-L mărturisească și ei care au fost cu Hristos de la începutul propovăduirii Lui.

Dacă înainte Hristos a promis ucenicilor că le va trimite pe Duhul ca Mângâietor pentru plecarea Lui dintre ei

cu trupul, acum le promite că li-L trimite pentru a-i întări ca mărturisitori ai Săi pe ucenici. Și întrucât Duhul pe care li-L va trimite El de la Tatăl purcede din Tatăl, Acela va mărturisi nu numai despre El, ci și despre Tatăl. Așa cum Fiul le comunică toate cuvintele Sale primindu-le de la Tatăl, așa le trimite și pe Duhul de la Tatăl, căci de la Tatăl purcede. Dar precum toate cuvintele ce li le comunică de la Tatăl mărturisesc despre El că e Fiul Lui, așa va mărturisi și Duhul despre El că e Fiul Tatălui, iar prin aceasta și despre Tatăl: „Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine. Și voi mărturisiți, pentru că de la început sunteți cu Mine” (Ioan 15, 26-27).

Fiul e nedespărțit nu numai de Tatăl în tot ce spune și face, ci și de Duhul Sfânt. Toți Trei sunt unul în altul în mod neconfundat. Și toți Trei lucrează și în ucenicii Fiului, fără ca să-i confunde pe aceștia cu Ei. De aceea, Persoanele dumnezeiești nu se confundă nici în modul în care își au existența: Tatăl – fără provenirea existenței Lui de la nimeni, Fiul – în modul provenirii ei de la Tatăl prin naștere, Duhul – în modul provenirii ei de la Tatăl prin purcedere. Tatăl lucrează prin Fiul și prin Duhul Sfânt, prin Fiul ca prin Cel născut din El, prin Duhul ca prin Cel purces din El, și e trimis de Fiul.

Iisus le prezice ucenicilor că vor fi nu numai prizoniți, ci și uciși, pentru mărturisirea Lui ca Fiu al Tatălui, deci și pentru mărturisirea Tatălui Lui. „Și acestea le vor face, [spune Iisus], pentru că [prigonitorii] n-au cunoscut nici pe Tatăl, nici pe Mine” (Ioan 16, 3). Dar nu le-a spus aceasta de la început, pentru că era El cu ei. Dar fiindcă acum s-au întristat, pentru că le-a spus că pleacă, le va trimite pe

Duhul, care-i va întări. Dar le anunță trimiterea Duhului Său, ca să vadă că e de folos ca El să Se ducă. „Fiindcă v-am spus acestea [că Mă duc], întristarea a cuprins inima voastră. Dar Eu vă spun adevărul: Vă este de folos să Mă duc Eu. Căci dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi” (Ioan 16, 6-7). Dar numai dacă va muri cu trupul acesta în parte acoperitor, ca să învie cu trupul copleșit de dumnezeirea Persoanei Sale, acesta se va face un mediu din care se va răspândi, neîmpiedicat, în toți cei ce I se deschid prin cunoașterea Lui ca Fiul Tatălui, Duhul Sfânt care Se odihnește, purces din Tatăl, în El ca Dumnezeu. Deci și lucrarea lui Hristos cât a fost în trup, dar și cea de după aceea, își vor arăta rodul deplin nu numai în cei ce s-au aflat lângă El prezent pe pământ cu trupul, ci în oricine care Îl cunoaște și Îl primește prin cuvântul ucenicilor Lui. Iar prin faptul că Duhul iradiază prin trupul îndumnezeit al lui Hristos, pătrunde în suflete împreună cu Hristos. Tocmai prin faptul că Duhul va întări prin aceasta credința în adevărul că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, va arăta că El nu-Și are existența prin purcedere din Fiul, pentru că în acest caz ar face pe oameni să confunde pe Fiul cu Tatăl, să nu mai cugete pe Fiul ca Fiu, deosebit de Tatăl.

„Și venind El [Duhul], va vădi lumea de păcat, de dreptate și de judecată. De păcat, pentru că ei nu cred în Mine; de dreptate, pentru că Mă duc la Tatăl Meu și nu Mă veți mai vedea; și de judecată, pentru că stăpânitorul acestei lumi a fost judecat” (Ioan 16, 8-11).

Lucrarea Duhului, având ca efect deosebirea dintre cei ce vor crede în Fiul și cei ce nu vor crede în El, va vădi pe cei păcătoși. Dar Duhul va vădi lumii și dreptatea

învățăturii lui Hristos că e Fiul Tatălui, prin faptul că, venind El, a dovedit că Fiul S-a dus la Tatăl, de unde Fiul L-a trimis. Dacă n-ar veni Duhul Sfânt, ne-ar lipsi cea mai convingătoare dovadă că Hristos e Fiul Tatălui. În sfârșit, Duhul va vădi și că stăpânitorul acestei lumi, care-i influențează pe unii să nu creadă în Hristos ca în Fiul lui Dumnezeu, și-a primit osânda tocmai prin dovada ce o dă Fiul, prin trimiterea Duhului, despre dumnezeirea Lui.

Continuând să vorbească ucenicilor despre Duhul Sfânt pe care li-L va trimite, le spune că Acela nu va întări numai credința lor, mărturisindu-L din interiorul lor și mângâindu-i, ci îi va și călăuzi la tot adevărul, pe care nu li-L spune El acum în întregime, pentru că nu-L pot purta acum: „Încă multe am a vă spune, dar acum nu le puteți purta. Dar când vă va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul; căci nu va vorbi de la Sine, ci câte va auzi va vorbi și cele viitoare vă va vesti” (Ioan 16, 12-13). Câte cuvinte noi despre Hristos, insuflate de Duhul, nu avem în Epistolele Apostolilor! Dar ele sunt numai o dovadă despre mulțimea de cuvinte, de învățături noi pe care le-au dat verbal toți Apostolii. Ele au rămas în Tradiția apostolică a Bisericii, în Tainele, rugăciunile și practicile ei de viață. Dar Duhul a inspirat și după aceea Biserica, în interpretarea dreaptă a învățăturilor lui Hristos și ale Apostolilor, când noi împrejurări cereau aceasta. De aceea Sinoadele ecumenice când dădeau o formulare corectă a acelor învățături contrare greșitelor înțelegeri eretice, spuneau: „Socotit-a Duhul Sfânt prin noi” („Părutu-s-a Duhului Sfânt și nouă”).

Din această lucrare a Sfântului Duh se vede că chiar dacă aceste cuvinte ale Lui erau noi și întregeau pe cele

ale lui Hristos, ele erau preluate de El tot de la Hristos Cel care după înălțare conduce în chip nevăzut Biserica. Prin aceasta Duhul Îl slăvește pe Hristos ca pe Fiul lui Dumnezeu cel întrupat. El e prin aceasta Duhul Adevărului, Cel ce luminează din interiorul nostru, dar și din Hristos însuși pe Hristos ca Adevărul. El e Persoană, căci aude cuvintele de la Hristos și le vorbește. Faptul acesta e experimentat de Biserică în simțirea Sinoadelor că nu vorbesc din voia și din posibilitățile lor, ci spun ceea ce li se impune de o voință mai presus de a lor, de o Persoană care nu e străină de voința lui Hristos, deși nu e identică cu Persoana lui Hristos, odată ce-L mărturisește pe El și-L slăvește pe El cu o mărturie care e deosebită de a Lui și o întărește pe a Lui. Aceasta înseamnă că afirmațiile care nu slăvesc pe Hristos ca Fiul Tatălui cel întrupat ca om, cum s-a prezentat El, nu sunt insuflate de Duhul Lui cel Sfânt. Dar mărturisind pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu, cuvintele Duhului nu sunt numai ale Fiului, ci și ale Tatălui, de la Care le are Duhul. Mărturisirea Lui se vedește ca mărturisire a Duhului Adevărului, când e o mărturisire a Sfintei Treimi întregi și despre ea. În experiența vorbirii Duhului trebuie să simțim și o iubire a Lui, transmisă și nouă, față de Hristos și de Tatăl, așa cum simțim în cuvintele lui Hristos o iubire a Lui față de Tatăl.

„Acela Mă va slăvi, pentru că din al Meu va lua și vă va vesti. Toate câte are Tatăl ale Mele sunt; de aceea am zis că din al Meu ia și vă vestește vouă” (Ioan 16, 14-15).

Apoi Iisus le spune Apostolilor iarăși că peste puțin nu-L vor mai vedea, dar după aceea peste puțin iarăși Îl vor vedea. Căci nu va dispărea de tot, ci va învia, și aceasta înseamnă că Se duce la Tatăl: „Puțin și nu Mă veți mai

vedea și iarăși puțin și Mă veți vedea, pentru că Eu Mă duc la Tatăl” (Ioan 16, 16). Aceasta le va produce peste puțin timp întristare, dar pe urmă o bucurie care nu le va mai fi luată: „Acum sunteți triști, dar iarăși vă voi vedea și se va bucura inima voastră și bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi. Și în ziua aceea nu Mă veți mai întreba nimic” (Ioan 16, 22-23).

Odată ce-L vor vedea înviat, niciun om și niciun necaz nu va mai lua de la Apostoli bucuria că El e viu pentru totdeauna și deci e într-un fel pururea cu ei; și că vor învia și ei. Au aflat sensul vieții. Văzându-L înviat, ce să-L mai întrebe? Ei știu tot ce voiește omul să știe. Știu că Hristos e Fiul lui Dumnezeu, Cel înviat ca om, care îi va învia și pe ei. Experiază în starea Lui înviată o viață care întrece tot ce se poate grăi. Ea întrece toate cuvintele prin care le-ar putea descrie Hristos pe înțelesul lor omenesc ceea ce văd, ceea ce experiază. Poți descrie o lumină nemărginită, poți defini în sensuri exprimate de cuvintele limitate omenesti adâncimea și bogăția nemărginită de sensuri? Cuvintele omenesti rămân mai prejos chiar de trăirea bucuriei întâlnirii cu persoana omenească mult dorită.

Toate cuvintele sunt mai mult pilde decât redări depline ale luminii lui Hristos Cel înviat și ale iubirii Tatălui trăită de El ca om, făcut deplin transparent al Tatălui, transparentă văzută de Apostoli ca lumină copleșitoare: „Acestea [starea în care voi fi după Înviere în pătrunderea Mea, ca om, de Tatăl], vi le-am spus în pilde, dar vine ceasul când nu vă voi mai vorbi în pilde, ci pe față vă voi vesti despre Tatăl” (Ioan 16, 25), sau pe față îl voi arăta pe Tatăl. Căci pe măsură ce devine transparentă dumnezeirea lui Hristos ca lumină, ea este văzută ca dumnezeire nu numai a Lui, ci și

a Tatălui. Poți exprima în cuvinte coplesirea trupului înviat de dumnezeire?

Totuși, Hristos spune și după Înviere Apostolilor unele cuvinte ce le erau de trebuință, coborând la exprimarea limitată a bogăției existenței Sale înviate și a ceea ce aveau ei de făcut în viitor.

Ba și după înălțarea Sa la Cer, Hristos va comunica prin Duhul Sfânt puterile și ajutoarele Sale cerute de ei; sau va ruga pe Tatăl să le împlinească cererile, coborând prin cuvintele ce li le va da de la Tatăl, la înțelegerea și la trebuințele lor limitate, dar deschise infinității bunătății lui Dumnezeu arătată în Hristos cel înviat. „În ziua aceea veți cere în numele Meu; și nu vă zic vouă că voi ruga pe Tatăl pentru voi. Căci însuși Tatăl vă iubește pe voi, fiindcă voi M-ați iubit pe Mine și ați crezut că de la Dumnezeu am ieșit. Ieșit-am de la Tatăl și am venit în lume; iarăși las lumea și Mă duc la Tatăl” (Ioan 16, 26-28).

Apostolii și toți ucenicii lui Hristos vor experia adevărul spus de El că El este Fiul Tatălui, când vor primi, cerând în numele Lui, de la Tatăl, bunătățile dorite, puteri de sfințire, ajutoare în cele bune, îndumnezeire. O vreme, Apostolii se vor risipi și vor lăsa pe Iisus singur: „Dar nu sunt singur [adaugă El] pentru că Tatăl este cu Mine” (Ioan 16, 32). Și ei vor vedea că nu este singur, sau n-a dispărut de tot prin moarte, sau prin înălțare, din puterile ce le vor veni de la Tatăl prin cererile adresate Lui în numele lui Hristos.

Asigurându-i de puterile și ajutoarele ce li le va da Tatăl când vor fi cerute în numele Său, Iisus încheie ultima Sa cuvântare către Apostoli, spunându-le: „Acestea vi le-am grăit, ca într-o Mine pace să aveți. În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți! Eu am biruit lumea” (Ioan 16, 33).

La nașterea lui Hristos îngerii cântau că El va aduce pe pământ pace și între oameni bunăvoire. De fapt aceasta a fost solia Lui și celor ce-au crezut în El le-a dat, de fapt, pace. Pe cei ce au luat la cunoștință că Hristos e Fiul lui Dumnezeu făcut om și înviat ca pângă a învierii noastre, nimic nu-i mai tulbură. Vom avea necazuri în lume, dar trebuie să îndrăznim a ne mărturisi credința în El și în învierea Lui. Căci prin aceasta vom rămâne tari și liniștiți în necazurile ce ni le va produce lumea, biruindu-le în acest sens. Și siguranța că le vom birui ne-o dau pilda și puterea Lui. „Îndrăzniți întru Mine!”, vrea să ne spună El. „Eu am biruit, deci și voi veți birui.” Iisus a biruit lumea nu înlăturând necazurile din ea, sau făcând să nu apară ispite, ci arătându-Se mai tare decât ele, întrucât n-a fost doborât de ele. Afirmă că a biruit lumea în clipele imediat înainte de prinderea, judecarea și răstignirea Lui. Ar fi fost biruit de ele când ar fi căutat un compromis cu ele. Căci de murit tot ar fi murit, chiar dacă și-ar mai fi prelungit puțin viața. Și ar fi murit fără să învingă moartea, fără să învie la viața veșnică. Nu ar fi biruit răul și moartea în El. Nu s-ar fi arătat spiritual mai tare ca ele.

Dar aceasta nu s-a întâmplat cu El numai pentru că era și Dumnezeu, ci și pentru că a luptat și în calitate de om să înfrângă răutatea, alegând să sufere necazurile cu răbdare, să învingă moartea prin moarte. El a lăsat firea Lui să sufere toate cele ce le suferă omul, pentru ca să o întărească chiar prin folosirea maximă a puterii ei de-a nu se lăsa biruită de răutățile intrate în lume după cădere. Iar în efortul acesta de întărire a puterii ei, simte venindu-I în ajutor și puterea lui Dumnezeu, care se întâlnește în orice efort al omului de-a se ridica prin credință la unirea cu Dumnezeu. Așa

vor birui și Apostolii și toți ucenicii Lui necazurile și moartea, pricinuite lor de lumea de acum, nu căutând să scape de ale, ci suportându-le. „În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți!”, căci le veți birui răbdându-le, cum am biruit Eu lumea, adică necazurile, ispitele și moartea legată de ea.

Cine le rabdă rămâne nu numai neînfrânt de ele, ci le vedește și slăbiciunea lor și dă dovadă că pot fi înfrante și are putere să le înfrângă, venindu-i în întâmpinare și Dumnezeu, al Cărui ajutor l-a cerut prin credință și cu Care s-a întâlnit prin ea.

Dar biruirea a ceea ce e răul ce s-a introdus prin ispita diavolului și prin libertatea oamenilor înseamnă și înlăturarea întunericului sau a non-sensului care a acoperit lumea. Și aceasta a făcut-o Cel ce e Lumina lumii. O lume în care oamenii erau doborâți de necazuri, se chinuiau prin dușmănie, sfârșeau într-o moarte veșnică, nu-și mai descoperea sensul.

Hristos a biruit lumea sau întunericul, care-I este contrar Lui (*Ioan 15, 18*), prin faptul că vrăjmașul lui Dumnezeu, care s-a făcut stăpânitorul lumii, n-a găsit nimic înrudit lui în El (*Ioan 14, 30*), și prin aceasta Hristos S-a dovedit ca Lumină a lumii. Datorită Lui, și cel ce umblă în El, deși se află în lume, nu va umbla în întuneric (*Ioan 8, 12*). În acest scop El i-a ales pe apostoli din lumea care-i urăște (*Ioan 15, 19*), alipindu-i Lui, care e Lumina lumii. Evanghelistul Ioan a dat o explicație declarației lui Iisus că a biruit lumea în prologul Evangheliei sale, în afirmarea că Iisus Hristos e „Cuvântul care era la început” și că „prin El toate s-au făcut” și că „întru El este viața și viața era lumina oamenilor”, dar și că „lumina luminează în întuneric și întunericul n-a cuprins-o” (cf. *Ioan 1, 3, 4-5*). Prin aceste afirmări Sfântul

Evanghelist Ioan spune că la început era sensul, căci fără sens nu este Cuvânt și că sensul e la Dumnezeu și El este Fiul Lui. Sensul e ca o altă Persoană, față de Cel ce naște Sensul. Prin Sensul care cuprinde toate sensurile s-au creat toate, adică s-a creat lumea, ceea ce face lumea o existență a luminii. Mai departe Evanghelistul Ioan spune că în urma căderii unora dintre îngeri și a oamenilor, în lume s-a introdus întunericul, sau non-sensul răului, al dușmăniei între creaturi și al morții, dar că pecetea luminii nu s-a nimicuit cu totul din lume, ci chiar prin suportarea lor de către Cel ce a pus pecetea sensului, sau a luminii pe lume prin faptul că Se face om, sau componentă a ei, această pecete ca sens al lumii poate fi redescoperită sau refăcută. Originea sensului e mai tare ca pecetea de întuneric a lui satan de pe lume.

Sfântul Evanghelist Ioan numește Cuvânt sau Sens pe Fiul lui Dumnezeu. Un Dumnezeu, Care nu e Tată și nu are un Fiu, n-are sens pentru că n-are iubire. Lumea a fost creată de Dumnezeu prin Cuvântul sau Sensul Său, ca Fiu iubit, punând și pe oamenii care o folosesc pecetea de fii iubiti, destinați unui dialog veșnic cu Dumnezeu. În calitatea de fii ai lui Dumnezeu primesc și sensul vieții lor. Cosmosul are și el un sens, ca să poată fi folosit de oameni ca mijloc de înțelegere și de iubire între ei, dar și de dialog cu Dumnezeu, dedicat cunoașterii și iubirii Lui, ca Tată al lor.

Când diavolul a introdus în lume, prin amăgirea oamenilor, răul, dușmănia, moartea, sensul ei fiind prin aceasta acoperit, sau cel puțin slăbit și strâmbat, însuși Fiul lui Dumnezeu – Cuvântul, sau Sensul lumii, prin care ea s-a creat, Se face om, cu sensul redescoperit în el prin originea Lui, ca tot prin om să biruiască răul, dușmănia, moartea din lume. Căci această redescoperire a sensului ei este una

cu pecetea filială întărită pe umanitatea asumată ca lumina ei, care e una cu Viața, dacă moartea e una cu întunericul.

La sfârșitul cuvintelor Sale către oameni, către Apostoli, Fiul lui Dumnezeu, sau Cuvântul, declară că a biruit lumea în care s-a acoperit sensul, refăcând-o prin sensul descoperit în umanitatea Sa și impus în ea, prin oamenii care vor. O spune aceasta în preajma acceptării morții, prin care va învinge moartea. Prin Cuvântul, ca Fiul lui Dumnezeu neîntrupat, s-a creat lumea imprimată de Sens. Prin Cuvântul întrupat se restabilește stăpânirea Lui asupra lumii. Dar o face aceasta biruind răul nu cu rău, ci cu iubire, învingând răul prin răbdarea Lui, ca să nu priveze pe oameni de libertate, ca să-i facă și pe ei mai tari ca răul, chiar prin voia lor.

Învingând dușmănia și moartea prin iubire, Hristos învinge întunericul, non-sensul introdus în lume, restabilind prin unirea Lui cu umanitatea sensul ei și al lumii. Cei ce cred că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, trimis în lume pentru a-i uni pe oameni cu El, în iubirea Lui și într-o viață veșnică a unirii Lui cu ei, vor ajunge în aceasta chiar dacă cei ce nu-L primesc ca pe Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, făcut om, rămân într-un întuneric, pe care cei ce cred în Hristos ca Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu îl pot oricând birui. În credința într-un Dumnezeu care are un Fiu, pe care-L trimite să-i facă și pe oameni fii, e biruit non-sensul atât în om, cât și în lume. Lumea se umple de lumina unui Dumnezeu care înfiază pe oameni pentru veșnicie.

După această cuvântare a lui Hristos către Apostoli, El Se adresează Tatălui într-o rugăciune finală a Sa, numită rugăciune arhierască. În ea arată Tatălui că Și-a împlinit misiunea pentru care L-a trimis Tatăl în lume ca

om. Rugăciunea Și-o începe Iisus cerând Tatălui să-L preaslăvească pe El ca om, după opera pe care a împlinit-o, care va culmina în moartea Sa ca jertfă adusă Lui în numele oamenilor, ca și Fiul să-L preaslăvească pe Tatăl, prin slava cu care a fost încununat de El ca om. Nimeni nu arată mai vădit slava Tatălui decât omul preaslăvit de Fiul Lui, sau oamenii îndumnezeiți de El. Dacă chiar omul simplu creat de Dumnezeu e o slavă pentru Tatăl care l-a putut crea ca pe o făptură atât de minunată, cu cât nu se va slăvi mai mult Tatăl de omul care a fost ridicat în Hristos la unitatea personală filială cu Fiul Lui în lumina dumnezeiască!

„Acestea a vorbit Iisus și, ridicând ochii Săi la cer, a zis: Părinte, a sosit ceasul! Preaslăvește pe Fiul Tău, ca și Fiul Tău să Te preaslăvească [pe Tine]” (Ioan 17, 1).

Dar chiar ca Fiul dumnezeiesc, Hristos primește de la oameni o nouă slavă, întrucât, făcându-Se om, a dat viața veșnică tuturor oamenilor care voiesc, din puterea Tatălui, unindu-se cu El, în baza firii omenești comune cu a lor, pe care El Și-a însușit-o. De aceea Iisus continuă: „Precum I-ai dat stăpânire peste tot trupul, ca să dea viață veșnică tuturor acelor pe care Tu i-ai dat Lui” (Ioan 17, 2).

Iar viața veșnică vine din cunoașterea lui Dumnezeu, drept Cel ce are un Fiu și L-a trimis pe Acesta să Se facă om. Ei știu că prin aceasta vor fi făcuți și ei fii ai Tatălui, chemați la veșnicul dialog al iubirii cu El. Numai acesta este Dumnezeu adevărat. Un Dumnezeu care nu are un Fiu pe care-L iubește, nu este Dumnezeu adevărat. Iar în trimiterea acestui Fiu ca om la noi, ca să ne facă și pe noi fii ai Lui prin bunăvoință și har, cunoaștem și noi că este Dumnezeu adevărat; și această cunoaștere sau recunoaștere ni se face pricină de viață; dar și de slăvire a Lui.

„Și aceasta este viața veșnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis” (Ioan 17, 3).

Apoi Îi spune Tatălui nu numai că Îl va preaslăvi prin moartea ce o va primi ca jertfă, ci L-a și preaslăvit prin toate cele făcute și învățate, prin împlinirea lucrului ce I l-a dat să-l facă. Drept urmare Îi cere Tatălui să-L slăvească și El, trecându-L prin moartea ce-o primește pentru El spre slava ce-a avut-o la El „mai înainte de-a fi lumea” (Ioan 17, 5). Făcându-Se om și făcând cele ce trebuia să le facă în calitate de om, pentru mântuirea oamenilor, prin slăvirea Tatălui de către El în numele lor, El a acceptat o coborâre la lucrarea mântuitoare a oamenilor prin chipul de rob (*Filipeni 2, 7-8; Simbolul credinței*). Acum cere să fie slăvit sau ridicat iarăși la slava ce-a avut-o înainte de-a fi lumea, arătând aceasta chiar în firea omenească ce-a asumat-o, ridicând-o pe aceasta la starea de mediu prin care poate arăta puterea și lumina dumnezeiască. E o minunată taină în firea umană că poate fi făcută atât mijloc al unei lucrări smerite a Fiului lui Dumnezeu, cât și mijloc al lucrării și luminii Lui dumnezeiești. E taina iubirii prin care Dumnezeu Se poate coborî la umanitate, dar o poate și ridica la nivelul Lui; Se poate coborî la calitatea de subiect al lucrărilor firii umane, dar o poate și înălța la nivelul lucrării Sale dumnezeiești prin ea ca Subiect al ei.

Dar chiar prin cuvintele firii omenești pe care Și le-a însușit, rămânând Fiul lui Dumnezeu, a putut arăta pe Dumnezeu ca Tată, sau numele Lui de Tată al oamenilor, dar de Tată în primul rând al Lui ca om, prin lucrarea Sa ca Tată în Fiul, ca om, prin ceea ce oamenii au cunoscut că toate cele arătate în El sunt de la Tatăl, nedespărțind pe

Hristos ca Fiu de Tatăl. Arătându-Se pe Sine făcut om ca Fiu al lui Dumnezeu, L-a arătat pe Acesta ca Tată al Lui și al lor. Cei ce L-au primit ca Fiu al Tatălui, făcut om, au devenit ai Fiului, alipiți de El, dar nu fără lucrarea Tatălui în ei.

„Arătat-am numele Tău [de Tată, *n.n.*] oamenilor pe care Mi i-ai dat Mie din lume. Ai Tăi erau și Mie Mi i-ai dat și cuvântul Tău l-au păzit” (Ioan 17, 6). Tatăl I-a dat Fiului făcut om pe oameni ca frați ai Lui, dar nu pe toți, ci numai pe cei ce, ajutați de lucrarea Lui prin Fiul, au primit să se facă frați ai Fiului și prin aceasta și fii ai Tatălui. Acestea le face Fiul împreună cu Tatăl, ca oamenii să se recunoască ai Fiului, dar și ai Tatălui. Fiul i-a primit pe ai Săi de la Tatăl, ca pe toți cei câștigați de El să-i dea Tatălui. E dăruirea reciprocă proprie iubirii dintre cei egali.

Pentru aceștia Se roagă Fiul, Cel făcut om, Tatălui, spre ocrotirea și creșterea lor în Duh, nu pentru o lume străină de Ei, care rămâne în această înstrăinare.

„Eu pentru aceștia Mă rog; nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sunt. Și toate ale Mele sunt ale Tale și ale Tale sunt ale Mele și M-am preaslăvit întru ei” (Ioan 17, 9-10).

Fiul e preaslăvit prin lucrarea Lui în cei înălțați de El, pentru că se arată cât de eficientă a fost lucrarea Lui în ei. Dar e preaslăvit și Tatăl, care a lucrat prin Fiul în aceia. Fiul Se roagă pentru cei pe care Tatăl i-a dat Lui să-i păzească în numele Său, sau în puterea Sa, sau în El însuși, pentru că sunt și ai Lui. Se roagă ca să-i păzească pentru că El, care-i are pe ei de la Tatăl, vine la Tatăl în numele lor; Îl roagă să-i păzească spre a deveni deplin una în Ei, din puterea unității Lor; să fie una în iubire din puterea iubirii Lor. Fiul îi vrea pe cei ce cred în El, ca în Fiul lui Dumnezeu, să rămână

după plecarea Lui din lume uniți cu El și între ei în iubirea Sa față de Tatăl. Și cere Tatălui să-i păzească pe cei pe care îi are El ca Fiu uniți cu Sine în iubirea Sa față de Tatăl și uniți între ei în El. Fiul întrupat, plecând din lume, vrea ca unitatea în iubire între Tatăl și Fiul să nu mai fie despărțită de unitatea în iubire cu oamenii și între oameni, ci ultima să fie implicată în prima.

„Eu vin la Tine. Părinte Sfinte, păzește-i în numele Tău pe cei pe care Mi i-ai dat, ca să fie una, precum suntem și Noi” (Ioan 17, 11).

Fiul Tatălui făcut om cere ca iubirea dintre Tatăl și Fiul suprem, adusă din voința Tatălui oamenilor de Fiul, să fie ajutată de Tatăl prin Fiul să crească în aceștia atât de mult, ca să fie și oamenii una în Tatăl și în Fiul, cum sunt Ei.

Iisus Îi cere, acum când pleacă din lume, Tatălui să-i păzească pe ucenicii Lui în unitatea credinței în El, precum i-a păzit până acum El. Să-i păzească în unire cu Sine, care va fi împreună cu Tatăl, precum și El i-a păzit în unire cu Tatăl, care lucra în Fiul, cât timp era în lume. El merge acum la Tatăl și le-o spune aceasta cât timp mai este încă în lume, ca să aibă deplina bucurie de ceea ce vor fi și vor face de vor crede că El S-a dus la Tatăl, fiind cu adevărat Fiul Tatălui și trimitându-le de la Tatăl prin calitatea Sa de om deplin slăvit de Tatăl, ca Fiu, bunătăți și puteri cu mult mai mari decât cele ce li le-a dat cât a rămas în starea smerită de om:

„Iar acum vin la Tine și acestea le grăiesc în lume, ca bucuria Mea să fie deplină în ei” (Ioan 17, 13). Se roagă Tatălui pentru ei, pentru că rămân în lumea care-i urăște, pentru că nu fac parte din lumea căzută sub domnia răului, precum nu face nici El. Nu Se roagă să-i scoată din lume, pentru că trebuie să lupte ei să scoată lumea din răul în

care e căzută, sau pe cei căzuți în răul legat, de la căderea în păcat, de ea: „Nu Mă rog să-i scoți din lume, ci ca să-i păzești de cel-viclean” (*Ioan 17, 15*). Se roagă Tatălui să-i sfințească chiar cât timp viețuiesc în lume, luptând împotriva a ceea ce e rău în ea, și crescând în Dumnezeu prin binele ce-l fac în lume, sfințire ce nu poate avea loc decât în adevăr, sau în credința că Dumnezeu e Tată care are un Fiu din veci, prin care a creat lumea cu un sens și o readuce la sensul înfierii oamenilor, adevăr sau sens care e deci identic cu Cuvântul Tatălui care nu e decât Fiul Lui.

„Sfintește-i pe ei întru adevărul Tău; cuvântul Tău este Adevărul” (*Ioan 17, 17*).

Adevărul nu poate sta într-o propoziție teoretică, ci în existența fundamentală, plină de toate posibilitățile și nesupusă vreunei legi superioare. Deci, dat fiind că existența aceea trebuie să fie și conștientă de sine, Adevărul trebuie să fie și Viața conștientă prin Sine. El trebuie să fie ca atare Viața desăvârșită și izvorul de Viață. Ca Persoană, El are viața în comun cu altă Persoană. Adevărul e pentru noi Fiul în unire cu Tatăl, însemnând și Persoana iubitoare care vrea să ne facă și pe noi, în comuniune cu Sine, fii ai Tatălui. „Sfintește-i, deci, spune Hristos Tatălui, în Fiul Tău, fă-i curați prin înfierea lor, căci, în iubirea lor față de Tine ca fii, nu vor mai fi atrași de nimic din cele ale unei vieți inferioare, egoiste, de plăceri pur trupești ale unei lumi prin care nu Te mai văd pe Tine. Prin aceasta Tu însuși îi vei iubi și le vei dărui în Fiul viața veșnică, de un conținut superior și mereu îmbogățit, care va fi una cu un sens al vieții. Alipiți de Mine ca Fiu al Tău, ei nu mai sunt din lume, viața lor nu se mai identifică cu ea, nu mai văd ca singur conținut al ei plăcerile ce le dă lumea materială, nu mai pier asemenea

lucrurilor din lume. Nu mai sunt din lume, pentru că sunt alipiți prin credință de Mine, care nu sunt din lume, ci din Tine, Tatăl iubitor fără început, venind în lume numai ca să scot pe oameni din închisoarea lor în lume și să-i ridic împreună cu Mine la conștiința că sunt din Tine prin har și prin voință, cum sunt Eu prin ființă”.

„Ei nu sunt din lume, precum nici Eu nu sunt din lume” (*Ioan 17, 16*). Ei devin sfinți întrucât nu Te iubesc decât pe Tine, uniți cu Fiul Tău. Sfințește-i, deci, ajutându-i să se adune total în Fiul Tău.

Dar spunându-le acestea, Iisus nu înțelege că-i scoate, sau vrea să-i scoată înainte de vreme din lume. Ei au o misiune în lume, cum a avut-o și El: să-i facă pe oameni să nu se socotească aparținând prin toată voința lor lumii. Se roagă Tatălui să-i păzească să nu cadă sub ispita celui-viclean, care vrea să-i facă să se considere aparținând total lumii. Numai respingând această ispită vor crește și ei spiritual și vor scoate de sub robia lumii și pe alții: „Nu Mă rog să-i scoți din lume, ci să-i păzești de cel-viclean” (*Ioan 17, 15*). Iisus vrea ca oamenii să nu fie ai lumii, ci ai lui Dumnezeu, dar să lucreze în lume ca trimiși ai Tatălui, asemenea Sieși, pentru a-i face și pe alții să nu se mai socotească aparținători cu totul ai lumii. „Precum M-ai trimis pe Mine în lume, așa și Eu i-am trimis pe ei în lume” (*Ioan 17, 18*). Numai Iisus Hristos a fost trimis în lume de Tatăl; ucenicii Săi sunt trimiși de El, arătându-se în aceasta deosebirea de ființă între El și oameni. El îi trimite pe oameni în lume după ce i-a scos din lumea căreia îi aparțineau prin nașterea din trup, pe când Iisus Hristos a fost din veci de dincolo de lume, nefiind născut din ea, ci din Tatăl din veci. Oamenii sunt scoși din lume printr-o naștere din Hristos, ca să fie fii

ai Tatălui după har, împreună cu Hristos care e Fiu al Lui prin nașterea din veci ca Dumnezeu, și din Fecioară, ca om, prin Duhul. Nu poate exista o persoană fără să se nască din alta. Dar numai atunci va avea o viață fără de moarte, când se va naște din Tatăl suprem. Fiul Se naște ca Dumnezeu prin fire din Tatăl, dar Se naște ca om și din femeia Fecioară, nu ca să existe peste tot, ci ca să Se facă și apropiat de oameni, adăugându-Și și o existență ca a lor. Oamenii se nasc la viața muritoare ca oameni exclusivi. Dar ca să aibă și o existență nemuritoare, trebuie să se nască și din Tatăl ceresc, unindu-se cu Fiul („Te unești cu Hristos? Mă unesc cu Hristos”, dialogul la Botez), prin lucrarea Duhului Sfânt, adică să primească o a doua naștere, din Duh.

Dar după această naștere a doua, omul fiind scos din lume, e trimis ca ucenic al lui Hristos și el în lume, prin ungerea cu Sfântul Mir făcându-se uns asemenea Unsului prin fire și prin întruparea ca om, care este Hristos. Căci prin ungere le dă puterea să-și împlinească în lume misiunea pentru care sunt trimiși în ea. Un Subiect care trimite pe un Altul asemenea Lui în lume, iar Acesta scoate pe unii oameni din lume, pentru a-i trimite iarăși ca ucenici ca să-i ridice pe alți oameni la relația cu acel Subiect, e un Subiect transcendent lumii, unit cu alt Subiect transcendent lumii. Acesta arată că oamenii sunt făcuți pentru a fi ridicați la relația iubitoare cu acea comuniune transcendentă.

Transcendența pentru creștinism e personală. Ea e un Subiect care trimite și un alt Subiect care e trimis. Nu e o lege sau o esență a lumii. În general, nu există o simplă esență sau lege transcendentă lumii; nu poate exista aceasta. Căci ele sunt imprimate în lume, odată ce lumea nu poate exista fără ele și nici ele decât ca esență și lege

a lumii. Transcendența e comuniunea desăvârșită a unor Persoane de altă esență decât a lumii. Iisus Hristos fiind Fiul lui Dumnezeu trimis în lume ca om, Se sfințește ca om în lume, ca să fie și oamenii sfințiți în El, ca în Adevăr, sau ca în Fiul lui Dumnezeu care e prin aceasta sensul vieții pentru ei. Se sfințește El însuși, pentru că e și Dumnezeu, dar Se sfințește ca om. El e Subiectul care sfințește ca Dumnezeu, dar și Subiectul care Se sfințește pe Sine însuși ca om. Dar nu e nici ca om numai sfințit cel ce primește sfințirea, ci face în această calitate și el un efort spre a fi sfințit. Pentru că nu e deosebit Subiectul care sfințește de Cel care e sfințit. Chiar omul de rând, care primește sfințirea de la Subiectul dumnezeiesc ca de la un altul, nu stă pasiv față de lucrarea Subiectului dumnezeiesc sfințitor. Poate că chiar omul care primește sfințirea e cel mai activ în colaborarea lui cu Dumnezeu, deci devine cel mai deplin subiect în colaborare cu Subiectul dumnezeiesc.

Hristos, fiind Dumnezeu care sfințește și om care e sfințit de Sine, are și ca om în Sine potențialitatea deplinei sfințenii.

Dar Hristos Se sfințește pe Sine în mod desăvârșit ca om, pentru ca, uniți cu El prin credință, să ne sfințim și noi în El, ca în Adevărul, sau ca în Fiul Tatălui, făcându-ne și noi fii. Devenind Fiul lui Dumnezeu și ca om Fiul Lui, sau ridicându-Se în Fiul lui Dumnezeu și umanitatea Lui la desăvârșită sfințenie ca una ce primește calitatea filială, ne putem împărtăși și noi de sfințenia ei prin har, devenim și noi fii părtași de veșnicia umanității Lui, scăpând de moarte, umplându-ne existența de sens.

„Pentru că Eu Mă sfințesc pe Mine însumi, ca și ei să fie sfințiți întru adevăr” (Ioan 17, 19). „Sfințenia umanității

Mele se realizează în Mine, cel unit cu Tatăl, ca Adevărul, ca și ei să se sfințească în Mine, făcându-se fii în Fiul Tatălui”.

Dar Iisus spune în continuare Tatălui, că nu se roagă numai pentru Apostolii Săi, „ci și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor” (Ioan 17, 20). El se roagă de acum pentru cei ce vor crede în El în viitor, ceea ce ne dă siguranța că Se va ruga pentru ei de când vor veni aceia la existență, ba și înainte de aceea. Dar aceasta înseamnă că aceia vor ajunge la credința în El și vor stăruii în credință și pentru rugăciunea Lui, și prin puterea Tatălui. Cuvântul Său propovăduit de ucenicii Lui va primi în el puterea Sa și puterea Tatălui curgând în ei prin rugăciunea Fiului celui întrupat și înălțat. Cuvântul Său adresat oamenilor de ucenicii Săi va atrage și el atenția Sa la aceia și deci rugăciunea Lui și puterea Tatălui. Iubirea Sa nu va înceta. Ea se întinde spre toți cei viitori. Vrea ca pe toți să-i unească prin credința lor nu numai în Sine și în Tatăl cu care este unit, ci și între ei, chiar dacă nu toți vor primi puterea Lui. Credința în Fiul unit cu Unicul Tată al tuturor e forța unificatoare a tuturor credincioșilor. Prin Fiul s-au făcut toate; în El și prin El în Tatăl vrea să se unească toți. Mai precis, Fiul întrupat este primul interior în care au să se adune prin credință toți, ca, în interiorul acesta fiind de la Tatăl și aflându-Se în Tatăl, sau Tatăl în El, să se unească și ei toți în Fiul cel unit cu Tatăl.

Iisus Hristos voiește ca nu numai Apostolii Săi să fie una în El și în Tatăl, ci și cei ce vor crede în El prin cuvântul Apostolilor, oriunde în cursul întregii istorii. Iar cuvântul Apostolilor constă nu numai din fragmentele ce ni le-au lăsat – în Evanghelie – din cuvântările Lui doi dintre Apostoli și doi dintre ucenicii acestora și din câteva Epistole ale

unora din ei, ci din tot ce au predicat Apostolii prin viu grai păstrat ca Tradiție în Biserică, în învățătura și practica liturgică, morală și canonică. Iisus vrea să rămână toți în unitatea credinței în El, pe baza întregii propovăduiri a Apostolilor. Dar cine a păstrat această propovăduire ca Tradiție apostolică trăită, dacă nu Biserica? Protestantismul, sectele nu mai primesc decât ceea ce ni s-a dat de unii Apostoli în Noul Testament, și aceasta în parte.

Sfântul Apostol Pavel îi laudă pe credincioșii din Corint nu numai pentru că păzesc cele conținute în Evanghelia Sfântului Matei, care era scrisă atunci, în forma ei aramaică, nici pentru că vor păzi cele ce li le scrie în Epistola ce le-o trimite în acel moment, ci și „predaniile” de la el: „Fraților, vă laud că în toate vă aduceți aminte de mine și țineți predaniile precum vi le-am dat” (1 Corinteni 11, 2); sau le spune că se mântuiesc prin „Evanghelia ce le-a binevestit-o el”, dacă țin „cuvântul în care le-a binevestit-o”, căci „le-a predat lor, ceea ce a și primit” (cf. 1 Corinteni 15, 1-3); sau le spune că Evanghelia binevestită de el a primit-o nu de la om, ci de la Iisus Hristos (cf. Galateni 1, 11). El cere credincioșilor să păzească nu ceea ce le lasă în scris, sau au în scris, sau vor avea de la alți câțiva Apostoli, ci „Evanghelia binevestită”, adică „grăită” de el. Și fiecare Apostol aducea ceva nou la ceea ce predicau sau scriau alții. Biserica Ortodoxă a păzit toate cele primite prin „binevestire”, sau prin viu grai de la toți Apostolii, ca să fie toți una, cum Se roagă Hristos continuu ca să fim.

De aceea fiecare credincios trebuie să țină nu numai la unitatea cu câțiva dintre credincioși, ci cu toți cei din trecut și din prezent. Și aceasta este Biserica. Deci fiecare trebuie să țină la unitatea cu Hristos în Biserica apostolică a tuturor

credincioșilor. Căci în Biserică credincioșii sunt uniți nu numai între ei, ci în Hristos cel unit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, iubirea dintre Ei fiind aceea care-i ține și pe credincioși în unire.

Acesta e înțelesul cuvintelor lui Iisus: „Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine prin cuvântul lor, ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis” (*Ioan 17, 20-21*). Dar Iisus cugetă aici nu numai la cuvintele Lui transmise oral de Apostoli, ci și la cuvintele ce le vor spune ei și urmașii lor, ca ucenici ai Lui, despre El, adică la cuvintele spuse de episcopi și preoți în cursul istoriei. Prin toate se ține Biserica în unitatea de trup al lui Hristos. Membrii ei țin Tradiția apostolică a adevăratei învățături a lui Hristos și despre Hristos, pe care o păzesc în comun așa cum a fost înțeleasă prin Sinoade și cu deosebire prin Sinoadele ecumenice, ca să fie una în Hristos.

Apostolii și cei ce-au ascultat cuvântul lor s-au îngrijit de păstrarea acestei unități, organizându-se în instituția Bisericii. Cei ce au rupt grupuri de credincioși din ea, nerămânând în toată Tradiția apostolică a Bisericii, au săvârșit un mare păcat, dat fiind că neunitatea produsă între Biserică și cei rupti din sânul ei face neeficientă în cei din urmă unirea Persoanelor Sfintei Treimii. Nemaivoidnd să fie ținută de unirea între Tatăl și Fiul, și ei în unirea cu Biserica, se opun extinderii acestei uniri între ei și toți credincioșii.

În unitatea păstrată între credincioși ca Biserică, va cunoaște lumea că Iisus în care cred este Fiul Tatălui. Pentru realizarea unității prin El în Tatăl, S-a făcut Fiul Tatălui om. Cei ce se opun acestei unități fac zadarnică pentru ei

întruparea Cuvântului. El vrea ca slava ce Și-a câștigat-o El, aducându-i la unirea între ei prin unirea lor în Fiul și în Tatăl, să strălucească peste ei, rămânând prin unirea între ei și în unirea cu El și cu Tatăl. Dacă nu vor să rămână în unitate, nu vor arăta că Tatăl îi iubește în Fiul Lui pe toți, sau împiedică această iubire a Tatălui, oferită prin Fiul, să se facă eficientă în iubirea dintre ei.

Chiar dacă membrii Bisericii nu pot actualiza deplin cât sunt pe pământ iubirea și bunătatea între ei toți, unitatea credinței între ei nu-i lasă să ajungă în ură și dușmănia mari și le dă puțința mai mare de pace, de mai mare îmbogățire spirituală și bucurie reciprocă, aprofundând toți în armonie același conținut și silindu-se să se iubească.

Din această unitate dintre noi și dintre noi și Sfânta Treime câștigăm noi, căci noi ne îmbogățim spiritual din ea. Dar la originea ei stă Fiul lui Dumnezeu însuși, care S-a făcut om și a primit moartea pentru această unitate, dar Se și roagă ca om pentru ea. Se roagă pentru ca slava pe care Și-a câștigat-o El ca om, iubindu-ne până la a muri pentru noi, să ne-o însușim și noi, în unirea cu El și între noi, îmbogățindu-ne spiritual și iubindu-ne, ca să I-o mărim prin aceasta și pe a Lui, fapt care, deși nu-I este necesar, binevoiește să și-L facă motiv de bucurie:

„Și slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem: Eu întru ei și Tu întru Mine [ca om, *n.n.*], ca ei să fie desăvârșiți întru unime, și să cunoască lumea că Tu M-ai trimis și că i-ai iubit pe ei precum M-ai iubit pe Mine” (Ioan 17, 22-23). În aceste cuvinte puține ale lui Iisus e o bogăție inepuizabilă de înțelesuri. Tatăl i-a iubit pe oameni precum L-a iubit pe Fiul Său. De aceea i-a creat, pentru că având un Fiu pe care-L iubește,

vrea să extindă această iubire și la alți fii. Și de aceea Îl face pe Fiul Său să ia față de om și să fie în oameni. Și de aceea vrea să trăiască și ei între ei iubirea pe care o are El față de Fiul Său.

Fiul Tatălui făcut om vrea să fie și oamenii la înălțimea la care S-a înălțat El ca om, să fie împreună cu El, ca să vadă slava pe care a primit-o El și ca om spre a-i face și pe ei părtași de ea. E slava pe care El, având-o ca Dumnezeu de la Tatăl dinainte de-a fi lumea, o are de la Înălțare și ca om pentru a o împărtăși și oamenilor ce voiesc să se alipească Lui prin credință. E slava pe care Fiul Tatălui o are, din iubirea Acestuia, dinainte de-a fi lumea și pe care, prin întruparea și înălțarea ca om, primind-o de la Tatăl și ca om, o extinde și la oamenii care voiesc, ca dovadă a aceleiași iubiri a Tatălui. Dar oamenii creați nu se pot împărtăși de slava și deci de iubirea pe care Iisus o are de la Tatăl, dacă nu „văd” că El o are de la Tatăl ca Dumnezeu dinainte de-a fi lumea. Dacă Îl consideră simplu om creat în timp, nu „văd” slava sau iubirea Tatălui față de El cel făcut om, deci nu se împărtășesc nici ei de ea. I se închid ei. Rămân închiși în lumea aceasta ca făpturi trecătoare, ca toate ale ei.

Comunicarea în iubire între Dumnezeu și noi se realizează numai prin Iisus, care e și Dumnezeu, și om; numai prin Iisus ca Fiu al Tatălui, făcut om. Și Dumnezeu nu poate fi decât un Dumnezeu al iubirii. Iar fără un Dumnezeu al iubirii totul e fără sens. Iar Dumnezeul iubirii e Dumnezeu care are un Fiu și iubește lumea cum iubește pe Fiul Său, sau care iubește lumea în Fiul Său făcut unul dintre oameni, unit cu oamenii și folosindu-Se de lume împreună cu oamenii spre comunicarea între ei și între ei și Dumnezeu. Prin aceasta Fiul e și cuvântul sau sensul lumii.

Numai Iisus ca Fiul lui Dumnezeu le-a făcut cunoscut pe Dumnezeu drept ceea ce e logic să fie: ca Tatăl iubitor al unui Fiu și deci și al oamenilor. Și numai El va face în veci cunoscut pe Dumnezeu ca Dumnezeu al iubirii, ca Tată al unui Fiu și al tuturor celor ce voiesc să se alipească Lui. Și numai cunoscând ei pe Dumnezeu ca Tată al lui Iisus, fac ca iubirea Lui de Tată față de El să fie și iubire față de ei și iubirea lui Iisus față de oameni să fie și iubire a lor între ei. De aceea, cei ce nu primesc pe Iisus ca Fiul Tatălui nu au iubirea Tatălui îndreptată spre ei. Numai în Fiul sunt iubiți oamenii de Tatăl, pentru că cei ce nu I se fac fii în Fiul, nu-L recunosc ca Tată. Fiul vrea să fie în oameni pentru ca Tatăl să-i iubească.

„Părinte drepte, lumea pe Tine nu Te-a cunoscut, dar Eu Te-am cunoscut, și aceștia au cunoscut că Tu M-ai trimis. Și le-am făcut cunoscut numele Tău, și-l voi face cunoscut, ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie în ei și Eu în ei” (Ioan 17, 25-26).

PĂTIMIREA ȘI MOARTEA LUI HRISTOS

După această cuvântare, Iisus cu ucenicii Săi au cântat cântări de laudă și apoi au ieșit, după obicei, în Muntele Măslinilor. Pe drum le-a spus ucenicilor: „Voi toți vă veți sminti întru Mine în noaptea aceasta, căci scris este: «Bate-voi păstorul și se vor risipi oile turmei»” (*Matei 26, 31*; cf. *Zaharia 13, 7*); Petru L-a asigurat că chiar dacă toți se vor sminti, el nu se va lepăda de Iisus. Iisus însă i-a spus: „Adevărat zic ție că, în noaptea aceasta, mai înainte de-a cânta cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine” (*Matei 26, 34*). Petru L-a asigurat din nou că chiar de ar fi să moară, nu se va lepăda de El. „Și toți ucenicii au zis la fel” (*Matei 26, 35*). Apoi, ducându-Se în grădina numită Ghetsimani, Iisus a spus ucenicilor să rămână într-un anumit loc, iar El, luând pe Petru, pe Iacob și pe Ioan, S-a dus mai departe. Și „a început a Se întrista și a Se mâhni. Atunci le-a zis: Întristat este sufletul Meu până la moarte. Rămâneți aici și privegheați împreună cu Mine. Și mergând puțin mai înainte, a căzut cu fața la pământ, rugându-Se și zicând: Părintele Meu, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești” (*Matei 26, 37-39*). „Și a venit la ucenici și i-a găsit dormind și i-a zis lui Petru: Așa, n-ați putut un ceas să privegheați împreună

cu Mine! Privegheați și vă rugați ca să nu intrați în ispită” (*Matei 26, 40*). Apoi, depărtându-Se de ei, iarăși S-a rugat Tatălui, zicând de astă dată: „Părintele Meu, dacă nu este cu putință să treacă acest pahar, ca să nu-l beau, facă-se voia Ta!” (*Matei 26, 42*). Apoi, venind iarăși la ucenicii Săi și găsindu-i iarăși dormind, după același îndemn, S-a depărtat a treia oară, spunând Tatălui aceleași cuvinte (*Matei 26, 40-44*). După Evanghelia Sfântului Luca, „un înger din cer s-a arătat Lui și-L întărea. Iar El, fiind în chin de moarte, cu mai mare stăruință Se ruga. Iar sudoarea Lui s-a făcut ca picături de sânge care picurau pe pământ” (*Luca 22, 43-44*). Venea mereu la ucenici, doar, doar va găsi în veghea lor o mângâiere.

Iisus a trăit frica omenească de moarte cu toată intensitatea. Dar, în același timp, voința I se încorda în hotărârea de-a nu Se lăsa doborât de frică și de-a nu căuta să scape de moarte. Îl întărea în aceasta voința de-a împlini voia Tatălui. El cerea să treacă acest pahar de la El, numai „de este cu putință”. Desigur că nu înțelegea prin aceasta că Tatăl n-are putere să-L ferească de moarte. „De este cu putință” însemna numai: de vrea Tatăl să renunțe la mântuirea oamenilor prin moartea Fiului Său ca om; sau de vrea să se folosească de vreun alt mijloc pentru mântuirea lor. Lăsa totul în voia Tatălui. De voiește Tatăl ca să Se folosească de moartea Lui pentru mântuirea oamenilor, El primește moartea cu toată frica de ea. Nu voia să Se folosească de puterea lui ca Dumnezeu, contrar voii Tatălui. Era hotărât să-Și pună de acord voia Sa cu voia Tatălui. Era o luptă în El între frica omului, care mergea până la vărsarea unor picături de sânge amestecate cu sudoarea Lui, și hotărârea de a-Și pune de acord voia Sa omenească cu voia Tatălui

ceresc, care era și voia Lui dumnezeiască ce voia această moarte și nu accepta să fie evitată.

Nu putea ști Iisus că în starea de păcat în care se găseau oamenii nu puteau fi ridicați decât dându-li-se pilda iubirii Sale de Dumnezeu și de oameni cu prețul răbdării pentru ei chiar și a morții? Că nu se putea renunța la o astfel de iubire pentru salvarea vieții lor? Ar fi putut Iisus lăsa firea Sa omenească să accepte un astfel de compromis? Nu se putea! Fizic putea scăpa, plecând din Ghetsimani, unde știa că va veni Iuda cu garda arhierilor, în Galileea, sau dincolo de hotarele ei. Dar acesta era un compromis, care nu putea mântui nici firea Lui omenească, nici pe oameni.

Totuși frica de moarte l-a fost așa de mare, că a putut ruga pe Tatăl de e cu putință să-L scape de ea, deși știa că nu e cu putință fără să renunțe la mântuirea oamenilor. Dar faptul că nu fuge din frica de moarte pur și simplu, ci-L roagă pe Tatăl să-L scape de ea, de e cu putință, arată că e mai tare decât această frică și nu se lasă dus de puterea ei la fuga de moarte, ci se supune voii lui Dumnezeu, de care știe că l-a cere să moară.

Frica îi era atât de mare, că și-a putut pune întrebarea de e cu putință să scape de moarte, când știa că nu poate. Dar totuși o stăpânea, nesupunându-se pur și simplu ei, ci întrebând pe Tatăl de e cu putință să scape. Era extrem de mare frica, dar și-a stăpânit-o totuși. A învins frica trăind-o până la capăt, nefugind de ea, cum a învins moartea trăind-o până la capăt, neocolind-o.

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune: „E vădit că prin negarea: «Nu precum Eu voiesc», care arată împotrivirea înlăturată, prezintă acordul voinței omenești a Mântuitorului cu voința Lui dumnezeiască și cu cea părintească, ca a

Cuvântului întrupat, Care a dat existență întregii firi (omenești) și a îndumnezeit-o prin faptul că i-a dat existență în bine.”³²

Cu toată această mare frică, dar și cu tăria de-a nu Se lăsa stăpânit de ea, a pornit Iisus la întâlnirea celor de care știa că vin cu Iuda să-L prindă. „Sculați-vă să mergem, iată s-a apropiat cel ce M-a vândut”, spuse ucenicilor (*Matei 26, 46*). Și îndată apărură Iuda cu mulțimea de slujitori ai arhierilor, cu făclii, săbii și toiege; cu cei cărora el le spusese că Iisus va fi Cel pe care-L va săruta. De fapt, Iuda L-a sărutat ca să-L arate celor veniți să-L prindă. Iisus L-a întrebat cu blândețe: „Prietene, pentru ce ai venit?” (*Matei 26, 50*). Sfântul Luca redă un cuvânt de mustrare al lui Iisus: „Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului?” (*Luca 22, 48*).

Apoi adresându-Se celor ce veneau asupra Lui, i-a întrebat: „Pe cine căutați? Răspuns-au Lui: Pe Iisus Nazarineanul. El le-a zis: Eu sunt. [...] Atunci când le-a spus: Eu sunt, ei s-au dat înapoi și au căzut la pământ” (*Ioan 18, 4-6*). Aceasta arată că putea scăpa și acum prin puterea Lui. Dar nu voia să accepte compromisul de-a nu Se afirma ca Fiul lui Dumnezeu venit pentru propovăduirea iubirii lui Dumnezeu față de oameni și a oamenilor între ei. Nu voia să folosească puterea lui Dumnezeu în defavoarea mântuirii oamenilor prin moartea Sa pentru ei.

De aceea, dându-le curaj, i-a întrebat iarăși: „Pe cine căutați?” Iar ei răspunzând iarăși că pe Iisus Nazarineanul, le-a răspuns: „V-am spus [doar] că Eu sunt”. Adică: De ce

³² Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Despre cuvântul: „Părinte, de este cu putință, să trecă de la Mine acest pahar”* (*Matei 26, 39*), în: *Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești*, trad., introd. și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMO, București, 2012, p. 324.

vă speriați? Sunt pentru voi un om. „Deci, dacă pe Mine Mă căutați, lăsați pe aceștia să se ducă” (*Ioan 18, 8*). Voia să-și scape pe ucenicii Săi, prin încurajarea lor de a-L lua pe El.

Unii dintre ucenici se gândeau să-L apere cu sabia. Nu înțelegeau că El ar fi putut scăpa prin puterea Sa. Dar numai Petru, fire mai iute, a scos sabia și a tăiat urechea unuia din slujitori, Malchus. Iisus i-a poruncit lui Petru să-și bage sabia în teacă, fiindcă „toți cei ce scot sabia, de sabie vor pieri” (*Matei 26, 52*) și i-a vindecat urechea lui Malchus (*Luca 22, 51*), dând pildă de răspuns cu bine la rău, dar și o nouă dovadă că ar putea scăpa prin puterea Sa de ceea ce I se pregătea. Cine lovește pe altul, chiar din voința de-a se apăra, nu se mântuiește, nu învinge egoismul păcătos. Dar i-a spus și direct lui Petru: „Sau ți se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu și să-Mi trimită acum mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri?” (*Matei 26, 53*); sau, după Sfântul Evanghelist Ioan: „Nu voi bea, oare, paharul pe care Mi l-a dat Tatăl?” (*Ioan 18, 11*). E voia Tatălui să merg în iubirea de oameni până la moarte. El nu Se ferește de cruce, cum afirmă sectele. Căci vrea să le arate că merge până la primirea ei, în iubirea față de oameni. Dacă S-ar fi ferit de ea, ar fi arătat că Se iubeste mai mult pe Sine, decât pe oameni. Ar fi justificat și egoismul nostru. Nu l-ar fi socotit păcat. De ce ar mai fi venit, în acest caz, în lume? Un Hristos fără cruce nu ne aduce nimic deosebit.

Apoi, adresându-Se mulțimii de slujitori veniți să-L prindă, le-a spus: „Ca la un tâlhar ați ieșit, cu săbii și cu toiege. În toate zilele fiind cu voi în templu, n-ați întins mâinile asupra Mea. Dar acesta este ceasul vostru și stăpânirea întunericului” (*Luca 22, 52-53*; cf. *Matei 26, 55*). Nu îndrăzneau să-L prindă în public de frica mulțimii care

ținea la El, pentru vindecarea bolnavilor ei și pentru iubirea ce-o arăta celor săraci și necăjiți. S-au folosit de stăpânirea întunericului nopții, dar și de stăpânirea întunericului diavolesc ca rău care i-a învins total, și de faptul că Se afla singur, având în preajmă-I doar pe Apostolii Săi cu ochii îngreuiati de somn. Și veneau să-L prindă ca pe tâlharul cel mai periculos, pe El, care nu predica și nu făcea decât binele. Dar veneau chiar unii dintre conducătorii iudeilor, înconjurați de o mare mulțime înarmată, temându-se ca nu cumva să fie împiedicați de vreo mulțime din popor să-L prindă. Îl tratau ca pe un tâlhar, dar se temeau de mulțimea ce ținea la El. Tratau pe Fiul lui Dumnezeu, care venise la oameni blând și smerit și propovăduia iubirea și smerenia, ca pe un tâlhar. Se arăta și în aceasta inversare mincinoasă a valorilor de către căpeteniile iudeilor. Dar chiar faptul că se foloseau de întunericul nopții ca de ceasul potrivit acestei fapte urâte, arăta pe adevărații răufăcători.

Apoi „ostașii și comandantul și slujitorii iudeilor L-au prins pe Iisus și L-au legat” (*Ioan 18, 12*). Și L-au dus întâi la Anna, care era socrul lui Caiafa, care era arhiereu al anului aceleuia (*Ioan 18, 13*). Ceilalți ucenici au plecat, iar Petru și Ioan mergeau după El. Ioan, fiind „cunoscut arhiereului, a intrat împreună cu Iisus în curtea arhiereului” (*Ioan 18, 15*). Iar Petru stând la poartă, Ioan a ieșit și a vorbit cu portăreasa, și l-a băgat și pe Petru în curte, după ce portăreasa întrebându-l dacă nu cumva e și el dintre ucenicii „Omului aceleuia”, Petru a negat (*Ioan 18, 16-18*).

În casă, arhiereul L-a luat pe Iisus la întrebări „despre ucenicii și învățătura Lui”. Iisus n-a căutat să-Și ascundă învățătura despre dumnezeirea Sa, pentru care știa că va fi condamnat, ci a declarat că Și-a expus în public această

învățătură, ba chiar în sinagogi și în templu, unde se adună toți iudeii.

„Iisus i-a răspuns: Eu am vorbit pe față lumii; Eu am învățat întotdeauna în sinagogă și în templu, unde se adună toți iudeii și nimic nu am vorbit în ascuns” (Ioan 18, 20). N-a fost nimic conspirativ în acțiunea și în învățătura Sa. Deci nu e nevoie să fie întrebat El. Să întrebe pe toți cei de față, care au auzit ce a vorbit El. El nu va nega ceea ce vor mărturisi cu sinceritate aceia. El nu Se simțea vinovat pentru această învățătură și nu va renunța la ea ca să scape de osândirea lor. E gata să Și-o recunoască și acum în fața arhiereului. Dar nu vrea să-i răspundă ca unul ce e întrebat ca un vinovat: „De ce Mă întrebi pe Mine? Întreabă pe cei ce au auzit ce le-am vorbit Eu” (Ioan 18, 21). Unul dintre cei de față simțind în răspunsul lui Iisus îndrăzneala de-a nu Se simți vinovat pentru ceea ce a învățat, deci ca o înfruntare a arhiereului care-L socotea vinovat pentru învățătura Lui, I-a dat lui Iisus, din necredința în El sau din linguseală față de arhiereu, o palmă, zicând: „Așa răspunzi Tu arhiereului?” (Ioan 18, 22). Iisus, în conștiința că, susținând și aici învățătura Lui, n-a făcut un rău, i-a spus celui ce L-a pălmuit că dacă consideră că ea e rea, sau mincinoasă, să o dovedească, iar dacă e bună și dreaptă, să spună pentru ce Îl bate.

Astfel a redus la tăcere și pe Anna, și pe cel ce L-a lovit. De aceea L-au dus pe Iisus la Caiafa, ca să continue aflarea de dovezi împotriva Lui.

Trecerea lui Iisus de la Anna la Caiafa o redă numai Sfântul Evanghelist Ioan. Sfântul Evanghelist Luca spune că în cursul nopții Iisus a rămas în paza slujitorilor care-L băteau și batjocoreau și dimineața L-au dus la Sinedriu. Se pare că aceasta e trimiterea la Caiafa, care era președintele

Sinedriului. În cursul nopții, înainte ca Iisus să fie scos din casa lui Anna și după ce a fost lăsat până dimineața sub paza slujitorilor, care-L băteau și batjocoreau (*Luca 22, 63-65*), Petru s-a mai lepădat de două ori de Iisus, până ce a auzit cocoșul cântând. Se arată slăbiciunea omului care se laudă cu curajul lui, față de Iisus, care deși își mărturisise frica de moarte prin sudorile de sânge, continua să și-o stăpânească, înfruntându-i pe acuzatori prin susținerea învățaturii de care îl acuzau, deși știa că aceasta le va întări hotărârea de a-L osândi la moarte.

Dimineața a fost dus la Sinedriu, unde se adunară toate căpeteniile iudeilor. Sfântul Evanghelist Ioan ne spune că Sinedriul era la Caiafa (*Ioan 18, 24*). Tot Sfântul Evanghelist Ioan spune că L-au dus la Pilat dimineața, dar poate nu foarte de dimineață, ci spre ziuă a fost dus la Caiafa, sau poate încă de cu noapte L-au dus în curte la Caiafa, așteptând acolo până s-a adunat mulțimea de bătrâni și cărturari. La Sinedriu voiau să-I stabilească în mod oficial osânda.

S-au căutat întâi martori care să spună niscăi lucruri mincinoase despre Iisus. Dar cei aduși cu acest scop n-au mai avut curajul să spună niște minciuni din care să rezulte o vină vrednică de osândirea Lui la moarte. În sfârșit s-au aflat doi care au crezut că pot prezenta ca o afirmare demnă de condamnat, declarația făcută odată de Iisus că poate dărâma templul și-l poate restaura în trei zile. Luând-o în sens literal, „arhiereul I-a zis: Nu răspunzi nimic la ceea ce mărturisesc aceștia împotriva Ta? Dar Iisus tăcea” (*Matei 26, 62-63*). Nu găsea demn de El să intre în explicații, care să dea părerea că încearcă să scape de condamnarea la moarte, prin părute justificări. El dăduse să se înțeleagă sensul acestei declarații când o făcuse și cei ce o auziseră puteau înțelege sensul ei figurat.

Luând tăcerea ca pe o confirmare a recunoașterii lui Iisus că El făcuse această afirmație în sens literal și că deci se considera superior templului, arhiereul L-a întrebat direct dacă-Și susține această afirmație: „Te jur pe Dumnezeu cel viu, să ne spui nouă de ești Tu Hristosul, Fiul lui Dumnezeu” (*Matei 26, 63*). „Hristos” însemna pentru iudei „Fiul lui Dumnezeu”. Iisus declarându-Se Hristos, Se declara Fiul lui Dumnezeu. Sectele de azi, care nu vor să-Îdea lui Iisus numele de Hristos, nu-L recunosc deci ca Fiul lui Dumnezeu. Cum mai îndrăznesc deci ei să declare că respectă Evanghelia?

Iisus nu S-a ferit să susțină și în fața arhiereilor și a tuturor căpeteniilor că este Fiul lui Dumnezeu, deși știa că această afirmare a Lui va fi motivul propriu pentru care-L vor condamna la moarte: „Și El le-a zis: Dacă vă voi spune, nu veți crede [...] De acum, însă, Fiul Omului va ședea de-a dreapta puterii lui Dumnezeu” (*Luca 22, 67-69*); și Îl „veți vedea [...] venind pe norii cerului” (*Matei 26, 64*).

„Iar ei au zis toți: Așadar, Tu ești Fiul lui Dumnezeu? Și El a zis către ei: Voi ziceți că Eu sunt” (*Luca 22, 70*). „Atunci arhiereul și-a rupt hainele, zicând: A hulit! Ce ne mai trebuie martori? Iată, acum ați auzit hula Lui! Ce vi se pare? Iar ei, răspunzând, au zis: Este vinovat de moarte! Și au scuipat în obrazul Lui, bătându-L cu pumnii, iar unii Îi dădeau palme” (*Matei 26, 65-67*).

Acesta era capul de acuzare pe care-l căutau. Și-l aflau de la Iisus însuși. Căci Fiul lui Dumnezeu voia să știe toți că El însuși S-a făcut om din iubire de oameni, pentru mântuirea celor ce voiesc să-L recunoască și să se unească cu El și, prin El, cu Tatăl însuși.

„Și, sculându-se toată mulțimea acestora, L-au dus înaintea lui Pilat” (*Luca 23, 1*). Dar „n-au intrat în pretoriu,

ca să nu se spurce, ci să mănânce Paștile” (Ioan 18, 28). Pilat ieșind la ei, după ce s-a interesat de învinuirea ce I-o aduc, le-a spus:

„Luați-L voi și judecați-L după legea voastră”, dar ei au răspuns: „Nouă nu ne este îngăduit să omorăm pe nimeni” (Ioan 18, 31). Dar ei omorau totuși cu pietre femei adultere și au omorât tot cu pietre pe arhidiaconul Ștefan. Ei nu puteau omorî pentru o vină politică. Și voiau ca Iisus să fie omorât pentru o astfel de vină, de autoritatea romană, pentru că se temeau de popor să-L omoare ei înșiși. De aceea au venit să-i ceară lui Pilat pentru Iisus pedeapsa cu moartea. Pilat căutând în tot felul să scape de amestecarea lui într-o chestiune din viața lor internă, arhieriei și cărturarii au recurs cu viclenie la o acuză față de care Pilat nu putea să rămână indiferent: „Și au început să-L pârască, zicând: Pe Acesta L-am găsit răzvrătind neamul nostru și împiedicând să dăm dajdie Cezarului și zicând că El este Hristos, rege” (Luca 23, 2). Întrebându-L Pilat pe Iisus: „Tu ești regele iudeilor?”, și neprimind un răspuns afirmativ la această întrebare de la Iisus, Pilat a spus mulțimii: „Nu găsesc nicio vină în Omul acesta. Dar ei stăruiau, zicând că întărește poporul, învățând [aceasta] prin toată Iudeea, începând din Galileea până aici” (Luca 23, 3-5).

Astfel arhieriei și cărturarii au deplasat toată judecarea lui Iisus în mod mincinos pe terenul răzvrătirii politice împotriva statului roman, lucru de care era cu totul străin Iisus. Încercaseră ei de fapt să-I găsească lui Iisus și o astfel de vină, când L-au întrebat dacă se cade să plătească iudeii dajdie Cezarului. Dar Iisus refuzase să Se lase atras într-o acțiune de împotrivire politică față de statul roman, spunând ispititorilor că dacă admit să folosească banii statului roman, se cuvine să și plătească dajdie aceluia stat. Iisus urmărirea nu

dezbinări politice între neamuri, ci ridicarea tuturor pe planul unei credințe comune în Dumnezeuul iubirii.

Dar nici conducătorilor iudei nu le ardea de apărarea stăpânirii romane, căci răzvrătirea la care au îndemnat ei poporul în anii 66-70 a adus intervenția armatei romane care a dărâmat Ierusalimul și templul, împrăștiind pe evrei în toată lumea.

Auzind Pilat de Galileea, a căutat iarăși să iasă din această neplăcută afacere, trimitându-L pe Iisus la Irod Antipa, care era în acea vreme tetrarh al Galileii și se afla de Paști la Ierusalim. Dar Irod n-a voit nici el să se complice, ci, după ce L-a luat pe Iisus în răs, L-a trimis înapoi la Pilat (*Luca 23, 7-11*).

Întrebându-L deci Pilat în mod direct dacă Se socotește regele iudeilor, Iisus dându-Și seama că nu de la sine știe Pilat de această afirmare a Sa, l-a întrebat: „De la tine însuți zici aceasta, sau alții ți-au spus-o despre Mine?” (*Ioan 18, 34*). Pilat n-ar fi știut de la sine de aceasta, decât aflându-o de la ostașii romani răspândiți prin localitățile iudaice. Dar Iisus știa că aceia n-ar fi putut afla de o astfel de afirmare a Sa, odată ce n-a făcut-o niciodată.

De fapt, Pilat a fost silit să-I spună că n-o știe de la sine, ci a aflat-o de-abia acum de la căpeteniile iudaice, care aveau interes să o inventeze. Adică a fost silit să-I spună să nu-l socotească între iudeii care inventau această vină lui Iisus:

„Pilat a răspuns: Nu cumva sunt iudeu eu [ca să inventez această minciună]? Poporul Tău și arhieriei Te-au predat mie [cu această acuzare]. Ce-ai făcut?” (*Ioan 18, 35*).

Iisus a răspuns atunci la această acuză mincinoasă – că se face un rege politic al iudeilor ca să-i revolte împotriva statului roman – nu ferindu-Se să spună că a venit să întemeieze o împărăție, dar o Împărăție a Cerurilor, menită

să cuprindă toate popoarele, o împărăție prin care nu vrea să desființeze statele politice care se ocupă cu chestiunile pământești ale oamenilor. Dacă ar fi vrut să-Și întemeieze o împărăție pământească, ar fi pregătit mulțimi de oameni, care Îi urmau, să lupte pentru El cu arme pământești, să nu fie prins de căpeteniile iudeilor.

„Iisus a răspuns: Împărăția Mea nu este din lumea aceasta. Dacă Împărăția Mea ar fi din lumea aceasta, slujitorii Mei s-ar fi luptat ca să nu fiu predat iudeilor. Dar acum Împărăția Mea nu este de aici” (Ioan 18, 36).

Deși știa că aceasta înfurie pe căpeteniile iudeilor, Iisus nu căuta să scape negând că vrea să fie Împăratul acestei Împărății veșnice, ci găsește o nouă ocazie să afirme calitatea Lui de Împărat al acestei Împărății, adică de Fiu al lui Dumnezeu.

Pilat neînțelegând această deosebire între Împărăția cerească și împărățiile pământești, ci reținând doar recunoașterea lui Iisus că vrea să aibă o Împărăție, a dedus cu simplitate că El vrea să fie împărat. Deci după ce L-a întrebat: „Așadar, ești Tu împărat?”, Iisus a recunoscut că e Împărat. Dar a precizat iarăși că nu e din lumea aceasta, ci a venit în ea din afara ei ca să mărturisească adevărul că are de întemeiat această Împărăție și că El este Împăratul ei. Ba mai mult, că cei ce ascultă ce spune El sunt în adevăr: „Tu zici că Eu sunt Împărat. Eu spre aceasta [...] am venit în lume, ca să mărturisesc adevărul. Oricine este din adevăr, ascultă glasul Meu” (Ioan 18, 37).

Voia să spună că dacă n-ar fi venit El în lume, nu s-ar fi cunoscut adevărul că Dumnezeu este un Tată care are un Fiu pe care L-a trimis în lume, ca să facă cunoscut acest adevăr; că în glasul Lui e adevărul, că El e adevărul, cum o spusese adeseori mulțimilor.

Dar Pilat nu L-a lăsat pe Iisus să continue, ci știind de filosofiele timpului, despre discuțiile la nesfârșit în privința adevărului, a întrebat sceptic: „Ce este adevărul?” (*Ioan* 18, 38). Dar n-a mai așteptat un răspuns, pentru că nu credea că poate ști cineva ce este adevărul, ci ieșind iarăși la iudei le-a zis: „Eu nu găsesc în El nicio vină” (*Ioan* 18, 38). „Ați adus la mine pe Omul acesta ca pe un răzvrătitor al poporului; dar iată eu, cercetându-L în fața voastră, n-am găsit în acest Om nicio vină, din cele ce aduceți împotriva Lui. Și nici Irod n-a găsit, căci L-a trimis iarăși la noi. Și iată, El n-a săvârșit nimic vrednic de moarte. Deci, pedepșindu-L, Îl voi elibera” (*Luca* 23, 14-16). Voia să le facă pe amândouă: să-i satisfacă pe iudei, dar să-L și scape pe Iisus. Apoi, știind de obiceiul lor de-a cere să elibereze de Paști pe un răufăcător condamnat la moarte, i-a întrebat dacă nu sunt de acord să-L elibereze pe Iisus în locul unui tâlhar pe nume Baraba, „căci știa că din invidie L-au dat în mâna lui” (*Matei* 27, 18). Era o nouă tentativă de-a scăpa pe Iisus. Căci între un „tâlhar vestit” și Cel pe care Îl numea și el în glumă „regele iudeilor”, credea că se vor învoi și ei pentru eliberarea Lui (*Matei* 27, 17; *Ioan* 18, 39). Îl îndemnase la această nouă încercare de-a scăpa pe Iisus și vorba trimisă de soția lui: „Nimic să nu-I faci Dreptului Aceluia, că mult am suferit azi, în vis, pentru El” (*Matei* 27, 19).

Dar căpeteniile iudeilor și slujitorii lor au cerut eliberarea lui Baraba. Pilat căuta iarăși o scăpare a lui Iisus, arătând că pe când Baraba era un „tâlhar vestit”, care ucisese oameni și făcuse de fapt răsccoală, de Iisus nu s-a lămurit ce rău a făcut. De aceea a întrebat iarăși: „Dar ce să fac cu Iisus, ce se cheamă Hristos?” Strigând toți: „Să fie răstignit!”, a zis iarăși: „Dar ce rău a făcut?” (*Matei* 27, 22-23). Întreba, adică, ce rău a făcut prin faptul că se numește

Hristos, sau că voi Îl socotiți regele iudeilor, când de fapt El nu se gândește la o răzvrătire politică?

Văzând insistența lor, Pilat L-a dat pe Iisus pe mâna ostașilor să-L biciuiască, să-I pună pe cap o cunună de spini și să-L îmbrace într-o mantie de purpură. Apoi L-a scos astfel în văzul arhierilor și al cărturarilor, arătând pe de o parte că nu ia în serios acuza de rege al iudeilor ce I-o aduc, pe de alta să-i înduioșeze, văzându-L astfel bătut și batjocorit. Și le-a spus iarăși: „Iată, vi-L aduc pe El afară, ca să știți că nu găesc în El nicio vină” (Ioan 19, 4).

Dar văzându-L căpeteniile iudeilor în starea aceasta, au strigat, neînduioșați: „Răstignește-L, răstignește-L!” (Ioan 19, 6).

Pilat a încercat o nouă ieșire din implicarea sa în condamnarea la moarte a lui Iisus, pe care nu o vedea întemeiată pe o vină reală. Le-a cerut deci să-L răstignească ei: „Zis-a lor Pilat: Luați-L voi și răstigniți-L, căci eu nu-I găesc nicio vină” (Ioan 19, 6).

Căpeteniile iudeilor strigau: „Dacă Îl eliberezi pe Acesta, nu ești prieten al Cezarului. Oricine se face pe sine împărat, este împotriva Cezarului” (Ioan 19, 12). Aceasta a băgat frica în Pilat. De aceea, oricât de mult ar fi voit să-L scape pe Iisus (Ioan 19, 12), L-a scos afară, la locul de judecată, și șezând pe scaunul de judecător, evitând să vorbească de vreo răzvrătire a lui Iisus împotriva Cezarului, ci numai de acuza iudeilor că Se face pe Sine împăratul lor, în sens politic, le-a spus: „Iată Împăratul vostru!” (Ioan 19, 14). Ei au strigat iarăși: „Răstignește-L!” Pilat stăruind să rețină din vina ce I-o aduceau, că Se face pe Sine împărat al lor contrar Cezarului, numai partea dintâi, i-a întrebat iarăși: „Să răstignesc pe Împăratul vostru?” (Ioan 19, 15). Era în această întrebare și o ironie la adresa lor. Căpeteniile iudeilor

i-au răspuns, afirmându-și iarăși cu viclenie loialitatea față de Cezarul și refuzul lor de-a recunoaște alt împărat decât pe Cezarul: „Noi nu avem împărat decât pe Cezarul” (*Ioan* 19, 15). Îl speriau mereu pe Pilat că dacă nu-L condamnă pe Iisus, se face vinovat de neloialitate față de Cezarul. A fost un proces în care acuzatorii se gândeau la o altă vină decât la cea care l-o aduceau, și Pilat, ca judecător, își dădea seama de aceasta, dar până la urmă, de frică, a cedat, condamnându-L pentru o vină pe care o știa că nu e reală.

De aceea, „văzând Pilat că nimic nu folosește, ci mai mare tulburare se face, luând apă și-a spălat mâinile înaintea mulțimii, zicând: Nevinovat sunt de sângele Dreptului acestuia. Voi veți vedea” (*Matei* 27, 24). Prin aceasta Pilat declara fățiș că a dat o judecată nedreaptă asupra lui Iisus. Dar își mărturisea și lașitatea cu care a cedat presiunilor conducătorilor iudaici și a acceptat în mod conștient, ca temei pentru condamnarea Lui, o minciună. Dar cel puțin a avut curajul să demaște minciuna lor. De fapt conducătorii iudaici l-au manevrat pe Pilat cum au vrut, folosindu-se de mâna lui pentru uciderea lui Iisus. E o metodă care va fi practică de ei și în cursul istoriei viitoare. Iar prin cuvântul: „Voi veți vedea”, Pilat arăta, datorită unei tainice descoperiri de Sus, urmările grave ce le va avea pentru iudei această faptă a lor.

Totuși, căpeteniile iudeilor și slujitorii lor, în pornirea lor, după ce-au văzut asigurată voința lor de-a fi ucis Iisus, au spus că-și iau asupra lor și asupra urmașilor lor toată răspunderea pentru fapta lor. Căci știau ei pentru ce l-au cerut lui Iisus răstignirea: pentru că Se da drept Fiul lui Dumnezeu, cerându-le și lor să renunțe la puterea lor și să se supună Lui și să-I urmeze pilda smereniei: „Iar tot poporul [cel de față, *n.n.*] a răspuns și a zis: Sângele Lui asupra

noastră și asupra copiilor noștri” (*Matei 27, 25*). Iși dădeau și ei seama ce faptă gravă fac.

Sângele lui Hristos va fi de fapt asupra celor ce nu vor crede în El, în sensul că nu le va fi spre mântuire, cum le va fi celor ce vor crede în El.

Apoi Pilat L-a predat ostașilor ca să-L ducă la răstignire, ceea ce au făcut după ce L-au dezbrăcat de hlamida roșie și L-au îmbrăcat în hainele Lui, punându-L să-și ducă El singur crucea pe care avea să fie răstignit. „Iar după El venea mulțime multă de popor și de femei, care se băteau în piept și Îl plâneau” (*Luca 23, 27*). Erau mulți care fuseseră apropiați de El și-I erau recunoscători pentru vindecările ce le făcuse lor sau rudeniilor lor și pentru învățăturile mângâietoare ce le dăduse. Dar printre ei erau poate și mulți din cei ce asistaseră la judecarea Lui și se lăsaseră influențați de conducătorii lor și strigaseră să-L răstignească, dar acum, poate, mai ales femeile erau înduioșate de suferința Lui, simțită ca nedreaptă. Întorcându-Se, Iisus le-a spus poate mai mult acestora, chiar în suferința Lui, un cuvânt de mângâiere, care era și un cuvânt prin care voia să le câștige la credința mântuitoare în El, căci altfel vor avea de suferit ele și urmașii lor din pricina necredinței în El:

„Și întorcându-Se către ele, Iisus le-a spus: Fiice ale Ierusalimului, nu Mă plângeți pe Mine, ci plângeți-vă pe voi și pe copiii voștri. Căci iată, vin zile în care vor zice: Fericite sunt cele sterpe și pântecelile care n-au născut și sânii care n-au alăptat! Atunci vor începe să spună munților: Cădeți peste noi!, și dealurilor: Acoperiți-ne! Căci dacă fac acestea cu lemnul verde [ce are viață în el, *n.n.*], cu cel uscat ce va fi?” (*Luca 23, 28-31*). Cum vor suporta sfârșitul dureros al lumii și Judecata din urmă cei ce nu vor crede în

Mine, când și cei ce vor crede vor suporta greu acel sfârșit și vor aștepta cu teamă judecata ce-i va urma?

Și frânt de oboseală, nemaiputându-Și duce crucea, ostașii care-L duceau pe drumul ce suia spre locul răstignirii, l-au silit să l-o ducă pe Simon Cirineul, care venea din țarină (*Marcu 15, 21*).

Ajunși la Golgota, care se traduce, nu fără o semnificație, locul Căpățânii, apropiat de cetate, L-au răstignit între doi tâlhari. Fiul lui Dumnezeu, cel ce din smerenie S-a făcut om, a fost socotit ca un tâlhar, ba chiar ca un tâlhar mai mare decât cei cu care a fost răstignit. Deasupra capului, Pilat poruncise să se scrie evreiește, grecește și latinește: *Iisus Nazarineanul, Împăratul iudeilor*, deși conducătorii evreilor ar fi voit să scrie nu așa, ci: „*Acesta a zis: Eu sunt Împăratul iudeilor*”.

Nu voia să confirme acuza căpeteniilor evreiești că Iisus este un răzvrătit împotriva Cezarului, ba să nu o confirme în mod hotărât nici pe aceea că El S-a afirmat ca Împăratul iudeilor, neadmițând să se scrie că s-a constatat că chiar El a spus că este Împăratul iudeilor. A lăsat să planeze echivocul, sau nesiguranța în privința acestei acuze.

În vreme ce-l băteau piroanele în mâini și picioare, Sfintele Evanghelii nu ne spun ca Iisus să Se fi văit, ci că Se ruga către Tatăl: „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac” (*Luca 23, 34*). Mila față de ei Îi biruia durerea. Și Se ruga și Tatălui să-i ierte, neținând seama de durerea ce-o pricinuiau Fiului Său ca om.

După ce L-au răstignit ostașii, l-au împărțit între ei hainele ce se puteau împărți, iar asupra cămășii, care era fără cusătură, au tras sorti, ca să se împlinescă prorocia din *Psalmul 21, 20* (*Ioan 19, 23*). Biserica se va întinde în cele patru părți ale lumii, dar nu se poate împărți.

Văzându-L răstignit, unii dintre trecătorii care nu crezuseră în El, ziceau: „Tu, Cel ce dărași templul și în trei zile îl zidești, mântuiește-Te pe Tine Însuși! Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, coboară-Te de pe cruce! Asemenea și arhierii, bătându-și joc de El, cu cărturarii și cu bătrânii, ziceau: Pe alții i-a mântuit, iar pe Sine nu poate să Se mântuiască! Dacă este împăratul lui Israel, să Se coboare acum de pe cruce și vom crede în El. S-a încrezut în Dumnezeu. Să-L scape acum, dacă-L vrea pe El. Căci a zis: Sunt Fiul lui Dumnezeu” (*Matei 27, 40-43*; cf. *Marcu 15, 29-32*). Își descopereau adevăratul motiv pentru care I-au voit moartea și pe care nu l-au mărturisit lui Pilat: că Se declara pe Sine Fiul lui Dumnezeu. De asemenea descopereau cum Îl înțelegeau ei pe Hristosul, sau pe împăratul iudeilor: ca pe un stăpân plin de putere lumească.

La fel Îl hulea unul dintre cei doi tâlhari: „Nu ești Tu Hristosul? Mântuiește-Te pe Tine însuși și pe noi!” (*Luca 23, 39*). Arăta acum care era ideea ce se înstăpânise în cea mai mare parte din popor despre Mesia, sau despre Hristosul ce va veni, idee crezută până azi în poporul iudaic și în secele care nu vor să-L numească pe Iisus, Hristos.

Dimpotrivă, celălalt tâlhar, răstignit la dreapta lui Hristos, știind că n-a făcut niciun rău și simțind în El puterea și iubirea dumnezeiască, asemenea multora dintre cei ce au venit în apropierea Lui, îl certa pe tâlharul necredincios, zicând: „Noi primim cele cuvenite după faptele noastre; Acesta însă n-a făcut niciun rău. Și zicea lui Iisus: Pomește-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta” (*Luca 23, 41-42*). El își mărturisea prin aceasta credința în Iisus ca Fiul lui Dumnezeu, venit să întemeieze Împărăția veșnică. Drept răspuns, Iisus Și-a mărturisit și El acelaia dumnezeirea

Sa, care are puterea să ducă cu Sine în rai pe cine crede în El. Totodată, Își afirmă siguranța că El nu va muri de tot, sau nu va merge în iad unde au mers toți cei ce au murit înaintea Lui, ci va inaugura viața în rai, ducând cu Sine pe primul om care moare odată cu Sine, sau îndată după Sine. Toate păcatele tâlharului sunt șterse de El pentru faptul că a fost primul cu o credință mai mare ca a tuturor, căci deși Îl vedea pe Iisus răstignit lângă sine și nu văzuse vindecările Lui minunate și nu auzise cuvântările Lui mai presus de toate cuvintele omenesti, și-a mărturisit credința în dumnezeirea Lui, câtă vreme chiar cei mai mulți dintre Apostoli fugiseră când L-au văzut prins: „Și Iisus i-a zis: Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în Rai” (*Luca 23, 43*).

Dar erau și unii din popor care priveau cu inima îndurerată la chinul Lui (*Luca 23, 35*). Mai de departe priveau femeile care-I urmaseră lui Iisus din Galileea, slujindu-I. Între ele erau Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov cel Mic și a lui Iosi, mama fiilor lui Zevedei și Salomeea (*Matei 27, 55-56; Marcu 15, 40-41*).

Chiar lângă cruce stătea mama lui Iisus și ucenicul pe care îl iubea. Îndurerat de mila ei și nevrând să o lase lipsită de ajutorul cuiva, Iisus „a zis mamei Sale: «Femeie, iată fiul tău!» Apoi a zis ucenicului: «Iată mama ta!» Și din ceasul acela, ucenicul a luat-o la sine” (*Ioan 19, 26-27*). A scris-o aceasta în Evanghelia sa, la adânci bătrânețe, chiar Sfântul Apostol Ioan. Iisus Și-a lăsat mama, ca ființa cea mai iubită, în grija ucenicului celui mai iubit de El și desigur și de Maica Lui și care iubea și el cel mai mult pe Iisus și pe Maica Lui. Și nu o lăsa numai pe Maica Lui în grija acestuia, ci o declara pe ea mamă a ucenicului și pe ucenic, fiu al Maicii Lui. Era o adevărată identificare prin înfiere a ucenicului

cu Sine ca fiu al ei prin naștere. Îi cere Maicii Lui să se simtă mamă a tuturor celor ce-L iubesc pe El și tuturor celor ce-L iubesc pe El le cere să se simtă ca fii ai ei.

Dar această lăsare a Maicii Lui în grija lui Ioan e și o dovadă că Maica lui Iisus nu avea niciun alt fiu, ba nicio altă soră sau frate, sau nepoți și nepoate, nici din partea ei, nici a lui Iosif. E al treilea Evanghelist, pe lângă Matei și Luca, care spune aceasta.

Răstignirea lui Iisus a avut loc vineri, la ceasul al treilea (*Marcu 15, 25*), adică la nouă dimineța. La ceasul al șaselea, sau la douăsprezece, când e ziua mai luminată, „întuneric s-a făcut peste tot pământul, până la ceasul al nouălea” (*Matei 27, 45*; cf. *Marcu 15, 33*), sau până la ora trei după-amiază. Începea să se stingă viața omenească de pe pământ a Soarelui dumnezeiesc, care a făcut lumina cosmosului pentru om. Începea să n-o mai vadă Iisus ca om; ce rost mai avea ca ea să lumineze? Se va arăta pentru omul care va învia o altă lumină: lumina Soarelui dumnezeiesc.

Sleit cu totul de puterea omenească, și ajuns la culmea durerii, la ceasul al nouălea, sau la trei după-amiază, „a strigat Iisus cu glas mare, zicând: *Eli, Eli, lama sabahtani?*, adică: Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?” (*Matei 27, 46*; cf. *Marcu 15, 34*). Apoi a șoptit: „Mi-e sete” (*Ioan 19, 28*). Atunci unul dintre ostași înmuind un burete într-un vas cu oțet, I l-a dus în vârful unei trestii la gură (cf. *Ioan 19, 28-29*; *Matei 27, 48*). Era însetat propriu-zis de iubirea oamenilor, care arătau că sunt atât de lipsiți de ea, încât, în loc de dulceața ei, îi dădeau oțetul acru al disprețului și al urii.

Apoi, după ce a strigat iarăși cu glas mare: „Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu” (*Luca 23, 46*), a

spus: „Săvârșitu-s-a! Și plecându-Și capul, Și-a dat duhul” (Ioan 19, 30).

Prin cuvântul: „Dumnezeule, Dumnezeule, pentru ce M-ai părăsit?”, Și-a exprimat mărimea durerii și a sleirii omenesti, cum Și-a exprimat prin cuvântul: „De e cu puțință, trecă de la Mine acest pahar”, frica omenească extremă. Dar prin cuvintele: „Dumnezeul Meu”, și „Părinte”, arată că El continua să-L simtă pe Dumnezeu ca Tată iubitor și-Și dădea seama că părăsirea aceasta în suprema durere e necesară pentru ca, suportând-o, să facă firea Sa omenească mai tare ca orice durere. Unea simțirea supremei dureri cu tăria supremă a suportării ei, făcând-o biruitoare pe cea din urmă. Faptul acesta îl arăta prin cuvintele următoare, spuse după ce Și-a udat buzele cu oțetul din buretele ce I s-a întins: „în mâinile Tale încredințez duhul Meu” și „Săvârșitu-s-a”. M-ai părăsit, Părinte, în această durere, ca nici ea să nu-Mi ia siguranța că prin ea vin la Tine. Și așa „s-a săvârșit” tot ce era necesar pentru întărirea firii umane, pentru nerenunțarea la voința de a-Mi dărui viața omenească prin moarte Tă, ca să atrag la Tine pe toți cei ce vor primi moartea cu credință în Tine ca Tatăl Meu, cu credința că alipindu-se ei de Mine, Fiul Tău, făcut om, se vor bucura și ei de iubirea Ta și de venirea la Tine.

„Săvârșitu-s-a” înseamnă săvârșirea celei mai mari opere a iubirii lui Dumnezeu față de oameni și a umanității asumate în Fiul lui Dumnezeu și a tuturor celor ce se urnesc cu El ca om, față de Dumnezeu.

„Săvârșitu-s-a” înseamnă „desăvârșitu-s-a” omul în Dumnezeu, „desăvârșitu-s-a” opera de adunare a creației în Dumnezeu prin umanitatea asumată în Fiul lui Dumnezeu.

Moartea Fiului lui Dumnezeu ca om, făcându-se pârga morții tuturor oamenilor care cred în El, ca renunțare la viața legată de lumea aceasta pentru viața în Dumnezeu, a făcut să se cutremure pământul pe care trăim acum, datorită fragilității lui, ba chiar pietrele care par un fundament trainic al lui să se desfacă, să se despică, precum tot ea a făcut să ni se deschidă comunicarea cu Dumnezeu prin ruperea catapetesmei.

Se arată că Dumnezeu susține acest pământ pentru om. Prin moartea în Hristos a omului pentru viața de pe pământ, acesta se arată că nu are existența eternă în forma de acum.

Ne așteaptă un pământ nou. Ne așteaptă un cer deschis spre Dumnezeu, căci catapeteasma care ne închidea comunicarea cu Dumnezeu s-a rupt de sus până jos, chiar dacă ea ne arată oarecare grijă a lui Dumnezeu față de noi prin templul Legii Vechi. În sensul acesta, mormintele ce s-au deschis odată cu moartea lui Hristos și ieșirea sfinților adormiți și intrarea lor în cetate „după învierea Lui”, au fost niște chipuri ale scoaterii sufletelor dreptilor din iad și ale mutării lor în rai și niște preînchipuiri ale învierii tuturor la învierea cea de obște, pe temeiul învierii lui Hristos.

Moartea lui Iisus a fost un eveniment atât de cutremurător, că însuși sutașul și ostașii care au văzut-o „s-au înfrișat foarte, zicând: Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu era Acesta!” (Matei 27, 54).

„Și toate mulțimile care veniseră la această privedește, văzând cele întâmplate, se întorceau bătându-și pieptul. Și toți cunoscuții Lui și femeile care Îl însoțiseră din Galileea stăteau departe, privind acestea” (Luca 23, 48-49).

Se arată în aceasta importanța universală a morții lui Hristos.

ÎNVIEREA LUI HRISTOS

Am văzut că, după Sfântul Evanghelist Ioan, rostirea de către Iisus a cuvântului „Săvârșitu-s-a”, după ce a băut oțetul și înainte de a-Și da duhul – succesiune redată de același sfânt evanghelist – arată că Iisus a văzut în oțetul dat Lui actul suprem al neîndurării omenești împotriva Lui și că acum totul a fost pregătit ca să meargă să vestească și duhurilor din iad biruința Lui prin această răbdare până la capăt. „Căci a mers acolo «ca să stăpânească și peste morți, și peste vii» (*Romani 14, 9*), arătând că a răbdat moartea însăși pentru noi (cf. *Evrei 2, 9*) și primind această pătimire de obște a firii noastre după trup, deși după fire este, ca Dumnezeu, însăși Viața; ca, prădând iadul, să dea putința firii omenești de înălțare la viață, arătându-Se în aceasta ca pargă a celor adormiți (cf. *1 Corinteni 15, 20*), arătându-Se întâiul născut din morți, după Scripturi” (cf. *Coloseni 1, 18*).³³ Era un sfârșit care avea să fie totodată un început. Primea starea de ultimă desăvârșire ca om, ca să revină la viața fără de sfârșit nu prin puterea omenească, ci prin tăria ce o avea sufletul Lui de la Dumnezeu, după ce-l pregătise

³³ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a XII-a, în: *PSB*, 41, p. 1129.

pentru aceasta. Cu cât a primit această stare de pătimire mai de bunăvoie, cu atât Se arăta mai în stare să o învingă în Sine și în cei ce vor face la fel, din credința în El. Era un sfârșit al vieții spre moartea definitivă a oamenilor îndeobște, capabil să se facă pentru cei ce vor imita pe Hristos, începutul unei vieți spre o moarte biruitoare a morții: „El este Capul trupului, adică al Bisericii [al comunității celor ce se unesc cu El, *n.n.*]; El este Începutul, Întâiul născut din morți, ca să fie El Cel dintâi întru toate” (*Coloseni 1, 18*).

„Evanghelistul n-a spus simplu că a murit, ci că «Și-a dat duhul», se înțelege în mâna Tatălui”, mai spune Sfântul Chiril³⁴. Iar despre sfășierea catapetesmei templului, spune că aceasta a însemnat că prin Hristos s-a descoperit Sfânta Sfintelor lui Dumnezeu. Căci cunoștința și harul Tainelor nu mai sunt acoperite de grosimea literei Legii.³⁵

Cerând iudeii să se ridice cele trei trupuri de pe cruce, căci nu voiau să rămână așa în timpul sâmbetei, când începea Paștele lor, au cerut ca întâi să le zdrobească fluierile picioarelor, ca, de mai era viață în ei, să le grăbească moartea. Pilat poruncind ostașilor să facă aceasta, ei n-au împlinit această poruncă decât față de cei doi tâlhari. Lui Iisus, văzându-L trecut din viața aceasta, nu l-au mai zdrobit fluierile picioarelor, dar ca totuși să se asigure de aceasta, unul dintre ostași i-a împuns doar coasta cu sulita și îndată din ea a curs sânge și apă, primind dovada pe care o voia. Sfântul Chiril declară că prin aceasta Hristos ne-a dat asigurarea că în Euharistie și în Botez vom avea sângele și apa

³⁴ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a XII-a, în: *PSB*, 41, p. 1129.

³⁵ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a XII-a, în: *PSB*, 41, p. 1131-1132.

reală ale trupului Său care a murit pentru noi și a trecut la viața veșnică.³⁶ Sfântul Evanghelist Ioan ține să întemeieze această practică a creștinilor din vremea lui cu o mărturie hotărâtă a lui.

Apoi Iosif din Arimateea și Nicodim, care erau ucenici în ascuns ai lui Hristos, cerându-I trupul și ungându-l cu miresme, l-au înmormântat într-un mormânt nou, în care nu mai fusese îngropat nimeni, din grădina unde fusese răstignit (*Ioan 19, 38-42*).

În locul mielului pascal al iudeilor, care era junghiat și mâncat fără să învie și fără să dea viață nimănui, ci era doar o preînchipuire a Mielului Hristos, era ucis Acest unic și adevărat Miel, care va învia și va da viață tuturor celor ce se vor boteza în apa vie și se vor împărtăși de sângele amestecat cu apa, care au curs din trupul Lui.

Sâmbăta nu s-a întâmplat nimic pe pământ. Învierea lui Hristos a avut loc a treia zi. Se dădea și prin aceasta o nouă dovadă despre moartea Lui reală, cum se dăduse și prin ostașii care nu l-au zdrobit și Lui fluierile picioarelor, ca să nu se poată spune că Hristos n-a înviat cu adevărat, pentru că nici n-a murit. Dar Iisus a lucrat în ziua Sâmbetei în iad, zdrobind puterea acestui sfârșit la care ajunsese creația prin despărțirea de Dumnezeu. Sâmbăta nu mai era o odihnă a lui Dumnezeu, mulțumit de lumea pe care o terminase de creat, ci anularea sfârșitului la care ajunsese ea prin păcat, ca să arate un nou început, un început al vieții veșnice al aceleiași creații, care va începe cu o nouă zi întâi, sau cu ziua a opta fără de sfârșit. Trebuia să se arate

³⁶ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a XII-a, în: *PSB*, 41, p. 1134.

o întrerupere între creația ajunsă la eșecul morții și creația înnoită. Sâmbăta a rămas pentru Biserică ziua morților, ziua în care Dumnezeu lucrează, înduplecat de rugăciunile și pomenirea celor vii, pentru cei ce nu mai pot face nimic pentru mântuirea lor.

Înviind cu trupul, la începutul zilei a treia de la răstignire, sau în ziua întâi a săptămânii, și prin aceasta a lumii, sau a înnoirii aceleiași lumi, căzută prin păcat în corupție și moarte, procedează într-o înțeleaptă ordine pentru a convinge pe ucenicii Săi, și prin ei pe toți urmașii lor, despre învierea Lui.

Întâi le dă unora prilejul să vadă mormântul gol și piatra de pe el răsturnată și pe ostașii fugiți de lângă el. Era prima dovadă pentru ucenici că a înviat. N-ar fi putut ieși din mormânt, ca unul ce n-a murit cu adevărat. Se dovedește că a murit cu adevărat. Ar fi fost prea slăbit pentru aceasta și pentru răsturnarea pietrei masive de pe mormânt. Apoi unde S-ar fi dus? Nu se putea cugeta nici să-L fi furat ostașii. Ei au fost luați la întrebări de Sinedriu, după ce ei înșiși au vestit acestuia, scuzându-se pentru dispariția lui Iisus din mormântul ce-l păzeau, cu frica de moarte ce i-a cuprins când au văzut prăvălindu-se piatra de pe mormânt cu mare cutremur și mormântul golit (cf. *Matei 28, 2-4*). Nu se puteau ei învoi toți să fure trupul lui Iisus și apoi să nu fie descoperiți și osândiți. Nici vreunii dintre ucenici n-au putut fura trupul lui Iisus, în vreme ce ostașii dormeau, așa cum au fost îndemnați ostașii de arhieriei să spună, momindu-i cu bani. E de neînchipuit că puteau dormi toți așa de adânc, încât să nu simtă marile zgomote ce s-ar fi făcut cu prăvălirea pietrei. Nu degeaba se spune de Sfântul Evanghelist Matei că prăvălirea pietrei s-a făcut

cu mare cutremur. Apoi știm în ce frică au intrat ucenicii după ce L-au văzut pe Iisus prins, judecat, răstignit. N-ar fi îndrăznit ei să vină și să fure trupul, înfruntând pericolul de-a fi prinși de ostași. În sfârșit, ar fi fost greu de cugetat să nu fi vestit ei fapta lor altor ucenici și aceștia să mai creadă că Iisus a înviat.

Mormântul gol era prima, cea mai obiectivă dovadă că Iisus a înviat. N-ar fi fost posibil ca ucenicii să mai creadă că Iisus a înviat, dacă trupul Lui s-ar fi aflat de ei în mormânt, mai ales când, chiar având această primă dovadă obiectivă a neexistenței Lui în mormânt, au crezut atât de greu. Mormântul gol le-a luat și căpeteniilor iudaice putința să dovedească lumii că afirmarea învierii lui Iisus n-are nicio bază reală.

Apoi Iisus a pregătit arătarea Sa în fața întregului grup de ucenici și convingerea lor că este El însuși, înviat, prin convingerea unora dintre cei apropiați lor. Aceasta a făcut-o întâi prin convorbirea cu Maria Magdalena, care s-a convins mai ușor, prin iubirea ei față de El, că vorbește cu Învățătorul însuși; apoi, se pare, și printr-o convorbire cu femeile venite cu miresme la mormânt; în sfârșit, și prin convorbirea îndelungată cu cei doi ucenici de pe drumul spre Emaus și prin frângerea pâinii în fața lor.

De fapt, Sfântul Evanghelist Matei relatează că după odihna de sâmbătă, în ziua întâi a săptămânii (Duminica, *n. ed.*), foarte de dimineată, Maria Magdalena și celelalte femei, care priviseră și răstignirea, și înmormântarea lui Iisus, au venit la mormânt cu miresmele ce le pregătiseră (Matei 28, 1; Marcu 16, 1; Luca 24, 1). Și au găsit piatra răsturnată de pe mormânt și un înger strălucind ca fulgerul și cu îmbrăcămintea albă ca zăpada stând deasupra pietrei și

spunând femeilor: „Nu vă temeți, știu că pe Iisus cel răstignit îl căutați. Nu este aici, căci S-a sculat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde a zăcut. Și degrabă mergând, spuneți ucenicilor Lui că S-a sculat din morți și, iată, va merge înaintea voastră în Galileea” (*Matei 28, 5-7*).

Se pare că Maria Magdalena a mai zăbovit în jurul mormântului, ceea ce i-a dat putința să se întâlnească cu Iisus (cf. *Marcu 16, 9; Ioan 20, 14-17*), pe când celelalte L-ar fi întâlnit plecând de la mormânt, primind și ele, ca și Maria Magdalena, porunca să spună ucenicilor că Se va întâlni și cu ei în Galileea, adică lângă Ierusalim unde rămăneau galileenii când veneau la Ierusalim.

Sfântul Evanghelist Ioan amintește numai de Maria Magdalena ca de cea care a venit la mormânt, unde, văzând piatra ridicată de pe mormânt, a alergat și a adus pe Petru și pe „celălalt” ucenic. E preferința lui de-a pune în relief pe cei ce iubeau mai mult pe Iisus Hristos. Dar despre sine vorbea cu discreție. Ioan, fugind mai repede, a văzut mormântul gol și giulgiurile puse jos, dar n-a intrat. Petru, venind după el, a intrat în mormânt și a văzut și el giulgiurile puse jos. Apoi a intrat și „celălalt ucenic”, adică Ioan, și a văzut la fel giulgiurile puse jos.

Ei au plecat, dar Maria a rămas stând lângă mormânt și plângând. Sfântul Evanghelist Ioan ne dă astfel mai mulți martori ai mormântului gol, ca o altă dovadă a Învierii. Maria, aplecându-se spre mormânt, a văzut și ea doi îngeri în veșminte albe șezând unul către cap, altul către picioare, unde zăcuse Iisus. Îngerii întrebând-o pe cine căuta și de ce plânge, ea a zis: „Au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus” (*Ioan 20, 13*). În iubirea ei, ar fi vrut să știe că Domnul este aproape, măcar cu trupul decedat.

„Zicând acestea, ea s-a întors cu fața și a văzut pe Iisus” (Ioan 20, 14). E cea dintâi care s-a împărtășit de vederea Domnului iubit, pentru iubirea ei. Iisus a întrebat-o și El ca și îngerii: „Femeie, de ce plângi?” (Ioan 20, 15). Întâi nu L-a cunoscut, crezând că este grădinarul. Fața Lui înviată era întrucâtva schimbată. Apoi era încă întuneric. Deci I-a răspuns: „Doamne, dacă tu L-ai luat, spune-mi unde L-ai pus și eu Îl voi ridica. [Atunci] Iisus i-a zis: Maria!” (Ioan 20, 15-16). Era un mod mai convingător de a o face să creadă că a înviat.

Văzând că o cunoaște, și-a dat seama că este Iisus. Era un mod de-a se convinge de minunea Învierii. În rostirea numelui ei, a cunoscut accentul ce-l punea El pe când îi rostea numele înainte de răstignire. Se convingea prin aceasta că El a înviat de fapt, după cum nu putuse cugeta că El a înviat atunci când a întrebat unde I-a pus trupul, căci ea Îl va ridica. De aceea I-a răspuns cu același sentiment de iubire, cu care Îi spunea înainte: „Rabbuni” (Ioan 20, 16), adică „Învățătorule!”

Simțind Iisus că vrea să-I cadă la picioare ca de obicei, i-a spus: „Nu te atinge de Mine, căci încă nu M-am suit la Tatăl Meu” (Ioan 20, 17). Sfântul Chiril din Alexandria, întrebându-se pentru ce înainte de răstignire Iisus Se lasă atins de femeia ce-I spăla picioarele, iar acum nu Se lasă, spune că Maria Magdalena reprezintă Biserica, sau sufletele din Biserică ce nu se vor putea împărtăși de El înainte de-a le trimite pe Duhul Sfânt după ce Se va sui la Tatăl³⁷. Sau poate Iisus vrea să arate că acum nu-L mai avem pe El

³⁷ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a XII-a, în: PSB, 41, p. 1146.

prin atingerea trupească. El este într-o lumină covârșitoare, într-o bogăție spirituală care covârșește opacitatea trupului, fără să-l anuleze. Trebuie o înaltă viață duhovnicească pentru a fi văzut. El cobora însă, când trebuia să convingă pe ucenicii ce se îndoiau despre învierea Lui, nu numai la argumentarea largă prin cuvinte pe care le folosește omul de aici (către cei doi ucenici pe drumul spre Emaus), ci și la a Se lăsa atins de ucenici. Dar Maria nu mai avea nevoie de aceasta. În iubirea ei a sesizat în El pe Învățătorul înviat. Ea era ridicată peste ceea ce putea cunoaște din El prin atingerea trupului. Dar avea nevoie de o și mai mare înălțare spirituală pentru a-L trăi în starea de înviere.

Apoi Domnul înviat i-a spus Mariei: „Mergi la frații Mei și le spune: Mă sui la Tatăl Meu și la Tatăl vostru și la Dumnezeu Meu și Dumnezeu vostru” (Ioan 20, 17). Sfântul Chiril spune că Domnul îi compensează oprirea de a-L atinge cu mai multe avantaje: e cea dintâi căreia i Se arată și-i vorbește Iisus Cel înviat; e cea dintâi care e trimisă să mărturisească ucenicilor că L-a văzut; ea are, ca femeie, prima bucuria că va avea viață veșnică, și le-o transmite și oamenilor, după ce tot unei femei, adică Evei, i s-a anunțat vestea tristă că va naște în dureri și a transmis și celor născuți din ea, odată cu nașterea, și tristețea ce-i va stăpâni, știind că vor muri.³⁸

Bucuria vieții veșnice ce e trimisă să le-o comunice ucenicilor Săi, și prin ei tuturor celor ce le-o vor propovădui ei, este că acum El, care S-a coborât la ei ca om, Îl face pe Dumnezeu ca om să fie împreună cu ei în mod simțit. El a

³⁸ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a XII-a, în: PSB, 41, p. 1146-1147.

coborât la nivelul lor ca să-i urce pe ei la nivelul Său. Acum se împlinește ceea ce le-a spus în cuvântarea din urmă: „Iar Eu, când Mă voi înălța de pe pământ, îi voi trage pe toți la Mine” (Ioan 12, 32). „Căci deși e Fiul prin fire Dumnezeu, numește pe Dumnezeu, Dumnezeul Său pentru noi.” Cuvântul Cel Unul Născut al lui Dumnezeu S-a făcut ca noi, ca și noi să ajungem, cât e cu putință firii noastre, prin har la îndumnezeire. S-a smerit pe Sine ca să ducă la înălțime ceea ce e smerit prin fire. A luat chipul de rob (*Filipeni* 2, 6-7), deși e Domnul prin fire și Fiul, ca să-i aducă celui rob prin fire slava după asemănarea Lui (*Galateni* 4, 4-5). Întrucât S-a făcut ca noi, adică om, ca și noi să ne facem ca El, adică dumnezei și fii (*Ioan* 10, 31), primește în Sine ale noastre ca să ne dea în schimb cele ale Lui. [...] Fiind în stare de slugi prin fire [căci fapăturile sunt roabe ale Făcătorului], ne numește acum frații Săi. Căci Îl numește pe Dumnezeu Tată comun al Său și al nostru, pentru asemănarea pe care a primit-o cu noi, deși era Fiu după fire, ca noi să urcăm la demnitatea mai presus de fire prin asemănarea cu El. [...] Așa și El, pentru că a primit chipul nostru (căci S-a făcut om, după Scripturi – *Romani* 8, 15), Îl are pe Dumnezeu ca Dumnezeu, deși este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat după fire. [...] Dăruiește firii noastre demnitatea ce-I aparține Lui prin fire, numind Tată comun pe Născătorul Său. Și primind ceea ce aparține firii noastre prin asemănarea cu noi, numește pe Tatăl Său Dumnezeu al Său.”³⁹ „Și să nu-L disprețuiești pentru această coborâre la tine, [...] căci dacă S-a smerit pe Sine, disprețuind rușinea acceptată

³⁹ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a XII-a, în: PSB, 41, p. 1148-1149.

(*Evrei 12, 2*), și S-a făcut om pentru tine, vina umilirii Sale este a ta (*Filipeni 2, 8*); iar Cel ce a ales să pătimească aceasta pentru tine a săvârșit o mare și negrăită minune. Mă mir de aceea, că, auzind de umilire [chenoză], [...] nu cugeți la plinătatea [Lui] și, văzând smerirea, nu înțelegeți înălțimea. Căci cum S-ar fi deșertat, dacă n-ar fi desăvârșit ca Dumnezeu? Și cum S-ar fi coborât în oarecare mod, dacă n-ai cugeta la înălțimile firii Lui negrăite? Deci având plinătatea și fiind atotdesăvârșit, ca Dumnezeu, golindu-Se de plinătatea Sa, ne-a făcut nouă parte de ea. Coborându-Se din înălțimea Sa ne-a înălțat pe noi⁴⁰.

Se poate transcrie și în alte forme această lucrare a lui Dumnezeu asupra fapturilor Sale. Una dintre ele ar putea fi următoarea:

Dacă n-ar fi un Dumnezeu, pe de o parte transcendent nouă prin desăvârșirea Lui, pe de alta interesat de noi, oamenii n-ar avea nicio valoare. Căci n-ar avea unde și nici putința să urce dincolo de granița lor. Dacă acel Dumnezeu ar fi numai transcendent, n-ar avea nicio importanță pentru noi, căci un Dumnezeu pur transcendent n-ar avea o valoare reală și ar fi ca și când n-ar fi. În ambele cazuri oamenii și, prin urmare, eu însumi, n-aș putea urca dincolo de îngustimea și perisabilitatea mea, prin răspunderea mea față de un Dumnezeu transcendent mie, dar interesat de mine și de semenii mei. Valoarea oamenilor și răspunderea mea față de ei depind de existența unui Dumnezeu transcendent existenței noastre, dar interesat de noi, într-o legătură cu noi. Oamenii n-ar avea nicio valoare în cazul

⁴⁰ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a XII-a, în: PSB, 41, p. 1149-1150.

că n-ar exista un Dumnezeu transcendent lor, dar interesat de ei, deci nici în cazul că n-ar exista decât un Dumnezeu exclusiv transcendent, precum nici în cazul că n-ar exista peste tot un Dumnezeu, ci numai ei. Un Dumnezeu închis în transcendența Lui ar fi un Dumnezeu supus necesității de-a fi închis în ea.

Dar atunci de ce ar mai exista oamenii? Însuși faptul că ei există, dar nu prin ei, arată că ei nu pot avea un rost decât dacă sunt în legătură cu un Dumnezeu transcendent. Deci prin ei înșiși se vede un Dumnezeu în legătură cu ei. Ei nu sunt ființe pur imanente, precum nici Dumnezeu nu e exclusiv transcendent. Numai aceasta le dă o valoare și lor și dă o importanță și o iubire reală și lui Dumnezeu pentru ei.

Dacă e așa, e firesc ca Dumnezeu să facă legătura Lui cu oamenii atât de deplină și de eficientă, încât să le asigure valoarea eternă și deplin satisfăcătoare. E firesc ca Dumnezeu să vrea să Se facă deplin străveziu și lucrător în umanitate și umanitatea să fie făcută un mediu ridicat la cea mai deplină lucrare în oameni. În scopul acesta Dumnezeu S-a făcut om, încât oamenii au putut vedea într-unul din semenii lor pe Dumnezeu însuși, dar coborât la o lucrare mai mare ca a lor prin posibilitățile lor omenești de pe pământ, ca să-L poată distinge de toți semenii de pe pământ. Deci scopul acestei coborâri a lui Dumnezeu la oameni n-a putut fi decât ridicarea lor la cunoașterea deplină a transparenței Lui în ei prin Înviere, care e totodată asigurarea vieții lor veșnice și fericite.

Cu alte cuvinte, faptul că Dumnezeu e transcendent omului, dar are pe om legat de El, face și pe semenul meu în oarecare fel transcendent, fără să-i anuleze imanența. Dar aceasta face și pe Dumnezeu Cel transcendent, în oarecare

fel, imanent omului, fără a Se anula ca Dumnezeu. Scopul legăturii lui Dumnezeu cu omul este ca omul să fie făcut deplin transcendent (mai presus de firea creată, prin har), dar fără să fie anulat, adică mediu deplin transparent și etern al transparenței lui Dumnezeu Cel necreat. Dar la aceasta e dus omul de Dumnezeu, întrucât Dumnezeu Se face cât mai imanent cu omul creat, în starea în care acesta se află în viața de aici, fără să Se anuleze ca Dumnezeu. În neanularea Sa ca Dumnezeu, se arată și faptul că Se face om numai Fiul Tatălui, Tatăl și Duhul Sfânt rămânând neîntropați. Iar neanularea omului ca om se arată și în faptul că întruparea și învierea Fiului ca om lasă în existență ca persoane deosebite pe ceilalți oameni.

Ambele stări ale umanității lui Hristos (dinainte de Înviere și după Înviere), pot arăta în ele o prezență și o lucrare mai vădite sau mai puțin vădite ale dumnezeirii. Dar aceasta poate avea loc și în starea umanității înviate. De aceea, uneori Hristos Cel înviat nu Se arată, alteori Se arată, făcându-Și mai puțin copleșitoare dumnezeirea; uneori Se arată într-un mod mai schimbat (către Maria Magdalena, celor doi ucenici pe drumul spre Emaus), alteori mai puțin schimbat; uneori manifestând în vorbire mai multă putere dumnezeiască (către Maria Magdalena), alteori mai puțină (către ucenicii pe drumul spre Emaus); uneori făcându-Se tangibil (către Apostoli, către Toma, sau și Femeilor Mironosițe), alteori netangibil (către Maria Magdalena).

Păstrând structura trupului Său omenesc, Hristos Se poate mișca cu ea pe o scară nesfârșită în lumina sau în bogăția spiritualității manifestate prin el, potrivit stărilor duhovnicești și deci de putere de sesizare ale celor ce se înalță spre El, dar potrivit și vocii Lui.

Dar aceste coborâri ale dumnezeirii și înălțări ale umanității Lui, odată cu persistența în identitatea lor, nu pot fi acte ale esenței supuse unor legi, ci ale Persoanei. Căci o esență nu se poate coborî – și nu se poate coborî în mod variat – din ceea ce este. Fiindcă, deși pare puternică, e supusă legilor uniforme. Numai Creatorul atotputernic, pentru că e și personal, fiind liber și interesat în mod conștient de creaturile Sale, Se poate coborî la creaturile Sale conștiente, pe care le poate și înălța prin aceasta. Căci, deși sunt mici prin ele înseși, au în ele puterea legăturii cu Creatorul și capacitatea pentru ea. Numai între persoane poate fi o mișcare variată liberă potrivit cu ceea ce voiește să dea fiecare fiecăruia și cu ce poate primi fiecare într-un moment sau altul. Dar cea mai eficientă mișcare a iubirii nu poate fi decât între Persoanele creatoare și persoanele create, căci însăși existența celor din urmă dovedește că sunt produse ale iubirii celei mai libere și mai eficiente ale celor dintâi. Nu au nevoie să facă niște persoane, prin ele însele nimicuri, Persoanele atotputernice. Numai iubirea poate fi un motiv pentru aceasta. Dar chiar prin aceasta, persoanele create din nimic nu mai sunt chiar nimicuri cu aparență de existențe. Și aceasta se arată în faptul că existând, nu există prin ele înseși. Dar chiar manifestarea atotputerniciei Creatorului în crearea lor arată și în ele semnul atotputerniciei lui Dumnezeu, de care El n-ar fi făcut uz fără iubire, chiar aceasta le arată ca nefăcute pentru a fi anulate.

Maria Magdalena s-a dus și a vestit ucenicilor „că a văzut pe Domnul și acestea i-a spus ei” (Ioan 20, 18).

Sfântul Evanghelist Matei spune însă că Iisus S-a arătat și celorlalte femei purtătoare de miresme, ba chiar că lor le-a îngăduit să-L atingă: „Dar când mergeau ele să

vestească ucenicilor [ceea ce le ceruse îngerul], iată Iisus le-a întâmpinat, zicând: Bucurați-vă! Iar ele, apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui și I s-au închinat. Atunci Iisus le-a zis: Nu vă temeți! Duceți-vă și vestiți fraților Mei ca să meargă în Galileea, și acolo Mă vor vedea" (*Matei 28, 9-10*). Poate era o altă vedere a lui Iisus, la care a participat și Maria Magdalena. Iisus S-a pogorât la starea de-a fi pipăit, potrivit stării lor spirituale. Dar Iisus nu S-a dus la ucenici decât seara, pentru că ei nu luau prea în serios spusa Mariei Magdalena și a celorlalte femei și nu stăteau peste zi să-L aștepte pe Învățătorul lor înviat. A amânat întâlnirea cu ei până seara, când știa că se întâlnesc toți acolo unde avea obiceiul să stea cu ei.

Dar peste zi Iisus S-a arătat la doi dintre cei șaptezeci de ucenici, pe care îi știa că merg spre Emaus (*Luca 24, 13 sq.*). Vorbind aceștia între ei „despre toate întâmplările acestea" (*Luca 24, 14*), „Iisus Însuși, apropiindu-Se [de ei], mergea împreună cu ei. Dar ochii lor erau ținuți [lipiți] ca să nu-L cunoască" (*Luca 24, 15-16*). Dar continuau să vorbească despre cele ce auziseră despre El. Nu-L cunoșteau pentru că nu-și puteau închipui că Învățătorul lor a putut învia. „Și El a zis către ei: Ce sunt cuvintele acestea pe care le schimbați unul cu altul [...]?" (*Luca 24, 17*). Dintre cei doi, unul se numea Cleopa, iar celălalt se pare că era Luca (evangelistul, *n. ed.*). De aceea, ultimul a putut istorisi această întâmplare pe larg în Evanghelia sa.

Cleopa, răspunzând la întrebare, a istorisit multe din viața și învățătura lui Iisus, care era „puternic în faptă și cuvânt" (*Luca 24, 19*), apoi despre răstignirea Lui, deși nădăduiau că El va izbăvi pe Israel. Dar totuși „niște femei de ale noastre ne-au spăimântat, ducându-se dis-de-dimineată

la mormânt și, negăsind trupul Lui, au venit zicând că au văzut arătare de îngeri, care le-au spus că El este viu. Iar unii dintre noi s-au dus la mormânt și au găsit [mormântul gol] așa precum spusese femeile, dar pe El nu L-au văzut” (*Luca 24, 22-24*).

Sunt cuvinte care arată că cei doisprezece și cei șaptezeci s-au îndoit de învierea lui Hristos și după ce a venit Maria Magdalena și celelalte femei și le-au spus că au văzut pe Domnul și au vorbit cu El. De aceea s-au împrăștiat peste zi după diferite lucruri, neașteptându-L pe Învățătorul lor în orice clipă, decât când vor fi toți seara în locul știut.

Până atunci, i-a pregătit arătându-Se Mariei Magdalena, pe care a convins-o prin glasul Lui sesizat de iubirea ei, și celor doi ucenici la Emaus. Erau doi, ca să se controleze unul pe altul și să fie verificați de alții ca atare. Dar pentru că erau numai doi, le-a expus pe larg argumentele despre învierea Sa, ca să nu creadă că sunt robii unei halucinații.

Dar am văzut că Sfântul Evanghelist Matei mai spune că Iisus S-a arătat și Femeilor Mironosițe care plecau de la mormântul gol (*Matei 28, 9*), iar Sfântul Luca și Sfântul Pavel amintesc scurt și de o arătare către Petru (*Luca 24, 34; 1 Corinteni 15, 5*). Femeile, între care era și Maria Magdalena, I-au cuprins și picioarele.

Cât de greu s-au lăsat ucenicii convinși despre faptul socotit de ei ca mai presus de fire o arată și exemplul celor doi ucenici de pe drumul Emausului, care și după ce li S-a descoperit Iisus prin mustrarea ce le-a făcut-o, dar și după ce El le-a argumentat pe larg cu prorociile Vechiului Testament că avea să învie, au continuat să fie în nesiguranță. Toate acestea au avut rostul să demonstreze că dacă totuși

ucenicii lui Hristos s-au convins că El a înviat și și-au dat chiar viața pentru mărturisirea Lui, au avut motive cărora nu le-au mai putut rezista. Iisus face totul ca să-i convingă pe ei, oameni, despre învierea Sa, așa cum a făcut totul ca să-i convingă în timpul propovăduirii despre dumnezeirea Sa. Voia numaidecât să le dea oamenilor putința să creadă în viața lor viitoare prin unirea cu El ca Fiul lui Dumnezeu venit între ei. Își face din Înviere supremul argument al dumnezeirii Sale și al folosului coborârii Sale ca Dumnezeu la calitatea de om.

Nu ne-au rămas de la Iisus cuvinte prin care să descrie starea Lui înviată. Aceasta n-o puteau înțelege ucenicii și nici nu există cuvinte omenești prin care să poată fi descrisă. Dar când trebuia să-i convingă pe ucenici despre învierea Lui, a ales cuvintele și mijloacele înțelese de ei, pentru a le produce această convingere.

„Și El a zis către ei: O, nepricepuților și zăbavnici cu inima ca să credeți toate câte au spus prorocii! Nu trebuia, oare, ca Hristos să pătimească acestea și să intre în slava Sa? Și, începând de la Moise și de la toți prorocii, le-a tâlcuit lor din toate Scripturile cele despre El” (*Luca* 24, 25-27). Dar cei doi nu se lasă convinși nici prin lungă Lui dovedire că El este Hristos Cel înviat, prezis de Scripturile în care învățaseră să creadă. Le-a vorbit mult, dar mai convingător a fost pentru ei să le vorbească cu intimitatea iubirii cu care o persoană vorbește unei singure persoane, când ajunge uneori rostirea către ea a numelui ei, ca să-și comunice intimitatea ei, cum s-a întâmplat când Iisus S-a adresat Mariei.

De aceea, călătorilor spre Emaus le-a trebuit și un alt argument, un argument al unei fapte de amintire comună,

ca să-i convingă în mod deplin că Cel ce le vorbește este Învățătorul lor și, iată, că El este viu:

„Și s-au apropiat de satul unde se duceau, iar El Se făcea că merge mai departe. Dar ei L-au rugat stăruiitor, zicând: Rămâi cu noi că este spre seară. [...] Și a intrat să rămână cu ei” (*Luca 24, 28-29*).

În vorbirea prelungită cu ei, realizase cu ei o anumită intimitate, o anumită comuniune, care deși nu-i dusesese până la a-L cunoaște ca Învățătorul lor dinainte de Înviere, acum mult schimbat, le da totuși tăria să-L roage să rămână cu ei, să nu plece singur la început de noapte. Simțeau în această intimitate în mod vag și ceva din modul comunicării cu ei de mai înainte. Au mărturisit-o aceasta ei înșiși după despărțirea de El, zicând: „Oare nu ardea în noi inima noastră când ne vorbea pe cale și când ne tâlcuia Scripturile?” (*Luca 24, 32*). Dar această simțire nu era destul de tare ca să le dea siguranța că este El, să le învingă îndoiala în putința de-a fi înviat.

Iisus nu S-a îmbiat totuși El însuși să rămână cu ei. Voia ca ei înșiși să-și învingă de tot îndoiala cu privire la învierea Lui, odată ce-i simțea porniți pe acest drum. Voia să-i facă să simtă ei înșiși greutatea de-a se mai despărți de El.

„Și, când a stat împreună cu ei la masă, luând El pâinea, a binecuvântat și, frângând, le-a dat lor” (*Luca 24, 30*). Această faptă le-a adus îndată aminte că ea a fost săvârșită exact de Învățătorul lor înainte de răstignirea Lui. „Și s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut și El S-a făcut nevăzut de la ei” (*Luca 24, 31*).

Aceste două fapte li L-au făcut cunoscut împreună ca înviat pe însuși Învățătorul lor.

Aceasta i-a făcut să plece imediat la Ierusalim și să caute pe cei unsprezece, pe care i-au găsit adunați cu alți ucenici. Și îndată și-au comunicat Apostolii știrea aflată despre învierea lui Iisus, iar cei doi întâlnirea cu Cel înviat. Cei din Ierusalim o știau de la întâlnirea cu El a Mariei Magdalena și a Femeilor Mironosițe și a lui Petru, cum spune Sfântul Evanghelist Luca, dar nu o prea credeau. Acum cei doi care veneau de la Emaus le comunicau și ei că s-au întâlnit cu El, și că au stat mult de vorbă cu El. Înaintaseră în învingerea îndoielii. Erau mai pregătiți să-L vadă ca înviat. Și, totuși, arătându-li-Se, au crezut că văd duh. Trebuia să le dea și o altă dovadă a învierii Lui.

„Și pe când vorbeau ei acestea, El a stat în mijlocul lor și le-a zis: Pace vouă! Iar ei, spăimântându-se și înfricoșându-se, credeau că văd duh. Și Iisus le-a zis: De ce sunteți tulburați și pentru ce se ridică astfel de gânduri în inima voastră? Vedeti mâinile Mele și picioarele Mele, că Eu însumi sunt. Pipăiți-Mă și vedeti, că duhul nu are carne și oase precum Mă vedeti pe Mine că am. Și zicând acestea, le-a arătat mâinile și picioarele Sale” (Luca 24, 36-40).

Sfântul Evanghelist Ioan dă ca explicare pentru spaima ucenicilor și pentru gândul că poate fi duh, deci pentru continuarea în ei a îndoielii în învierea Lui, și faptul că a intrat la ei prin ușile încuiate. Ei mai puteau pleca peste zi într-un loc sau altul, dar locuința unde stăteau o țineau încuiată de frica iudeilor, de care gândeau că poate o știe unul sau altul dintre ei, și descuriau ușa numai celui a cărui voce, care cerea să o descuie, o cunoșteau, cum s-a întâmplat și în cazul sosirii celor doi ucenici veniți din calea spre Emaus.

Astfel, în Evanghelia Sfântului Ioan se spune: „Și, fiind seară, în ziua aceea, întâia a săptămânii (duminica), și ușile

fiind încuiate, unde erau adunați ucenicii de frica iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijlocul lor, și le-a zis: Pace vouă! Și, zicând acestea, le-a arătat mâinile și coasta Sa" (Ioan 20, 19-20). I-a salutat cu cuvintele: „Pace vouă!”, ca să-i scoată din tulburarea ce le-o provoca gândul că poate e un duh. Dar le arată prin aceasta și pacea ce o aduce lumii prin Învierea Lui.

Pace au vestit lumii îngerii la venirea Fiului lui Dumnezeu ca om în lume. Pace le vestește El ucenicilor spre a o vesti și ei lumii și la prima arătare a Sa în starea de om înviat, deplin îndumnezeit și înveșnicit, ca om desăvârșit realizat. Împărăția lui Dumnezeu a cărei temelie e pusă acum de El pentru oameni e Împărăția păcii între oameni, pentru că e Împărăția păcii conștiinței lor cu Dumnezeu, a păcii ce le-o dă oamenilor siguranța că vor trăi în veci. Dar pacea aceasta o vor avea oamenii numai de vor crede că Fiul lui Dumnezeu a ridicat umanitatea la starea învierii actuale în Hristos și potențiale în persoanele umane. Dar El îi vedea pe ei încă tulburați, pentru că aveau încă îndoială că Cel ce li Se arată e Învățătorul lor, sau Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat, înviat ca om. De aceea cuvintele: „Pace vouă!”, pe care li le adresează, echivalează cu: „Credeti în învierea Mea, nu vă mai lăsați tulburați de gânduri de îndoială în învierea Mea!”.

Sfântul Chiril al Alexandriei spune despre intrarea lui Iisus prin ușile încuiate: „Fiind încuiate, Hristos a stat în mijloc printr-o putere negrăită și dumnezeiască, ridicându-Se peste rânduiala lucrurilor [...]. Să nu spună cineva: «Cum a putut Domnul, al Cărui trup era real, să intre neîmpiedicat, deși ușile erau încuiate?». Să se înțeleagă că nu despre unul ca noi a spus acestea dumnezeiescul Evanghelist, ci despre Cel ce șade împreună cu Dumnezeu-Tatăl și le

face toate cu ușurință precum voiește. Căci fiind Dumnezeu după fire și adevărat, trebuia să nu fie supus rânduielilor lucrurilor [...] ci mai degrabă trebuia să le stăpânească [...] Căci în ce mod a călcat cu picioarele pe mare? [...] Sau cum a săvârșit alte fapte minunate cu putere dumnezeiască? Cu atât mai mult a putut face o asemenea faptă prin trupul înviat. [...] Dacă nu o socotești posibilă, negi Învierea. [...] Dar cum vom aștepta și noi învierea, dacă Hristos n-a sculat propriul templu ca pârgă a celor adormiți (1 Corinteni 15, 20) și întâiul născut din morți pentru noi? Sau cum va îmbrăca acest trup stricăcios nestrucăciunea, dacă, precum socotesc unii, va fi dus la totala pieire? [...] Deci să nu pierzi dreptatea credinței din pricina acestei fapte săvârșite în chip minunat, ci adaugă la celelalte minuni și pe aceasta. Observă cum și prin această intrare minunată prin ușile încuiate Hristos a arătat iarăși că e Dumnezeu după fire și nu altul decât Acela care a conviețuit odinioară cu ei. Dezvelind coasta trupului Său și arătând urmele cuielor, a arătat clar că Și-a ridicat trupul atârnat pe cruce și Și-a înviat trupul pe care l-a purtat, desființând moartea pe care o suferise acesta, odată ce e Viață și Dumnezeu după fire. Fiindcă ce trebuință ar fi fost să-Și arate mâinile și coasta, dacă, după reaua afirmare a unora, nu S-ar fi sculat cu propriul trup? [...] De ce nu S-ar fi arătat în altă înfățișare? [...] A avut atâta grijă să se creadă în învierea Lui în trupul propriu, că atunci când a socotit potrivit Și-a prefăcut trupul într-o slavă negrăită și mai presus de fire, dar apoi l-a arătat iarăși cu iconomie, ca să nu se creadă că are alt trup decât cel în care a pătimit moartea pe cruce. Iar că slava sfântului Său trup nu era suportabilă ochilor noștri nici înainte de-a Se înălța la Tatăl, vei înțelege ușor aducându-ți aminte de

schimbarea Lui arătată ucenicilor pe munte. [...] «Fața Lui strălucea acolo ca soarele, iar veșmintele Lui s-au făcut albe ca lumina» (*Matei 17, 2*), iar ei, nesuportând vederea Lui, au căzut cu fețele la pământ. Deci cu multă economie Domnul nostru Iisus Hristos, încă înainte de-a fi prefăcut propriul templu în slava cuvenită lui, a arătat cu anticipație, prin chipuri, că nu va preface prin înviere în altceva propriul trup, decât în trupul pe care l-a luat din Sfânta Fecioară, în care, fiind răstignit, a și înviat, puterea morții fiind potrivnică numai trupului, din care a fost alungată. Deci dacă n-a înviat trupul care a murit, ce moarte a fost biruită? Căci nu peste altceva stăpânea puterea stricăciunii; nu peste suflet, nu peste îngeri, nu peste Cuvântul lui Dumnezeu.”⁴¹

Marea taină a trecerii trupului înviat prin ușile încuiate nu poate sta decât în faptul că trupul înviat, păstrându-și structura, a fost prefăcut în trup de lumină din puterea spirituală a dumnezeirii, dar în așa fel că Hristos putea să-l înalțe la trepte mai înalte, sau mai coborâte, până la a-l face, când trebuia, și arătat, dar și în stare să treacă prin ușile încuiate în chip nevăzut.

Cu cât e mai adânc și mai bogat cineva spiritual în viața lui, cu atât e mai plin de dumnezeire și are mai multă putere asupra trupului. Iar aceasta se arată ca o tot mai copleșitoare lumină ce învăluie trupul, sau îl face tot mai luminos. Iar spiritul bogat și puternic copleșește legile materiei, sporindu-și libertatea în împlinirea celor bune prin trup. Cu atât mai mult din această lumină e simțit Hristos lucrând liber cele bune prin trupul Său, sau chiar „văzut” de cei

⁴¹ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a XII-a, în: PSB, 41, p. 1151-1153.

duhovnicești, în măsura treptei lor duhovnicești, coborând și El cu trupul la măsura acestor trepte.

Sfântul Evanghelist Ioan spune că după ce Iisus le-a arătat ucenicilor mâinile și coasta Sa, ei s-au bucurat și Iisus le-a spus iarăși: „Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, și Eu vă trimit pe voi” (Ioan 20, 21).

După ce s-au convins ucenicii că Cel ce li S-a arătat în acest chip minunat este Învățătorul lor înviat, deci nu mai aveau nicio îndoială că El este Fiul lui Dumnezeu, s-au bucurat, și Iisus le-a putut spune cu deplină asigurare: „Pace vouă!”

Dar cunoscându-L ei ca atare, le-a putut spune cu deplină autoritate și cu siguranța că-L vor asculta, că-i trimite în lume așa cum L-a trimis pe El Tatăl. Și întrucât îi trimite cu puterea Tatălui, e ca Tatăl. Ei nu se mai pot îndoii acum de aceasta.

Iar puterea aceasta le-o dă nu numai prin cuvânt, ci și prin suflarea Duhului Sfânt, așa cum Tatăl I L-a dat Lui ca Fiu dumnezeiesc prin purcederea de la El, iar ca om, în mod nevăzut la nașterea din Fecioară, iar în mod văzut, la Botezul lui Ioan. Și în ce va consta cel mai mult puterea ce le-o va da Iisus prin Duhul Sfânt, decât în iertarea păcatelor, care este prin excelență putere a lui Dumnezeu! Iisus își afirmă și prin aceasta calitatea Sa de Fiul lui Dumnezeu Cel înviat ca om. Mai precis, îi asigură că El însuși va exista tot timpul viitor cu ucenicii Săi și va ierta păcatele celor ce le vor ierta aceștia și le va ține, ca supremă autoritate, celor ce le vor ține. Că El va fi, ca Dumnezeu și om înviat, în tot viitorul și că va fi strâns unit cu ei.

„Și zicând acestea [că-i trimite cum L-a trimis Tatăl pe El], a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt! Căroră le

veți ierta păcatele, le vor fi iertate, și cărora le veți ține, vor fi ținute” (Ioan 20, 22-23).

În punerea în relief de către Iisus, din misiunea ce o vor avea asemenea celei a Lui, a iertării păcatelor, El arată că propriu-zis pentru aceasta a venit în lume și aceasta vrea să continue și prin toți ucenicii Săi viitori: să ierte păcatele oamenilor, desigur dacă vor arăta și aceștia că doresc aceasta. De fapt El a spus: „Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască prin El lumea” (Ioan 3, 17). În însuși faptul că Tatăl trimite pe Fiul Său în lume, făcându-L om, arată că Îl trimite ca să Și-i facă și pe oameni fii iubiti ca și pe Fiul Său, deci să nu mai țină seama de greșelile lor față de El, dacă primesc și ei să I se facă fii, alipindu-se de Fiul Lui cel Unul Născut în iubirea Lui față de Tatăl. Sfântul Chiril din Alexandria spune că precum la început omul a fost creat de Tatăl prin Fiul și tot prin El a suflat în trupul Lui suflet viu, așa îi ridică și acum prin Fiul, care a biruit moartea, la viața din Dumnezeu prin Duhul.

El afirmă în continuare că acum le dă Apostolilor Duhul Sfânt, iar la Cincizecime face arătat oamenilor prin limbile ca de foc, însoțite de un vuiet mare, pe Duhul pe care Îl primiseră, mișcându-i la acțiunea de propovăduire. Dar aceasta a fost și ea o faptă a lui Dumnezeu.

„Spunând Hristos: «Luați Duh Sfânt», nu putem socoti că a mințit, nedându-L. Dar în zilele Cincizecimii, Dumnezeu le-a făcut mai vădită declarația despre sălășluirea harului Sfântului Duh în ei și arătarea Lui în manifestarea Acestuia în limbi ca de foc, care nu înseamnă începutul în ei, ci aduce mai degrabă începutul cuvântului [de propovăduire]. Căci s-a scris că au început să vorbească în alte

limbi, cum le-a dat Duhul să rostească. Auzi că au început să grăiască, nu să fie sfințiți, că li s-a făcut împărțirea limbilor de la Duhul ce era și lucra în ei?"⁴²

Sfântul Chiril stăruie asupra a ceea ce se înțelege când Iisus spune Apostolilor: „Luați Duh Sfânt!”, pentru că el comentează acum acest text în mod special.

Acum Apostolii sunt mai mult pregătiți să înțeleagă ce se va petrece când vor auzi vuietul ca de vânt și vor vedea limbile ca de foc împărțite asupra lor. Propriu-zis atunci s-a activat practic cu ei Duhul Sfânt sau au trăit simțirea Lui când Acesta a început să lucreze în ei, autorul *Faptelor Apostolilor* spunând că „s-au umplut toți de Duhul Sfânt” (2, 4). Căci această activare însemna și o nouă lucrare a Duhului Sfânt. Gradul nou de lucrare în Apostoli începând de la Cincizecime îl numește Mântuitorul chiar o „venire a Duhului peste ei și o primire a puterii Lui”. Căci le spune înainte de Înălțare: „Și petrecând cu ei, le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aștepte făgăduința Tatălui, pe care [a zis El] ați auzit-o de la Mine. Că Ioan a botezat cu apă, iar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt nu mult după aceste zile [...] Ci veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi” (*Faptele Apostolilor* 1, 4-5, 8).

Când Iisus le-a spus: „Luați Duh Sfânt”, ei s-au umplut de atâta siguranță că-L vor primi, încât Îl trăiau prin credință ca și primit în oarecare mod și grad. „Suflarea” lui Hristos Cel înviat, Cel a cărui umanitate era ridicată peste stricăciune și moarte, nu putea să nu le transmită și lor o undă a vieții celei noi a umanității Lui în ei. Când mireasa

⁴² Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a XII-a, în: PSB, 41, p. 1161.

are făgăduiala mirelui că se va cununa cu el, trăiește într-un anumit grad anticipat bucuria ce i-o va aduce cununia.

Dar Iisus le-a spus că le dă și le-a dat în parte pe Duhul Sfânt prin suflare, după ce ei au crezut că e Fiul lui Dumnezeu, prin pipăirea mâinilor și a coastei, ca să le confirme din nou credința pe care au primit-o că El e Fiul lui Dumnezeu Cel înviat și să creadă că le dă pe Acela în parte, iar după Înălțare le va da pe Duhul Sfânt în plinătatea puterii lucrătoare în ei. Căci atunci și trupul Lui va fi ridicat la o nouă treaptă a transfigurării, trecând chiar peste treptele îngerilor.

Plinătatea aceasta va consta și în lucrarea simțitoare, dar și în puterea cuvântului, care va însemna o deplină însușire de către ucenicii Săi a convingerii în adevărul cuvintelor lui Hristos și în tot mai deplina înțelegere a lor, în unitatea lor cu trupul lui Hristos Cel înviat, cu Biserica, pentru ca toți să fie una în Hristos. Însuși Iisus a spus aceasta: „Încă multe am a vă spune vouă, dar acum nu le puteți cuprinde. Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul” (*Ioan 16, 12-13*). Totuși, acel adevăr nu va fi decât o explicitare a celor spuse, o aprofundare a cuvintelor și învățăturilor lui Iisus Hristos, rămânând prin aceasta toți în unitatea Bisericii, sau una în Hristos. Ceea ce nu se va încadra în cele spuse de Hristos, ca să rămână toți în El, ca Biserica cea continuu una și aceeași, nu va fi de la Duhul Sfânt, sau Duhul lui Hristos. Iisus Hristos spune aceasta în continuare: „Căci nu va vorbi de la Sine, ci câte va auzi va vorbi și cele viitoare vă va vesti” (*Ioan 16, 13*). Sau: „Acestea vi le-am spus fiind cu voi; dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl în numele Meu [după ce voi merge ca om la El, *n.n.*], Acela vă va învăța toate și vă va

aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu" (*Ioan 14, 25-26*); același lucru îl spune în *Ioan 15, 26*. Iar despre unitatea pe care o va ține Duhul între toți și Hristos, ca Biserică, făcându-i să se adâncească în cuvintele Lui, El spune: „Ca toți să fie una, precum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una" (*Ioan 17, 21*).

Prin Duhul, Însuși Hristos, ca Unul, vine în chip nevăzut în credincioși, după înălțarea la Tatăl, unindu-i ca un trup al Lui. Aceasta o spune Hristos astfel: „Puțin și nu Mă veți mai vedea, și iarăși puțin și Mă veți vedea, pentru că Eu Mă duc la Tatăl" (*Ioan 16, 16*).

Sfântul Chiril aplică direct Bisericii lucrarea Duhului de unificare a tuturor credincioșilor în Hristos prin puterea ce le-o dă de-a aprofunda continuu învățătura lui Hristos despre El și de-a se încălzi prin aceasta de iubirea Lui, nu numai în textul citat din el, mai înainte, ci și când explică intrarea lui Hristos la Apostoli prin ușile încuiate în a opta zi de la Înviere. A opta zi este, după Părinți, ziua fără sfârșit a Bisericii, a Împărăției lui Dumnezeu, în care Hristos e prezent în mod nevăzut prin Duhul Sfânt și prin propovăduirea mereu nouă, dar mereu fidelă, a învățăturii Lui, prin limbi de foc. E un fapt care nu poate avea loc nici când se schimbă în esență cuvintele lui Hristos despre El, nici când se repetă mecanic. Duhul Sfânt a vorbit în mod nou, dar și fidel despre Hristos prin Sinoade⁴³. Și Biserica trebuie să facă aceasta permanent, ținând seama de cugetarea minții omenesti în continuă mișcare, dar aspirând mereu spre înțelegerea aceluiași adevăr al lui Dumnezeu Cel infinit și

⁴³ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, cartea a XII-a, în: PSB, 41, p. 1166.

iubitor, ca Tată, ca Fiu, prin Care ne arată iubirea Lui față de noi, și ca Duh Sfânt, Care ne dă nouă puterea înțelegerii și iubirii lui Dumnezeu.

Cuvintele lui Hristos și Persoana Lui au în ele un adânc nesfârșit. Dar tocmai de aceea nu se poate ajunge niciodată la capătul înțelegerii lor. Și nici formulele în care au precizat Sinoadele, după trebuința și capacitatea de înțelegere a timpului lor, nu opresc lucrarea de aprofundare a lor. Formularea unirii divinului și umanului în Hristos, sau înțelegerea a ce înseamnă aceasta pentru uman progresează mereu.

De fapt, Iisus S-a arătat Apostolilor în a opta zi după prima arătare, tot prin ușile încuiate, făcând aceasta ca să întărească și mai mult pe Apostoli, dar mai mult pe oamenii viitori în convingerea despre învierea Sa. Și a rânduit ca la prima arătare unul dintre Apostoli să nu fie între ceilalți și ca el să nu creadă nici mărturiei tuturor celorlalți care s-au convins despre învierea Învățătorului, pipăindu-I mâinile și coasta. Nici ceilalți Apostoli n-au fost niște creduli lipsiți de spirit critic. Au trebuit să-I pipăie mâinile, picioarele și coasta, purtătoare ale semnelor cuielor și semnului sulitei, ca să creadă că Cel ce li Se arată ca înviat este Învățătorul lor. Dar Toma, cu spiritul lui și mai critic, nu i-a crezut nici pe ei toți, ridicați cu greu peste îndoiala lor, cerând să-I pipăie și el semnele cuielor și pe cel al sulitei. Aceasta le va da o nouă verificare chiar celorlalți Apostoli despre învierea Domnului, verificare care va fi și spre folosul oamenilor viitori. „Iar Toma, unul dintre cei doisprezece, cel numit Geamănul, nu era cu ei când a venit Iisus. Deci au zis lui ceilalți ucenici: Am văzut pe Domnul! Dar el le-a zis: Dacă nu voi vedea în mâinile Lui semnul cuielor și dacă nu voi

pune degetul meu în semnul cuielor și dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede” (*Ioan 20, 24-25*). Și după opt zile, când Apostolii erau în același loc, având și pe Toma cu ei, iar ușile erau încuiate, a stat din nou între ei în același chip minunat, ca să vadă și Toma, ca și ceilalți Apostoli, că e înviat. Și a poftit pe Toma să-și pună mâna pe semnul cuielor din mâinile Lui și pe semnul sulitei din coasta Sa, ca să se convingă că Cel înviat este Învățătorul însuși. E de remarcat că încă de atunci ziua Învierii devenise ziua de sărbătoare pentru creștini, ziua de gândire specială la învierea Domnului și ziua în care ținea și Hristos Cel înviat să li Se facă prezent, dar în mod minunat, aflându-Se de atunci în planul nevăzut.

Hristos însuși a ținut îndată după înviere să li Se facă prezent ucenicilor Săi în mod repetat în această zi a învierii Sale, dând Bisericii, care va lua ființă la Cincizecime – tot în ziua învierii Sale (Duminica) – îndemnul să țină această zi ca sărbătoare a învierii Lui. Evangheliile mărturisesc aceasta, arătând că au fost scrise în ambianța Bisericii existente, deci că sunt cărți ale Bisericii. De fapt Sfântul Evanghelist Marcu scrie în Evanghelia Sa: „Deci Domnul Iisus, după ce a vorbit cu ei [cu Apostolii], S-a înălțat la cer și a șezut de-a dreapta lui Dumnezeu. Iar ei, plecând, au propovăduit pretutindeni și Domnul lucra cu ei și întărea cuvântul prin semnele care urmau” (*Marcu 16, 19-20*).

Apărând între Apostoli, Iisus a arătat că știa de îndoiala lui Toma și de declarația lui că nu va crede de nu va pune mâna lui pe semnul cuielor din mâini și pe al sulitei din coasta Lui. De aceea i-a spus lui Toma îndată după arătare: „Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios,

ci credincios" (*Ioan 20, 27*). „Deci, verificând că Eu însumi, Învățătorul tău, de care știi că a fost răstignit, stau în fața ta, nu te mai îndoii, ci crede în învierea Mea!”.

Toma a răspuns, exprimându-și în mod concentrat credința sa. Dacă Învățătorul său a înviat, El e cu adevărat Dumnezeu, pe care-L recunoaște ca Stăpânul său: „Domnul meu și Dumnezeul meu!” (*Ioan 20, 28*).

Iisus, bucurându-Se că Toma s-a convins despre învierea Sa, dând și altora, mai ales celor din viitor, un nou temei de credință, folosește ocazia de-a spune că întrucât nu va rămâne mereu pe pământ ca să le dea prin pipăire acest temei de credință, fericiți vor fi cei ce vor crede mulțumindu-se cu mărturisirile date de Apostoli pe temeiul verificării învierii Lui de către ei: „Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut!” (*Ioan 20, 29*). A fost importantă verificarea învierii lui Hristos prin Apostoli, fapt care le-a dat puterea să mărturisească adevărul ei și, prin aceasta, pe Hristos însuși ca Dumnezeu, cu prețul vieții lor. Dar importantă va fi și credința celor ce n-au putut face personal verificarea învierii Sale, dar pe temeiul mărturiei Apostolilor vor merge și ei până la moarte pentru credința lor. Aceasta face posibilă continuarea Bisericii.

Dar Iisus a coborât și mai mult în voința de-a convinge pe Apostoli despre învierea Lui. El le-a cerut la prima întâlnire Apostolilor, după ce I-au pipăit mâinile și picioarele cu urmele cuielor, ceea ce i-a bucurat, dar încă nu le-a topit orice îndoială, ceva de mâncare și a mâncat ceea ce I-au dat, în fața lor, ca să le arate că nu e duh, ci este El însuși înviat cu trupul. Căci nu mai avea El acum trebuință de mâncare.

După ce le-a arătat mâinile și picioarele, dar ei bucurându-se încă nu credeau, le-a zis: „Aveți aici ceva de mâncare?

Iar ei I-au dat o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere. Și luând, a mâncat înaintea lor” (*Luca 24, 41-43*).

Legea întreținerii trupului prin mâncare a lăsat-o Dumnezeu, când spiritul nu e destul de tare, ca prin prezența activă a lui Dumnezeu în el, să întrețină el însuși trupul în lucrarea lui. De aceea Iisus a putut coborî cu voia la această scurtă relaxare a legăturii trupului Său cu dumnezeirea din El, chiar după Înviere, pentru a-i convinge pe Apostoli despre păstrarea trupului Său prin Înviere.

Aceasta a făcut-o și când S-a întâlnit cu unii dintre Apostolii Săi la Marea Tiberiadei.

El a apărut atunci la țărmul mării într-o dimineată, în vreme ce Apostolii pleaseră de cu noapte într-o corabie la pescuit. Apropiindu-se corabia de țărm, ei încă nevăzându-L din pricina întunericului, Iisus i-a întrebat: „Fiilor, nu cumva aveți ceva de mâncare? Ei I-au răspuns: Nu. Iar El le-a zis: Aruncați mreaja în partea dreaptă a corabiei și veți afla. Deci, au aruncat-o și nu mai puteau să o tragă de mulțimea peștilor” (*Ioan 21, 5-6*).

Ioan, ucenicul pe care îl iubea Domnul, a simțit atunci, din glas și din minune, că Cel ce vorbește de pe țărm este Domnul. Iubirea are o mai mare putere de sesizare a identității persoanei iubite și iubitoare din glasul ei. Și Ioan a spus lui Petru: „Domnul este!” (*Ioan 21, 7*). Petru, care era dezbrăcat, și-a pus haina și s-a aruncat grăbit în apă spre a veni la El, nemaișteptând până va ajunge corabia la țărm. În Petru se manifestă iarăși râvna grăbită, pe când în Ioan iubirea liniștită, contemplativă.

Ceilalți au tras corabia ce se afla la vreo două sute de coți, la țărm. Ieșind la țărm, au văzut jar pus pe pământ și deasupra lui pește, și pâine. Iisus le-a spus să aducă și

„peștele prins acum”. Simon-Petru, suindu-se în corabie, a scos mreaja la țarm și a golit din ea 153 de pești mari.

Toate acestea s-au petrecut cu voia lui Iisus, pentru a le da un înțeles simbolic. Dacă Iisus face cu puterea Lui ca Apostolii să poată prinde atâta pește, după ce prin ei înșiși toată noaptea n-au prins nimic, cum nu vor scoate ei mulțime de oameni din valurile pierzării prin puterea lui Hristos, apărut la începutul epocii luminate de sens a învierii Lui?

Cei 153 de pești ne trimit la „un număr simbolic și o figură de triunghi [3] și una de șaseunghi [$1+5=6$], care indică pe de o parte cunoștința cucernică a Treimii, iar pe de alta, înțelesul acestei lumi”⁴⁴, simbolizând deci lumea aceasta mântuită cu ajutorul Sfintei Treimi. „Iisus le-a zis: Veniți de prânziți! Și niciunul dintre ucenici nu îndrăznea să-L întrebe: Cine ești Tu?, știind că este Domnul” (*Ioan* 21, 12). Trăindu-L acum în mod sigur ca Fiul lui Dumnezeu și ridicat în alt plan al existenței, în planul dumnezeiesc și plin de taină, erau stăpâniți de o copleșitoare sfială. După Înviere nu-I mai spuneau decât „Domnul”. Dar El voia să-i țină într-o familiaritate cu Sine dându-le să mănânce.

„Deci a venit Iisus și a luat pâinea și le-a dat lor; și, de asemenea, și peștele” (*Ioan* 21, 13). Nu numai ei I-au adus darul lor, ci și El le-a dat darul Său, hrana de la El, pregătită în focul dragostei Lui.

De la pescuitul pe Lacul Tiberiadei i-a chemat Iisus pe ucenicii Săi să-L urmeze în cursul vieții Sale pământești,

⁴⁴ EVAGRIE PONTICUL, *Cuvânt despre rugăciune*, în: *Filocalia*, vol. 1, trad., introd. și note de Pr. prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 2008, p. 97.

ca să se pregătească pentru trimiterea lor la pescuitul de oameni. Tot de acolo îi cheamă acum să-i trimită la pescuirea de oameni după plecarea Lui la Tatăl, pescuire pe care n-o vor putea face decât cu puterea Lui.

Nu se spune însă să fi mâncat și Iisus. Era potrivit ca, cu această ocazie, să-l reabiliteze și pe Petru în slujba de păstor al oilor Sale cuvântătoare, după ce l-a făcut să-și mărturisească de trei ori iubirea față de El, ca să se căiască de întreita lepădare. În mod delicat, i-a adus prin aceasta aminte de lauda lui că de se vor lepăda toți, el nu se va lepăda, întrebându-l prima dată nu simplu: „Simone, fiul lui Ionă, Mă iubești?”, ci „Simone, fiul lui Ionă, Mă iubești tu mai mult decât aceștia?” (*Ioan 21, 15*). Reabilitându-l ca păstor al oilor Sale, împreună cu ceilalți Apostoli, Iisus Se afirmă iarăși ca Dumnezeu, ca supremul Păstor al lor. Ele sunt ale Lui prin existență. Nu poate iubi oile acestui Păstor suprem cine nu-L iubește pe El, cine nu le iubește cu iubirea Lui.

Sfântul Evanghelist Ioan spune că la Marea Tiberiadei Iisus S-a arătat a treia oară ucenicilor Săi după ridicarea Sa din morți (*Ioan 21, 14*).

Dar după Sfântul Apostol Pavel, Iisus S-a arătat și alte dați. O dată „S-a arătat la peste cinci sute de frați”, dintre care unii trăiau încă la anul 56, când scria Epistola I către Corinteni (*1 Corinteni 15, 6*).

În unele întâlniri cu Apostolii le-a vorbit și lor mult despre împlinirea prorociilor în Persoana, în pătimirea și în învierea Lui, făcându-i să înțeleagă cum se cuvine Scripturile. Căci de-abia după învierea Lui puteau înțelege de fapt cele spuse în Scripturi cu privire la El. Voia să-i convingă și prin aceasta că El este Hristosul, sau Fiul lui Dumnezeu,

și că El a înviat. Voia să-i facă prin aceasta martorii și propovăduitorii convinși ai Lui, ai învierii Lui, ai faptului că prin El a început și se săvârșește, în Dumnezeu, mântuirea celor ce se pocăiesc, deci toate neamurile, „iertându-li-se” păcatele.

Aceasta o spune într-una dintre întâlnirile cu Apostolii: „Acestea sunt cuvintele pe care le-am grăit către voi, fiind încă împreună cu voi, că trebuie să se împlinească toate cele scrise despre Mine în Legea lui Moise, în proci și în psalmi. Atunci le-a deschis mintea ca să priceapă Scripturile. Și le-a spus că așa este scris și că așa trebuia să pătimească Hristos și să învieze din morți a treia zi. Și să se propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor la toate neamurile, începând de la Ierusalim. Voi sunteți martorii acestora” (*Luca 24, 44-48*).

Nu putea Iisus după învierea Sa și înainte de înălțarea Sa să nu caute să le dovedească ucenicilor în toate felurile învierea Sa și să nu tragă din toate cele făcute pe pământ, încheiate cu învierea Sa, concluzia trimiterii lor în lume, pentru a fructifica în toate timpurile opera Lui mântuitoare. Nu putea face vădit rostul venirii Lui în lume și al operei Sale fără această trimitere a lor spre fructificarea ei, dar și fără făgăduința că le va trimite în acest scop puterea de sus prin Duhul Său cel Sfânt. Era ultima vestire a autorității Sale de Dumnezeu venit în lume spre mântuirea ei (*Luca 24, 49*).

Într-un mod mai concret redă Evanghelia Sfântului Matei misiunea ce le-o dă Iisus Apostolilor Săi înainte de înălțarea Sa, spunând că această misiune le-a precizat-o Iisus într-o întâlnire în Galileea. Ea e rezumată de Iisus în porunca de-a boteza pe oameni în numele Sfintei Treimi și

de a-i învăța să păzească toate câte li le-a grăit lor, asigurându-i totodată că El însuși va fi cu ei, întărindu-i, până la sfârșitul veacurilor. Le dă această poruncă pe temeiul faptului că acum I s-a dat ca om toată puterea în cer și pe pământ. Căci, în baza Învierii, El va sta ca om la dreapta Tatălui, dar poate comunica din umanitatea Sa spiritualizată, sau îndumnezeită, Duhul Său cel Sfânt și prin El Se poate sălășlui și El în tot omul care I se deschide. El poate fi acum în toți și-i poate mântui pe toți cei ce vor. Și pe cei ce I se deschid îi poate duce la fericirea veșnică, iar pe cei ce nu-L primesc îi poate lăsa în iadul veșnic. În baza puterii acesteia, El Se arată ca fiind și ca om în rând cu Tatăl și cu Duhul Sfânt și poate cere ca toți cei ce vor din toate neamurile să fie mântuiți, să fie botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, deci uniți cu Ei.

„Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ. Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă. Și, iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (*Matei* 28, 18-20).

Dar Iisus Cel înviat nu mai stătea tot timpul cu ucenicii Săi. Umanitatea Lui era învăluită de lumina dumnezeirii. Trebuia să coboare din ea cu voia pentru a Se arăta, pentru a vorbi, sonor, în cuvintele care, fiind limitate, nu puteau cuprinde adâncimile vieții nesfârșite ale dumnezeirii din ea.

El petrecea în comuniune cu Tatăl și cu Duhul Sfânt nu numai ca Dumnezeu, ci și ca om.

ÎNĂLȚAREA LUI IISUS HRISTOS LA CER
ȘI POGORÂREA DUHULUI SFÂNT ȘI,
PRIN EL, ÎNCEPUTUL ȘI CREȘTEREA BISERICII

Dar Hristos Și-a ținut înaintea de Înălțare, patruzeci de zile, umanitatea într-o stare capabilă să coboare la relația vizibilă cu oamenii, capabili și ei prin modul lor duhovnicesc să sesizeze prin ea dumnezeirea de care era plină în starea ei de înviere. A ținut umanitatea Sa în această stare o vreme, pentru a putea convinge pe ucenici despre învierea Sa.

Dar prin Înălțare a ridicat-o deasupra acestei stări. A ridicat-o treptat prin toate cele nouă cete îngerești. Voia să le arate și acelor, plini de uimire, slava Lui de Împărat al întregii creații, ca om. Se ridică prin aceasta ca om peste ele: „Ridicați, căpetenii, porțile voastre, și vă ridicați porțile cele veșnice, și va intra Împăratul slavei. [...] Cine este Acesta, Împăratul slavei? Domnul puterilor, Acesta este Împăratul slavei” (*Psalmi* 23, 7, 10).

Arată prin aceasta că Se ridică chiar ca om, ca să șadă pe tronul stăpânirii peste toate (la dreapta Tatălui). Se înalță din smerenia la care S-a coborât, dar înalță cu Sine și umanitatea Sa, fără să rupă legătura cu cei pe care vrea să-i

facă frații Săi. Numai așa este umplut și ca om de Duhul în întregime. Și numai așa Îl poate trimite, Îl poate iradia din Sine deplin fraților Săi oameni, ca să-i facă să înțeleagă și să trăiască starea Sa ridicată la această supremă slavă și bogăție și să le dea putința să urce și ei la slava de membri ai Împărăției Sale. Numai așa ucenicii Săi se vor putea umple de curajul, de înțelegerea și de căldura propovăduirii Sale cu limbi de foc tuturor neamurilor: „Și cu ei petrecând [patruzeci de zile], le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aștepte făgăduința Tatălui, pe care [a zis El] ați auzit-o de la Mine. [...] Ci veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi, și Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului. [...] Și privind ei, pe când El mergea la cer, iată, doi bărbați au stat lângă ei, îmbrăcați în haine albe, care au și zis: Bărbați galileeni, de ce stați privind la cer? Acest Iisus Care S-a înălțat de la voi la cer, astfel va și veni, precum L-ați văzut mergând la cer” (*Faptele Apostolilor* 1, 4; 1, 8-11). Va veni să judece pe oameni după cum au crezut propovăduirii voastre despre El.

Înălțarea la cer s-a făcut, iarăși, nu în fața unui singur Apostol, ca să se poată spune că aceasta a putut fi iluzia subiectivă a aceluia. Pe toți Apostolii, dar și pe alții, i-a pregătit în vederea ei și ea s-a săvârșit în fața tuturor. Prin aceasta ei s-au convins din nou în mod real că Cel ce S-a înălțat n-a fost un simplu om, ci Dumnezeu adevărat, dar totodată și om.

Înainte de a Se înălța în fața lor, Hristos Își afirmă din nou dumnezeirea Sa, poruncindu-le să-I fie Lui martori în toată lumea, „până la marginea pământului”. Înălțarea a

fost și ea un act care i-a convins despre dumnezeirea Lui în așa fel că, după ce L-au văzut înălțându-Se, s-au întors de pe Muntele Măslinilor în Ierusalim, stăruind „în camera de sus în rugăciune” (cf. *Faptele Apostolilor* 1, 13-14) și pregătindu-se pentru primirea Duhului Sfânt promis de Iisus, pentru ca din puterea Lui, ca putere dumnezeiască, să pornească la propovăduirea lui Hristos Cel văzut de ei ca înviat și înălțat, deci ca Dumnezeu întrupat pentru mântuirea și unificarea lumii întregi în El (cf. *Faptele Apostolilor* 1, 12-14).

Vederea înălțării Lui le-a dat suprema încredințare despre dumnezeirea Lui. Făgăduirea trimiterii Duhului ca putere de Sus le confirma credința că e Fiul Tatălui, care le spusese că în această calitate le va trimite de la Tatăl pe Duhul, care de la Tatăl purcede, sau pe care Tatăl Îl va trimite în numele Lui (cf. *Ioan* 15, 26; 14, 26) și care îi va învăța tot adevărul, luându-l de la Sine (cf. *Ioan* 16, 13-14).

De aceea, văzându-L înălțându-Se, s-au închinat, iar El i-a binecuvântat. Simțirea deplină a dumnezeirii Lui a depărtat de la ei orice frică pe care o avuseseră când a fost dus la răstignire. Deși rămâneau vizibil fără El, erau acum plini „de bucurie mare” (*Luca* 24, 50-52). Îi trăiau prezența de Dumnezeu apropiat. Cu ei erau și femeile, între care și Maica Lui și „frații” Lui, adică rudeniile Lui după trup, dar și mulți alții din cei ce fuseseră adeseori în preajma Lui și Îl văzuseră înviat și, poate, unii fuseseră de față și la înălțarea Lui.

Starea lor de „bucurie mare” și stăruirea în rugăciune arată o trăire în parte anticipată în Duhul lui Hristos, dar nu cu o intensitate care să facă înfocată puterea mărturiei lor despre Hristos. Dar în această mare mulțime se distingea

grupul Apostolilor, cei ce fuseseră înzestrați de El cu o putere de mărturie deosebită. De aceea, Petru poate cere ca adunarea să propună doi din bărbații care fuseseră și ei permanent cu Hristos, începând de la Botezul Lui de către Ioan, împreună cu ei ca Apostoli (cf. *Faptele Apostolilor* 1, 21-22). Din această Dumnezeu a făcut să se aleagă unul prin tragere la sorti (cf. *Faptele Apostolilor* 1, 26).

Ce-a însemnat propriu-zis înălțarea lui Hristos la cer nu putem ști. Ea nu a fost însă numai o intrare a trupului în lumina dumnezeiască nevăzută de ochii trupului, precum celelalte ascunderi după unele arătări, ci a fost o ridicare reală ca om peste planul din care Se putea arăta oricând voia. El S-a înălțat cu umanitatea Sa la suprema îndumnezeire, deasupra spiritualității tuturor treptelor îngerești, ca să fie și ca om la dreapta Tatălui. S-a ridicat și ca om la treapta de Împărat al Împărăției omenirii înnoite. Acum a luat și ca om toată puterea în cer și pe pământ (cf. *Matei* 28, 18).

Supremul act de putere al lui Hristos și ca om S-a arătat în trimiterea Duhului Sfânt peste Apostoli. Acum puterea deplină de care s-a umplut umanitatea lui Hristos s-a comunicat și Apostolilor și prin ei se comunică tuturor celor ce vor crede. Actul acesta, iarăși, n-a fost un act trăit în izolare, de un singur ins. A fost trăit de toți Apostolii și de o mare mulțime de oameni. Căci auzindu-se vuietul pogorării Duhului Sfânt și văzându-se limbile de foc mișcându-se peste capetele lor și auzind glasul lor vorbind cu o putere neobișnuită în toate limbile, s-a apropiat de Apostoli mulțime mare de oameni: „Și iscându-se vuietul acela, s-a adunat mulțimea și s-a tulburat, căci fiecare îi auzea pe ei vorbind în limba sa” (*Faptele Apostolilor* 2, 6).

Puterea cuvântului lor a fost așa de mare că îndată s-a constituit primul grup al Bisericii format din trei mii de oameni. Puterea cuvântului lor venea din convingerea lor, și aceasta din Sfântul Duh; ea era așa de mare, că a făcut ca unii din cei ce vorbeau să meargă cu mărturia lor până la primirea morții, dintre care cel dintâi a fost arhidiaconul Ștefan (*Faptele Apostolilor* 7, 1-60).

Minunea cea mai mare a făcut-o Hristos prin Duhul Lui cu Pavel, care din fanatic prigonitor al creștinilor devine unul dintre propovăduitorii cei mai mari ai dumnezeirii lui Hristos, cu cuvântul și cu scrisul lui nemuritor.

Astfel, Biserica a crescut neconținut prin cuvântul, prin viața minunată, dar și prin mucenicia nenumăraților mărturisitori ai lui Hristos.

ÎNCHEIERE

Unicitatea, unitatea și veșnica actualitate a Evangheliilor

Evangheliile sunt cărți la hotarul între omenesc și dumnezeiesc. Învățăturile lor sunt pe înțelesul omenesc, dar de așa fel că oamenii n-au putut ajunge nici înainte, nici după ele la putința de a le formula prin ei înșiși. Ele nu sunt de la oameni, dar au fost formulate pe înțelesul oamenilor. Aceasta le face unice în istoria scrisului, nu cum sunt unice toate scrierile prin faptul că vin de la oameni neuniformi, ci prin faptul că nivelul lor nu poate fi atins de scrisul niciunui om.

În toate doctrinele scrise de oameni se pot găsi afirmații contestabile. Cuvintele din Evanghelii sunt toate de necontestat în adevărul lor. Ele se dovedesc adevăruri reale prin neputința de-a fi clătinate, cum nu se dovedesc „adevărurile” niciunei doctrine pur omenești prin putința clătinerii lor.

În aceasta se arată că ele sunt cuvintele unei Persoane care, deși a vorbit pentru oameni, deci a fost și om între oameni, a spus lucruri pe care nu le poate spune un om, deci nu le-a spus Cineva care a avut numai o minte omenească, ci și o minte mai presus de cea omenească, o minte

supremă, chiar dacă are o înrudire cu cea omenească. Sunt cuvintele unei Persoane care a fost – și deci rămâne în veci – și Dumnezeu, pe lângă faptul că S-a făcut și om.

Cuvintele Evangheliilor Îl arată pe Cel ce le-a grăit, sau pe Iisus Hristos, ca Dumnezeu și om, ca Dumnezeu coborât la oameni, sau făcut și om, fără să înceteze a fi și Dumnezeu.

Același caracter se desprinde din minunile, dar și din însăși Persoana Lui, ireproșabilă, deci depășind pe orice om, dar totuși simțită ca deplin omenească, deplin apropiată ca om de cei ce au fost în jurul Lui și de cei ce citesc Evangheliile. El a fost și este simțit ca singurul om fără de păcat.

Și Iisus Hristos, Cel ce a gândit și grăit cuvintele Sale din Evanghelii, S-a impus atât de mult ca Dumnezeu mai presus de oameni, dar ca trăind și precum cel mai intim dintre oameni, că a putut da unor oameni dintre cei mai simpli puterea să-L poată prezenta în mod deplin și ca Dumnezeu, și ca om.

Câteodată se naște în noi întrebarea: De ce n-a expus Iisus Hristos o învățătură mai subtilă, mai filosofică, mai amplă despre Dumnezeu? De ce ne-a lăsat pe noi să ne lansăm în astfel de încercări filosofice pentru a reda adâncimea Lui inepuizabilă? Sau de ce n-a săvârșit Iisus Hristos niște fapte prin care să-i silească pe toți să-L admită ca Dumnezeu?

Dar, oare, întâlnim în vreuna dintre nenumăratele expuneri subtile și rafinate despre Dumnezeu din scrierile teologice și filosofice vreo învățătură atât de vie, de adâncă și de cuprinzătoare despre Dumnezeu, ca în cuvintele și faptele lui Hristos din Evanghelii? Subtilitățile acelor

scrieri ne prezintă o dumnezeire abstractă, uscată, lipsită de viață. Numai scrierile ce s-au inspirat din Evanghelii, cu deosebire cele ale Sfinților Părinți, au putut prezenta și ele un astfel de Dumnezeu viu, bun și atotputernic, singurul mod în care poate fi Dumnezeu. Pe Dumnezeul din Evanghelie Îl simțim viu, iubitor, apropiat, și în același timp plin de putere și de adâncime negrăită. E un Dumnezeu care ne trezește iubirea, care ne îndeamnă la rugăciune, pe care Îl simțim coborât la comuniunea cu noi și înălțându-ne la această comuniune, ca Părinte, ca Frate, ca Duh de viață făcător, ca Dumnezeu de care depindem total și de la care ne vine viața veșnică în mod real.

În Iisus Hristos trăim înălțimea și iubirea nesfârșită ale lui Dumnezeu, dar și apropierea Lui intimă, caldă față de noi, Îl simțim pe Dumnezeu atotputernic și milostiv, până la a participa la durerile noastre, nesfârșit de înalt, dar și de prezent în noi, ca suportând cu noi greutatea noastră, luptele noastre pentru biruirea ispitelor, dar ajutându-ne să le și învingem, deci spre creșterea noastră spirituală. Iisus Hristos ne-a descoperit pe Dumnezeu Cel folositor și mântuitor oamenilor, nu un dumnezeu care nu ne poate mântui, deci un dumnezeu neadevărat. El ne-a descoperit pe Dumnezeu care a arătat că poate birui moartea și da sens existenței umane.

În Evanghelii, cuvintele despre Dumnezeu, Cel cu adevărat mai puternic, mai înțelept și mai bun decât lumea, se acoperă cu faptele care Îl dovedesc ca atare.

Chiar numai cuvintele Evangheliilor, deși simple în formă, sau pe înțelesul tuturor, întrec în adâncime, lărgime și înălțimea perspectivelor deschise omului ca posibil,

toate adâncimile, lărgimile și înălțimile gândirii și vieții omenești, oricât de rafinat și nuanțat s-ar exprima.

Dar Evangheliile sunt prin aceasta nu numai unice, în sensul de neatins de nicio altă scriere, ci și de o unitate desăvârșită, fără să se reproducă una pe alta și să ni se prezinte într-o uniformitate lipsită de orice varietate.

Chipul lui Hristos este același în toate, ca dovadă că a fost trăit ca același de Evangheliști și de Apostoli, sau Persoana Lui s-a impus atât de perfect definit în unicitatea ei de bogăție și putere nemărginită, încât niciun Evanghelist sau Apostol n-a putut să nu fie întipărit de această unicitate a Lui și să nu-l simtă ca fiind chipul unei Persoane mai presus de cele omenești.

De aceea, Evangheliile rămân unicele scrieri valabile și impunătoare în toate timpurile, pentru că Persoana prezentată în ele este unică și netrecătoare în puterea ei de-a Se impune oamenilor din toate timpurile, ca unica mântuitoare și dătătoare de sens întregii existențe.

Ele nu sunt învinse de timp, pentru că Iisus Hristos nu e învins de timp, ci învinge toate timpurile prin ceea ce ne dă El, răspunzând trebuințelor din orice timp, dar și celor de nesatisfăcut în timp.

Iisus Hristos le-a dat oamenilor conștiința valorii veșnice a cuvintelor Sale, fapt care dovedește și el dumnezeirea Sa. Căci în aceste cuvinte El a dat oamenilor și cunoașterea profetică a veșniciei viitoare. Și această conștiință pe care ne-a dat-o a exprimat-o astfel: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece” (*Matei 24, 35*).

CUPRINS

Cuvânt înainte

† DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.....	5
<i>Cronologie</i>	7

INTRODUCERE

1. Persoana istorică	
a Mântuitorului nostru Iisus Hristos	17
2. Iisus Hristos — Dumnezeu și om, în general	24

MĂRTURIILE NOULUI TESTAMENT DESPRE HRISTOS CA DUMNEZEU ȘI OM

1. Impunerea lui Iisus Hristos ca Dumnezeu de la începutul existenței Sale ca om și a activității Sale publice în vederea mântuirii oamenilor	37
2. Retragerea în pustiu și semnificația ispitirilor din el.....	65
3. Dumnezeirea lui Hristos în primele mărturii, învățături și minuni ale Sale	73
4. Prima călătorie la Ierusalim după propovăduirea în Galileea a învățăturilor din <i>Predica de pe munte</i> și după vindecările făcute în timpul lor.....	89
5. Diferite vindecări ale lui Iisus și trimiterea celor doisprezece Apostoli la propovăduire	113
6. Prezentarea mai adâncă de către Hristos a unirii Sale cu Tatăl	126
7. Parabolele sau imaginile Împărăției cerurilor și alte minuni.....	142
8. Iisus, Pâinea care S-a coborât din cer, și unitatea Lui cu Tatăl.....	156

9. Împărăția lui Dumnezeu, împărăție a inimilor, nu a unor legi împlinite exterior	166
10. Fiul lui Dumnezeu, făcut Fiul Omului, va pătimi și Se va schimba la față, pregătind Împărăția cerurilor pentru oamenii ce se vor umple de lumina Lui.....	180
11. Alte declarații ale lui Iisus despre Împărăția cerurilor, despre condițiile intrării în ea și despre Sine, ca Stăpânul ei	196
12. Afirmarea de către Iisus a unității Sale de ființă cu Tatăl, odată cu deosebirea personală, în dialogul polemic cu cărturarii și fariseii, pricină a răstignirii Sale. Legătura dintre moartea lui Hristos pentru oameni, Împărăția cerurilor și sfârșitul lumii acesteia.....	222
13. Plecarea lui Iisus la Ierusalim spre pătimirea Sa	272
14. Cuvântul ultim al lui Hristos, la <i>Cina cea de Taină</i> , sau despre iubire	300
15. Pătimirea și moartea lui Hristos	366
16. Învierea lui Hristos	388
17. Înălțarea lui Iisus Hristos la cer și pogorârea Duhului Sfânt și, prin El, începutul și creșterea Bisericii	422

ÎNCHEIERE

Unicitatea, unitatea și veșnica actualitate a Evangheliilor	427
---	-----

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

Intrarea Miron Cristea nr. 6; 040162, București

Telefon: 021.335.21.29; 021.335.21.28; Fax: 021.335.19.00

e-mail: magazin@editurapatriarhiei.ro, tipografia@patriarhia.ro

www.editurapatriarhiei.ro

Colecția „Dumitru Stăniloae – OPERE COMPLETE”

Coordonator de colecție: Ion-Dragoș Vlădescu

Redactor: Aurelian Marinescu

Corector: Elena Tăbuș

Tehnoredactor: Aurelia Droană

Copertă: Arhitect prof. dr. Mihaela Palade, Constantina Cristea

Ilustrație copertă: *Iisus Hristos – Cel Milostiv*, mozaic bizantin din secolul al XII-lea, Muzeul de Artă Bizantină, Berlin

Reproducerea integrală sau parțială a textului, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă (ex. scanare, xeroxare, transpunere în format electronic sau audio), punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără acordul scris al Editurii BASILICA a Patriarhiei Române reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României STĂNILOAE, DUMITRU

Opere complete / preotul profesor Dumitru Stăniloae; carte publicată cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române; pref.: Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. - București: Basilica, 2012-
vol.

ISBN 978-606-8141-80-0

Vol. 7. : Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos. - 2016.

- ISBN 978-606-8495-93-4

I. Daniel, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (pref.)

821.135.1-92

© Editura BASILICA a Patriarhiei Române – 2016

ISBN - 978-606-8495-93-4

www.editurapatriarhiei.ro

editura@patriarhia.ro

„Multor oameni le e greu să se facă buni, sau să suporte să li se ceară să se facă buni. Încă și mai greu le vine să accepte să li se spună că Iisus a biruit moartea pentru oameni prin înviere, ceea ce Îl dovedește ca Dumnezeu. Nu-L vor pe Dumnezeu amestecat în treburile lor pătimăse, motiv pentru care mulți Îi neagă existența, și cu atât mai mult venirea Fiului Lui între ei ca om. Dar Iisus Se afirmă ca atare. Se afirmă prin aceasta Cel prin care și pentru care se va da o luptă grea și neconținută. Cei ce-L primesc nu pot renunța la propovăduirea Lui, iar cei ce se simt incomodați de El nu pot să nu urască pe cei ce-L propovăduiesc.

Iisus Se afirmă și prin aceasta cu hotărâre ca Fiul lui Dumnezeu făcut om și prevestește viitorul luptei necurmăte ce se va da din pricina Lui, luptă pe care nu cere ucenicilor Săi să o evite, renunțând la propovăduirea Lui, odată ce de El depind mântuirea și viața de veci ale oamenilor. Venirea Lui între oameni angajează toată istoria în luptă din pricina Lui. Se vede și în aceasta dumnezeirea lui Iisus ca a unui Dumnezeu care n-a venit să stăpânească peste oameni cu metode lumești, ci ca să-i înalțe prin iubire la iubire, sau la cea mai înaltă umanitate în unire cu El. Apostolii Lui trebuie să rabde această ură și prigonire continuă, nerenunțând la propovăduirea Lui pentru scăparea de ura multora: «Și veți fi urâți de toți pentru numele Meu; iar cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui» (*Matei 10, 22*).”

Preotul Profesor DUMITRU STĂNILOAE

www.editurapatriarhiei.ro
ISBN 978-606-8495-93-4

6 422839 007519